GHEORGHE TĂNĂSESCU

Prizonier la Cotul Donului

Jurnal de război (27.08 – 23.11.1942)
şi prizonierat (24.11.1942 – 20.11.1946)

editura militară

GHEORGHE TĂNĂSESCU

PRIZONIER LA COTUL DONULUI

GHEORGHE TĂNĂSESCU

PRIZONIER LA COTUL DONULUI

Jurnal de război (27.08 – 23.11.1942)
şi prizonierat (24.11.1942 – 20.11.1946)

Ediţie îngrijită de
Nicolae Strâmbeanu şi Marius Tănăsescu

EDITURA MILITARĂ
BUCUREŞTI, 2017

Coperta: Adrian PANDEA
Layout & redactare: Marius IORGULESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TĂNĂSESCU, GHEORGHE
Prizonier la Cotul Donului : jurnal de război (27.08 - 23.11.1942) şi prizonierat (24.11.1942 - 20.11.1946) / Gheorghe Tănăsescu ; ed. îngrijită de Nicolae Strâmbeanu şi Marius Tănăsescu. - Bucureşti : Editura Militară, 2017
ISBN 978-973-32-1047-4

I. Strâmbeanu, Nicolae (ed.)
II. Tănăsescu, Marius (ed.)

Fără pretenția de a fi realizat o operă literară,
am arătat numai purul adevăr.

CUPRINS

CUVÂNTUL DINAINTE 9

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 13

TĂNĂSESCU GH. GHEORGHE (1917-1999)
Scurtă cronologie 15

JURNAL DE RĂZBOI *(27.08 – 23.11.1942)* 17

JURNAL DE PRIZONIERAT *(24.11.1942 – 20.11.1946)* 81

CUVÂNTUL DINAINTE

Pe Marius Tănăsescu nu-l mai văzusem de ani buni. A intrat într-o zi destul de înnourată în biroul meu, cu un dosar gros sub braț. Am crezut mai întâi că îl chinuise talentul şi scrisese vreun roman, la fel ca mulți din cei cu care aveam de-a face de la o vreme. Nici pomeneală.

Mi-a întins Jurnalul de război şi prizonierat al tatălui său şi m-a rugat să-l frunzăresc, ceea ce am şi făcut într-o singură noapte. Şi am început să cred în el. În valoarea lui, în implicarea mea. Efortul părea minim. Locotenentul avea talent literar. Dar nu era destul. Trecuseră şaptezeci de ani, limba română era alta, aşa cum diferă acum cea învățată de mine față de aceea care se vorbeşte şi se scrie pe telefoane, pe e-mail şi pe facebook .

După primele pagini ale Jurnalului mi-am amintit de Terente, cel care săpa grădini cu ziua în satul dobrogean al vacanțelor mele de la bunica şi-mi cânta cu lacrimi în ochi „Trăiască Regele". Un cântec prostesc, interzis. Aşa învățasem eu la Educație Cetățenească.

Mulți ani mai târziu am priceput că Terente, coleg în şcoala primară cu tata, mergea caraghios de crăcănat nu pentru că era beat tot timpul (deşi era beat mereu), ci pentru că lăsase câteva din degetele de la picioare gerului de la Stalingrad.

O priveam apoi intrigat apoi pe sora mamei, tanti Aurelia. Îi vâram sub nas ostentativ o caricatură de epocă

reprodusă în revista „Magazin Istoric", cu Hitler mânuind o marionetă Antonescu, atunci când îmi spunea că mareşalul a fost un mare patriot. Caricatură de altfel reprodusă şi în acest jurnal, dintr-un ziar bolşevic. La mulţi ani după asta am aflat destule ca să înţeleg că Ion Antonescu nu a fost marioneta lui Hitler.

Apoi, la vremea studenţiei, unul dintre colegi era îndrăgostit nebuneşte de sora lui virtuală. Cum adică soră virtuală? Tatăl fusese luat prizonier la Cotul Donului iar tânăra soţie rămasă într-un sat din pusta sămădăilor primise scrisoarea oficială prin care era declarat căzut în luptă. O eroare a funcţionarilor militari, nimic mai mult. Cinci ani şi jumătate mai târziu când s-a întors din prizonierat, soldatul şi-a găsit nevasta măritată cu altul, cu care avea copii. Mortul şi-a luat şi el curând o nevastă cu bărbat ucis de-adevărat pe front şi a făcut la rândul lui copii. Iar mezinii celor două familii au trăit o despărţire perpetuă pentru că părinţii lor se urau irevocabil...

Jurnalul locotentului Tănăsescu cuprinde toate dramele pomenite mai sus şi câte altele în stare născândă. El înfăţişează oameni, atitudini şi opţiuni în situaţii limită. Mizerie colcăind de şobolani. Ploşniţe, purici, păduchi. Toate dintre cele mai vii.

Nenumărate volume ale prizonieratului românilor în Rusia au fost scrise de obicei din amintiri evocate după zeci de ani. Dar nici cele cu pretenţie de autenticitate pe termen lung nu se bucură de asemenea acurateţe a naraţiunii.

Locotenentul Tănăsescu a consemnat însă zi de zi ceea ce a văzut pe frontul de la Cotul Donului. Şi în lagărele de la Oranki şi Mânăstîrka, foste mânăstiri pravoslavnice reprofilate încă de la 1920 de bolşevici în lagăre de exterminare pentru călugării din toată Rusia şi completate, după

ridicarea lor la cer, în vremea războiului, cu barăci pentru prizonierii militari.

Locotenentul Tănăsescu nu scrâşneşte din dinţi şi nu-şi blestemă soarta. Pe ruşi, abia după vreo trei ani. Povesteşte, mănâncă atât cât i se dă, de obicei puţin. Joacă rummy şi poker cu alţi prizonieri, învaţă germana şi rusa, dar este supus multor corvezi chinuitoare. Are, la rândul lui, polonicul în mână şi împarte o vreme mâncarea.

Este prizonier, dar visează libertatea. Ne arată fără patimă că, la fel ca în orice alt perimetru concentraţional din lume, deţinuţii cu funcţii devin adesea mai răi decât torţionarii, şi mai ticăloşi. Din nefericire, în cazul acesta, ei sunt ofiţeri români. Tot aşa, pentru nemţi, ei sunt ofiţeri germani, pentru unguri, ofiţeri maghiari, iar pentru evreii de la Auschwitz, ei sunt tot evrei.

Locotenentul prizonier devine liber când ne povesteşte despre natura şi miracolele anotimpurilor prin pădurile Rusiei, la fel de frumos ca în tablourile lui Şişkin, Repin, sau Savrasov, care venerează lumina. Ne prezintă mişcarea fronturilor după situaţiile fantasmagorice transmise de politruci sau după zvonurile lansate tot de ei, legându-şi speranţele de atotputernicia armatei germane, apoi de înfrângerea ei cât mai rapidă.

Construieşte istorii paralele aproape de adevăr, dar nicicând confirmate. Mai ales de pactul cu diavolul bolşevic spre care este îndemnat de mizeria fizică şi morală în fiecare zi.

Locotenentul Tănăsescu m-a ajutat să întregesc istoria patriei privitoare la cel de-al Doilea Război Mondial într-o viziune personală apropiată de Adevăr. Să înţeleg raţiunile sacrificiului ofiţerilor români care au refuzat până la capăt pactul cu inamicul prin înscrierea în diviziile de „voluntari" *Tudor Vladimirescu* şi *Horia, Cloşca şi Crişan*, înfiin-

țate în realitate si pentru alte scopuri decât cele militare. Şi cum şi-au asumat conştient ipostaza perdantă.

Şi cine îi poate condamna pe cei care n-au făcut-o?

Ana Pauker, viitor ministru de externe în guvernul Groza, în munca ei de propagandă pentru formarea primei divizii de „voluntari" români prin lagărele de prizonieri, este evocată aproape cu milă.

Jurnalul conține fotografii de pe front şi destule articole şi caricaturi originale, sustrase cu mari riscuri din gazeta de perete a Lagărului nr. 74 Oranki, al cărei nume era „România Liberă". Ca mulți alții, nu prea cred în întâmplări, mai ales când ştiu că primul număr al cotidianului omonim a apărut la Bucureşti în 24 august 1944. Locotenentul de artilerie Gheorghe Tănăsescu, în complicitate cu destui alți eroi români rămaşi anonimi, le-a furat de-acolo. Protejat de aceştia, a scris pe ascuns vreme de patru ani şi jumătate un jurnal. L-a dosit în turetcile unor cizme scâlciate, l-a adus în țară şi l-a păstrat secret până la sfârşitul vieții.

De aceea îi consider pe toți cei din generația lor eroi ai patriei. Mai ales după ce i-a înghițit pământul.

Nicolae Strâmbeanu

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

„Jurnalul de război şi prizonierat" al locotenentului Gheorghe Tănăsescu a fost scris inițial pe un carnet de buzunar, cu scrisul mărunt şi înghesuit, ca să încapă cât mai mult. A fost adus în țară ascuns în căptuşeala carâmbilor de la cizme. Ulterior a fost transcris pe fascicole de caiet şcolar cu linii şi legate într-un singur volum, chiar de către autor. Acesta a păstrat discreția asupra jurnalului, volumul fiind descoperit abia in anul 2011, când fiul acestuia a început munca de transcriere/redactare.

Ediția de față reproduce integral conținutul original. Textul a fost reviziut în conformitate cu regulile ortografice şi gramaticale actuale. Am recurs la corectarea tacită a numelor de persoane şi a toponimelor, acolo unde am identificat erori în original. Numele de persoane au fost verificate, completate acolo unde era cazul şi uniformizate.

Un mare volum de muncă au necesitat identificarea, corectarea şi actualizarea denumirilor geografice şi ale localităților de pe teritoriul Ucrainei şi Federației Ruse, pe itinerarul parcurs de Regimentul 7 până la a-şi ocupa poziția în frontul de luptă şi apoi pe perioada prizonieratului.

Nu s-a intervenit asupra textului decât în foarte puține cazuri, acolo unde exprimările erau neclare, greu de înțeles, fără a se altera în niciun fel înțelesul mesajului.

Cuvintele şi expresiile în limbi străine utilizate de autor au fost corectate şi traduse în paranteze drepte sau la subsol. Pentru a facilita înţelegerea evenimentelor descrise de autor, s-au alcătuit note de subsol.

Documentele reproduse în această carte sunt originale, aduse din captivitate odată cu jurnalul; unele au fost desenate şi altele lipite de autor în cuprinsul jurnalului transcris în ţară. S-a respectat cu exactitate aşezarea acestora în cadrul textului original.

Fotografiile şi documentele de la final fac parte din colecţia familiei Tănăsescu, sunt legate foarte strâns de subiectul cărţii şi au fost adăugate pentru a contura mai pregnant personalitatea autorului.

Titlul cărţii ne aparţine, în condiţiile în care jurnalul nu are menţionate pe copertă decât perioadele de referinţă.

TĂNĂSESCU GH. GHEORGHE
(1917-1999)
Scurtă cronologie

Tănăsescu Gh. Gheorghe s-a născut în comuna Banca, județul Tutova (azi, Vaslui), la 01.04.1917.

După terminarea liceului, a urmat timp de trei ani Şcoala de Ofițeri de Artilerie Timişoara, pe care a absolvit-o în iunie 1937 cu gradul de sublocotenent.

A fost apoi repartizat la Regimentul 7 Artilerie Buzău, în funcția de comandant al unei secții de foc.

Pe parcursul anului 1941, a participat cu regimentul la războiul pentru recuperarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei, de unde s-a întors în patrie rănit. Pentru faptele savârşite în acest început al războiului antisovietic, a fost decorat cu Ordinul „Coroana României" clasa a V-a, cu spade şi panglică de „Virtute Militară".

După reîntoarcerea în țară, tot la Buzău, în luna mai 1942, a fost avansat la gradul de locotenent şi numit comandant de baterie, iar din luna august a plecat din nou cu regimentul pe frontul din URSS. Împreună cu zeci de mii de compatrioți, a căzut prizonier în bătălia de la Cotul Donului.

S-a întors din prizonierat după patru ani, în noiembrie 1946. Trecut în rezervă cu gradul de căpitan, în septembrie 1947, s-a înscris la Facultatea de Construcții din Bucureşti, pe care a absolvit-o în anul 1955.

În viața civilă, a desfăşurat o activitate dedicată şi susținută, pentru care a fost decorat, în 1974, cu Ordinul

Muncii clasa a III-a. A fost promovat pe scara ierarhică, ocupând în ultimul deceniu al carierei funcția de inginer-şef al Băncii de Investiții Timişoara, de unde a ieşit la pensie în martie 1980.

Pentru faptele sale de arme, în luna octombrie 1990, a fost înaintat la gradul de maior (r). Ca veteran de război, a fost răsplătit în 1995 cu „Crucea Comemorativă a celui de-al Doilea Război Mondial 1941-1945".

A avut doi frați, Valeriu (1905-1977), Ion (1907-1979), şi o soră, Lucia (1909-1979).

În noiembrie 1954, s-a căsătorit cu Vera, iar în decembrie 1956, li s-a născut unicul fiu, Marius.

A încetat din viață la 27.05.1999, fiind înhumat în Cimitirul Eroilor din Timişoara.

JURNAL DE RĂZBOI
(27.08.1942 – 23.11.1942)

Joi, 27 august 1942. În Bateria 7 sunt definitivate dimineață pregătirile în vederea plecării pe front, care urmează în cursul acestei zile. Au plecat deja înaintea noastră următoarele unități din regiment:

– sâmbătă, 22.08. a.c., coloana de transport

– marți, 25.08. a.c., grupul de comandă al regimentului, la ora 12,35

– miercuri, 26.08. a.c., Bateria 1, la ora 0,05; Bateria 2 la ora 12,35; Bateria 3 la ora 22,35.

După-amiază, la ora 17,30, am părăsit cazarma pentru a ne deplasa la rampa de îmbarcare. A venit în sfârşit şi ziua aceasta, dar noi tot nu ştim unde vom lupta (pe care front, adică). Un singur adevăr se cunoaşte: mergem în Rusia şi prea uşor n-o să ne fie.

Ajunşi la rampă, nu am putut să ne ocupăm locurile în vagoane din cauza Bateriei 3, care nu terminase îmbarcarea. Abia la ora 19 am început operațiunea: în 20' am încărcat caii în 20 de vagoane, apoi am aşteptat locomotiva alte vreo 40', ca să mişte garnitura câțiva metri pentru a continua ocuparea celorlalte vagoane.

S-a lăsat noaptea. Luna aproape plină a răsărit pe la ora 21,15. În sfârşit, la 22,15, au fost încărcate toate vagoanele, dar mi-au rămas pe rampă patru trăsuri. Am mai cerut o platformă, care a venit târziu de tot. Abia la ora 0,05, întreaga baterie terminase operațiunea.

Vineri, 28 august. Deşi, conform programului, trebuia să plecăm la 0,05, am părăsit Buzăul cu destinaţia Rusia, via Galaţi-Tighina, la ora 1,35. Până la Bârzula (Kotovsk), mergem sub comandament românesc, apoi german.

Am uitat să subliniez faptul că, la ora 21,30, au venit la rampă Lucica[1], Aurora şi Nelu[2], care au stat până la miezul nopţii. Deoarece nu am mai putut pleca acasă, mi-au adus mâncarea acolo. Am cinat la lumina lunii, aşezat pe oiştea unei căruţe. După plecarea lor, m-am instalat în compartiment şi m-am culcat.

Dimineaţa devreme, trenul a oprit în gara Brăila, unde am stat două ore, timp în care s-a dat orz cailor şi ceai la trupă. Am luat o trăsură şi m-am repezit la Valerică[3], unde m-am spălat şi am băut şi eu un ceai cu el. Înapoi la gară a venit şi Valerică.

După plecarea din Brăila, ne-am aşezat la un poker: căpitanul Lucovici Grigore, sublocotenentul Teodorescu Ştefan, sublocotenentul Epureanu Marcel şi eu (*toţi* ofiţerii Bateriei 7). Pokerul a continuat şi după masa de prânz (pe care am luat-o la Reni, între 11,35 şi 13), până seara, când am ajuns la Bulgărica. Acolo am stat 1 ½ oră (de la 18,30 la 20) pentru masa de seară. Deoarece toţi dormiserăm cam scurt noaptea trecută şi nici nu aveam lumină prea bună, ne-am culcat apoi şi am dormit până a doua zi dimineaţă la ora 6.

Sâmbătă, 29 august. Când ne-am trezit să luăm ceaiul, eram la Găinari. Întreaga dimineaţă am făcut cu toţii lectură poliţistă (cărţi din colecţia „15 lei").

În trecerea prin Basarabia am cumpărat pepeni şi multe alte fructe la preţuri foarte mici, diferite enorm de cele din Regat.

---

[1] Sora lui Gheorghe Tănăsescu (*n.red.*).

[2] Fratele lui Gheorghe Tănăsescu (*n.red.*).

[3] Fratele lui Gheorghe Tănăsescu (*n.red.*).

La ora 12, am luat masa la Tighina, unde am stat 1½ oră. Aici am schimbat şi ceva bani în mărci germane, cu 35 de lei marca, în loc de 60 lei. La 13,30, am plecat din Tighina şi, la ora 13,50, am trecut podul peste Nistru, din nou pe pământul Rusiei după aproape un an.[4] La Tiraspol, am întâlnit trenul Bateriei 2, care plecase din Buzău cu 12 ore înainte, dar care întârziase mult între Iaşi şi Chişinău.

Câteva date asupra garniturii noastre, în care era şi jumătate din grupul de comandă al Divizionului 3.

Unitatea	*ofiţeri*	*subofiţeri*	*trupă*	*cai*	*trăsuri*	*trăsuri artilerie*
Bateria 7	4	4	153	168	18	10
Gr.Cdă.Div. 3	2	1	62	42	5	2
TOTAL	6	5	215	210	23	12

Garnitura este compusă din 50 de vagoane + 1 vagon clasa 1 şi 2 (37 vagoane descoperite şi 13 vagoane platformă). Comandantul trenului este locotenent-colonelul Marţian Constantin, iar ofiţerii din grupa de comandă, sublocotenentul Moraru Constantin şi elevul plutonier T.R. Popescu Gabriel.

Seara am luat cina la Rozdilna, gară foarte mare (13 linii). Clădirea a fost distrusă de ruşi la plecare. Acolo am întâlnit iar Bateria 2. Tot acolo am dat şi de sublocotenentul Ţichindeleanu, care este ofiţer cu casieria şi îmbrăcămintea la un batalion de pază.

[4] Aşa cum scrie chiar autorul într-o autobiografie a sa din 1957, aflată în dosarul de urmărire de la CNSAS, „în iunie noiembrie 1941, am făcut cu unitatea campania de la Odessa." De altfel, în urma acestei campanii, la 24 octombrie 1941, a fost decorat cu ordinul „Coroana României", clasa a V-a, cu spade şi panglică de Virtute Militară (Arhiva CNSAS, fond Informativ, dosar nr. 279042, f. 15. (*n.red.*).

În general, nodurile de cale ferată ruseşti au linii multe şi clădiri foarte frumoase şi mari, însă oraşele sau satele de lângă ele sunt jalnice.

Dimineaţă, ne-am trezit la Bârzula, iarăşi un mare nod de comunicaţie la nord spre Smerinka şi la est spre Balta.

Duminică, 30 august. Am primit alimente de la depozitul de subzistenţă „Răzvan şi Vidra". La ora 7 am pornit spre Golta. Linia ferată şerpuieşte prin vale şi ocoleşte dealuri, unele acoperite cu pâlcuri de pădure. Am trecut la ora 10 prin Balta, gară destul de mare, dar cu magaziile distruse.

Aproape în fiecare gară se văd locomotive şi vagoane cu burta în sus, ceea ce denotă că bombardamentele germane au fost destul de eficace şi au surprins trenurile staţionate în aceste gări. Şi pe drum erau locomotive date peste cap.

Am luat masa de prânz la Zaplazî. După ora 16, am ajuns la Golta, localitate aşezată pe malul Bugului. Oraşul este destul de mare, are multe fabrici şi o gară respectabilă. Până aici personalul din staţii a fost românesc (ca fiind încă Transnistria), de aici încolo intăm sub administraţie nemţească. La ora 16,45, am trecut Bugul (fluviu la fel de lat ca Nistrul) pe un pod frumos şi ne continuăm drumul către marele Nipru unde, după ordinele primite, trebuie să debarcăm la Dnieprostroie, ca să facem un drum de 18 km pe nişte poduri şi să ne îmbarcăm iarăşi în alt tren, la Zaporojie.

Cât vezi cu ochii este numai câmpie, presărată ici-colo cu dâmburi pentru câte un semn topografic. Aproape tot pământul a fost acoperit cu grâu care acum este depozitat în clăi imense şi aşteaptă treieratul. Pretutindeni sunt şire vechi de paie. Porumbul este încă verde şi frumos căci, deşi nu a plouat de mult, datorită pământului fertil, nu s-a uscat, ca la noi.

Până la Bug găsim cam în fiecare stație femei şi fete care vând pe mărci ouă, brânză, unt şi fructe. Uneori le dau la schimb cu săpun, chibrituri şi sare.

La Zaplazî ne-a mirat mult dorința unor fetițe:

„Cruciulițe n-aveți?"

„Pentru ce vă trebuie?", le-am întrebat la rândul nostru.

„Să le purtăm la gât", a fost răspunsul lor foarte natural.

Până la Bug, aproape toată populația e formată din moldoveni cu care ne putem înțelege bine în româneşte.

Cu cât înaintăm spre răsărit, ziua se micşorează. La ora 19,30 se întunecă de-a binelea. Un amănunt interesant pe care era să-l trec cu vederea: la Bârzula, toți ofițerii în afară de sublocotenentul Moraru ne-am tuns chilug şi ne-am fotografiat ca amintire.

Luni, 31 august. Pe la 4 dimineața am ajuns în Elisavetgrad, un alt mare nod de comunicație, de unde pleacă linii către cele patru puncte cardinale: Kiev, Nikolaev, Harkov şi Balta. Noi am pornit pe o linie nou construită de nemți spre Dolinska, linie care scurtează serios drumul până la Marea Azov.

La ora 9 suntem la Kuzovka, unde ne-a atras atenția un siloz respectabil pe care l-am fotografiat; încolo satul destul de amărât. Am staționat până la ora 14, deoarece nu ne-a primit stația următoare, Dolinska, unde liniile erau ocupate. Ajunşi totuşi acolo, am aşteptat iarăşi până la ora 18.

În această zi am mers puțin, mai mult am stat. După ieşirea din Dolinska, am trecut apa Inguleț pe un viaduct de 70 m înălțime, la picioarele căruia este o uzină electrică de alimentare a stației Krivoi Rog şi a uzinelor de fier ce se află la o distanță de cca. 10 km de gară, unde nu s-au văzut

decât luminile. De la Krivoi Rog începe o regiune bogat luminată cu electricitate, probabil cu foarte multe uzine şi fabrici (noi nu le vedem din cauza întunericului).

Marți, 1 septembrie 1942. Toată noaptea am mers în direcția SE pe o linie ferată electrică spre Dnieprostroie, unde trebuie să debarcăm. Cu vreo patru-cinci stații înainte, a început o ploaie deasă, dar încet-încet s-a luminat. La 11,30, am ajuns la destinație. Rampa era ocupată de Bateria 1, care debarca. O oră mai târziu, ne-a venit şi nouă rândul. În 50' am terminat descărcarea vagoanelor şi, la ora 14, ne-am încolonat spre Zaporojie. Într-un sfert de oră am trecut primul pod peste Nipru, lung de vreo 400 m, făcut de pionierii germani. Podul este dublu pe ambele sensuri.

Ploaia sâcâitoare a adus un vânt tăios. După o jumătate de oră am trecut un al doilea pod dublu, peste alt braț al Niprului şi am intrat curând în Zaporojie.

Oraşul este foarte întins, are bulevarde asfaltate, clădiri ridicate într-un stil sobru, cu multe etaje, în majoritate având geamurile sparte din cauza exploziilor. Construcțiile nu sunt însă dărâmate ceea ce denotă că nemții nu le-au bombardat cu aviația. Şoseaua Dnieprostroie-Zaporojie, făcută din piatră cubică mare, rivalizează cu şoselele noastre naționale. Drumul este însoțit de o linie ferată electrică dublă, pe care însă nu se circulă.

În Zaporojie sunt instalați nemții, care au ocupat clădirile cele mai frumoase pentru diferite autorități şi comandamente de-ale lor. Au ridicat la gară o intrare fastuoasă, un fel de arc de triumf pe care au pus zvastica şi steagul german.

Pentru că multe unități stăteau la rând să se îmbarce înaintea noastră, a trebuit să rămânem noaptea aici. Am găsit un parc pentru cai în spatele gării, unde ne-am in-

stalat la ora 17,30. La rampă tocmai îmbarca grupa de comandă a regimentului. I-am găsit pe colonelul [Niculae S.] Ciuculescu – comandantul Regimentului 7 Artilerie, locotenentul Ionescu Oprişan, ofiţer adjutant, locotenentul Andrei Ion, ofiţer calculator, şi pe ceilalţi ofiţeri de la grupa lor. Au venit apoi şi Bateria 2 şi Bateria 1. Toţi au rămas peste noapte în Zaporojie.

Am luat masa în parc şi, pentru că n-am putut găsi vreo cameră prin apropiere, am instalat dormitoarele sub coviltire. Noaptea a bătut vântul tare, însă păturile cu cearşaf ce le aveam au anihilat în parte efectul frigului. La ora 20,30 eram deja în aşa-zisele dormitoare. Am dormit cu Fănică sub acelaşi coviltir. Pe la 5, ne-am trezit dârdâind, dar nu ne-am sculat decât pe la ora 6.

Miercuri, 2 septembrie. Dimineaţa ne-a întâmpinat cu o burniţă sâcâitoare, cu vânt care a încetat însă după jumătate de oră. Ne-am interesat iar la comisarul rampei când este rândul nostru şi am aflat că avem patru unităţi înainte, ceea ce însemna încă 12 ore, adică la 7 seara cel mai devreme.

Am făcut toţi mare haz când locotenent-colonelul Marţian ne-a spus că în timpul nopţii un soldat l-a tras de picior şi i-a spus: „scoală, mă, că eşti schimbul trei, hai mai repede!". Dormea într-o căruţă sub un coviltir şi soldatul greşise adresa.

Înainte de masă, am pierdut timpul pe la gară şi pe la rampă, iar după aceea am dormit puţin. La ora 18, am înhămat caii pentru îmbarcare, însă, până au adus garnitura completă la Bateria 1 (care urcă în tren înaintea noastră), s-a făcut noapte. Abia la ora 21,30 ne-a venit trenul, după ce am aşteptat vreo trei ore tremurând în bătaia vântului.

În sfârşit, au tras garnitura la rampă, dar cu 22 de vagoane lipsă. Am urcat în vagoanele aflate la dispoziţie, apoi au sosit şi celelalte.

Joi, 3 septembrie. La ora 1,30 s-a terminat îmbarcarea grupei de comandă a Divizionului 3 şi ne-am instalat la masă în vagonul popotei. Am mâncat cu poftă şi apoi ne-am retras în vagonul de dormit clasa III, mult mai prost decât cel pe care l-am avut în celălalt tren: cu geamuri sparte, fără canapele cu arc. Am înlocuit arcurile cu patul de campanie, pe care am aşezat o saltea de paie şi apoi plapuma. De dormit, am dormit binişor chiar dacă am făcut cuie. Printr-un geam spart, astupat cu o pătură, trăgea serios.

În zori, ne-am trezit în staţia Polohi, unde am stat pâna la ora 11,30. După toaleta de dimineaţă, am jucat câteva partide de table. Am luat masa în tren, cu o porţie de ciorbă de burtă excelentă ca felul întâi.

Pe drum, am fotografiat o moară aplecată cam 10-15 grade de la verticală. La ora 15, am sosit la Ţarikonstantinovka. Acolo era un parc cu vreo 70 de tunuri şi obuziere capturate de nemţi de la ruşi.

Ne-am continuat apoi drumul spre Volnovaha, unde am ajuns la ora 18,30. Am stat acolo până la miezul nopţii. Alt nod de comunicaţie important, de unde pleacă linii spre Harkov, Mariupol, Taganrog ş.a.

Către ora 24, trenul s-a pus în mişcare cu destinaţia Mariupol.

Vineri, 4 septembrie. Sosiţi la ora 4,45, aşteptăm acum rândul la debarcare. Înaintea noastră este Bateria 1 a căpitanului Petculescu Iulian. Oraşul foarte întins, aşezat pe ţărmul Mării Azov. Clădirile staţiei sunt aproape distruse de bombardamente. După 5 ore, ne-au tras garnitura la două rampe şi am început debarcarea. Rampele sunt foarte proaste. La 11,30, am pornit către zona de cantonare a regimentului, în satul Bezmenovka [azi, Bezimenne, Ucraina], la 32 km de Mariupol. Am trecut prin oraş şi am mers tot timpul către răsărit pe malul mării.

Mariupol este frumos, clădirile din centru, impozante, însă, cum deviezi de la străzile principale, începe mizeria tipică satelor ruseşti.

Şoseaua spre Taganrog–Rostov pe care mergem acum este din piatră cubică, foarte bună, dar şi foarte aglomerată de maşini şi vehicule militare.

La ieşirea din oraş, am trecut prin şantierele portului, nişte uzine imense, mai mari decât la Reşiţa ce se întind aproximativ 3 km în lungul şoselei. Parte din ele au fost stricate de ruşi la plecare şi acum sunt în refacere, iar parte funcţionează pentru reparaţii şi construcţii de nave.

La prânz, ne-am oprit la marginea oraşului întins pe vreo 10 km de-a lungul mării, am luat masa sub umbrarul altor militari, din cavalerie, ce păzeau ţărmul şi care ne-au servit cu nişte pepeni minunaţi. La ora 14,30 am pornit din nou.

Satele sunt prăpădite, primul, abia la 21 km de Mariupol. Aici este cantonat Regimentul 32 Dorobanţi. Am trecut mai departe către satul următor, Bezmenovka, unde aveam să înnoptăm. Ajunşi la 19,15, am intrat în dispozitiv după indicaţiile sublocotenentul Epureanu care fusese trimis înainte cu misiunea de a stabili parcul. Când am ajuns în sat, era noapte. Ne-am instalat provizoriu până dimineaţă, când trebuia să căutăm alt parc, am mâncat şi apoi ne-am culcat. Noroc că împreună cu Fănică am dat de o cameră foarte bună, unde am dormit boiereşte.

Sâmbătă, 5 septembrie. Ne-am mutat într-un bivuac mai bun.

Am început îngrijirea cailor, a materialelor şi a trupei. Vremea este frumoasă, dar noaptea se face frig. Dimineaţă am fost cu căpitanul Lucovici până la mare, unde am identificat o plajă pentru spălat caii şi oamenii.

La ora 11, am avut prima inspecţie de front a colonelul Ciuculescu. Ne-a dat ultimele instrucţiuni înainte de

intrarea în acțiune. După masă, am dus toți caii la mare și i-am spălat în valuri. Idem oamenii. Am făcut și noi, ofițerii, o baie ca lumea. Valurile erau mărișoare, dar foarte plăcute.

Seara am mâncat cu poftă și am dormit ca acasă.

Duminică, 6 septembrie. Dimineață, program obișnuit de pansaj și curățire a oamenilor. Împreună cu căpitanul Lucovici, am fost pe plajă și am exersat tragerea cu pistolul automat „Schmeisser", nou în dotare. Merge grozav.

La ora 11, am avut o inspecție inopinată a colonelului Ciuculescu, care voia să se convingă dacă au fost înțelese ordinele sale anterioare. După masă, am meșterit o antenă. Seara, am ascultat radio. La jurnalul de la ora 22, s-a comunicat căderea Novorossiiskului.

Fănică și Lucovici au jucat table, locotenent-colonelul Marțian și Epureanu au bătut cărțile la 66. Eu am chibițat. La ora 23, s-a dat stingerea. Pe la 21,30, au ajuns și Bateriile 8 și 9 care s-au instalat în sat. Seara a vorbit la radio Mihai Antonescu cu prilejul împlinirii a doi ani de guvernare.

Luni, 7 septembrie. Grupele de comandă ale regimentului și Diviziei 1 au plecat spre Taganrog. Divizionul 3 pleacă după o zi, din cauză că Bateriile 8 și 9 au ajuns târziu. Programul de azi a fost de pregătire în vederea marșului ce va începe mâine. Timpul trece pe negândite. Ziua s-a micșorat simțitor: la 5,15, abia răsare soarele, la 18,30, se face noapte. La ora 11, a fost adunarea ofițerilor Divizionului 3, locotenent-colonelul Marțian a citit ordinele în vederea marșului.

Marți, 8 septembrie. La ora 6,30, am pornit în marș către inima Rusiei. La Budenovka, un sat mare, ne-a trecut în revistă colonelul Ciuculescu și către seară ne-am oprit la Veselo-Voznesenka, după o etapă de 38 km. Ne-am instalat într-un parc de case bune.

Miercuri, 9 septembrie. La 6, am plecat spre Taganrog. Am trecut prin Rojok şi Natalievka, sate pe ţărmul Mării Azov; apoi prin Peleakovka, unde am fotografiat o biserică dărâmată de ruşi, apoi o statuie într-un parc. Nu scrie a cui este.

Ne-am oprit la 5 km de Taganrog, în satul Komarovka şi ne-am instalat bivuacul la marginea lui. Fănică a găsit apoi o cameră bună unde am dormit ca nou-născuţi.

Joi, 10 septembrie. La marginea satului Komarovka, lângă tabără, era o tarla de pepeni. Toată noaptea au cărat soldaţii. Dimineaţă au mai plecat vreo 15 oameni de la noi în bostană, unde mai erau vreo 70-80 de infanterişti.

La un moment dat au apărut un neamţ şi vreo şapte-opt rusnaci călări. Neamţul, care păzea tarlaua, începe să tragă cu pistolul. Toţi o iau la goană abandonând sacii cu pepeni. O frumuseţe să-i vezi! Infanteriştii fugeau de mâncau pământul, artileriştii se retrăgeau la pas. Plecarea la ora 7,30. Etapă scurtă. Trecem prin Taganrog şi Varenovka.

Din cauză că n-a plouat de mult timp, s-a făcut pe drum un praf gros care se ridică în nori imenşi şi împiedică vederea în orice direcţie. Zilele acestea de marş am înghiţit praf pentru toată viaţa, însă azi mai mult ca oricând.

La 8,45, am ajuns la marginea Taganrogului pe un mare aerodrom. Pentru a merge pe şoseaua Rostovului, am ocolit oraşul, fără să trecem prin centru, datorită nu ştiu cărui ordin. După un ocol de 1½ oră, cu întreruperi, prin periferia oraşului am ajuns la celălalt capăt şi, la ora 12, am intrat într-un parc amplasat în livada satului Varenovka, la 4 km de oraş. Taganrog este mai mare decat Mariupol, are multe fabrici. Are şi o uzină de avioane. La margine, pe unde am trecut, am văzut un depozit cu bombe de avion ruseşti folosite acum de nemţi.

Pe drum, ploaia ne-a stropit nițel. În livadă era cantonată şi grupa de comandă a regimentului. Pentru că nu am găsit cameră, am ridicat un cort în parc unde ne-am culcat de la ora 20.

Vineri, 11 septembrie. Începe o serie de trei zile de marş. Ocolim Rostovul şi ne îndreptăm spre NE, către Cotul Donului, la Voronej. Prima etapă, foarte lungă, până la Sveţenko, de 45 km, am parcurs-o foarte prost din cauză că ne-a încurcat Regimentul 32 Dorobanți. Am pierdut astfel 2½ ore. Marşul a ținut de la ora 5 până la ora 21. Am trecut printr-un sat Sambek, complet distrus de bombardament. Acolo a fost frontul astă-primăvară. În valea în care este aşezat satul se aflau nenumărate tancuri şi maşini avariate. După ce am ieşit dintre blindate am trecut printr-un sector minat, cu un cheson nemțesc de patru cai distrus complet de o mină.

În apropierea satului Aleksandrovka, drumul trecea prin 8-10 rânduri de mine contra carelor. Fiecare rând avea câte cinci-şapte şiruri lungi de câțiva kilometri. Cred că în total erau peste 100 000 de mine. Din cauză că nu au putut fi scoase de pionieri, au fost acoperite cu pământ, dând acum impresia unor mulțimi infinite de muşuroaie de cârtițe.

Pentru odihnă ne-am instalat un cort în parc. De azi am intrat în subzistență germană. Primim alimente şi furaje de la ei. Mult lăudata mâncare nemțească nu prea ne place. La prânz este un fel consistent, însă seara ne dau ceai sau surogat de cafea cu salam, unt şi două ouă. Ce-i bucură mai mult pe soldați este faptul că se distribuie zilnic tutun sau țigări.

Sâmbătă, 12 septembrie. Plecarea la ora 6,30. O etapă mai scurtă, de numai 26 km. Marşul a decurs normal. Am ajuns către prânz în Rodionovo, sat mare, cu case bune,

unde am avut şi un parc corespunzător. Toate casele ruseşti, fie ele cât de proaste, au o cameră de oaspeţi curată, cu un pat în care există saltea şi perne de puf, astfel încât poţi dormi bine. După masă am tras un somn ca în vremurile bune. În privinţa mâncării, iar am dus-o bine.

Duminică, 13 septembrie. Am plecat mai departe, la Iliuşa. Cătunul e sărăcăcios, cu case din pământ. Eu m-am ocupat cu încartiruirea. Am plecat într-un autocamion cu subofiţerii delegaţi pentru cazarea trupei. Etapa fiind scurtă, *25* km, coloana a apărut la ora 11. Am găsit, cu chiu, cu vai, camere, însă parcurile sunt foarte bune şi ne-am instalat fără probleme. Toată după-amiaza a fost program administrativ şi curăţenie generală.

Luni, 14 septembrie. Azi şi mâine avem repaos. Programul este de curăţenie atât pentru ofiţeri şi trupă, cât şi pentru cai şi materiale. Dimineaţă am supravegheat efectuarea curăţeniei. După-amiază s-a ţinut o conferinţă religioasă. Am jucat apoi table cu Fănică.

Marţi, 15 septembrie. Pentru dimineaţă avem anunţată inspecţia colonelul Ciuculescu, comandantul regimentului. A venit pe la ora 9. Bătea un vânt tăios, caii erau cu păturile pe ei. A fost şi n-a prea fost mulţumit de cai. A adunat bateria şi a debitat verzi şi uscate, multe şi mărunte, toate rezumându-se numai la îngrijirea cailor.

După-amiază am făcut un poker, la ora 16,30 am avut adunarea ofiţerilor la postul de comandă al regimentului (şcoala din sat) unde a vorbit colonelul despre noul marş pe care-l începem mâine şi de grija pe care trebuie s-o arătăm pentru siguranţa în coloană şi mai ales în cantonamente. Seara ne-am culcat repede având în vedere plecarea foarte devreme (ora 4,45).

Miercuri, 16 septembrie. Deşteptarea la 3,45. Afară, frig serios şi întuneric beznă. Ne-am aranjat pentru ple-

care şi, la ora 4,45, a pornit capul coloanei. Divizionul 3 este în frunte. Am mers susținut. Am trecut prin oraşul Novoşahtinsk, localitate înfloritoare odată, însă acum dărâmată şi arsă. Către ora 12, am intrat în Krasnîi-Sulin, oraş foarte mare şi frumos, după ce mai întâi am trecut pe lângă Şahtîi, unde erau foarte multe fabrici.

După o etapă de 45 km, la ora 16,30, am ajuns în satul Zamcealovo, aflat într-o stare jalnică, fără camuflaj. Parcul de trăsuri a rămas lângă drum, iar caii au fost adăpostiți într-o vale, pe lângă apă. Noaptea a fost ger, a înghețat.

Joi, 17 septembrie. Plecarea la ora 6,30. Divizionul 1 în cap. După o etapă scurtă de 35 km, la ora 15, am intrat în cantonament în Belgorodțev, comună mărişoară.

În timpul marşului, a trecut la înălțime, deasupra coloanei, un bimotor care a lăsat o dâră albă de fum. Ce semnificație a avut, nimeni nu ştie. Lângă satul în care am cantonat noaptea trecută, bolşevicii au bombardat linia ferată. Foarte îngrijorat, colonelul ne recomandă mereu să nu facem focuri şi să nu umblăm cu lumini noaptea. După-amiază a fost adunarea comandanților de baterii.

Vineri, 18 septembrie. Am plecat la ora 6,30. Etapa foarte scurtă: 20 km. Am mers până la Kamensk, pe malul Donețului unde am cartiruit într-o suburbie a oraşului, în satul Podskelnîi. Avem noroc de vreme frumoasă. S-a încălzit şi nici noaptea nu este aşa frig.

Pe drum am fotografiat un avion rusesc de bombardament ars complet. Seara a venit la noi maiorul Marinescu Cristu, nou mutat la regiment. Pleacă în concediu 15 zile. Pe întuneric am fost vizitați de avioane ruseşti care s-au învârtit deasupra oraşului. Au aruncat două rachete luminoase cu paraşute pentru a cerceta terenul. Toată noaptea au bâzâit deasupra noastră.

Sâmbătă, 19 septembrie. Am plecat la ora 6,30. Etapa are cam 30 km. Trecem prin Kamensk. La ora 7,30 traversăm

râul Doneț pe un pod făcut de italieni. Alături e un alt pod de fier distrus de ruşi în retragere.

Pe celălalt mal intrăm într-o regiune nisipoasă şi mergem greu până la Samburov, unde intrăm în cantonament. Din informațiile de la radio, Stalingradul este gata sa cadă. Se dau lupte în centrul oraşului. Aşteptăm grabnica lui capitulare. După-masă e frig şi încearcă să plouă. Seara se dă stingerea devreme.

Duminică, 20 septembrie. Azi e repaos. Dimineața s-a oficiat o slujbă religioasă la care a asistat şi populația civilă. Cu această ocazie au fost botezați opt copii ruşi.

Naşi au fost ofițerii, începând cu colonelul Ciuculescu, în ordinea gradelor până la ultimul căpitan. Către seară am făcut un poker toți camarazii Bateriei 7. Şi de data aceasta am câştigat. Până acum n-am pierdut niciodată de când joc pe front. După radiojurnalul de la ora 22, ne-am culcat.

Luni, 21 septembrie. Plecarea la 6,30. După o etapă foarte scurtă, de 10 km, am ajuns către ora 9 la Gruținov-Danilov, unde ne-am instalat satisfăcător. Colonelul Ciuculescu a venit în inspecție prin parcuri şi a controlat caii cu găleata dacă sunt adăpați. A făcut scandal, ca de obicei. În cursul după-amiezii am încercat de pomană să repar două aparate de radio ruseşti portative, găsite de caporal Miroiu Dedu în nişte bălării. La ora 16,30, a fost adunarea ofițerilor din divizion pentru citire de ordine. Seara ne-am culcat după program, la ora 20,45.

Marți, 22 septembrie. Plecarea la ora obişnuită. Divizionul 1 în fruntea coloanei. Etapa este ceva mai lungă, de 25 km. Am sosit la ora 14 la Golovka. Ne-am instalat în marginea satului într-un parc foarte prost. Şi camerele sunt păcătoase.

Dimineață s-a îmbolnăvit de colici un cal şi nu s-a putut face bine deloc. La ora 16,15, a murit. La autopsie s-a

constatat că a avut încurcătură de mațe (volvulus intestinal) datorită trântelilor de pământ. Seara am cam tremurat. Luna este în creştere, cerul senin, şi de aceea se cam lasă ger. A căzut o brumă groasă. Acum un an, la Odesa nu era aşa de frig.

Miercuri, 23 septembrie. Am plecat la ora 6 cu Divizionul 1 în frunte. La ieşirea din sat, pe malul unui râu, am trecut printr-o zonă nisipoasă. Cam tot drumul am mers prin nisip şi praf. Cred că acest teren a fost odată fund de mare. Pe dealuri nu se vede pic de pădure. Rareori se întâlnesc pâlcuri de copaci şi acestea mai mult pe lângă localități, ceea ce înseamnă că sunt plantate de curând. Trecem prin satul Iliinka, unde este instalată Divizia 5. L-am întâlnit pe căpitanul Vasiliu, care a plecat înainte cu cartiruirea trupei diviziei şi aşteaptă acum pe generalul [Nicolae] Mazarini[5] pentru a-l instala.

La ora 12, după aproape 25 km, am ajuns la Miroşnikovski. În timpul marşului am aşteptat un ceas să treacă infanteria dinaintea noastră care ne încurca.

Şi ieri am pățit acelaşi lucru, ne-am întâlnit cu o coloană de infanterie. Am putut vedea deci, ca acum un an, cât de meşter este Statul Major al Diviziei noastre în a dirija coloanele pe acelaşi itinerar de marş şi a încurca totul.

Aici, la Miroşnikovski, i-am instalat pe toți rezonabil atât în privința parcului, cât şi a camerelor. Cu mare greutate însă am putut găsi şi eu o cameră, unde am făcut curat înainte de a ne instala.

Petrecem timpul cu programul obişnuit: îngrijitul cailor, curățirea materialelor, a harnaşamentului şi a oamenilor. Seara au trecut nişte avioane ruseşti pe deasupra

[5] Generalul de divizie Nicolae Mazarini era comandantul Diviziei 5 Infanterie. Avea să cadă prizonier la sovietici la 22 noiembrie 1942 şi va fi internat în lagărele de la Moscova, Krasnogor, Suzdal şi Ivanovo. Va fi eliberat în anul 1948 (*n.red.*).

satului, dar n-au făcut nimic. Luna lumina ca ziua. Am avut musafir în cameră pe Andrei, deoarece rămăsese fără cazare.

Joi, 24 septembrie. Zi de repaos. Ne-am sculat din pat abia pe la 6,30. Toaleta a durat mai mult, fiind completată cu tuns şi bărbierit. Pe urmă am băut câte un lapte la popotă. Până la 10,50, când era adunarea pe regiment a ofiţerilor, am stat prin parc. La adunare ne-a dăscălit „ştabul" aproape două ore, vorbindu-ne de toate: apărarea antitanc, echipe de vânători antitanc, încercuiri, îngrijirea cailor etc. Pentru după-amiază, la ora 16, ne-a anunţat inspectarea cailor. După ce am mâncat serios, chiar şi clătite la felul trei, am mai ţesălat caii prin parc.

Cu o punctualitate excesivă, la ora 16 fix, colonelul a descins din maşină. Inspecţia a durat o oră, dar a fost mulţumit de cai, spunând că s-a mai îndreptat câte ceva în privinţa lor.

După asta ne-am culcat puţin şi, înainte de masa de seară, am făcut o vizită la aprovizionare, unde se distribuiau alimente pe patru zile. După cină, au venit la popotă ca să asculte radio colonelul Ciuculescu şi locotenent-colonelul Ştefanovici Gheorghe, ajutorul de comandant. La dormitor l-am avut iarăşi musafir pe locotenentul Andrei.

Vineri, 25 septembrie. Plecarea la ora 6. Divizionul 1 în cap. Am mers foarte bine, fără infanterie înaintea noastră. Am trecut prin mai multe sate înşirate pe valea râului Berezovskaia şi, către ora 15, am sosit la Mankovo.

Intrarea în sat a fost anevoioasă, din cauză că a trebuit să traversăm un râu printr-un vad nisipos. Acelaşi nisip era şi în sat, în plus malul avea şi pantă mare. Aici s-au resimţit caii mai mult ca în tot marşul. Etapa a fost de 36 km. Masa am servit-o la ora 17. Camere am avut foarte bune. Ne-am culcat devreme, eram foarte obosiţi.

Sâmbătă, 26 septembrie. Plecarea la aceeaşi oră cu Divizionul 3 în frunte. Trecerea înapoi prin gârlă a fost mai uşoară, deoarece am mers la vale. Etapa fiind de vreo 25 km am ajuns în noul parc la ora 11,30. Cantonamentul este destul de bun, însă nu are apă de băut, căci am găsit fântâna secată; am adăpat caii dintr-o gârlă, într-un loc unde am găsit apă mai limpede.

În camera mică şi igrasioasă am instalat patul de campanie. După-amiază ne-am spălat şi noi de praf, tot la gârlă, şi ne-am odihnit. Seara a fost caldă, cu lună plină. Radio nu anunţă nimic nou la Stalingrad, ci numai lupte grele la Voronej.

Duminică, 27 septembrie. Plecarea are loc la 5,45 cu Divizionul 1 în frunte. Etapă lungă. De dimineaţă, am văzut 20 avioane de bombardament germane trecând la mare altitudine spre răsărit. Peste ½ oră, se întorceau 24. Cred că era altă escadrilă.

La ora 7,30, am întâlnit două maşini de la Crucea Roşie cu răniţi din Diviziile 6 şi 13. A fost primul contact cu frontul. Abia acum ne-am adus aminte că mergem spre linia întâi. Până în această clipă, n-am întâlnit nicio altă ambulanţă şi nici nu am văzut vreun alt avion. Au trecut însă mereu pe lângă coloană maşini mici şi camioane cu răniţi de pe front.

Către prânz am intrat în satul Cernîşevskaia [azi Sovetskaia] după ce am mers vreo 28 km peste câmp fără să întâlnim altă localitate. La intrarea în sat am traversat râul Cir, apoi trecând pe ulițele lui ne-am intersectat cu grupa de comandă a Diviziei 5 şi un comandament german.

Ne-am oprit în satul Rusakov, destul de ponosit ca parc şi case. Am instalat bivuacul întregului regiment pe malul unei bălţi. Am dormit la cort.

Azi am aflat primele noutăţi în privinţa misiunii noastre: în ziua de 2 octombrie, trebuie să ocupăm poziţie în

Cotul Donului. Divizia noastră îi schimbă pe nemți pe un sector de 22 km în care ruşii n-au atacat de la începutul lui septembrie, iar cu tancuri, din august. Acolo nemții au 200 de oameni la un batalion de ruşi.

Mai sunt de mers cca. 70-75 km până la poziția menționată. Somnul la cort a fost bun, însă cam scurt, din cauza frigului care ne-a trezit devreme. Pe seară au trecut la mare înălțime două avioane ruseşti. La miezul nopții s-a auzit un alt avion rusesc.

Luni, 28 septembrie. Deşi trebuia să avem zi de repaus, continuăm marşul pentru a ne apropia de linia frontului.

Am uitat să spun că la marginea satului Cernîşevskaia e un lagăr de vreo 5 000 prizonieri ruşi în mare mizerie ce stau în colibe făcute de ei din stuf, iar lângă ei, în batjocură parcă, pentru a le da exemplu de forțele lor distruse, sunt vreo patru tancuri grele de 15-20 tone, lovite de anticarele germane. În acelaşi timp, am întâlnit şi un convoi de vreo 150 prizonieri ruşi din Cotul Donului însoțit de români. Erau tot felul de mutre de oameni: chinezi, tătari, mongoli şi alte seminții ce le poate da Asia, cu vârste între 18 şi 40 de ani.

Am plecat din Rusakov la 7,30 şi am ajuns, după o etapă de vreo 20 km, la ora 13,30 în sovhozul nr. 86, aşezat într-o vale lângă o baltă din care se adăpau caii şi oamenii. Sofhozul consta din câteva case şi grajduri, toate ocupate de nemți. Regimentul s-a instalat de-a lungul văii întinzând corturile. Am aranjat cu Fănică un cort elegant, unde am dormit de minune după ce am jucat table, şah.

Marți, 29 septembrie. Noaptea am auzit explodând bombe de avion la distanță de vreo 15-20 km. Deşteptarea la ora 6.

După un ceai completat de marmeladă, am reparat nişte aparate de observare. Azi, repaos: am făcut o baie

caldă. La 11, am primit ordin de deplasare pentru ora 14, însă după o oră s-a revocat. Am primit alt ordin de deplasare: marş în apropiere de inamic (mai avem 50 km până la front), ni s-au distribuit hărţile necesare.

Ziua se micşorează simţitor: dimineaţa se luminează la 4 şi soarele răsare la 5, apune la 17, iar la 17,30 e întuneric. Pe seară s-a stârnit un vânt cu o bruscă schimbare de temperatură care s-a menţinut toată noaptea şi a doua zi. Ne-am culcat devreme în cort, îmbrăcaţi, deoarece plecăm la ora 4.

Miercuri, 30 septembrie. La ora 3, când ne-am sculat, era lună, frig şi vânt tare. Am tremurat nitel. La 4, am plecat şi, când să trecem drumul care era în rambleu prin mijlocul băltii, a derapat obuzierul 1 şi era gata să se răstoarne complet în baltă. După 3/4 oră de eforturi, am reuşit să-l scoatem şi să ne continuăm deplasarea. Trecând prin satul Peşceanîi, în halta de o oră ce am făcut-o, am întâlnit cea mai frumoasă rusoaică pe care am văzut-o până acum.

La ora 13,15, am sosit în satul Korotovski şi ne-am instalat la margine, printre nişte pomi. Aici stăm şi mâine, când se fac recunoaşterile, iar joi, *2* octombrie, noaptea, ocupăm poziţie.

Până la front mai sunt 16 km. Azi am făcut o etapă lungă, în foarte bune condiţiuni. Am *întâlnit trenurile regimentale* nemţeşti care transportă trupele înlocuite de noi.

După-amiază au plecat în recunoaştere locotenent-colonelul Marţian Constantin şi căpitanul Marinescu Eugen şi s-au întors la ora 20. Între timp, noi ne-am instalat în corturi pentru a ne odihni.

Locotenent-colonelul Marţian ne-a dat ceva date în privinţa frontului, fixând plecarea în recunoaştere cu grupa de comandă la ora 5 dimineaţa. Noaptea în cort a fost frig şi-am dormit cam scurt.

Joi, 1 octombrie. La 5, am plecat cu toate grupele de comandă ale bateriilor şi Divizionului de recunoaştere conduse de locotenentul Marinescu Florin, care ne-a indicat poziţiile.

Ajungând în satul Verhne-Fomihinski, la 10 km depărtare, am marcat locul trenurilor de luptă şi am plecat mai departe numai cu şefii grupelor de comandă.

După 6 km de marş, am ajuns într-o râpă unde erau instalate bateriile nemţilor. Am efectuat recunoaşterea poziţiilor şi apoi am pornit împreună cu căpitanul Lucovici pentru a lua legătura cu infanteria şi a fixa observatorul. Am mers vreo 5 km şi am urcat cu mare greutate o creastă unde era instalată o grupă de nemţi cu care am vorbit. Erau linia întâi şi supravegheau o vale în faţa cotei 220, cel mai înalt punct ocupat de ei, unde trebuie să se instaleze două batalioane din Regimentul 32 Infanterie. După ce m-am întors de la nemţi, am găsit pe colonelul Ciuculescu, locotenent-colonelul Marţian, locotenentul Ionescu Oprişan şi locotenentul Andrei discutând cu căpitanul Lucovici poziţiile observatoarelor şi ale infanteriei. Eu m-am întors în baterie pentru a fixa obuzierul 1 şi am rămas acolo.

Ajuns la poziţia ocupată, am trimis toţi caii grupei de comandă la apă, în sat. Pe drum au fost bombardaţi şi răniţi. Pe soldatul Ciomag îl nimerise o schijă în piept. Calul meu, proprietate, fusese uşor rănit, calul soldatului Ciomag, care îngrijea şi calul meu, ceva mai serios. Un cal de la căruţa de telefoane a soldatului Bratu Petre şi calul lui Mihai Dumitru au fost ucişi.

După ce am terminat fixarea obuzierelor, a venit şi căpitanul Lucovici de la observator, apoi am aşteptat să sosească bateria pentru a ocupa poziţie şi a instala firul telefonic. Către ora 17,20, ruşii au început să bată din nou cu

artileria drumul spre sat şi au încadrat coloana. Un proiectil s-a spart în apropiere de afetul 4, rănind cei trei cai lăturaşi şi doi servanţi: soldatul Popescu Gheorghe, mai grav, şi soldatul Stătescu Radu, mai uşor. Primul s-a întors în sat, celălalt a venit cu trupa. La ora 18, a sosit în poziţie restul bateriei aduse de sergentul major Coman Ion. Am instalat obuzierele, s-a deşertat muniţia din antetrenuri, chesoane şi trenul de luptă, după care s-au întors toate atelajele în satul Verhne-Fomihinski, afară de antetrenuri care au rămas în dreapta bateriei.

Până la ora 20, nu se făcuse încă legătura cu observatorul nostru şi vorbeam prin Divizion. M-am culcat alături de Andrei într-un adăpost rămas de la nemţi (aici fusese o baterie de obuziere de 150 mm). Către miezul nopţii ne-a sculat telefonistul să ne spună că postul de control pe fir este atacat de ruşi şi să-i trimitem zece servanţi în ajutor. Deoarece n-am crezut acest lucru posibil, n-am trimis nimic. Dimineaţă când ne-am sculat, am văzut venind patru oameni care-l aduceau într-o pătură pe sergentul Miricescu Octavian, telefonist, ce era rănit în trei locuri: la cap, la mâna dreaptă şi la picior. Toate erau înţepături de baionetă.

Ce se întâmplase? Firul era rupt mereu în cămaşă de vreo şase ruşi care se infiltrau pe valea din stânga observatorului. Din această cauză, controlul trimis de mai multe ori, atât de la observator, cât şi de la baterie, nu găsea nimic. Sergentul Miricescu, care plecase pe fir împreună cu soldatul Necula Andrei, au fost atacaţi de aceşti ruşi, primul fiind rănit, iar cel din urmă, omorât.

Al doilea control trimis (soldatul Bucur Nicolae şi soldatul Săraru Ion) l-a gasit pe Miricescu văitându-se într-o vale şi au văzut vreo trei-patru ruşi probabil furişându-se prin buruieni. Au tras câteva focuri şi aceştia au dispărut.

Atunci Săraru a anunțat bateria că sunt atacați, atât şi nimic mai mult, nici că Miricescu e rănit, nici că Necula e dispărut. Din această cauză, n-am trimis pe nimeni într-acolo. Ei s-au întors spre dimineață şi abia atunci s-au dus servanții după Miricescu.

Sergentul-major Anghel Mircea, împreună cu câțiva oameni, a plecat apoi în căutarea lui Necula. L-au găsit mort, lovit la tâmplă şi la creierul mic, jefuit de bocanci şi buzunărit pe drumul unde era şi firul telefonic. L-au adus patru servanți într-o foaie de cort până la baterie, iar apoi a fost transportat la trenul de luptă.

Vineri, 2 octombrie. Ziua de ieri a fost lipsită de noroc pentru Bateria 7. S-au înregistrat primul mort din regiment, trei oameni şi cinci cai răniți. Acum un an, pe drumul către Odesa, tot Bateria 7 a avut primul mort, pe soldatul Dumitraşcu, înecat.

Pe la ora 8, a venit Ghiță Aldea, plutonier-major al bateriei, care mi-a raportat că, la instalarea cailor în nişte grajduri foarte bune din sat, a avut un conflict cu Regimentul 28 Artilerie. Tot el ne-a spus că s-a mai întâmplat un caz similar cu al lui Necula şi la Regimentul 8 Infanterie. O saca a fost atacată de nişte ruşi infiltrați. Calul a fost rănit la un picior, unul din sacagii a dispărut, iar conductorul a fost rănit de un foc de armă, s-a aruncat pe jos şi a făcut pe mortul. Ruşii l-au buzunărit şi apoi l-au apucat de picioare, târându-l cu capul pe pământ. Dacă au văzut că nu mai mişcă, l-au abandonat la marginea drumului. A fost găsit dimineață de camarazii lui.

Am început săparea amplasamentelor circulare pentru material, a adăposturilor de muniție şi pentru servanți. Noaptea au zburat avioane ruseşti, unele foarte jos, pe deasupra bateriei.

La ora 8,30, a venit în vizită locotenent-colonelul Marțian, care şi-a instalat punctul de comandă la vreo

200 m spre dreapta, tot pe această viroagă, a mâncat ceva (ia masa la popota noastră) şi apoi a plecat călare la Bateria 9. Ruşii au tras sporadic dimineaţă asupra satului, apoi s-a lăsat o linişte apăsătoare, întreruptă din când în când de lovituri de artilerie dintr-o parte sau alta.

Toată dimineaţa s-a lucrat la amplasamente. Azi mi-au sosit două cărţi poştale: una de la Valerică, alta de la Focşani. La ora 14,30, am primit ordin să ne pregătim de tragere.

A plecat atunci prima lovitură la ruşi. S-a făcut reglarea pe două obiective şi s-au tras 16 proiectile. Seara, am organizat o grupă de luptă sub comanda sergentului Mircea Ion, care a controlat firul până la observator, dar nu a găsit rupturi. La ora 20, stingerea. Un avion s-a învârtit până spre dimineaţă pe deasupra acestor râpe fără să facă nimic. În timpul nopţii – acelaşi frig ca în ultimele zile. S-au auzit rar focuri de armă la infanteria din linia întâi.

Sâmbătă, 3 octombrie. La 5,30, când ne-am sculat, frigul parcă se îmblânzise. Mai târziu s-a încălzit bine, am făcut chiar plajă. Am tras patru lovituri într-o organizaţie nou descoperită.

Azi-noapte, în Bateria 8 de tragere a venit un necunoscut care, la somaţia santinelei, s-a culcat şi n-a răspuns nimic, iar când santinela a tras câteva focuri de armă, a fugit. Am auzit că aseară au fost atacaţi, tot ca şi ai noştri, un plutonier-adjutant şi cinci soldaţi de la infanterie, care duceau mâncare la punctele de observaţie. Adjutantul şi un soldat au fost împuşcaţi în cap, ceilalţi răniţi. Ei n-au fost în stare să împuşte niciun rus.

La ora 12, l-am avut în inspecţie pe colonelul Ciuculescu, însoţit de locotenentul Ionescu Oprişan şi locotenentul Andrei. A fost complet nemulţumit din cauză

că nu erau întinse plasele de camuflaj, că se săpase mult şi pământul era neacoperit şi că pe lângă baterie era un depozit de lăzi de muniţie goale ale nemţilor, şi astea tot fără camuflaj. Ne-a ameninţat că dacă nu ne dăm interesul şi nu executăm ordinele, ne dă afară din armată. A plecat la divizion şi apoi la Bateria 8, unde a găsit aceeaşi situaţie. Pe toţi trei, sublocotenentul Şerbănescu Ştefan, locotenentul Marinescu Florin şi pe mine, ne-a pedepsit cu câte zece zile de arest, lăsând ordinul scris locotenent-colonelului Marţian. Ne-a spus că vine a doua zi şi cu comandantul brigăzii.

După masa de prânz, am făcut camuflarea materialului cu plase şi s-au terminat toate săpăturile. Seara, ne-a chemat locotenent-colonelul Marţian şi ne-a întrebat ce a găsit la noi colonelul Ciuculescu. A început să râdă când i-am raportat cum a decurs inspecţia. Nici Marţian nu-l înghite pe Ciuculescu, este un fricos fără pereche. Ne-a dat instrucţiuni pentru paza de noapte.

Duminică, 4 octombrie. Noaptea a fost linişte la noi. În dreapta însă, Regimentul 28 Artilerie a tras cam 500 de lovituri, din cauză că au atacat ruşii şi infanteria noastră a fugit.

Toată dimineaţa ne-am ocupat cu perfectarea camuflajului în vederea inspecţiei, însă n-a venit nimeni. S-a săpat şi la un puţ de lângă antetrenuri, însă apa este la adâncime. S-a făcut reglarea focului cu opt lovituri pe o oprire. Apoi, Fănică şi cu mine ne-am ocupat cu amenajarea adăpostului nostru.

Pe înserat, în urma unui ordin de tragere cu 148 grade dreapta, a trebuit să stricăm toate plasele de camuflaj. Până la urmă, infanteria nu a mai avut nevoie de tragere.

Noaptea a fost mult mai cald şi am dormit bine. Adăpostul nostru are un dezavantaj: la orice zguduitură,

pământul uscat din pereți şi tavan curge, iar până dimineața se strâng în pătură şi cearceaf câte 2 kg de țărână măruntă şi bulgări. Dar oferă însă protecție la bombardament şi noaptea este mai cald decât afară.

Luni, 5 octombrie. La 5,30, a început să adie un vânt călduț care a ținut toată ziua. Sergentul Mocanu auzise santinelele de azi-noapte când spuneau că un lup urla pe-aproape şi s-a dus pe viroagă, prin bălării, cu o armă, animat de gândul că o blană pentru zile friguroase nu ar strica. În loc de lup însă, a dat peste un câine de rasă frumos, mare şi negru, rătăcit de undeva, mort de foame. Fănică l-a botezat Stalin şi are de gând să-i facă o cuşcă lângă adăpostul nostru. Toată ziua am lucrat efectiv la acoperirea acestuia reuşind până seara să efectuăm abia 3/4 din lucrare. În plus, i-am căptuşit pereții şi tavanul cu foi de cort, să nu mai curgă țărâna, am întins saltelele, apoi am adus telefonul şi radio.

La ora 12, a venit iar colonelul Ciuculescu cu locotenentul Andrei. De data aceasta, a fost mulțumit, însă nu de tot, mai trebuie puşi popi şi crăci. După-masă, la radiojurnalul despre Stalingrad, n-au spus nimic nou: aceleaşi lupte puternice de stradă în partea de nord, fără gând de retragere din partea ruşilor. Seara, am dormit ceva mai comod în noul adăpost, dar a fost frig tare peste noapte şi a căzut brumă groasă (noi suntem pe vale şi este curent). După ce-i vom face uşă şi fereastră, adăpostul va fi mai bun.

Marți, 6 octombrie. La ora 4,45, când ne-am trezit, era la fel de frig ca noaptea trecută şi brumă de-am crezut că ninsese. Am mai lenevit în pat ½ oră şi apoi m-am sculat, pentru că trebuia să mă duc la observator în locul căpitanului Lucovici.

Am mers prin buruieni, pe firul telefonic, vreo 4,5 km şi, în sfârşit, am ajuns aproape de creastă, unde m-am de-

plasat pe brânci. După ce mi-a indicat obiectivele pe care s-a făcut reglarea, căpitanul a plecat. M-am identificat şi cu cu terenul.

Linişte adâncă. Rar câte o împuşcătură în dreapta, la Regimentul 8 Dorobanţi sau la Divizia 6 Infanterie, unde ruşii încearcă infiltrări noaptea, deoarece efectivele sunt mai mici.

În lipsa altei ocupaţii, am urmărit toată dimineaţa prin luneta-foarfecă felul cum circulau ruşii în toate părţile, prin şanţuri de comunicaţie şi pe creste. Pe ultima din acestea, care nu se prea distinge de aici, este o moară de vânt cred, unde vin mereu agenţi.

Toată lumea aşteaptă masa, care este ocupaţia principală, în afară de ţintar. Eu am citit după-amiază „Darul inimei" de Gian Dauli, o carte drăguţă cu viaţa de front, episoade de război şi, mai ales, viaţa celor rămaşi acasă. La ora 15, a venit un căpitan de la Regimentul 32 Dorobanţi şi un altul de la Regimentul 6 Gardă. Primul preda sectorul, celălalt îl lua în primire. Pe seară, o lovitură de brandt ne-a deranjat de la ţintar. S-a întors şi căpitanul Lucovici, deoarece locotenent-colonelul Marţian nu i-a aprobat să doarmă în sat. Am dormit la observator îmbrăcat, învelit într-o manta, eram obosit. M-am trezit la 4.

Miercuri, 7 octombrie. La 5,30 ne-au dat deşteptarea vreo patru lovituri de brandt căzute lângă un observator al secţiei de 120 mm.

Căpitanul Lucovici a plecat la divizion şi de acolo în recunoaştere, deoarece ni s-a schimbat sectorul de acţiune. Fănică mi-a comunicat că a avut iarăşi parte de o inspecţie a colonelului Ciuculescu, care a fost nemulţumit de camuflajul materialului.

Probabil că din cauza infanteriştilor care forfotesc în toate direcţiile, ruşii trag mereu cu brandturile prin apropierea noastră.

După ce mi-am calculat elementele pentru tragerile de oprire şi interdicţiile prevăzute în planul de foc, până la ora mesei mi-am continuat lectura. După aceasta, m-am distrat o vreme uitându-mă prin luneta-foarfecă la ruşi. Vedeam şi la ei câte unul umblând aplecat prin buruieni şi oprindu-se din când în când. Ăştia erau cei apropiaţi: cei din spate (mai de departe) umblau în picioare, fără teamă, din cauză că ai noştri, pentru economie de muniţie, nu trag niciodată. Un vânt puternic a ridicat praful şi m-am lăsat păgubaş.

La 15,30 a venit ordinul să strângem firul şi să plecăm la baterie. Când am luat-o la pas, a început şi ploaia, aşa că, mergând pe jos, numai bine m-a spălat până am ajuns. Apoi ploaia a stat şi cerul s-a limpezit. Am mâncat puţin şi ne-am culcat.

Joi, 8 octombrie. La ora 0,30 s-a dat deşteptarea. La 1, am înhămat şi am plecat cu bateria la Verhne-Fomihinski, unde trebuie să aşteptăm alte dispoziţii.

Am primit ordin să mergem la Korotovski, unde este cantonată şi Grupa de comandă a regimentului şi unde am ajuns la 5,30. În apropierea satului, am întâlnit Regimentul 9 Dorobanţi care ieşea de pe poziţie şi mergea spre noul amplasament. Acolo, după ce am aranjat caii şi materialul în zona unde era trenul regimentar, ne-am culcat pe o şiră de paie şi am dormit până la 10,30.

Masa la 13,30. După-amiază am aranjat caii pe cât posibil în grajduri, iar seara am jucat table cu locotenent-colonelul Marţian.

Vineri, 9 octombrie. Pe la ora 6,40 ne-au vizitat patru „Rata" şi două bombardiere ruseşti care au mitraliat şi au lăsat câteva bombe în celălalt capăt al satului. Am primit ordin de la divizion ca la ora 9 să plecăm în recunoaştere la noile poziţii. Înainte de a ne pune în mişcare, aceleaşi

avioane au bombardat tot acolo. Pe drum, două „Rata" ne-au făcut să ne împrăştiem pe câmp ca potârnichile.

La 11,35, am ajuns la Belosoin, unde este punctul de comandă al Regimentului 16 artilerie pe care-l înlocuim. Aici am mâncat ceva şi l-am găsit pe locotenentul Cosovlin Ştefan, adjunctul comandantului de regiment. În urma ordinului colonelului Ciuculescu, la ora 14 am plecat împreună cu căpitanul Lucovici însoţiţi fiecare de câte un agent de recunoaştere. L-am întâlnit pe drum în apropiere, ne-a dat relaţii şi ne-am deplasat mai departe în zona bateriilor. Noi înlocuim Bateria 5 a Regimentului 16, comandată de căpitanul Bontaş, dar în poziţia de tragere era un singur ofiţer, sublocotenentul Bogdan Ion.

Amplasamentele şi adăposturile sunt săpate, dar trebuie camuflate mai bine. Din spatele bateriei se vede şi observatorul care este la un loc cu acela al Bateriilor 1 şi 3. Adăpostul nostru este solid, cu tavan făcut din bârne. Grosimea lui este de 1-1,5 m. Se vede că a fost construit de nemţi. Din cauză că adăposturile se află chiar pe cotă, sunt bătute regulat de artileria şi brandturile ruşilor, însă fără efect. M-am întors cu căpitanul Lucovici în sat şi am luat în primire grajdurile Bateriei 5 din Regimentul 16 Artilerie, apoi am ascultat radio la locotenentul Cosovlin acasă, o cameră curăţică şi destul de simpatică. La ei, fiecare baterie are radio dat de regiment. Ne-am culcat pe unde şi cum am putut.

Sâmbătă, 10 octombrie. La ora 0, au sosit în capul coloanei obuzierele directoare pe care trebuia să le ducem în amplasament. Am urcat foarte greu panta de la ieşirea din sat şi abia la ora 3 am ajuns pe poziţie, unde am rămas până dimineaţă când le-am schimbat pe cele ale Regimentului 16 şi am început reglările trăgând şase proiectile. Am făcut apoi camuflajul, am completat cartea gurii de foc şi

am ascultat radio. După-amiază, Fănică a adus căruțele cu muniție, pe care am depozitat-o la un loc până când vin şi celelalte tunuri. La ora 20 fix, au sosit toate obuzierele şi le-am instalat într-o oră şi jumătate. Ne-am culcat în adăpostul obuzierului 2, pe care l-am ocupat temporar, până va fi terminat al nostru.

Duminică, 11 octombrie. Ne-am sculat dimineață pentru că era mult de lucru: am camuflat piesele de artilerie, adăposturile şi am strâns materialul rămas de la regimentul plecat. Foarte obosiți, am dormit bine toată noaptea.

Luni, 12 octombrie. Deşteptarea la 5. Am organizat trei echipe: una strânge grâu cu sublocotenentul Epureanu, una, secară, cu sublocotenentul Teodorescu, şi una, cu mine, sapă la adăpost. Vrem să adunăm grâu şi secară pentru făină. Se simte lipsa pâinii, care este tot mai puțină.

Recoltarea grâului este ocupația principală. Patru oameni îl seceră şi cară snopii în fața adăpostului unde este claca: o echipă bate spicele pe nişte foi de cort cu bețele, apoi altă echipă îl vântură de pleavă. Ieri am strâns cam şase duble de grâu şi trei de secară. La 11,30, locotenent-colonelul Marțian ne-a anunțat o inspecție simandicoasă, dar n-a venit nimeni.

De vineri, aviația rusă pare foarte activă. Bombardează intens satele, mai ales acolo unde este punctul de comandă al Diviziei 5 Infanterie. Alaltăieri a bombardat de trei ori în aceiaşi zi. Vin foarte multe avioane: câte trei-patru bombardiere, însoțite de vânătoare.

La ora 22, ne-a sculat telefonul ca să pregătim o oprire în fața infanteriei. Când eram gata, nu a mai fost nevoie. Ni s-a comunicat că o rachetă cu şase stele verzi trasă din linia întâi înseamnă: executați oprirea. Până dimineață n-au cerut însă nimic. N-am mai putut adormi decât la 1 noaptea. Mereu curgea pământ din tavan, umblau nişte şoareci prin frunzele cu care era izolat, chițăiau şi era foarte frig.

Marți, 13 octombrie. Același program ca ieri. Azi am făcut reglaje pe două obiective cu 15 lovituri. După masă a fost un mic incident: când a plecat să-și ia mâncare de la bucătărie, caporalul Miroiu Dedu a lăsat focul aprins la o oală cu grâu. Acesta s-a întins cu repeziciune la frunzele și buruienile uscate din dreapta obuzierului întâi. Cu mare greutate l-am putut stinge, sărind toți cu lopețile și aruncând țărână. S-a făcut o pată neagră pe pământ care este foarte vizibilă din avion. Trebuie să o camuflăm cât mai repede. Până seara ne-am continuat recoltarea cerealelor. Ziua stăm degeaba, noaptea ne vizitează aviația și bombardează la întâmplare (cred că mai mult le aruncă).

Miercuri, 14 octombrie. Dimineață am terminat opera de camuflare a bateriei. Am scos ceva frumos. Să vedem ce vor spune fotografiile făcute de sus. A venit și colonelul Ciuculescu, care a fost mulțumit de camuflaj și s-a interesat de alte chestiuni.

Fănică era dus cu o căruță și câțiva servanți să desfacă o casă din pădure de unde să ia material pentru aranjarea unui adăpost serios, pentru iarnă. A adus scânduri și grinzi foarte bune. Ca de obicei, după prânz, aviația rusă a bombardat satele unde sunt instalate divizia și transmisiunile de luptă. Antiaeriana noastră, sub comanda sublocotenentul Moraru Constantin, nu a stat inactivă: a reușit să doboare trei „Rata".

Joi, 15 octombrie. Dimineață am plecat la observator. Căpitanul Lucovici este instalat foarte bine împreună cu căpitanul Petculescu și locotenentul Ionescu Theodor, într-un adăpost solid, rămas de la nemți. Au paturi suprapuse.

Observatorul este amplasat la cota 176,7 (cea mai înaltă din zonă), de unde se vede foarte bine la ruși, dar este bătut regulat de brandturile și artileria lor, fără efect. Prin

luneta-foarfecă îi observ agitându-se (ca de obicei) în toate părțile, printre adăposturi care par solide. Îmi place mult să mă uit prin lunetă şi să-i văd pe ruşi cum intră, ies din ele, cum vin şi pleacă agenți, maşini şi toate celelate. Mi-ar plăcea însă mai mult să trag cu tunul în capul lor.

Am stat şi i-am urmărit vreo trei ore. Din lipsă de muniție, nu avem voie să tragem decât la cererea infanteriei sau când obiectivul este prea important şi am obținut în prealabil aprobarea divizionului. Am plecat şi am stat de vorbă cu Dorel Ionescu. Căpitanul Lucovici, care se deplasase la divizion pentru a primi ordine, n-a venit decât la ora 15, când a reuşit trei reglaje, consumând 20 lovituri.

Eu am făcut o hartă cu zone văzute şi nevăzute ale frontului. În timp ce lucram afară la lumină, două lovituri de brandt căzute la 50 m de observator m-au silit să bag capul la cutie. Pe înserat, am plecat la sediul bateriei printr-un şanț de comunicație, spre a nu fi văzut. Când mă grăbeam să ies din zona observatorului, o lovitură de brandt a şuierat pe deasupra şi a picat la vreo 40 m în față, silindu-mă să execut culcat cu mare viteză. M-am ridicat, m-am scuturat şi mi-am văzut de drum.

Fănică era plecat călare cu caporalul Chiriţoiu în satul Bazkovski, undeva în dreapta noastră, de unde avea de luat nişte geamuri. Seara am mâncat cu poftă şi ne-am culcat devreme (la ora 17 era deja întuneric).

Obişnuitele vizite nocturne ale aviației, însoțite de bombardamente. Aruncă rachete luminoase cu paraşuta, terenul se vede ca ziua 4-5 minute, apoi bombardează.

Vineri, 16 octombrie. Noaptea a plouat puțin, însă dimineață a ieşit soarele şi s-a zvântat. Cu soldatul Tomescu, de meserie dulgher şi care a lucrat până acum pentru căpitanul Lucovici la un adăpost situat înapoia observatorului, am început să refacem acoperişul adăpostului nostru. Am reparat mai întâi tavanul din scânduri.

După-amiază m-am dus călare la noul adăpost al căpitanul Lucovici, aflat lângă cel al locotenent-colonelului Marțian, pentru a aranja nişte trageri ordonate de regiment. Colonelul Ciuculescu este acum comandantul grupării şi dă tot felul de ordine care de care mai anapoda.

Locotenent-colonelul Marţian ne-a servit cu câte un păhărel de Cointreau. El este instalat într-un adăpost foarte bun: cu duşumea pe jos, cu sobă de cărămidă şi pereții fasonați cu bălegar. Seamănă cu o odaie de mahala. Păcat că nu-i văruită.

Tot acolo sunt instalați şi Gigi Marinescu împreună cu vărul său, sublocotenentul Marinescu Spiridon, ofițer observator, într-un adăpost însă nu la fel de grozav ca al colonelului. Este bine la ei, că sunt camuflați perfect pe o viroagă împădurită unde nu se observă nimic.

M-am întors repede. Seara, pe la ora 20, am auzit nişte bubuituri repetate care au durat aproape două minute, fără să fie acompaniate de vreun bâzâit de avion. Am crezut la început că era bombardament de aviație, dar am aflat la telefon că era Katiuşa (orga lui Stalin), baterie de tunuri cu patru țevi care trag cu aer comprimat proiectile multiple.

Acest bombardament era însoțit de un altul, executat de artilerie pe linia întâi a infanteriei noastre. În acelaşi timp, ruşii au încercat două incursiuni, fără rezultat însă. Ai noştri au luat câțiva prizonieri.

În cursul nopții, din două în două ore, aviația a bombardat văile. Au omorât patru cai şi au rănit un subofițer şi alți patru cai la antetrenurile Bateriei 8.

Sâmbătă, 17 octombrie. Am lucrat toată ziua la adăpost şi am terminat acoperişul şi camuflajul. Un vânt cam rece ne-a strâns azi la spate. Trebuie remarcat că, împreună cu Fănică, am lucrat intens la adăpost, pe când Marcel

[Epureanu] arde gazul de pomană. Nici măcar nu s-a ras de vreo zece zile şi are o barbă de popă.

De dimineaţă, vreo şase bombardiere şi şase „Rata", în formaţie, se îndreptau spre noi, când i-a luat în primire antiaeriana de la Divizia 1. Au făcut la stânga, înspre sat, unde au descărcat toate bombele, însă a rămas aici un bombardier doborât de sublocotenentul Marinescu, care este la a patra victorie.

Duminică, 18 octombrie. Adevarată zi de toamnă după ploaia şi vântul rece care au început azi-noapte. Cerul înnourat miroase a ninsoare şi ciorile se învârt de parcă anunţă sosirea iernii.

Dimineaţă m-am tuns, m-am bărbierit şi am completat „jurnalul de bord". Azi am primit cinci scrisori la care trebuie să răspund neîntârziat.

La telefon ni s-a anunţat vizita colonelului Nanu, comandantul brigăzii de artilerie. Este ora 10,30 şi n-a venit. Epureanu este la observator, iar Fănică lucrează în continuare cu oamenii la adăpost. Fac un pat suprapus pentru a avea mai mult loc la mijloc. Azi, deşi au lucrat toată ziua, n-au putut termina. După-masă au început iar vântul şi ploaia, care au ţinut toată noaptea.

Luni, 19 octombrie. Am montat uşa şi geamurile. Muncim din greu, atât eu cât şi Fănică. Epureanu se plimbă şi fluieră. Ne este cam nesuferit la amândoi, mai ales pentru că crede că-l persecutăm şi că facem apropouri la adresa lui. Nimic important. Ruşii au bombardat în stânga, la Divizia 14 Infanterie.

Marţi, 20 octombrie. Am pus ½ din duşumea. Merge greu, din cauză că fiecare lemn trebuie cioplit şi tras la rindea.

Miercuri, 21 octombrie. Epureanu a plecat la antetrenuri şi, de acolo, la postul de transmisiuni locale (TL)

la Belosoin, iar noi am continuat lucrul la duşumea. Pe Fănică l-a chemat căpitanul Lucovici la observator, unde se anunţase vizita colonelul Ciuculescu. El stă la punctul de comandă (la 600 m în urmă) şi l-a trimis pe Fănică în punctul de observare.

Căpitanul Lucovici şi sublocotenentul Otrocol au venit în vizită, au văzut adăpostul, am stat puţin de vorbă şi au plecat. Apoi a venit colonelul Ciuculescu cu maşina. Ne-a ordonat să ne mutăm antetrenurile, deoarece acolo ruşii fac des interdicţii şi să strângem fân şi paie pentru cai.

Până la prânz, am terminat duşumeaua şi am făcut o recunoaştere a locurilor pentru grajdurile antetrenurilor. După masă am plecat la observator să-l schimb pe căpitan pentru două zile. Am rămas până seara cu Dorel la punctul de comandă, unde m-am şi culcat. Din cauza căldurii, am dormit prost şi puţin. M-am deşteptat la 1 şi am mai aţipit către zori.

Joi, 22 octombrie. Dimineaţă m-am spălat până la brâu şi m-am bărbierit afară. Apoi am plecat la observator, unde am stat până la 10,15, timp în care Dorel a făcut nişte reglări.

Ne-am întors la adăpostul de comandă şi am scris acasă, ca să profit de plecarea maiorului Marinescu Cristu la punctul sanitar. După masă am jucat rummy până la 17,30, când au venit căpitanul Lucovici şi Fănică. Apoi, eu şi Fănică am plecat cu o maşină de la Regimentul 5 Artilerie Grea.

În palatul nostru (aşa era indicativul telefonic) era cald, nu glumă. Am mâncat niţel cam sărac, ca de obicei seara, şi ne-am culcat la pijama, învelindu-ne numai de formă. De obicei, dormeam îmbrăcat cu cămaşă, pulover şi pijama şi ne înveleam cu plapuma (care este formată din două pături cu cearşaf), peste care puneam încă o pătură şi mantaua îmblănită.

La 12 noaptea, ne-au sculat să executăm o oprire. Afară, lună plină şi ger de sticlea pe jos. Am tras cu secţia 2 a bateriei 19 lovituri. Patru-cinci ruşi porniseră la atac şi ai noştri, speriaţi, au cerut imediat baraj de oprire. Toate bateriile au început sa tragă. În zece minute s-a liniştit totul. Rezultatul: un prizonier rănit care până dimineaţă şi-a dat sufletul.

Vineri, 23 octombrie. Oamenii au început săparea grajdurilor pentru antetrenuri aici, lângă bateria de tragere.

La ora 11, a venit generalul [Costin] Ionaşcu, comandantul artileriei Corpului 5, a văzut adăpostul nostru, masa trupei, a întrebat vreo trei-patru dacă le ajunge mâncarea, pâinea, dacă primesc scrisori de acasă. A văzut apoi obuzierul 3, a vorbit cu sergentul Mocanu, comandantul obuzierului, i-a cerut carnetul şi la urmă mi-a cerut şi mie carnetul cu trageri, pe care nu-l mai aveam (mi l-a pierdut Epureanu), şi o schiţă cu tragerile pe care le facem.

De toate a fost mulţumit, numai de mine nu. Colonelul Ciuculescu se tot strâmba şi râdea pe sub mustăţi. După-amiază mi-am făcut un nou carnet cu trageri şi am reparat nişte telefoane.

Sâmbătă, 24 octombrie. Ger serios şi lună plină. Bruma groasă abia s-a topit pe la 9. Oamenii au lucrat la grajduri, eu am ales două amplasamente pentru puşca mitralieră, ca punct de sprijin pentru apărarea bateriei în cazul unui atac direct.

După masă, am plecat la observator să fac o schiţă, însă, în locul ei, am jucat un rummy până la ora 17, când m-am întors cu o maşină. Seara a fost în adăpost o căldură ca-n baie. Am vânat cu toţii un şoarece, însă n-am putut să-l prindem. Din cauza căldurii, eram toţi transpiraţi. Şi afară era cald.

Duminică, 25 octombrie. De dimineaţă am tras schiţa şi am rezolvat din scrisori. La prânz am mâncat pe sătu-

rate cu o muzică bună la radio. Apoi am avut vizita lui Petculescu, cu care ocazie am desfăcut o sticlă de lichior. Fiind vreme frumoasă, am făcut şi câteva poze afară.

Epureanu plecase dimineaţă la căpitan, la un poker. A revenit la ora 22 abătut, pierduse mai bine de 400 de mărci.

Luni, 26 octombrie. Sfântul Dumitru. Ziua lui nea Mitică Tabacu. I-am adresat felicitările de rigoare la telefon. Până la prânz a fost ceaţă, frig şi burniţă.

Mie mi-a fost rău, mă dureau mijlocul şi ochii (probabil o răceală). Am stat trântit în pat aproape toată ziua. Spre seară, m-am dus pe la oameni, care coseau iarba uscată în faţa bateriei. Când m-am întors, am găsit ordinul că trebuie să ţin locul căpitanului Lucovici azi şi mâine la observator.

Ajuns acolo, m-am întins pe pat. El era la divizion, unde a plecat direct. Seara târziu, un sanitar mi-a făcut o frecţie cu spirt, am luat două aspirine şi un ceai. Noaptea mi-am schimbat cămaşa.

La ora 22, Dorel primeşte ordin să fie gata să execute o oprire, deoarece infanteria noastră face o incursiune. Afară, lună plină şi lumină ca ziua. Oamenii au refuzat să meargă în incursiune. Scandal, cercetări. Maiorul Luscan, comandantul batalionului, a ordonat să se ia declaraţii celor care refuză, ca să fie trimişi în judecată, în faţa Curţii Marţiale.

Din tot plutonul sublocotenentul Tănăsache, numai doi oameni au vrut să meargă. La cercetări, s-a constatat că tocmai sergentul comandant de grupă instigase oamenii să refuze misiunea.

O lovitură de brandt căzută în apropiere de observator a găurit cu o schijă un prelungitor al lunetei Busch.

Marţi, 27 octombrie. Ne-am sculat boiereşte, la ora 8. După ce m-am bărbierit, am plecat la observator. Am tras

cinci lovituri într-un adăpost, fără să realizez nimic. Una a fost *ricoşet*, iar una, care trebuia să fie cea bună, n-a explodat.

După masă am trecut pe hartă toate obiectivele importante şi reperele pentru care s-au făcut reglajele. Apoi, la divizion am întocmit procesele verbale pentru declasarea lunetei Busch şi propunerea de casare. Împreună cu Dorel, ne-am dus până la 16,30 (când am plecat) în vizită la adăpostul lui Petculescu. Seara am fost anunţaţi să ţinem servanţii îmbrăcaţi că se poate întâmpla ca ruşii să atace. N-a fost nimic.

Miercuri, 28 octombrie. Timpul frumos ne-a permis să lucrăm la grajduri. Azi am primit un pachet cu reviste şi ziare de la Lucica şi primele două ziare din abonamentul de la *Curentul*. Seara toţi am făcut lectură.

Joi, 29 octombrie. N-am putut dormi aproape toată noaptea din cauza telefonului care a sunat mereu. Vremea s-a stricat.

Ruşii trag din când în când în cele două locuri în care ochesc de obicei: nişte interdicţii pe crestele din spatele nostru, pe unde trece drumul şi unde văd ei mişcându-se oameni, cai şi căruţe. Tragerile sunt însă fără efect. Aviaţia lor, foarte rară. Vânătoarea noastră se plimbă şi pe la noi, şi pe la ei, fără să se sinchisească de antiaeriana lor, care trage prost.

S-a lucrat tot timpul la grajduri.

Vineri, 30 octombrie. Acelaşi program. Favorizate de norii care sunt jos, avioanele ruseşti vin pe deasupra şi bombardează la nimereală. La 9,30, câteva din ele au lăsat 20-25 de bombe mari la vreo 2,5 km în stânga, foarte aproape de secţia antiaeriană a sublocotenentul Viciu de la Divizionul 1, fără să producă alte pagube decât nişte gropi enorme, de doi metri adâncime. Au mai aruncat şi grenade de mână.

Sâmbătă, 31 octombrie. Vremea este foarte bună, grăbim lucrul la grajduri. După-amiază am lucrat la repararea unei secerători pe care am găsit-o pe câmp, cu care vrem să ne mărim stocul de furaje. Nimic de semnalat.

Duminică, 1 noiembrie. Dimineață am terminat reparațiile la secerătoare. După masă, la probă, a mers puțin și s-a înțepenit.

Azi am tras trei proiectile.

Seara ne-am culcat devreme, fiind obosiți. Noaptea am avut la telefon un incident cu căpitanul Lucovici. M-a sculat la ora 22 să mă întrebe niște nimicuri. Eu l-am repezit. Peste un ceas, ne-a sculat iar și a dat o comandă de tragere, fără s-o executăm însă. A vrut să vadă cum răspunde bateria. M-a chemat la punctul de comandă pentru a doua zi.

Luni, 2 noiembrie. După incidentul de azi-noapte, n-am putut adormi decât la ora 2,30. Dimineață m-am dus călare la punctul de comandă. Când mergeam prin pădure, un glonț rătăcit mi-a trecut prin față șuierând. Mi-a speriat calul, care a sărit într-o parte.

Căpitanul Lucovici mi-a facut morală, apoi m-am întors în baterie și am lucrat la o schiță scara 1:1000 cu amplasamentul ei. După prânz, am făcut din nou probă la secerătoare. Au venit în vizită cu o mașină de la brigadă sublocotenentul Vaicum Alexandru, sublocotenentul Grigorescu Vasile, sublocotenentul Homoriceanu George, sublocotenentul Isbășoiu Constantin și sublocotenentul Albu Tudorache. Au apreciat stadiul lucrărilor de organizare a terenului.

Azi s-au tras 32 de lovituri pentru reglările cu proiectil nr. 3 și comparație cu proiectilul nr. 2. Am fotografiat obuzierul 1 în recul și servanții. Seara am ordonat baie generală, dar apoi am dormit prost pentru că a sunat telefonul întruna.

Marți, 3 noiembrie. De dimineață am reparat secerătoarea şi grebla, la probă au mers bine. Am instalat un întrerupător la telefon pentru a-mi întrerupe legătura la „Palat" şi a nu mă suna decât atunci când suntem chemați personal. De asemenea, am instalat şi un bec care, prin aprindere, îi anunță pe servanți să facă legătura că vreau să vorbesc.

Timpul foarte frumos (parcă ar veni primăvara) ne permite să strângem furaje pentru cai. Nemții nu dau pentru ei niciun fel de grăunțe, aşa că trebuie să ne îngrijim noi.

Miercuri, 4 noiembrie. Activitatea de strângere a furajelor continuă într-un ritm accelerat. Fănică şi cu mine suntem pe câmp cu grebla, secerătoarea şi căruțele. El face pe mecanicul de secerătoare, însă până seara a reuşit s-o strice din nou.

Dimineață am tras patru lovituri pentru controlul unei opriri. După-amiază am plecat la punctul de comandă ca să țin locul căpitanului Lucovici pentru azi şi mâine. Numai ce a plecat căpitanul, că m-a şi chemat Dorel de la cotă, să mă roage să trag cu bateria după indicațiile furnizate de el. Se făcuse deja cam întuneric. Văzuse el la marginea unei păduri afluență de oameni, câteva plutoane. Am tras o lovitură pentru flambaj, apoi două salve. Ultima a picat foarte bine. Am plecat apoi cu Dorel, care a venit de la cotă la divizion, unde am asistat la un rummy; locotenent-colonelul Marțian, Dorel, căpitanul Bucur şi căpitanul Georgescu, de la Regimentul 5 Artilerie Grea.

La 19,45, observatorii anunță că se văd rachete cu stele verzi care înseamnă foc de oprire. A tras întâi Bateria 3, în sectorul căreia atacaseră ruşii. Cu vreo ½ de oră înainte, în stânga noastră (la Divizia 1) fusese o canonadă puternică.

Ruşii încercaseră un atac, dar nereuşit. La ordinul divizionului, am tras şi noi patru salve.

În sfârşit, s-a făcut linişte. Ce se întâmplase? În stânga sectorului, între plutoanele 1 şi 3, se infiltraseră 10-15 ruşi care s-au târât pînă la reţelele de sârmă ghimpată pe care n-au putut să le treacă. Au aruncat câteva grenade incendiare, care au aprins iarba, apoi s-au retras. Comandantul plutonului de infanterie (un plutonier care ţinea locul ofiţerului), speriat, a cerut să tragă artileria.

Mitralierele noastre le-au provocat pierderi. Ruşii, protejaţi de focul mitralierelor şi mai ales al brandturilor, au încercat să-şi ridice răniţii. De data aceasta, infanteriştii noştri nu s-au speriat şi n-au cerut sprijinul artileriei, astfel că au trecut la contraatac. Relatarea privind desfăşurarea evenimentelor ne-a fost împărtăşită de ei.

Ne-am aşezat din nou la masă. La 21,30, s-a întors căpitanul Lucovici din ordinul colonelul Ciuculescu. Informaţiile culese de la prizonieri arată că ruşii, cu întăririle care le-au sosit, vor da poimâine, când este aniversarea revoluţiei lor, un atac serios. Mi-am făcut bagajul şi am plecat înapoi la baterie.

Joi, 5 noiembrie. Ne-a sculat un telefon care ordona servanţii la posturi. Nu ştiu cine se speriase la infanterie, însă n-am tras. După vreo 30' de aşteptare, am început activitatea obişnuită cu secerătoarea. La 10,30, m-a anunţat Fănică despre venirea colonelului Ciuculescu în control, pe poziţie. În baterie era preotul care oficia slujba. Mi-am aranjat totul în vederea inspecţiei, care n-a fost.

După-masă am pornit din nou cu secerătoarea până la lăsarea întunericului. Seara – lectura şi radiojurnalul.

Vineri, 6 noiembrie. La ora 2, m-a sculat un agent cu ordinul să plece caii desemnaţi pentru iernat. La ora 4, au venit trei căruţe cu muniţie. La 5,30, m-am sculat, m-am

dus la grajduri, am aranjat lucrurile şi apoi am plecat cu secerătoarea până la 10,30, când a început să plouă. Ploaia a ţinut până dimineaţa următoare şi ne-a făcut să stăm în adăpost. Către ziuă a nins puţin, albind totul.

Sâmbătă, 7 noiembrie. Prima zi de iarnă în Rusia. A fulguit slab, însă vântul tăios a continuat să bată toată ziua, iar gerul s-a asprit spre seară. Noaptea, senin şi ger sec. Am uitat să notez că, la 5.30 dimineaţa, telefonul anunţa servanţii la posturi. S-au tras 18 lovituri cu efect bun asupra unor trupe care se mişcau într-o viroagă. Toată ziua am lucrat la terminarea grajdurilor, deoarece ploaia lungă şi deasă a trecut prin paiele puse deasupra. Seara, când am intrat în „Palat", parcă eram în rai: cald şi bine. Numai de nu ne-ar deranja ruşii cu vreo tragere în timpul nopţii, că nu ne-ar conveni să ne îmbrăcăm.

Duminică, 8 noiembrie. Sfinţii Mihail şi Gavriil. La ora 6, acelaşi telefon ca şi ieri anunţă servanţii la posturi. Căpitanul văzuse mişcări de trupe într-o altă viroagă. Am tras 35 lovituri, am băut ceaiul şi iar am mai tras opt lovituri în acelaşi loc.

Soarele cu dinţi şi gerul serios ne îngheaţă urechile şi picioarele. Vântul tăios ne aduce aminte că suntem în Rusia şi trebuie să ne pregătim de iarna care va începe.

Cred că toată ziua au fost -5°. Aviaţia noastră a bombardat Serafimovici şi cota 163. Azi, în urma curăţeniei făcute de ordonanţe în cameră, ne-am trezit cu radioul stricat: bateria descărcată şi cred că şi ceva la lămpi. Cauza n-am putut-o afla. Din informaţiile căpătate pe la vecini, am aflat ca americanii au debarcat în Algeria, încercând o întoarcere a frontului lui Rommel din Africa.

Luni, 9 noiembrie. Dimineaţă parcă n-a fost aşa frig. Conform obiceiului inaugurat de mine şi adoptat de alţii, ne spălăm până la brâu afară, cu apă rece.

După ceai, am fost în inspecție pe la grajduri, apoi la bateria de tragere și pe la adăposturile conductorilor, care sunt încă neterminate. Umblând așa, în toate părțile, timpul trece fără să simți.

Am tras 11 lovituri în niște viroage unde se vedeau mișcări de trupe. Încolo, programul normal nu iese cu nimic din comun. Ziua s-a micșorat simțitor: la 5,30, lumină și seara, la 16,30, deja întuneric. Noaptea este lungă și nu putem dormi până dimineața. De obicei, pe la 4,30, somnul ne părăsește. Nu-i vorbă, mai avem și alt mijloc foarte bun pentru deșteptare: șoarecii. De diferite mărimi, dansează în pod, deasupra noastră, și dau concerte pe mai multe voci.

Pe maestrul Marcel, care doarme la etaj, într-o căldură ca-n baie, fără să se învelească, nu-l deranjează reprezentația, ba chiar se ia la întrecere cu rozătoarele, acompaniindu-le prin sforăituri. Regretă mult că noi nu putem dormi.

Marți, 10 noiembrie. Datorită sobei foarte bune care ne scoate din toate greutățile iernii ruseşti, n-am simțit deloc gerul de azi-noapte. Ne-am dat seama de frig după bruma groasă care a albit totul. Mai târziu s-a încălzit puțin.

Azi n-am tras. Am distribuit oamenilor căciuli și ciorapi. Ni s-a mărit personalul adăpostului cu o pisică adusă de popotar. A și făcut două victime în spatele etajerei de la capul patului lui Fănică.

Miercuri, 11 noiembrie. Pentru că vremea s-a încălzit, la ora 10, am ieșit împreună cu Fănică pe câmp, cu secerătoarea și cu grebla. A mers până la 12,30, când s-a stricat, și ne-am întors cu ea la baterie.

La 12,10, ruşii au început să bată cu tunurile infanteria română, în fața cotei 176,79 (în sectorul nostru), apoi au pornit la atac. Epureanu, care rămăsese în baterie, a

executat oprirea 3. Au mai tras şi Bateriile 3 şi 9. Când am sosit şi noi, se liniştise.

Abia ne aşezaserăm la masă şi ne-au cerut să tragem din nou. Apoi frontul s-a liniştit iarăşi. După-amiază am plecat pe câmp, însă m-au chemat înapoi să execut foc cu toate tunurile. Am tras mereu până s-a înserat; în total, 113 lovituri.

Ce se întâmplase? Ruşii atacaseră în sectorul companiei căpitanului Vernescu Virgil, de la Regimentul 9 Dorobanţi, şi au fost respinşi cu piederi mari. Infanteria noastră s-a comportat foarte bine. Seara, când s-a terminat, atât infanteria cât şi artileria am primit mulţumiri din partea generalului Mazarini, comandantul Diviziei 5 Infanterie, pentru comportare exemplară.

Pentru prima oară, am auzit vreo trei gloanţe şuierând prin bateria de tragere. Pe înnoptate, au trecut din sat spre poziţie infanterişti cu căciuli albe, probabil din rezervă, sau din refacere. Vântul rece şi gerul aspru îi făceau să grăbească pasul la vale.

Azi mi-am aranjat şi eu o căciulă albă, largă de intru de tot în ea. Noaptea am dormit bine, chiar fără griji, deoarece ruşii nu erau nebuni să atace din nou.

Joi, 12 noiembrie. Gerul se menţine, deşi ziua se înmoaie puţin. La ora 9, am plecat cu grebla pe câmp, am făcut treabă, aşa că am continuat şi după prânz. Pentru a mă încălzi, am adunat cu furca în urma greblei.

Azi a fost linişte completă.

Vineri, 13 noiembrie. De dimineaţă am tras două salve la o oprire, probabil vreo infiltrare, apoi am plecat pe câmp cu căruţele la strâns şi încărcat furaje. De-a lungul întregii zile, am reuşit să facem o căpiţă de 5-6 000 kg grâu şi secară. Fănică la coasă, eu cu grebla şi cu încărcatul. Vremea s-a încălzit puţin.

Sâmbătă, 14 noiembrie. Continuă să se încălzească, ceea ce ne permite să strângem furaje (ocupația principală de acum); altfel, la iarnă mor caii de foame. Aviația noastră a bombardat intens la dreapta.

De cu seară s-a anunțat pentru mâine vizita medicală oamenilor şi a cailor.

Duminică, 15 noiembrie. Noapte cu cer înnourat, n-a picat brumă şi n-a fost nici ger.

Deşi am luat măsuri de curățenie, totuşi, la inspecție caii au fost murdari; părul îmbâcsit de praf nu se poate curăța cu una cu două, o săptămână întreagă trebuie să-i țesali mereu şi să-i speli ca să le scoți față.

Cei care ne-au inspectat au fost locotenent-colonelul Ştefanovici şi căpitanul Pavel Ştefan, veterinarul regimentului. Eu tocmai trăgeam în acel timp pentru controlul unor opriri. După inspecție, am aranjat acoperişul bordeiului unde se va instala popota. După-masă, am ascultat radio cu o baterie împrumutată de la divizion, iar pe seară am adus de pe câmp nişte căruțe încărcate cu fân. Deşi este Lăsata Secului [pentru postul Crăciunului], profităm de timpul bun pentru lucru.

Luni, 16 noiembrie. De dimineață se anunță timp frumos. După obişnuitul program matinal, am încălecat pe cal şi am plecat către Belosoin, la transmisiuni locale. Este prima dată când plec înapoi, totdeauna am fost numai înainte la observator. Am trecut şi pe la regiment, unde l-am felicitat pe Ionescu Oprişan pentru avansarea la gradul de căpitan. Am plecat apoi împreună spre punctul de comandă al regimentului, la locotenentul Andrei. El venea cu corespondența la colonel pentru semnături. Am stat de vorbă cu Andrei până la 12,30.

Oprişan se aşteaptă să-l mute, deoarece sunt prea mulți căpitani în regiment. El încearcă să vină la Batalionul 7,

în locul căpitanului Lucovici, care şi-a cam terminat stagiul şi ar vrea s-o şteargă la punctul sanitar. Să vedem cum o să iasă.

În lipsa mea, locotenent-colonelul Marţian a inspectat bateria şi nu a fost mulţumit, deoarece lucrările erau în curs, iar Epureanu, care rămăsese singur, n-a ştiut ce să-i spună. M-au chemat după-amiază la divizion. Am plecat pe jos şi am dat pe la Ionescu Teodor. L-am felicitat şi pe el pentru avansarea la gradul de căpitan. Acolo l-am găsit pe sublocotenentul Lăcătuşu, venit de la punctul sanitar cu nişte memorii ale ofiţerilor propozabili pentru notare, care făcuse raport să rămână pe front. După ce i-a dat un răgaz de trei zile să se gândească, în urma insistenţelor lui, divizia a aprobat.

Toţi vor să plece acum, iarna, în ţară, numai el, ca fraierul, a făcut raport sa rămână pe front – şi unde? – în mijlocul Rusiei!

Am trecut pe la locotenent-colonelul Marţian, care mi-a spus ce să mai facem pe amplasament, apoi pe la Gigi Marinescu. Am schimbat câteva cuvinte înainte să mă întorc la baterie.

Marţi, 17 noiembrie. Trage a ninsoare. Epureanu a plecat cu căruţele la pădure după lemne, iar Fănică s-a apucat să mărească fereastra adăpostului, să avem mai multă lumină. Căruţele abia au putut veni din cauza poleiului (ploua mărunt şi era frig). Către seară, ploaia s-a transformat în măzăriche.

La masa de prânz, maestrul Marcel (aşa îl poreclisem pe sublocotenentul Epureanu) a reuşit să se sature şi să spună că, dacă mai mănâncă, riscă să pleznească. Până acum n-a avut niciodată această fericire, deoarece popotarul ne aducea din sat numai porţia fiecăruia. De ieri, popota s-a mutat aici şi putem avea câteodată şi supliment.

Astă seară am adăugat una la numărul victoriilor mele: un şarpe lung de 1 m se furişase în spatele etajerei de la capul meu şi se tot plimba pe sub foaia de cort.

La masa de seară, am serbat cinci ani de la căsătoria lui Fănică, cu o sticlă de coniac şi o cutie de sardele, peste norma de o friptură cu cartofi şi ceai cu brânză şi unt. Când m-am culcat, am luat o antipirină. Sunt cam răcit şi mă ţine spatele.

Azi am tras 12 lovituri pentru verificarea unor opriri.

Miercuri, 18 noiembrie. De la ora 4 n-am mai putut dormi. În timp ce noi vorbeam, maestrul Marcel a continuat cu sforăitul până la 6,30.

Vremea se muiase şi cernea puţin. După ce am băut ceaiul, m-a apucat o durere de stomac şi o diaree groaznică. S-au calmat târziu de tot. Cauza este, cred, apa care produce diaree. Am stat întins în pat până seara, la prânz am băut un alt ceai. După-amiază am trimis acasă o scrisoare şi câteva pachete cu ţigări străine prin soldatul Săraru Ion, care pleacă în concediu.

La ora 14,30, o escadrilă formată din vreo 50 de avioane Stuka, însoţite de vânătoare, a bombardat în stânga noastră, la cota 220.

Azi am tras 21 de lovituri într-o secţie de artilerie rusească nou descoperită.

Joi, 19 noiembrie. De dimineaţă ne-a luat telefonul din pat, că să tragem. Ruşii pregătesc un atac prin tiruri masive de artilerie. Trag ei puternic, tragem şi noi la fel.

S-au consumat de-a lungul zilei 281 lovituri. Toate bateriile au folosit între 300 şi 350 de proiectile. Loviturile ruşilor au căzut în toate părţile: vreo câteva lângă bateria noastră, unele lângă punctul de ochire de zi, altele – de obuzier greu (vreo 10-12) – lângă antetrenurile Bateriei 9 şi cele mai multe pe valea din faţa noastră, unde erau Divizionul şi linia 2 de infanterie. Ne-au rupt şi firul tele-

fonic în mai multe locuri şi 1½ oră am tras fără ghidare (se auzea foarte slab, prin inducţie).

De dimineaţă, era o negură de nu se vedea la mai mult de 150 m, pe care ruşii au folosit-o ca să înceapă atacul, mai ales în stânga, unde un bombardament intens de Katiuşa a ţinut vreo ½ oră. Seara, când s-a liniştit puţin, am aflat că în faţa noastră au avut pierderi mari. În stânga însă, situaţia este rea: ai noştri au fost siliţi să se retragă, astfel încât periclitează la un atac din flanc batalionul care păstrează poziţia. Noaptea am dormit îngrijoraţi.

Vineri, 20 noiembrie. Se auzeau încă de ieri împuşcături şi lovituri de artilerie în spatele bateriei, spre stânga, unde era punctul de comandă al Diviziei 5 Infanterie.

Când am întrebat, nu ni s-a spus nimic. Nu credeam ca ruşii să fi pătruns pe-acolo (în sectorul Diviziei 14 Infanterie) atât de mult. Azi, în sectorul nostru a fost linişte, au continuat să insiste doar în stânga.

Sâmbătă, 21 noiembrie. Pe aceeaşi negură ca alaltăieri, ruşii au început de dimineaţă atacul în sectorul nostru şi au continuat să preseze Batalionul doi, în sectorul din stânga. Am aflat prin telefon că acolo au fost siliţi să mai cedeze teren astfel încât, către ora 10, infanteria a ocupat poziţie în zona artileriei (am aflat pe urmă că artileria fusese surprinsă de tancuri şi distrusă complet; din trei baterii n-a scăpat decât un tun de la Bateria 1).

Atunci regimentul mi-a ordonat prin telefon ca, în caz de pericol, să părăsesc amplasamentul şi să mă retrag spre Belosoin. Nu era deocamdată nimic, totuşi am cerut ca oamenii să pună hamurile pe cai şi să fie pregătiţi. Am tras toată muniţia şi am rămas doar cu vreo 10-12 proiectile pentru intervenţie.

S-au rupt toate legăturile cu observatorul şi n-am mai putut vorbi decât cu regimentul, care ne-a dat ordin de retragere.

Pe cota 176,7 a început un bombardament masiv şi, la un moment dat, m-am trezit în baterie cu căpitanul Lucovici şi cu toţi oamenii ce s-au putut salva de la observator. Infanteria cedase şi se retrăgea. A stat puţin în baterie pentru a vorbi la telefon cu regimentul, apoi a plecat cu o maşină acolo, în recunoaştere la noua poziţie.

După eforturi nemaipomenite pentru a scoate materialul de pe platforme, abia pe la 10,30 am reuşit să părăsim poziţia. Am împins toţi la tunuri şi chesoane şi am pus păturí sub picioarele cailor şi sub roţile obuzierelor, deoarece sub stratul de zăpadă de deasupra, un polei gros făcea să alunece potcoavele cailor în toate părţile, deşi aveau crampoane pentru gheaţă (pocoavele cailor se umpluseră cu zăpadă).

Ne-am retras cu bateria şi cu tot ce-am putut încărca (cele 12 lovituri rămase) la vreo 2,5-3 km înapoi, unde era punctul de comandă al regimentului. Am ocupat poziţie lângă o baterie de artileria grea. Acolo abia am găsit ceva de mâncare şi un adăpost unde să ne încălzim puţin.

La ora 19,30, am primit ordin să ocupăm o altă poziţie, la est de Belosoin. Am înhămat caii la obuziere, le-am dus şi le-am instalat în noul sector, apoi m-am întors în sat, unde m-am culcat în bordeiul sergentului major Popescu Aurel.

Duminică, 22 noiembrie. La ora 5, am plecat pe noul amplasament şi mi-am pus bateria în supraveghere. La ora 7,30, ne-au adus 120 lovituri. Dimineaţă s-a tras puţin.

Pe la ora 10, vine la mine locotenentul Marinescu Florin şi-mi spune că situaţia noastră este proastă de tot:

„Suntem încercuiţi complet. Infanteria a rămas fără muniţie, trupa este nemâncată de trei-patru zile şi nu se întrevăd posibilităţi de scăpare. Azi-noapte au fost la generalul Mazarini doi parlamentari ruşi cu propuneri de capitulare pe care el nu le-a acceptat. Are ordin să reziste

şi aşteaptă sosirea iminentă a nemţilor chemaţi să ne despresoare".

A fost ultima dată când l-am văzut. Locotenentul Marinescu Florin a plecat singur călare la Golovski şi de acolo a fugit afară din încercuire, spre ţară.

M-am echipat cu tot ce aveam mai călduros: căciula, flanele de lână, jambiere, mânecuţe, ciorapi groşi, manta îmblănită, cizme bilghere şi passe-montagne[6] în buzunar, în aşteptarea evenimentelor ce vor urma (parcă presimţeam ceva rău).

Totuşi, nutream speranţa, mai ales după cele auzite la radio, că nemţii vor interveni cât se poate de curând.

Pe la ora 11,30, un avion de bombardament german a zburat foarte jos deasupra noastră aruncând paraşute cu alimente, muniţie şi afişe pe care scria: „Rezistaţi la încercuire, în curând vor veni ajutoare".

Ceilalţi ofiţeri din baterie şi de la Batalionul 9, cu care eram împreună, nutreau aceleaşi speranţe. La ora 1,30, au apărut însă pe creasta de SV a Belosoin vreo opt-zece tancuri ruseşti, însoţite de infanterie, care înaintau spre sat.

Toate bateriile au deschis foc de baraj. Infanteria lor s-a retras, iar tancurile s-au oprit. Cred că vreo trei din ele au fost imobilizate de loviturile trase de la Regimentul 5 Artilerie Grea, care folosea obuze de ruptură prin ochire directă.

Cum au apărut tancurile, Bateria 9, aflată în stânga noastră, la vreo 100 m, a împerecheat şi a plecat la trap întins, în frunte cu comandantul ei, căpitanul Marinescu Eugen, care făcea atâta larmă încât dădea impresia curselor de care din filmul „Ben-Hur"!

Eu, care nu primisem ordin de retragere, am tras încă vreo ½ oră. Am încercat să opresc şi infanteria din

[6] Căciulă de lână care acoperă capul şi gâtul (*n.red.*)

sat care fugea de mânca pământul şi striga: „Vin ruşii! Vin ruşii!"

Era un spectacol ca-n filmele de groază. Trupele în retragere treceau chiar prin bateria mea. Fugeau cai, cu sau fără căruţe, şi oameni, cu toţii speriaţi de moarte. Noi, cei trei ofiţeri din baterie, Fănică, Epureanu şi cu mine, am încercat să-i oprim cu pistolul, dar degeaba. Erau îngroziţi de ideea de a lupta cu ruşii la baionetă.

Atunci am renunţat să le mai stăm în cale şi am continuat să tragem cu tunurile, pe deasupra coloanei, în tancurile care reluaseră înaintarea spre sat. Trăgeam la disperare şi oarecum cu efect. Până la urmă, dacă am văzut că se scursese aproape toată infanteria din Belosoin, am executat ordinul de plecare al căpitanului Lucovici, am înhămat şi am pornit spre Belonemuhin.

Satul era aşezat într-o vale şi coloana trebuia să treacă printr-o vâlcea, peste un pârâu îngheţat, să cotească imediat şi să urce o pantă alunecoasă din cauza zăpezii bătătorite. Acolo se înghesuiau cai şi căruţe de tot felul. I-am oprit pe toţi şi am făcut loc de trecere bateriei mele. Obuzierului 3 i s-a rupt însă o roată şi am fost silit să-l las acolo în râpă.

Am reuşit cu greu să scot restul bateriei deasupra râpei. Din cauza poleiului, o căruţă a derapat în şanţ şi am izbutit s-o scoatem la drum numai după ce am golit-o.

Cauza adevărată a deplasării anevoioase erau caii, care nu mâncaseră cum trebuie de trei-patru zile. Nu aveam nici grăunţe şi nici apă, mâncau zăpadă şi stăteau afară în frig numai cu păturile pe ei. Slăbiseră de tot.

Când am ieşit din sat cu toată coloana pe un deal, se auzea de partea cealaltă a culmii uruit de tancuri. Ne ajungeau ruşii din urmă.

Efectivele rămase din regiment: Bateria 1 avea doar un tun, Bateria 2 şi Bateria 3, caii cu hamurile, Bateria 8,

la fel, caii cu hamurile, Bateria 7, completă, în afară de un obuzier, iar Bateria 9, completă, fără nicio pierdere.

Colonelul Ciuculescu, care văzuse în vale obuzierele Regimentului 28 Artilerie părăsite, a vrut să-i trimită pe locotenentul Andrei împreună cu Fănică şi cu atelajele noastre înapoi să recupereze tunurile şi materialele abandonate. Eu m-am opus, spunându-i că în urma mea veneau blindatele ruseşti. În condiţiile acestea, a dat ordin de încolonare pentru întregul regiment spre Golovski, însă, când să intrăm în sat, ne-am întâlnit cu altă coloană, care se retrăgea de acolo.

Satul fusese atacat şi ocupat de tancurile şi infanteria rusească încă din timpul nopţii. Se produsese o panică de nedescris şi toţi fugiseră încotro vedeau cu ochii. Atunci coloana s-a întors şi tot efectivul s-a îndreptat spre Izbuşenski, unde am ajuns la 22,30. Ne-am aranjat materialul şi caii într-un mic parc şi am găsit un bordei în care ne-am culcat şi am dormit cu tot felul de coşmaruri.

Luni, 23 noiembrie. Dimineaţă, comandantul garnizoanei, colonelul Stăncescu, a adunat toată infanteria fără stăpân şi ofiţerii de artilerie fără tunuri ori materiale, pentru a organiza un cerc de rezistenţă de jur-împrejurul satului. Noi am instalat obuzierele lângă Bateria 9 în marginea acestuia.

Localitatea era aşezată în fundul unei căldări, astfel că, de unde eram noi, puteam vedea în toate părţile.

Pe la ora 10, au apărut pe creastă trei tancuri ruseşti, am tras în ele şi am reuşit să le facem să fugă. Mai târziu, a apărut tot acolo alt tanc, în mijlocul infanteriei noastre, tocmai unde noi aşteptam să apară tancurile germane (cum se spunea la radio). Văzând că infanteria se ridică şi merge pe lângă tanc, am crezut că într-adevăr este german, însă, după ce a strâns mai mulţi soldaţi, i-a dezarmat, le-a căl-

cat armele sub şenile şi i-a luat prizonieri, ducându-i de la spate (vreo 50-60 de oameni). Tancul s-a îndreptat spre est, pe un drum pe care mai devreme apăruseră nişte ruşi trecând creasta, cu intenţia de a înainta.

După-amiază, ruşii au încercat să atace dinspre nordul şi vestul satului, fără rezultat, ai noştri reuşind să prindă vreo 30 de prizonieri. De asemeni, în atacurile de dimineaţă ale ruşilor, tot în acea zonă se mai făcuseră vreo 60-70 de prizonieri.

Spre seară însă, situaţia s-a agravat. S-a strâns într-o casă consiliul tuturor ofiţerilor, care a luat în discuţie posibilităţile de rezistenţă. S-a ajuns la concluzia că, dacă ruşii nu atacă în această noapte, s-ar putea rezista, cu condiţia ca ofiţerii să-şi adune oamenii şi să-i instaleze pe poziţie, dându-le muniţia găsită într-o magazie din sat.

Pe la 19,30, s-a auzit pe drum un uruit de tanc. Era zăpadă şi luna apărea şi dispărea printre nori. L-am lăsat să se apropie, să fim siguri că-l putem ataca. S-a oprit la vreo 80-100 m. Au sărit de pe el vreo 20 de ruşi care s-au răspândit şi s-au culcat în zăpadă.

Deoarece tancul se vedea foarte bine (era negru pe zăpada albă) şi ieşise luna din nori, am întors obuzierul cel mai apropiat, am deschis personal închizătorul, am ochit direct pe axa ţevii şi am tras.

Prima lovitură a ricoşat din turelă (mai ales că trăgeam cu obuz exploziv, nu de ruptură, cum ar fi trebuit). Am coborât ţeava, să ochesc mai jos, şi, în acel moment, tancul s-a întors ca să plece astfel că mi-a oferit partea laterală cu şenila. Lovitura următoare a explodat în plin căci s-a auzit un zornăit: se rupsese şenila.

A încercat din nou să plece, dar se învârtea în loc ca o muscă rămasă numai cu o aripă. Trebuia dezarmat şi percheziţionat. Am strigat şi pe ceilalţi soldaţi de la Bateria 9

şi a venit şi Dan Antonescu. Am pornit împreună să-i prindem pe ruşii care făceau pe morţii în zăpadă, fără să mişte, însă care trăgeau în noi. După o scurtă luptă la baionetă, am luat vreo 15 prizonieri, restul erau cu adevărat morţi.

Cu ocazia acestei lupte, a fost rănit la gât sergentul Mircea Ion de la obuzierul 2, care a murit după trei ore, asfixiat din cauza sângelui care-i curgea în gură şi-l îneca.

La percheziţia prizonierilor ruşi, i-am găsit îmbrăcaţi cu mantale româneşti, cu căşti româneşti puse însă invers, cu arme şi cartuşe româneşti, dar cu grenade de-ale lor. Unul avea 50 de ruble pe care le-am băgat în buzunar.

Câţiva soldaţi s-au dus la tanc şi i-au omorât pe servanţi. Au găsit pesmeţi, unt şi zahăr. Tancul avea un tun de 75 mm şi vreo 150 de proiectile pe care mă gândeam să le folosesc a doua zi, deoarece consumaserăm aproape toată muniţia. În curând, s-a lăsat liniştea. M-am aşezat într-o groapă de obuz, am desfăcut o conservă, am mâncat puţin şi am aţipit. M-a deşteptat alarma dată de santinele: văzuseră oameni strecurându-se de la o căpiţă de fân către o viroagă. Am tot strigat: „Stai! Cine este?" Nu a răspuns nimeni, aşa că am tras două lovituri în căpiţă.

Au început să se vaite. Erau soldaţi de ai noştri, care fugeau spre sat şi, ca să nu-i vadă santinelele, veneau la căpiţă şi de acolo prin viroagă. Au fost răniţi trei soldati.

Către ora 23,30 au apărut trei parlamentari ruşi: un căpitan şi doi soldaţi, legaţi la ochi, cu un ordin scris în ruseşte. Generalul lor ne cerea capitularea şi predarea tuturor materialelor, efectelor şi armamentului, garantându-ne viaţa, ordonanţele şi o parte din bagaje.

După alt consiliu al ofiţerilor, s-a consimţit să se ceară aprobarea generalului [Traian] Stănescu[7], comandantul

[7] Generalul de brigadă Traian Stănescu era comandantul adjunct al Diviziei 6 Infanterie. A fost luat prizonier la 24 noiembrie 1942 şi

Brigăzii 6 Infanterie. S-a dat în acelaşi timp ordin tuturor unităţilor să nu mai tragă niciun foc de armă.

După o vreme, a venit aprobarea pentru capitulare, astfel că, în curând, vom deveni prizonieri de război. Ordinul cere ca, până la ora 4, toate unităţile să se strângă de pe front, să se încoloneze pe drumul din sat, de unde vom porni pentru a preda materialul şi a trece peste Don, la răsărit.

Marţi, 24 noiembrie. La ora 2,30, am început înhămarea cailor şi încolonarea materialului de artilerie. În acest timp (am auzit mai târziu), căpitanul Petculescu Iulian, sublocotenentul Bogdănescu Napoleon, sublocotenentul Dumitrescu Florin au reuşit să iasă din cerc.

În zorii zilei de 22, fugiseră căpitanul Ionescu Oprişan, călare, şi căpitanul Rotaru Ion. Primul fusese însărcinat de colonelul Ciuculescu să-mi comunice ordinul de retragere de pe poziţie. El însă, după ce a încălecat pe cal, i-a dat drumul spre Golovski şi, de acolo, afară din încercuire. Al doilea, după ce tancurile i-au distrus tunurile, a încălecat pe cal şi a luat aceeaşi direcţie cu Ionescu Oprişan.

În dimineaţa aceasta, Fănică mi-a propus să fugim şi noi amândoi, însă eram atât de obosit şi deprimat, încât i-am spus:

„Ce vor păţi miile de oameni care sunt încercuiţi aici, voi păţi şi eu. N-or să ne omoare pe toţi."

A plecat totuşi împreună cu Dan Antonescu, dar, după un ceas, m-am trezit cu el înapoi, înjurând că Dan nu poate să meargă, că a luat prea multe bagaje pe care le pierde mereu pe drum, că merge greu, că a început să se lumineze, că-i foarte periculos şi că au renunţat...

La ora 4, s-au văzut pe cer cinci rachete roşii, fiecare cu câte două stele: era semnalul prin care noi capitulam

---

condamnat la 25 de ani de detenţie. A fost repatriat în 1955 şi încarcerat la penitenciarul Gherla. A fost graţiat în 1957 (*n.red.*).

şi anunţam trupele ruseşti că am încetat orice rezistenţă şi pot veni să ne facă prizonieri.

Într-adevăr, a început încolonarea, sub comanda unor ofiţeri ruşi, cu direcţia spre Don. Din acel moment, eram „prizonieri de război", căzuţi prin încercuire, în Cotul Donului.

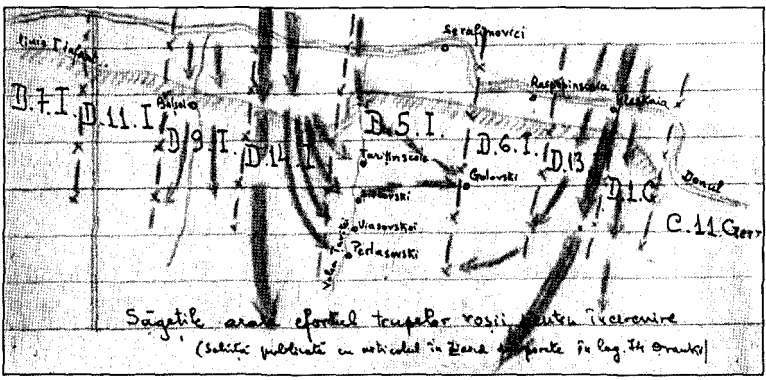

Săgeţile arată eforturile trupelor roşii pentru încercuire (schiţă publicată împreună cu articolul, în ziarul de perete al Lagărului 74 Oranki).

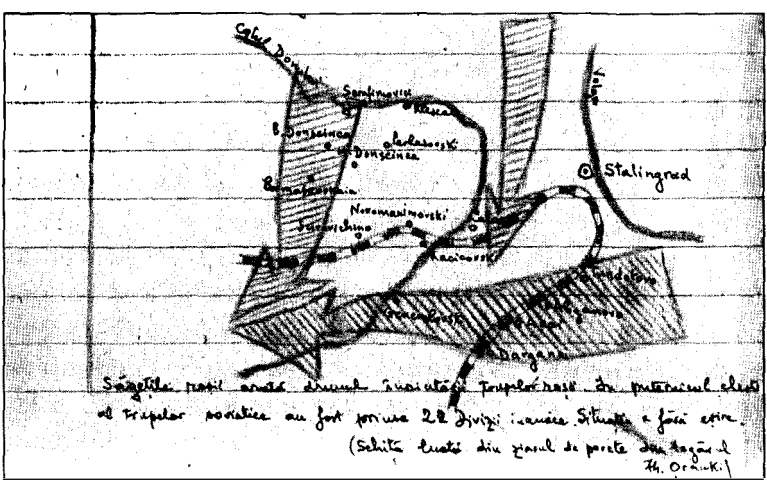
Stalingrad
Săgeţile roşii arată drumul înaintării trupelor ruse. În puternicul cleşte al trupelor sovietice au fost prinse 22 de divizii inamice. Situaţia e fără ieşire.

Săgeţile arată drumul înaintării trupelor ruse. În puternicul cleşte al trupelor sovietice au fost prinse 22 de divizii inamice. Situaţia e fără ieşire. (Schiţă luată din ziarul de perete al Lagărului 74 Oranki)

BĂTĂLIA DIN COTUL DONULUI
(19-24 noiembrie 1942)
căpitan Tudor Popescu

A doua jumătate a nopții de 18-19 noiembrie a dezvăluit trupelor și comandamentelor române iminența unui formidabil atac rusesc, bazat în special pe o acțiune a unităților blindate.

Diviziile din linie au informat Corpurile de Armată, care, la rândul lor, au sesizat Armata 3 Română de importanța acțiunii ce se prevede. De la Grupul de Armate „B" ([comandant] general von Weichs[8]) și de la Armata 3 [română]*) au coborât la trupă ordine precise de a rezista pe actuala linie, chiar și la încercuire, și asigurări că s-au luat măsuri: că o puternică aviație de luptă, în forță de câteva sute de avioane, va acționa masiv contra blindatelor inamice. De asemenea, Armata 3 română a comunicat că, pentru cazul unei străpungeri a frontului, a studiat și pregătit reacții puternice, în măsură să restabilească situația.*

În dimineața de 19.XI, către ora 2,30, un vânt puternic a început a bate dinspre N-E, îngrămădind nouri groși. La revărsatul zorilor, vremea este complectamente schimbată. În loc de senin și vizibilitate deplină, o ceață groasă-opacă nu lăsa ochiul să patrundă mai mult de 50 m, pe plan orizontal sau vertical.

Elementul primordial de ajutor în lupta contra blindatelor, aviația, a fost astfel anulat. Din primul moment, soarta a arătat trupelor române fața cea mai haină.

La ora 5, în dimineața de 19.XI, pământul întreg se cutremură sub bombardamentul artileriei de toate calibrele, în special al artileriei grele și al lansatoarelor Katiușa, [care] *se năruie asupra pozițiilor românești, din zonele Diviziilor 5, 13, și 14 Infanterie.*

---

[8] La momentul contraofensivei sovietice, generalul-colonel Maximilian von Weichs comanda Grupul de Armate „B", care subordona Armatele 4 Blindată, 2 și 6 germane, precum și Armata 2 ungară, Armata 8 italiană și Armatele 3 și 4 române.

Oricât de elocvent, de maestru evocator ar fi un condei, el nu va putea niciodată să dea celor ce n-au trăit acele momente o idee măcar despre violența bombardamentului. De la valea Țariței și până la înălțimile SV Țarița, ca și în jur de Klețkaia, zeci de mii de proiectile de artilerie și aruncătoare cad deodată asupra trupelor române, distrugând lucrările de geniu, omorând oamenii, nimicind armamentul de orice fel, rupând toate transmisiunile, paralizând orice mișcare, punând la grea încercare până și nervii cei mai oțeliți.

Ofițerii bătrâni, cari, în războiul 1914-19, au luptat în cadrul armatei germane pe fronturile occidentale, au declarat că niciodată, nici în acele timpuri, nu au întâlnit bombardamente de artilerie de o concentrare atât de masivă. Pierderile noastre, în special la Divizia 14 Infanterie, sunt foarte mari.

La ora 6,30, artileria și aruncătoarele inamice lungesc tragerea și, după numai unu-două minute, atunci când luptătorii români rămași în viață abia caută să-și regăsească echilibrul nervos și să-și dea seama ce se petrece, pământul tremură din nou și, din ceața protectoare, apar la numai 50-100 m distanță mase mari de tancuri ruseşti de modelul cel mai puternic, de 26 t și 50 t, urmate de infanterie. Trupele române acționează cu armamentul anticar, fără niciun efect contra blindatelor sovietice, și prin vânătorii de care. Tancurile ruseşti pătrund în liniile românești și desăvârșesc acolo opera de distrugere a bombardamentului.

Rezistența e ruptă, oamenii măcinați cu pământul la un loc, armamentul distrus, carele înaintează și pătrund în pozițiile artileriei, care execută, cu tot atâta bravură ca și infanteria, trageri directe anticar, până la 20 m de gura țevii. Pierderile cauzate tancurilor de 26 t sunt serioase, dar armamentul de sub blindaj, printre care și aruncătoarele de flăcări, și mai ales carele grele de 50 t ucid pe servanți și turtesc tunurile ca pe niște jucării. Apoi înaintarea continuă în adâncime.

Primele rezultate ale atacului se pot rezuma astfel: atacul dat călare pe joncțiunea dintre Divizia 1 Cavalerie şi Divizia 13 Infanterie, cu direcția generală Kleţkaia–Aromkim, a distrus Regimentul 7 Infanterie de la centrul Diviziei 13 Infanterie, silind cele câteva zeci de soldați şi ofițeri ce-au rămas în viață şi au putut scăpa să se retragă spre sud.

Legătura dintre Divizia 1 Cavalerie şi Divizia 13 Infanterie a fost ruptă şi mari unități blindate ruseşti înaintează repede spre Gromki. La Divizia 6 Infanterie este deocamdată linişte pe tot frontul. La Divizia 5 Infanterie a fost respins cu mari pierderi un atac de infanterie contra dreptei sale. La stânga, un atac sprijinit de 25 de care are inițial un mare succes. Carele pătrund în poziție, dar infanteria – care le urma – este oprită net, cu pierderi mari, şi respinsă.

Opt din carele pătrunse sunt distruse, restul sunt silite să se întoarcă. Divizia face toate eforturile să-şi repună transmisiunile rupte şi-şi îndreaptă toate rezervele spre stânga. La Divizia 14 Infanterie, unde atacul a avut efect, situația este mult mai grea. Atacul a lovit în plin pe tot frontul diviziei şi dreapta Diviziei 9 Infanterie călare pe valea Țuțkan.

Pierderile sunt mari: trupele din linie sunt nimicite. Slabe elemente au reuşit să scape retrăgându-se spre sud şi spre est, în zona Diviziei 5 Infanterie. Divizia 14 Infanterie comunică la ora 19 că încearcă să oprească înaintarea inamică, susținută de care cu trupe din rezervă şi că se retrage spre SV pentru a căuta legătura cu Divizia 9 Infanterie. Legătura se rupe apoi şi până la sfarşitul bătăliei nu se mai primeşte nicio ştire de la acea divizie.

Situația Diviziei 5 Infanterie a devenit dintr-o dată tragică. Pe front, trupele sale rezistă admirabil, stânga este complet descoperită pe o adâncime de 25 km. Trupele roşii blindate amenință să-i întoarcă în orice moment flancul şi să-i cadă în spate. La ora 11, Armata comunică ordinul dat Diviziei 7 Cavalerie să ocupe o poziție la dreapta Diviziei 9 Infanterie, călare pe valea

Ţutkan, orientată NV-SE. Între aceste trupe şi flancul Diviziei 5 Infanterie există un gol absolut, larg de peste 20 km, prin care valurile de unităţi blindate se scurg necontenit spre sud, urmate de trupe de cavalerie şi infanterie. La ora 12, dreapta Diviziei 13 Infanterie – Regimentul 89 – care mai rezista, este nimicită.

Punctul de comandă al regimentului şi încă 50 de oameni scăpaţi se retrag spre SV. În spatele Diviziei 13 Infanterie a rămas însă Divizia 15 Infanterie, adusă în acea zonă cu câteva zile înainte, care îşi răsfrânge dreapta spre sud, face legătura la stânga cu Divizia 6 Infanterie şi rezistă solid.

Către ora 13, situaţia se poate concretiza astfel: atacul trupelor ruse s-a desfăşurat pe două direcţii, cu mari forţe blindate. La est a distrus Divizia 13 Infanterie şi a rupt legătura cu Divizia 1 Cavalerie, creând astfel un gol de cca. 10 km. Coloane blindate înaintează spre Gromki. Divizia 15 Infanterie, cu numai două regimente, a intrat în front la dreapta Diviziei 6 Infanterie. La vest, efortul atacului a distrus Divizia 14 Infanterie, a împins dreapta Divizia 9 Infanterie spre SV şi a creat un gol de cca. 20 km pe care coloana de tancuri alunecă spre sud. Stânga Diviziei 5 Infanterie a rămas descoperită. Armata 3 română a aruncat Divizia 7 Cavalerie la dreapta Diviziei 9 Infanterie fără să poată însă astupa golul.

Divizia 5 Infanterie a dirijat toate rezervele sale pe înălţimile de la vest de valea Ţariţa. Armata 3 şi Corpul 5 Armată ordonă rezistenţă pe actuala linie. La ora 14, primele care ruse de recunoaştere, abătându-se spre est, au trecut valea Ţariţei şi au apărut pe înălţimile 2,5 km sud Ţariţiaskoie, post comandă Divizia 5 Infanterie. Ele au fost respinse. Vremea este potrivnică. Ceaţa deasă. Norii la max. 200 m înălţime exclud folosirea aviaţiei. Moralul trupelor se menţine ridicat. Situaţia este de un tragism necruţător. Comandamentele care o cunosc trec prin momente înspăimântătoare.

(va urma).

Articol publicat în *România Liberă* – ziarul prizonierului din Lagărul 74.

A doua parte a acestui articol nu am mai găsit-o publicată, însă, din datele jurnalului, se poate vedea sfârşitul bătăliei.

JURNAL DE PRIZONIERAT
(24.11.1942 – 20.11.1946)

Marți, 24 noiembrie 1942. O coloană nesfârşită de oameni, cai, căruțe, tunuri şi material de artilerie a pornit din sat spre Volga. După vreo 3 km, au apărut primii soldați ruşi, foarte bine echipați pentru iarnă (căciuli, cojoace, pâslari, pantaloni, pufoaice şi mănuşi), care au început să ne jefuiască: davai ceas, davai cizme, binoclu, stilou, porthart, cal, busolă şi tot ce găseau prin buzunare, chiar şi batiste, oglinzi, piepteni, bricege.

Umblau ahtiați după ceasuri şi după cizme de trupă românești. Cizmele bilghere, cu curele, nu le plăceau.

Am spart aparatul de fotografiat şi binoclul de roata unui cheson, am tăiat porthartul în bucăți şi am desfăcut pistolul în piesele componente, azvârlindu-le, numai ca să nu pună mâna ruşii pe ele. Singurul lucru care mi l-am luat acum a fost calul proprietate, cu harnaşamentul cumpărat de mine, ce se găseau la soldatul ține-cal (eu mergeam pe jos, pe lângă coloană, din cauza frigului).

De ce am luat calul şi harnaşamentul meu pe front? M-am gândit întâi să nu mă omor mergând pe o şa proastă, pusă pe o gloabă, şi ale mele să stea acasă şi, al doilea, n-am crezut vreodată că s-ar întâmpla să cad prizonier. Mă gândeam la toate celelalte posibilități: întreg şi nevătămat, rănit, sau chiar mort, însă prizonieratul nu mi-a trecut prin minte, mai ales că eram şi în bateria de tragere, nu în

linia întâi. Însă ruşii au fost atât de dibaci, încât ne-au luat roată-împrejur şi ne-au prins pe toți, de la comandant de divizie, până la ultimul soldat.

Am transportat materialele cât am putut şi apoi am început să le lăsăm presărate pe drum, acolo unde nu mai puteau caii. De-o parte şi de alta, vedeai tot felul de arme, căşti, aparate de observare, telefoane etc., toate se aruncau pentru uşurarea căruțelor. Un tablou destul de neplăcut, care arăta fără dubii dezastrul armatei noastre.

Ruşii au început apoi să ia caii ce le plăceau, de la căruțe sau de la tunuri, lăsându-le în mijocul drumului, după care încălecau şi plecau.

La vreo 6 km de marş, ne-am oprit, odată cu toate căruțele.

După ce obosisem de mersul pe jos, am urcat în căruța de bagaje; în timp ce-mi strângeam din lucruri într-o raniță, a venit un dobitoc de rus călare şi a vrut să mi-o ia. Deoarece n-am dat-o, m-a amenințat cu pistolul. Până la urmă, a plecat cu ea: acolo aveam toate cutiile de conserve, un borcan cu dulceață şi rufăria mai bună. Aproape m-a lăsat oltean de mâncare.

Mi-am umplut o altă raniță şi un sac de merinde cu cele necesare şi ce rămăsese. De-ale gurii aveam numai o conservă de peşte, două cutii cu pesmeți de război şi o sticlă cu lichior.

Le-am pus în spinare şi am vrut să plec. Dar a venit un alt rus şi s-a apucat să cotrobăie prin lada de campanie. Când a dat peste aparatul de radio „Braun" tip valiză, imediat a băgat cheia, dar văzând că nu cântă, l-a lăsat deoparte. Eu l-am trântit jos şi i-am dat vreo două lovituri cu tocul cizmei, spărgându-l. Rusul s-a uitat foarte mirat la mine, dar şi-a văzut de cotrobăit. Atunci soldații noştri au năvălit şi ei, luând fiecare ce apuca.

La un moment dat, a ieşit la iveală o pereche de cizme de trupă, nou căputate şi cu talpa groasă. Rusul se repede şi pune mâna pe una, dar un român mai iute o umflă pe cealaltă. Acum fiecare trăgea de cizma din mâna celuilalt, ca să le poată avea pe amândouă. Pentru că românul n-avea de gând să se lase păgubaş, ba chiar era gata să i-o smulgă pe cea pe care pusese laba, rusnacul a început să-l înjure, apoi a scos pistolul şi a urlat:

„Iob tvoi mati, davai sapaghi!"[9]

Românul, în pericol de a fi împuşcat, a dat înapoi.

Şi astfel, în câteva minute, lada mea s-a golit complet, de parcă bătuse vântul prin ea de când fusese făcută.

Eu însă apucasem să-mi iau tot ce era necesar în raniţă şi în sacul de merinde, în plus cele două pături cu câte două cearşafuri şi puiul de pernă şi mă grăbeam spre coloana care începuse să se mişte spre Raspopinskaia.

Am mers până seara, cu vreo trei opriri foarte scurte. Am trecut Donul pe un podeţ foarte îngust şi, în sfârşit, am reuşit să ajungem într-un fel de sat, cu casele bombardate şi părăsite. Drumul foarte greu şi obositor, 36 km cu raniţa în spinare, neobişnuit numai pe jos, zăpadă mare şi polei pe dedesubt au fost un efort serios pentru mine. Nu mă gândeam la cele ce vor urma.

Am găsit o casă cu geamurile sparte şi fără uşi, unde am aşternut nişte paie şi am făcut un foc în mijloc. Ne-am încălzit bine şi tocmai ne pregăteam de culcare, când au dat buzna doi ruşi beţi, cu pistoalele automate de gât şi unul cu o grenadă în mână, pe care tot o azvârlea în sus, ca şi cum s-ar fi jucat cu ea.

S-au aşezat pe nişte lemne şi au început să ne vorbească. Nu pricepeam niciunul nimic, însă ne uitam toţi la cel ce se juca cu grenada. Ca să-l liniştesc puţin, am scos sticla

[9] ... pe mă-ta, dă cizmele! (*n.red.*)

de lichior şi le-am servit câte un gât. Au plescăit din limbă, au dat aprobator din cap (între timp băgase grenada în buzunar) şi au mai cerut câte un pahar. Apoi unul ne-a facut cadou o pereche de mănuşi de lână duble şi, văzând că nu înţelegem nimic pe ruseşte, s-au ridicat să plece.

Cel cu grenada a scos-o iar din buzunar. Mă gândeam:

„Să vezi că ăsta o aruncă aici şi, cu pistoalele, nu ne dau voie să ieşim pe uşă, sau pe fereastră".

Însă n-au avut asemenea gânduri sinistre. Au ieşit afară, eu i-am condus, ca să-l văd pe cel cu grenada, şi s-au depărtat. Am răsuflat uşuraţi şi am dormit buştean până dimineaţă.

Miercuri, 25 noiembrie. La 8,30, ne-am strâns toată lumea pe un loc viran, unde urma să se distribuie ceva alimente. Ne-am încolonat în ordinea de bătaie a regimentelor, ca să se poată ţine evidenţa, dar abia noaptea târziu s-a distribuit câte ceva. Ne-au dat 1/6 pâine de căciulă (200 g) şi peşte, care la noi n-a mai ajuns. Au avut noroc doar primele două divizii.

După aceasta, ne-am încolonat şi am pornit-o pe jos: *davai, davai*, am mers toată noaptea şi toată...

Joi, 26 noiembrie. ...dimineaţa. Către ora 15,30, am ajuns într-un sat, la grajdurile unui colhoz, unde cu mare greutate am găsit un locşor într-un grajd lung, deschis la ambele capete (fără pereţi) şi unde bătea vântul la fel ca afară. Mi-am instalat bagajele, am mâncat ce-am găsit, apoi oleacă de zăpadă, mi-am pus cizmele sub cap şi m-am culcat. Înghesuiala devenise atât de mare încât nu puteam să mă întorc, dar totuşi am dormit adânc din cauza marşului de cca. 60 km. Pe lângă înghesuială, era şi gălăgie, toţi strigau în toate părţile şi se căutau unii pe alţii.

Vineri, 27 noiembrie. Când să plecăm, au apărut ruşii, civili şi militari, să ne caute iar prin bagaje. Luau tot ce le plăcea. Pe unii îi dezbrăcau de mantale sau şube, lăsân-

du-i înveliți în pături sau foi de cort, pe alții îi descălțau de cizme sau de bocanci, lăsându-i în picioarele goale sau dându-le gioarsele lor, care erau rupte şi mici.

Dacă cel descălțat avea baftă şi se potrivea cu învingătorul, atunci era bine. În caz contrar, îşi înfăşura picioarele în obiele şi foi de cort, le lega cu sfoară şi mergea aşa în coloană. Până la urmă, când ne-am învechit în rele, ne înfăşuram cizmele şi bocancii în bucăți de foi de cort şi astfel le camuflam.

De la acest control din grajd, am scăpat, strecurându-mă pe lângă ei. Afară, am umblat în toate părțile în căutarea unui delegat care să ne conducă, dar un soldat rus ne-a chemat pe toți ofițerii într-o curte, spunând că acolo sunt patru maşini cu pâine şi că, după distribuirea ei, plecăm.

Realitatea a fost că el şi ai lui ne-au băgat într-o casă pe toți cei cu bagaje mai multe şi ne-au făcut control la sânge. De data aceasta n-am scăpat. M-au uşurat mult: săpunuri, pastă de dinți, periuța, pudra, ceasul de masă, oglinda, pieptenele, busola, sticla cu spirt şi o mulțime de îmbrăcăminte.

Coloana plecase între timp, dar am pornit cu Andrei în frunte şi am ajuns-o din urmă. Am mers după-amiaza şi întreaga noapte (cam 45 km), înfruntând un viscol cumplit. Din cauză că mulți erau slăbiți şi roşi de încălțăminte la picioare, nu se puteau ține de grosul trupei. Santinelele din spate se întorceau şi îi impuşcau, astfel că tot timpul auzeam focuri de armă la urma coloanei.

Mulți se rugau:

„Nu mă lăsați, fraților! Fie-vă milă, ajutați-mă!"

Alții se resemnau:

„Eu nu mai pot, lăsați-mă aici..."

Şi se aşezau jos, în zăpadă. Cât puteam, îi duceam de braț prin troienele de zăpadă şi viscolul care ne orbea.

Ne întărea şi Cel de Sus, ne întărea şi gândul că vom ajunge curând, însă ne mânau de la spate împuşcăturile pe care le auzeam la fiecare pas (coloana era formată din câteva mii de oameni, din care destui cădeau de oboseală şi de foame).

Ţin minte că, pe drumul din noaptea aceea, viscolul bătea numai din stânga. Eu aveam passe-montagne pus pe cap şi, din cauză că mă încălzisem, zăpada care se prinsese pe lână se topise, apoi înghețase. De câte ori întorceam capul, pârâia în urechi, dându-mi senzația că merg pe gheața unui râu, care se rupe sub greutatea mea.

Acest drum îmi va rămâne în minte toată viața.

În zori, am ajuns la un colhoz unde am dormit puțin, într-o înghesuială groaznică.

Sâmbătă, 28 noiembrie. După ce am căpătat câte o bucată de pâine (cca. 300 g) şi ½ peşte sărat, am pornit din nou spre gara de îmbarcare.

Am mai mers vreo 18 km până într-un orăşel, Mihailovka, unde, după multă aşteptare şi tremurat de frig, ne-au aşezat în grupuri de câte 50 şi ne-au suit în vagoane, ca pe vite.

Vagoane de marfă cu scânduri la mijloc, în chip de paturi. Pentru că am urcat printre primii, am ocupat împreună cu Fănică locuri sus, în capătul vagonului, la fereastră. Eram 42 de ofițeri. De bine, de rău, ne-am instalat şi ne-am culcat.

Noroc cu această îmbarcare, că nu mai puteam merge pe jos. Aveam picioarele complet distruse, numai bășici care s-au spart pe rând, deşi la fiecare oprire mă descălțam, le spălam cu zăpadă şi luam alți ciorapi.

Am adormit buştean şi m-am trezit în mersul trenului, tranca-tranca... Soba din mijlocul vagonului scotea atâta fum, încât era să ne asfixieze. Până la urmă, am renunțat

la foc. Eram negri de funingine pe ochi şi pe faţă, iar pe nas trăgeam aer ca pe horn.

Duminică, 29 noiembrie. M-am trezit devreme, cu picioarele amorţite din cauză că nu le puteam întinde şi n-am mai putut adormi.

Pe la 8, un rus ne-a adus cinci pâini şi doi peşti, care s-au împărţit în mod egal la toată lumea. A fost binevenită şi această pâine (cam 200 g), ne-am astâmpărat puţin foamea. Singura mulţumire este că mergem mereu.

Am trecut pe lângă multe trenuri militare încărcate cu tancuri şi sănii cu motor. Din zvonurile care circulă, vom fi duşi la Tambov sau Saratov, unde este un centru de distribuire a prizonierilor şi drumul până acolo va dura patru sau cinci zile.

Luni, 30 noiembrie. O dată pe zi sau de două ori maximum, ne deschid uşa vagonului: ne dăm jos să ne facem nevoile şi luăm zăpadă cu gamela, pe care o topim şi o bem. Ieri ne-au dat câte o pâine la opt inşi, azi, una la zece. Mereu trecem pe lângă trenuri cu tancuri, trupe şi sănii cu motor.

Viaţa în vagon este mizerabilă. Înghesuială, de nu putem întinde picioarele complet, dormim chirciţi. Soba scoate atâta fum, încât cei de sus parcă suntem atârnaţi în afumătoare. Lipsa mâncării, odată cu terminarea ultimelor provizii, ne face să suferim crâncen de foame. Noaptea visăm mâncare.

Marţi, 1 decembrie. De azi-noapte, de la ora 23, stăm în gara Mucinop.[10] Trenul merge foarte prost. Azi nu am primit pâine. Când ne-au dat jos din vagon, am găsit însă sfeclă de zahăr, sub zăpadă. Am luat câteva în vagon, le-am curăţat şi le-am mâncat.

Am reuşit să pun mâna pe o bucată de pâine în schimbul unei bucăţi de săpun. Parlamentăm cu civilii pe geam.

[10] Probabil, Mucikapski, regiunea Tambov (*n.red.*).

Garda trenului nu ne dă voie nici măcar să luăm apă; toți ne promit că trimit să deschidă ușa, dar degeaba.

Miercuri, 2 decembrie. Am mers foarte puțin. Mai mult am stat prin gări. Până seara nu ne-au dat pâine. Ne hrănim cu sfecla pe care am luat-o la Mucinop. Suntem niște arătări cărora le mai sclipesc doar ochii. Nu avem chef nici de vorbă și nici eu de scris.

Joi, 3 decembrie. A treia zi de când nu primim nimic de mâncare. În vagon discuții despre mese copioase, de-a dreptul fantastice. De dimineață am ajuns la Tambov, unde ne-au spus că ne dau pâine.

Ne-au amânat din oră în oră, până când, la 11,30, a plecat trenul și a mai mers puțin. Ne-au anunțat să ne pregătim că, peste 5 km, debarcăm. Cu toții suntem străvezii la față, ca după o boală lungă.

În sfârșit, după o veșnicie de așteptare, la ora 13 am ajuns într-o gară mică, unde am debarcat și ne-am încolonat pe un drum, printr-o pădure de brad. După nu prea mult mers, am ajuns la niște barăci, jumătate în pământ, acoperite cu zăpadă. Suntem la 25 km de Tambov, într-un lagăr de prizonieri. Aici au venit trei trenuri, aproximativ 10-12 000 de oameni. Barăcile sunt așezate într-un parc mare și foarte frumos. Până ne-au organizat și am intrat în sfârșit într-o baracă de vreo 200 oameni, am mai petrecut 1½ oră pe afară și s-a înnoptat.

După o bătălie crâncenă, am găsit un locșor, împreună cu Fănică, Andrei și locotenentul Tudor. Am pus niște frunze de stejar uscate pe patul de lemn, am așternut foile de cort, păturile, și ne-am culcat. Am dormit ca morții, însă lihniți de foame. Erau și azi speranțe de primit pâine, însă degeaba.

M-am trezit pe la ora 3, cu picioarele înghețate, răcit cobză.

Vineri, 4 decembrie. De cu noapte am făcut notă cu oamenii din baracă, pentru primirea pâinii. Nu am primit nimic până la prânz. Ajunseserăm la exasperare. Tot felul de aranjamente la oameni, la ofițeri, tabele peste tabele, rezultatul zero.

Eram amețit. Când mergeam, mă clătinam pe picioare; dar toți erau la fel. În sfârşit, la ora 11,30, am primit câte o gamelă caldă de caşa din arpacaş şi o bucată de pâine. Aceasta a fost salvarea noastră.

Am mâncat-o cu poftă, ca pe cine ştie ce bunătate. Ne-am liniştit puțin stomacul şi eram chiar mai bine dispuşi. După masă, ne-au adunat în baraca ofițerilor superiori şi ne-au spus că trebuie să ne mutăm în altă baracă, într-o înghesuială nemaipomenită, cu Fănică, Dan şi Marcel. Acolo erau priciuri comune, de la un cap la altul al dormitorului.

Seara, am mai primit puțină mâncare caldă şi am făcut rost de nițică pâine. În sfârşit, aproape sătui, ne-am culcat. Am dormit ca niciodată, sătui şi cu vise frumoase, însă tot despre mâncăruri şi prăjituri. După patru zile de foame, reuşiserăm să obținem victoria: puțină mâncare şi ceva pâine.

Sâmbătă, 5 decembrie. Răcit serios din cauza curentului, abia pot vorbi (răguşit complet), totuşi mai refăcut. După aproape două săptămâni, azi am reuşit să mă spăl pe ochi cum trebuie şi să-mi curăț jegul de pe mâini şi de pe față.

Un comisar rus ne-a asigurat că o să ni se dea voie să scriem acasă, o să primim pachete din țară, o să ne dea rufe curate şi o să avem un trai bun. Aşteptăm să vedem când şi sperăm – mai ales – în terminarea grabnică a războiului.

Ne-au dus la duşuri, unde se zice că am făcut baie, cu câte două căni de apă caldă şi una de apă rece. Ne-am putut dezbrăca de tot şi ne-am muiat puțin jegul. Mâinile

îmi erau de culoarea pământului. Am reuşit chiar să mă bărbieresc, după 15 zile. Slab şi cu barbă, arătam a cadavru ambulant.

Seara, au venit şi alţii în dormitor. Mărindu-se efectivul, ne-au pus câte şapte într-o boxă de 2 m (28 cm de individ), încât abia încăpeam, dacă stăteam toţi pe o parte. Am dormit mizerabil, mai ales că mi-a fost şi rău la stomac.

Duminică, 6 decembrie. Sfântul Nicolae. Dimineaţă am găsit două scânduri cu care am mai făcut un pat deasupra celui existent, aproape de tavan. Stăteam mai lejer acolo, însă era prea cald şi puţea. Înainte de asta, ne-au dat o ciorbă bună, cam 4-500 g, pâine pentru toată ziua şi 60 g zahăr, ceva neobişnuit.

Am fost şi ne-am felicitat şeful, pe colonelul Ciuculescu. Ocupaţia zilnică este statul: stăm degeaba şi aşteptăm să ne mute în alte lagăre unde să lucrăm ceva. Discutăm toată ziua: unul se despăduchează, altul coase, altul cântă, alţii se ceartă.

Luni, 7 decembrie. Nimic deosebit, programul normal, cel deja pomenit. Două ciorbe zilnice de arpacaş (sau de mei cu cartofi, ori varză) şi pâinea sunt singurele noastre griji.

Marţi, 8 decembrie. Ofiţerii superiori au plecat în alt lagăr. Până la ora 14, pâinea n-a venit şi toată lumea e nelinişţită.

Se aude că guvernul român ar fi demisionat. Întreaga zi ne gândim: ce fac cei de acasă? Or fi aflat că suntem prizonieri? Ce gândesc despre noi? Cum reacţionează?

De vreo câteva ori am visat-o pe mămica, dându-mi de mâncare, probabil de flămând ce sunt. Azi-noapte am visat că Valerică a murit. Ce o fi însemnând asta? Câteodată mă năpădesc gânduri, că-mi vine să plâng.

Miercuri, 9 decembrie. Am scris nişte scrisori acasă, pe care au promis că le citesc la radio.

Joi, 10 decembrie. Aceeaşi viaţă aparent liniştită, însă frământată de gânduri şi de întrebări ce se întorc mereu. Aşteptăm încontinuu mâncare.

Vineri, 11 decembrie. Parcă au apărut ceva îmbunătăţiri în privinţa mesei.

Iată în ce constă hrana zilnică: dimineaţă, 250-300 g pâine neagră pentru toată ziua (pâinea este făcută din tărâţe şi făină), câteodată 15-20 g zahăr sau 50-60 g peşte, când au, şi întotdeauna o jumătate de litru de supă de mei. La prânz, ½ litru de supă de tărâţe cu cartofi, arpacaş, varză, sau alte bunătăţi asemănătoare. Seara se repetă aceeaşi supă.

Sâmbătă, 12 decembrie. Program monoton de despăduchiere.

Duminică, 13 decembrie. Nimic nou, azi ne-au dat 15 g zahăr.

Luni, 14 decembrie. Pe la ora 13, ne-au dus într-o sală, aşa-zisul cazinou, unde au filmat [proiectat – *n.red.*] un jurnal de război, pentru propagandă. Exact de tipul celui german, numai că în locul svasticii, vedeai steaua lor roşie. Când am ieşit, eram obosiţi (1½ oră de efort), prea mult pentru noi.

Marţi, 15 decembrie. Ziua se micşorează simţitor: se luminează după ora 7 şi se înnoptează la 15,30. Noaptea este prea lungă şi nu putem dormi mereu. Ne deşteptăm la 3,30-4, stăm întinşi şi aşteptăm. Patul tare de scânduri şi foamea fac să ne gândim la toate. Va veni vremea să mâncăm şi noi pe săturate, ca odinioară? Cu ajutorul lui Dumnezeu, cred că da. Ne gândim cum o fi motivând Marele Stat Major dezastrul de la Cotul Donului celor din ţară.

Miercuri, 16 decembrie. Ger şi vânt puternic. Deşi lagărul este în pădure, totuşi se simte vântul.

Mâncarea este tot mai proastă. Afacerile cu de-ale gurii sunt la ordinea zilei: bucătarii, soldaţi şi ofiţeri români,

vând din alimente pe sub mână, contra inele, ceasuri, verighete, cruciulițe şi tot felul de obiecte de valoare.

Joi, 17 decembrie. Ger, fără vânt însă. A ieşit soarele, după-masă a fost foarte frumos. Pe aceste alei, parcă am fi în Crâng, la plimbare. Deosebirea este că am căzut prizonieri şi flămânzim tot timpul. Ne plimbăm cât mai mult, de nevoie şi din cauza aerului infect din baracă.

Vineri, 18 decembrie. Luna în creştere şi vremea senină întețesc gerul mereu. Ce mult ne dorim adăpostul de la Belosoin! Ne pare rău de alimentele şi conservele pe care le-am pierdut. Noaptea visăm de-ale gurii: vrabia mălai visează!

Mâncarea se înrăutățeşte de la o zi la alta. Rezervele ruşilor s-au cam terminat. Cu toate astea, ni se promite mereu îmbunătățirea hranei.

Sâmbătă, 19, şi *duminică, 20 decembrie.* Cu cât mâncarea devine mai rea şi foamea creşte, cu atât devenim mai animale. Ne certăm pentru orice bucățică de pâine, pentru o fărâmă de cartof din fundul gamelei. Nu mai judecăm decât cu stomacul.

Se aude că ofițerii vor pleca în alt lagăr.

Luni, 21 decembrie. După distribuirea ciorbei de dimineață şi a pâinii, am primit ordin de plecare. Ne-au făcut percheziție la bagaje şi echipament, în coloană câte patru, şi, la ora 13, direcția către gara Rada.

Ne-au suit câte 45 la un vagon, au încuiat uşile şi au plecat. Spre seară, ne-au adus zece scânduri şi am aranjat două paturi comune, descongestionând podeaua. Mâncare pentru seară n-au dat. Am dormit mizerabil, înghesuială, foame, frig.

Marți, 22 decembrie. Dimineață ne-au adus apă la butoi, apoi pe la 9, câte o bucată de scrumbie, nişte pâine uscată şi câte o linguriță de zahăr. N-avem voie să ieşim din

vagoane. Ne-au dat apoi şi vreo 8-10 kg de lemne. Avem noroc că vremea s-a încălzit şi cerul este înnorat, astfel că gerul şi-a pierdut din tărie. După ce am mâncat şi am băut, suntem mai bine dispuşi şi cântăm colinde. În sfârşit, pe la ora 14,50, după 24 de ore de stat în gară, pornim.

Miercuri, 23 decembrie. Ne-am mişcat toată noaptea, manevre în gară, însă am mers puţin. Dimineaţă, ne-au adus alimentele: pâine, câte o scrumbie (150-200 g) şi ½ lingură de zahăr, apă şi apoi am plecat. La ora 22,30, ne-au oprit şi am staţionat până la răsărit. Am dormit mizerabil, jos era frig şi curent, m-am trezit de mai multe ori îngheţat. O altă noapte foarte lungă.

Joi, 24 decembrie. La ora 13, am primit ceva de-ale gurii pentru drum (nu la noi, ci la vagonul cu alimente, la ruşi), în gara Cernorskaia, unde trenul aştepta din zori.

Seara am pornit. Spre dimineaţă am ajuns în împrejurimile Moscovei şi stăm din nou. Aici au parcuri frumoase şi bine aranjate, le vedem prin gratiile de la ferestruica vagonului.

Vineri, 25 decembrie (Crăciunul). Speram la o îmbunătăţire a mâncării. Degeaba. Pe lângă raţia de pâine, ne-au dat cinci cartofi mici, ½ lingură de zahăr, peşte şi câte o porţie de griş pentru supă. Am staţionat toată ziua. Noaptea, din nou ger aspru, s-a simţit lipsa lemnelor.

Sâmbătă, 26 decembrie. Dormim cu rândul, o noapte jos, una sus. Din cauza frigului, n-am putut dormi deloc jos. După preluarea şi distribuirea alimentelor de către mine şi sublocotenentul Sghibartz, am primit nişte turbă pentru foc. Lipsa apei este din ce în ce mai supărătoare, numai trei găleţi la 45 de inşi pentru toată ziua şi peşte sărat în loc de scrumbie. Întreaga noapte am dus dorul apei.

Duminică, 27 decembrie. Am dormit mizerabil, chiar deloc. Azi, de ziua lui Fănică, ne-am mulţumit cu felicitări,

nimic mai mult. Trenul stă iarăşi. Noroc că ne dau mâncare şi ceva turbă pentru sobă. Fierbem câte o caşa şi coacem cei trei-patru cartofi pe care-i primim. Câteodată cântăm, dar fără plăcere, doar ca să treacă timpul.

Luni, 28 decembrie. Stăm la fel ca ieri. Programul normal de mâncare, culcare, frig şi discuţii de tot felul. Azi sunt nervos: m-am săturat de atâta stat şi am început să-mi blestem ziua în care m-am născut. Gerul serios se menţine. Cred că sunt -25° sau -30°.

Marţi, 29 decembrie. Am intrat în cea de-a cincea zi de când stăm la Moscova. Ne mută de colo-colo, pe diferite linii, în triaj. Megafoanele din gară şi sirenele pe două tonuri ale locomotivelor urlă toată noaptea şi ne îngrozesc.

Lipsa de tizic[11] începe să ne tortureze la gândul că o să îngheţăm. Azi noapte, nu-mi explic din ce cauză, am dormit mai bine. Probabil am obosit aşteptând, nici eu nu ştiu ce. Nu cunoaştem cauza pentru care staţionăm aici.

Stăm tot timpul în vagon, nu ne lasă nici măcar să ne facem nevoile afară. Apă n-avem. Am ajuns ca animalele, când vine mâncarea se nasc discuţii aprinse.

În rest, care de care cu idei mai teribile. Eu, personal, mi-am recăpătat încrederea. Afară s-a încălzit şi poate vom pleca în curând. Dacă am fi mers tot timpul de când ne-au urcat în tren şi până acum, am fi ocolit toată Rusia şi am fi ajuns acasă.

Miercuri, 30 decembrie. Deşi iniţial ni se spusese că ne duc undeva, aproape de Moscova, totuşi am trecut de ea. Probabil că frontul merge prost şi nu le convine să ne ţină aproape de linia lui. Programul acelaşi: fierbem câte o gamelă de caşa cu care ne încălzim stomacul. Noroc că am primit lemne şi tizic.

Joi, 31 decembrie. Azi nu ne-au dat alimentele complete. Scrumbie deloc, pesmeţi mai puţini, ceai lipsă. Seara am

[11] Baligă uscată folosită drept combustibil (*n.red.*).

pornit, însă trenul a mers puțin. Frigul din noaptea aceasta a fost năpraznic. Dormitul, mizerabil.

De 48 de ore nu ne-au dat apă deloc. Nu primim singurul lucru care ne-ar mulțumi.

Vineri, 1 ianuarie 1943. Am petrecut revelionul în tren, ca animalele în cuşcă, fără pic de lumină.

Setea ne torturează groaznic. După peşte, pesmet şi caşa sărată, trebuie să bei apă, dar n-ai de unde. Dacă nu mănânci, rişti să mori de foame, dacă mănânci, te torturează setea.

Buzele fiecăruia sunt arse. Mă gândesc la cei de acasă, cum or fi petrecând şi noi n-avem nici bidoanele pline cu apă, să ne stingem setea, cel puțin. Rău am fost blestemați să pătimim.

La 12 noaptea, am început totuşi urările: „La mulți ani, '943!". Să dea Dumnezeu să ajungem cât mai repede în lagăr şi apoi să se termine războiul, să ne întoarcem acasă.

Prima dorință era în lagăr şi apoi acasă. După ce s-au liniştit toți, am încercat să adorm, dar setea mă chinuia. M-am ridicat şi am văzut că gheața care se făcuse pe tabla dimprejurul burlanului se topea încet şi cădea în picături de apă murdară. Am întins gamela şi, la fiecare opt-zece picături, sorbeam cu lăcomie. Asta a durat vreo 1½ oră, până când mi-am liniştit setea.

Alții lingeau capetele niturilor pe care se făcuse gheață din cauza aburului din vagon, alții încercau să ia zăpadă de jos, pe gaura de evacuare a fecalelor, de la aşa-zisul closet (unul chiar şi-a pierdut gamela în această încercare). Un altul a deschis încet o fereastră şi a scos mâna printre gratii, să ia zăpadă de pe acoperişul vagonului. L-a văzut santinela şi a început să-l înjure cu foc.

Până dimineață am ațipit de câteva ori. Ne-am trezit mai dispuşi. Considerăm drumul până în noul lagăr ca o

coadă urâtă a lui 1942 şi noul an avem să-l începem de la sosirea acolo, unde credem că va fi bine, cel puţin aceasta este speranţa pentru care trăim.

Astăzi, mâncare pe sponci. Câţiva pesmeţi şi zahăr, încolo nimic. Deşi credeam că de anul nou o să primim mai mult, nu ne-au dat nici măcar ca de obiceiu.

Alimentele sunt pe terminate. Ni s-a spus că vom fi aprovizionaţi dintr-un oraş de pe traseu cu altele şi că mergem mai departe. Se aude că destinaţia noastră este Gorki [Nijni Novgorod], pe Volga.

Noroc că azi ne-au dat apă şi am făcut o gamelă plină de caşa, pe care am mâncat-o, ca întotdeauna, cu mare poftă. Totuşi, noaptea sunt împărat: în vis mănânc fripturi şi prăjituri dintre cele mai gustoase.

Sâmbătă, 2 ianuarie. Am mers toată noaptea, cred că am făcut vreo 250-300 km de la Moscova spre N-E. Am ajuns la Gorki, oraş de unde s-au ridicat raţiile. Ne-au promis că ne dau şi restanţele, ceea ce nu cred. După-amiază, trenul s-a pus iar în mişcare. Se zicea că mai avem cca. 50 km. Am mers însă toată noaptea.

Duminică, 3 ianuarie. Ne-am deşteptat în staţia de debarcare Şoniha, o gară mică, la un cap de linie ferată, situată într-o pădure de brad şi molid. Am primit alimentele devreme, le-am distribuit şi la 9,15, după 13 zile, am coborât din vagon.

Ninge liniştit, zăpada este groasă de 30-35 cm. Am pornit pe o cărare, prin pădure. E minunat, copacii încărcaţi cu promoroacă (aşa cum am întâlnit pe vremuri la Pătârlagele), s-a făcut cald şi adie puţin vântul. Parcă ne dă viaţă, după atâta stat în întuneric şi fără foc.

Pe drum am mâncat multă zăpadă. Eram atât de însetat, încât la fiecare 10-15 paşi luam zăpadă cu pumnul şi o băgam în gură.

Am mers prin pădure vreo 7-8 km, până am ajuns în satul Oranki, situat la V-SV de Gorki. Este cel mai frumos sat de munte ce l-am întâlnit pe aici, alcătuit numai din case de lemn acoperite cu un strat gros de zăpadă. În mijlocul lui, o biserică foarte mare cu cinci turle, care se zăresc de departe. De jur-împrejur sunt locuințe, crucile sunt dărâmate. Pare să fi fost o mânăstire.

Nu ştiam că acolo este lagărul şi deci noul nostru domiciliu. Când ne-am apropiat, am văzut sârma ghimpată dimprejur şi santinelele. Am stat la poartă vreo două ore, până ne-au făcut percheziție. Eu însă m-am strecurat printre ruşi în lagăr şi am scăpat.

Primul lucru care ne-a şocat a fost faptul că am întâlnit prizonieri de la Odesa: aviatori, infanterişti etc. care fuseseră purtați prin lagărele de la Sevastopol, în Urali, Siberia, Karaganda şi apoi aduşi aici. Spuneau că şi ei au dus-o prost la început, însă acum, fiind toți la servicii, mănâncă mai mult şi chiar că arată mai bine ca noi.

Din cauza apei care produce dizenterie, n-avem voie să bem decât ceai făcut special cu un fel de lemn care-l colorează, fără gust, fără miros. Am băut câte un bidon şi ne-am încălzit puțin.

Ne-au băgat apoi într-o cameră, 125 de inşi în carantină, până facem baie şi ne deparazitează şi până pleacă trupa în alt lagăr (aici rămân numai ofițeri), golind localurile.

Ne-au făcut inventar la tot ce avem şi apoi ne-am instalat pe jos, pentru dormit.

Înainte de culcare a venit şi masa: o ciorbă chioară de grâu şi 200 g de pâine. A fost caldă şi multă, un litru de căciulă. Frânți de oboseală, am adormit, înghesuiți şi plini de păduchi. Ne scărpinăm mereu în somn, totuşi am dormit mai bine ca-n tren.

Se spune că aici primim alimente mai multe şi mai bune. Dimineața: ceai cu zahăr 20 g şi 50 g scrumbie, 600 g

pâine neagră foarte bună, de grâu, pe toată ziua, la prânz o ciorbă, apoi o caşa de grâu sau mei şi seara iar o ciorbă.

Luni, 4 ianuarie. După primirea pâinii şi a scrumbiei, a început despăducherea. N-avem voie să părăsim camera decât până la closet. Un planton rus ne păzeşte de afară. Dar ce interes avem să plecăm acum, atât timp cât masa şi casa sunt asigurate?

Înghesuiala este mare: o cameră de 15 m x 4 m, cu şapte ferestre (deci lumină destulă) adăposteşte 125 de ofiţeri. Noaptea avem lumină electrică.

După 15 zile de stat îmbrăcat, mi-am dat jos hainele şi am început să caut păduchii. Recoltă remarcabilă: vreo 20 de bucăţi de diferite mărimi; posibilităţi de noi recolte mai sunt (fiecare ne anunţăm recolta şi ne lăudăm cu ea).

Azi, după trei săptămâni, m-am şi bărbierit, aveam o barbă de popă. Aştept acum ocazia să mă spăl. De 15 zile nu m-am spălat pe mâini şi pe faţă. Arată ca obielele jegoase, abia scoase din bocanci. În tren am avut funcţia de împărţitor, aşa că, luând alimentele şi făcând 45 de porţii, nu te murdăreşti puţin.

Păduchii mişună pe fiecare. Pui mâna, îi prinzi imediat: sunt bine crescuţi, ne-am obişnuit cu ei. Baia şi dezinfecţia întârzie mereu. Nu avem de unde lua apă şi nici zăpadă (nu ne lasă plantonul) să ne spălăm. Ceaiul este puţin, aşa că renunţăm la ideea de a-l folosi şi la spălat.

Dacă-şi poate închipui cineva hal de mizerie mai mare: cu aceleaşi mâini nespălate de două săptămâni, cu care omori păduchii, cu care umbli în toate părţile, duci pâinea la gură, mâncarea, scrumbia şi zahărul şi le mănânci cu poftă, fără să te gândeşti la nimic. Ferească Dumnezeu de vreo epidemie acum, că murim cu toţii!

M-am uitat la rufele de pe mine, sunt de culoarea argilei, iar păduchii, deşi mai rari, circulă nestingheriţi.

După masa de seară, a venit ceaiul fără zahăr şi apoi ne-am culcat iar la grămadă. M-am trezit pe la miezul nopţii înconjurat de o viermuială de picioare, capete, trupuri şi mâini care se mişcau inconştient (din cauza păduchilor). N-aveai unde pune piciorul fără să calci pe cineva. Altădată, când vedeam prin filme închisori pline şi într-o mizerie asemănătoare, nu-mi venea să cred, dar acum sunt lămurit.

Pentru a ne astâmpăra foamea, am făcut cu Fănică o gamelă cu caşa pe care am mâncat-o. Am dat două bucăţi de săpun pe nişte mahorcă, pe care o speculăm. Cu două-trei ţigări, luăm un pachet de supă, caşa, pâine sau peşte. Toate se învârt în jurul stomacului.

Marţi, 5 ianuarie. Ajunul Bobotezei. Afară ger, ca de Bobotează. Aşteptăm în continuare baia, însă n-au plecat încă soldaţii prizonieri cazaţi acolo şi n-avem unde intra.

Ocupaţiile noastre: aşteptarea mâncării şi despăducherea.

Miercuri, 6 ianuarie. Boboteaza. În ţară, paradă mare, aruncarea crucii în Dâmboviţa; la noi, la fel, bucurie nemăsurată, a început baia şi deparazitarea.

În sfârşit, scăpăm (oarecum) de păduchi şi de jegul aşternut în straturi, vreme de 20 de zile. Baia foarte bună (ne-am simţit ca nou-născuţi), cu rufe curate. Ne-au dus în altă clădire, cu paturi comune, câte cinci în boxă (ceva mai largi, 50 cm), am mâncat cu poftă după baie şi am dormit puţin. După masă, au venit o serie de ofiţeri din alt lagăr. Se aude că aici vor ruşii să-i strângă pe toţi ofiţerii români.

Joi, 7 ianuarie. Sfântul Ioan. Ziua Janei[12] şi a lui Nelu. Cred că la ei acasă o să fie mare bairam. Eu le doresc din depărtare multă sănătate, fericire şi „Mulţi ani!".

[12] Cumnata lui Gheorghe Tănăsescu, soţia lui Valeriu (*n.red.*).

Au venit şi azi ofiţeri noi, aşa că a trebuit să ne înghesuim câte şase în boxă, pe preferinţe. Totul se termină la împărţirea mâncării şi mai ales a suplimentului. Am devenit iar animale cu chip de oameni. Aceleaşi înjurături la împărţitul hranei şi mai ales al suplimentului.

Cu începere de azi, îndeplinesc funcţia de artelnic (împărţitor) la această cameră, funcţie de unde îmi iese un supliment, care nu strică.

Azi-noapte a murit căpitanul Pascu Ştefan, în spital, din cauza cangrenei degerăturilor şi de inaniţie.

Vineri, 8 ianuarie. Programul de şedere obişnuit. De vreo două zile, nu primim zahăr şi nici peşte. Noua locuinţă este destul de bună.

Sâmbătă, 9 ianuarie. Nimic nou. Ca să scap de murdăria din cap şi din lipsă de pieptene, m-am tuns nr. 1. Afară frigul creşte.

Duminică, 10 ianuarie. Am primit zahăr pe patru zile, cca. 80-100 g. Însă peşte nu ne-au dat de vreo cinci zile, din cauză că îl distribuie pe timpul transportului soldaţilor prizonieri care pleacă în alt lagăr.

O nouă schimbare în dormitor, ne-au aranjat câte cinci la o boxă.

Luni, 11 ianuarie. Gerul puternic de azi noapte s-a menţinut toată ziua. Pentru prima dată, s-a făcut apelul afară. Până acum nu s-a procedat aşa, probabil că eram prea slăbiţi. Am stat 3/4 oră afară şi am îngheţat aproape complet. Viaţa normală îşi urmează cursul. Facem comerţ: cumpărăm pâine pe ruble, pâine şi zahăr pe mahorcă etc.

Marţi, 12 ianuarie. Gerul se menţine cred la -30°, -35°. Informaţiile din sursă rusească spun că Stalingradul e lichidat, aşa că toată armata română venită în Rusia e nimicită, sau a capitulat. Ne întrebăm: ce-o fi în ţară? Se aude că mari mişcări.

Miercuri, 13 ianuarie. Azi au făcut apelul de două ori, pe un ger năpraznic. Ieri a venit o nouă serie de ofițeri, confirmând cele spuse despre Stalingrad.

Joi, 14 ianuarie. N-a fost apel din cauza frigului. Am primit saltele şi paie, acum dormim boiereşte.

Vineri, 15 ianuarie. În bunătatea lor, ruşii ne-au dat pe cale bucală un vaccin antidizenteric. De aseară am fost schimbat din funcția de artelnic, în urma certurilor ivite pentru suplimentul ce-l luam.

Sâmbătă, 16 ianuarie. Am primit zahăr pe trei zile (60 g) însă mâncarea este mereu mai proastă. Probabil lipsa alimentelor îi face să ne dea o ciorbă chioară, fără niciun cartof. Pâinea este proastă, necoaptă şi cu lipsă la cântar. Nu putem face nimic contra.

Duminică, 17 ianuarie. Azi noapte au fost -42°. După aproape două săptămâni, am primit 100 g scrumbie. A fost delicioasă. Ocupațiile noastre sunt jocul de rummy şi discuțiile.

Adesea, când stau degeaba, mă năpădeşte dorul de acasă. Pentru prima dată de când sunt prizonier, azi 17.01.1943, ora 13,20, am băgat în gură o bucată de carne. Ne-au dat felul întâi: o ciorbă în care am găsit o bucățică de 20 g carne de vacă, pe care am mâncat-o la urmă, în chip de rasol.

Din cauza ploşnițelor şi a gândurilor, somnul de noapte este foarte prost.

Luni, 18 ianuarie. Mâncarea este parcă mai bună ca ieri. Azi sunt bine dispus, totuşi pe toți ne chinuie în continuare foamea. Vorbim numai de mâncăruri şi ne gândim dacă vom apuca vremea să ne mai săturăm vreodată. Noaptea am făcut baie de la ora 22 la 1.

Marți, 19 ianuarie. A fost o zi grea pentru noi. Dimineața ne-au ținut afară 2½ ore pentru curățenie şi am înghețat,

mai ales la picioare. Mi-am revenit abia după ce le-am frecat zece minute.

Seara, dupa cină, au început conferințele comisarului Codler. Prezența este obligatorie, însă eu nu mă duc niciodată. Vorbeşte despre războiul Germaniei, rezultatul lui, înfrângerea iminentă a ei şi dă de fiecare dată mersul frontului.

Încearcă să pună bazele mişcării antifasciste, cerându-le ofițerilor să se înscrie în această mişcare. Le promite mai ales posturi bune pe la bucătărie şi diferite servicii. Fraierii cad la plasă. Le e ruşine să se înscrie când întreabă în sală şi sunt toți prezenți, însă se duc apoi la comisariat pe ascuns.

Miercuri, 20 ianuarie. După obişnuitul apel afară, la care am stat 45', m-am apucat de cârpit ciorapii. Am aflat de pe front că ruşii au ocupat Kamenskul şi au luat direcția Rostov. Noi ne rugăm lui Dumnezeu să se termine războiul cât de repede, pentru a pune capăt acestui vis urât, care împlineşte în curând două luni.

Pentru hrană mai substanțială seara, ne-au inversat ciorba cu carne de la prânz, însă foamea este aceeaşi. Azi după-masă am făcut nişte caşa cu Alecu Cosma, la sobă.

Joi, 21 ianuarie. Temperatura este suportabilă acum, gerul s-a tocit. Azi am primit de la Crucea Roşie fiecare câte o carte poştală, pentru a scrie acasă (una pe lună). Sperăm că vor ajunge la destinație.

Vineri, 22 ianuarie. Nimic important. În lipsa unei ocupații, discuțiile despre feluri de mâncare şi vinuri sunt din ce în ce mai aprinse. Aş dori acum o mămăliguță cu brânză, unt şi ouă, făcută la cuptor, cu o ceapă zdrobită, alături.

Seara s-a lansat bancul culinar că mâine, la prânz, avem felul doi piure de cartofi şi caşa seara, iar pâine, se vor da 400 g dimineața şi 200 g la prânz.

Ar fi bine în privința pâinii, dacă ar cântări-o cum trebuie şi ar fi coaptă ca lumea. Dar este făcută din tărâțe, cu puțină făină de grâu, clisoasă şi umezită din belşug, ca să atârne la cântar. Bucățile sunt minuscule, se fură ca în codru. Cui poți face gălăgie?

Am început să ne obişnuim noaptea cu ploşnițele, care forfotesc de cum se întunecă, ca şi cu păduchii în tren.

Sâmbătă, 23 ianuarie. Chestiunea pâinii s-a adeverit dimineață, să vedem la prânz. Ultimul banc lansat de maiorul medic rus de la infirmieria lagărului este că, în curând, s-ar face un schimb de prizonieri. Am început planurile, parcă ne şi vedem plecați la drum, sosiți, bucurie mare. La fel ne-am făcut planuri şi când ni s-a spus că putem primi scrisori şi pachete din țară.

La Tambov, un ghicitor în bobi a spus că în jurul lui 20 februarie se va întâmpla un eveniment important pentru noi. Aici şedințele de spiritism făcute de unii au confirmat aceasta, acum vine şi acest banc, să ne mărească speranțele. Să vedem rezultatul.

Bancul de aseară, cu mâncarea, nu s-a confirmat. Aceeaşi mâncare ca de obicei, la prânz ciorbă cu carne şi caşa de grâu, iar seara ciorbă de *nicevo*[13] cu castraveți (apă caldă în care au fost fierți câțiva castraveți).

Duminică, 24 ianuarie. Aniversăm două luni de prizonierat. De aseară a început un ger puternic. Programul normal îşi urmează cursul.

Am inaugurat un nou orar de masă: dimineață la 7,30, beau ceaiul cu o bucată de zahăr, după apel, la ora 10, mănânc peştele cu 200 g de pâine, la prânz, ciorbă de carne cu miez de pâine, caşa goală, iar ca prajitură, servesc coaja de pâine muiată în caşa şi presărată cu zahăr tos, seara ciorbă de *nicevo* cu pâine.

[13] Nimic (*n.red.*).

Când am cap de peşte, îl pun seara în ciorbă, dând acesteia miros şi gust. Toate aceste combinaţii nu fac decât să ne amăgească.

Realitatea este că tot flămânzi rămânem. Alţii fărâmiţează pâinea şi o pun în ciorbă şi caşa, o lasă să se umfle şi, în felul acesta umplu gamela. Câte unii duc gamela afară şi o pun în zăpadă, să se răcorească, plimbându-se pe lângă ea cum se plimbă câinele pe lângă ciolan, şi apoi o mănâncă tacticos cu câte o linguriţă de lemn, cu care abia se poate lua câte o bucăţică. În felul acesta masa durează câte două ore (cazul d-lui judecător Titel Tănăsescu).

Pe mine gândul reîntoarcerii mă întăreşte şi, când mi-e foame, încerc să dorm. De obicei seara, pe la ora 18, mă răzbeşte foamea, mă culc şi dorm până vine supa de *nicevo*.

Luni, 25 ianuarie. Acelaşi program monoton.

Marţi, 26 ianuarie. N-a fost apel din cauza gerului care creşte mereu. În loc de pâine, ne-au dat 150 g de pesmet. Sperăm pe diseară ceva pâine.

În urma socotelilor personale şi a proceselor de conştiinţă, am ajuns să mă lămuresc de prostiile mari pe care le-am făcut. În loc să mă duc la politehnică, am intrat la militărie (asta a fost din cauza posibilităţilor materiale ale părinţilor, în acea vreme). Apoi, în loc să mă duc la antiaeriană, sau la artilerie grea (Bucureşti, Iaşi, Galaţi) unde *aveam* locuri bune şi trăiam comod, mi-am ales artilerie de câmp la Buzău, unde era mizerie şi unde am muncit ca un prost fără să profit de viaţă. Asta ca să fac pe plac părinţilor.

Alta, pe care o repet până a devenit un defect al meu: nu mă bag în faţă, rămân totdeauna la urmă şi-i las înainte pe alţii, care sunt cu tupeu. Deşi ştiu că nu trăieşti dacă nu eşti înfipt, dacă nu perii pe cel care e la putere şi dacă nu-ţi lingi degetele, când umbli cu miere.

Pentru viața care va începe după prizonierat, dacă va vrea Dumnezeu, am de gând să plec din armată. Să cumpăr pământ şi, cu averea ce-mi mai revine de la părinți, să instalez o fermă şi o casă frumoasă, bine aranjată, cu pomi fructiferi, ceva viță de vie, păsări şi vite, unde să lucrez eu însumi şi să trăiesc cum vreau. Fără să fiu la discreția oricărui imbecil cu galoane pe umăr, în fața căruia trebuie să zici „am înțeles". Din cauza lor am ajuns aici. Chiar lipsit de această posibilitate de existență, tot voi pleca din armată, pentru că, după război, armata o să fie, ca întotdeauna, o anexă a societății.

Pe cât posibil, voi căuta să îndrept greşeala şi să fac politehnica. Aceasta va fi în funcție de sfârşitul războiului şi de evenimentele de atunci.

Aseară, la ora 21,05, cronometrul meu de mână a trecut în posesia unui rus. Mi-am făcut socoteala că se poate întâmpla ca, odată şi odată, în acest prizonierat, oricât l-aş ascunde, tot îl va găsi unul, şi mi-l va lua pe nimic, şi atunci o să regret că nu l-am dat când mi s-a oferit ceva pe el.

Apoi, dacă se strică, piese nu găsesc pe aici, iar argumentul cel mai convingător este stomacul, care-mi aminteşte mereu că există şi trebuie să-i dau de mâncare.

Am găsit un amator care-l plasează la ruşi. Mi-a oferit destul de bine: 22 de stacane mahorcă a 20 de ruble stacana, 10 porții de pâine (6 kg) a 10 ruble porția, 20 de cepe şi ½ kg sare. Total: 550 ruble x 40 lei = 22 000 lei.

Cu această mahorcă şi cu atâta pâine, împreună cu Fănică, ne majorăm rația zilnică de mâncare, lucru care face mult.

Miercuri, 27 ianuarie. Azi-noapte, la ora 22, ne-au dat câte 300 g pâine proaspătă, care a mers foarte bine cu zahăr. Peştele s-a terminat azi şi sperăm să ne dea în loc 500 g caşa la prânz.

După-amiază a mai sosit un transport de ofițeri, ce rămăseseră răzleți de la diferite unități. Între ei, căpitanul Ionescu Virgil şi locotenent-colonelul Popescu Palache. De la ei am aflat că colonelul Nicolici s-a sinucis, iar locotenent-colonelul Hariton a fost omorât de un tanc. Ne-au mai adus noutăți îmbucurătoare despre front.

Joi, 28 ianuarie. Vremea s-a schimbat, încălzindu-se. Chiar miroase a primăvară. După masă, am făcut baie.

Vineri, 29 ianuarie. Vremea ne binedispune, iar veştile ne bucură. Am văzut că nemții nu pot rezista şi acum vrem ca războiul să se termine cât mai repede. Se zice că Leningradul a fost aproape despresurat. La Voronej, au fost luați cca. 60 000 de prizonieri, în Caucaz, nemții se re-

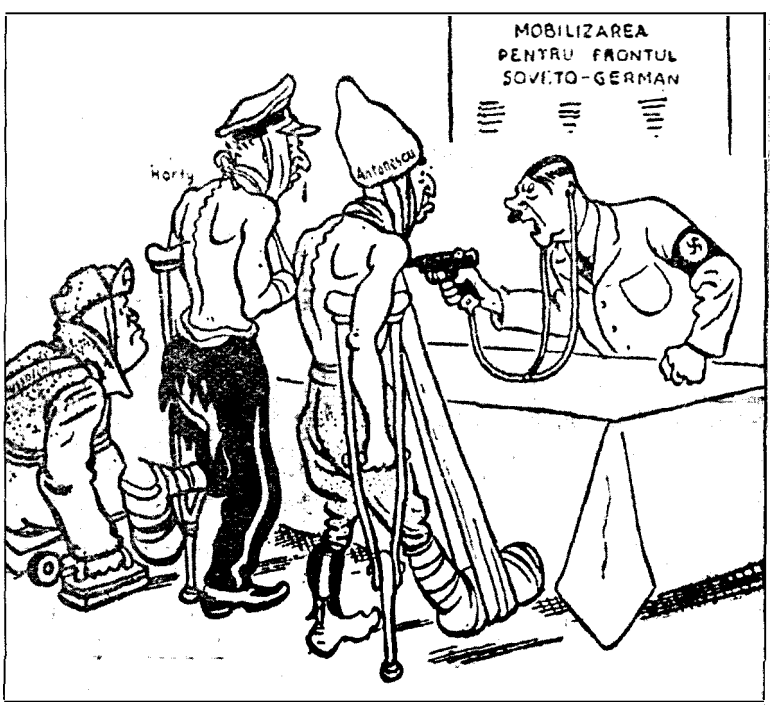

Mai bine să nu respirați aşa de adânc. Apt! Următorul!

trag vertiginos, în Africa, englezii au ajuns la Tripoli. Azi, cu supliment la caşa şi la ciorbă, m-am săturat.

Sâmbătă, 30 ianuarie. În vederea unei inspecţii, au pus în mâncare tărâţă mai multă, şi au îngroşat-o ca terciul pentru porci. Fiind vârtoasă, mi se pare că este şi bună.

Duminică, 31 ianuarie. Afară e cald, ne-am plimbat la talie. Masa a fost bună. În lipsa peştelui, ne-au dat 500 g caşa.

Noutăţi de pe front: s-a ocupat şi Milerovo; la Voronej, numărul prizonierilor a trecut de 100 000. Se zice că Hitler vrea să revizuiască tratatul de la Viena şi să dea României Ardealul pentru a obţine noi trupe.

Luni, 1 februarie. Începe o nouă lună de iarnă. Timpul s-a schimbat brusc în ger puternic. Ziua s-a mărit simţitor (7,30-18,30), iar ora apelului s-a schimbat de la 9 la 8,30.

Noutăţi: Stalingradul a capitulat, mareşalul Paulus împreună cu 14 generali nemţi şi trei generali români s-au predat ruşilor. Au fost luaţi 190 000 prizonieri.

Aşteptăm consecinţele.

Marţi, 2 februarie. Nimic nou. Spectrul foamei planează mereu.

Miercuri, 3 februarie. Vremea s-a încălzit iar, ceea ce ne bucură pentru posibilitatea de a ne plimba pe afară, lucru bun pentru noi, care trăim în aer viciat.

Joi, 4 februarie. Aceeaşi vreme frumoasă. Nimic nou.

Vineri, 5 februarie. Azi, fiind grupa mea de serviciu, subsemnatul am spălat pe jos, ca o fată harnică. S-a confirmat oficial capitularea definitivă a Stalingradului, cu 24 de generali germani şi români, 95 000 de oameni şi cu foarte mari capturi de materiale, muniţii, maşini, ş.a.m.d.

Sâmbătă, 6 februarie. Chestiunile privitoare la mâncare, ca şi lupta zilnică pentru a o dobândi, îl plictisesc pe omul sătul. Totuşi, lucrurile care ne interesează sunt mersul

frontului şi barometrul stomacului. Pe celelalte le-am lăsat în plan secund (scrisori de acasă, veşti etc.), având doar posibilitatea să vorbim despre ele.

Cum am reuşit astăzi să mă satur? Dimineaţa, o cană cu ceai (300 g) şi o lingură de zahăr tos, fără pâine. La prânz, am pus în 500 g de ciorbă de varză cu carne, coaja fărâmiţată, iar în aceeaşi cantitate de caşa de grâu am pus miez fărâmiţat, făcând un terci gros. Total pâine la prânz 400 g. Ca felul trei, am mâncat o bucată de pâine în caşa şi am presărat zahăr pe ea.

La ora 18, am mai mâncat 300 g pâine, iar seara am avut supliment la ciorba de *nicevo* (în total 800 g apă caldă), în care am pus vreo 200 g pâine fărâmiţată ca pentru vrăbii şi porumbei. După masă i-am atins o coajă de pâine cu zahăr. Zahărul şi pâinea supliment sunt din tutunul luat de pe urma ceasului. Noaptea am dormit foarte bine.

Acum ocupaţia de predilecţie când se apropie masa este tăierea pâinii mărunt de tot, ca firimiturile pentru păsări. De un car de vreme au apărut tărâţele în ciorbă, îngroşând-o, dând impresia că este mai bună. În realitate, deloc.

La ciorba de carne suntem foarte mulţumiţi când ne vine o bucăţică de 30-50 g. De obicei, după ce se taie carnea mărunt, rămâne în alte gamele care circulă pe la bucătărie, sau în cazane, pentru bucătari şi prietenii lor. Iar în marmitele noastre vin oase goale şi, rar, ceva zgârciuri. Afară de aceasta, când se împarte mâncarea, ea este mai mult sau mai puţin bogată, poate pică, sau poate nu pică ceva în gamelă.

Când pică suntem foarte mulţumiţi, parc-am avea o porţie de carne respectabilă, când nu, încep vociferări, că nu împarte bine, că învârte prea mult polonicul în marmită ş.a.m.d.

Un lucru care nu prea ne convine este că masa este foarte târziu. La prânz, în jur de 14,30, iar seara în jur de ora 22. De la ora 18, când se aprinde singurul bec, la noi e întuneric şi nu putem juca rummy. Ne culcăm, ca să uităm de foame.

Duminică, 7 februarie. Zi frumoasă de primăvară. După obişnuitul apel de dimineaţă, încă ½ oră de plimbare, apoi ne instalăm la joc şi aşteptăm informaţiile. În urma vizitei ratate a lui Churchill în Turcia şi a întrevederii de la Casablanca, dintre Churchill şi Roosevelt, fără participarea lui Stalin, aşteptăm desfăşurarea războiului şi sforăria diplomatică, mai importantă decât multe altele.

Când joc rummy, mi-aduc aminte de serile din iarna trecută când, în asemenea ocazii, pe la ora 20,30 aveam parte de muşchi, şuncă, sau peşte şi ţuică. Acum înghit în sec şi mă gândesc numai. Doresc mult dulciuri: cred că aş fi în stare să mănânc două cartoane de prăjituri, ca să mă satur.

Luni, 8 februarie. Încă o zi în care am avut senzaţia de sătul.

Marţi, 9 februarie. Informaţii: Ciano şi mai mulţi miniştri din guvernul italian au demisionat. Seara a fost o conferinţă a comisarului lagărului, la club. Comisarul Codler consideră războiul pierdut de germani şi expune prefacerile sociale ce vor urma după încheierea lui.

Miercuri, 10 februarie. Am lucrat două ore în corvoadă, la konipark (grajdul cailor), unde am cărat bălegar ca la V.C.B. Sunt foarte mulţumit, mă simt sigur pe picioarele mele. Când umblam mai mult, până acum câteva zile, mă supărau ganglionii limfatici. Se pare că mi-a trecut.

Joi, 11 februarie. Azi-dimineaţă am primit 250 g de compot de caise, în loc de ceai cu zahăr. A fost bun, însă ar fi trebuit mai dulce. După zece zile, am făcut baie. Toată

seara m-am ocupat cu confecționarea unui joc de rummy nou.

Vineri, 12 februarie. Vremea s-a schimbat brusc în vânt şi ger tare. Azi-dimineață am primit câte două caise uscate şi 10 g zahăr. Ieri ne-au dat fiecăruia câte 9 ruble, solda pe o lună.

Sâmbătă, 13 februarie. Viscoleşte serios. Azi a fost o masă infectă. De vreo patru zile, ne dau ciorbă de *nicevo* cu frunze de gulii, varză şi ceva cartofi, la care ne vin câte 20-30 de suplimente (apă chioară şi caldă). Şi caşa a fost proastă şi doar 250 g. Am rămas flămând.

Seara au bătut recordul, dându-ne tot ciorbă de *nicevo* la ora 12,30 noaptea.

Duminică, 14 februarie. Vremea rea cu viscol continuă. Am avut o bucurie la masă: caşa de orez, foarte bună şi groasă ca o ciulama. Cu zahăr, semăna a orez cu lapte.

Am inaugurat jocul de rummy, care a ieşit foarte frumos. Pentru diseară ni s-a anunțat o ciorbă de peşte. După mâncarea infectă din ultima vreme, suntem boieri.

Am văzut la closet un cap de peşte şi mi-am adus aminte de când eram în tren şi mâncam peştele cu tot cu oase, cap şi mațe, de nu mai rămânea nici mirosul. Foamea, săraca. Acasă scuipam toate oscioarele.

Seara însă, dezamăgire: ciorba de peşte a fost de fapt o apă caldă cu miros, câteva oscioare la fund, fără carne, fără cartofi sau zarzavat.

Luni, 15 februarie. Programul normal. Fănică a răcit serios, dar frecția mea cu săpun i-a făcut bine.

Marți, 16 februarie. S-a anunțat căderea Rostovului, Krasnodarului, Voroşilovgradului, Novocerkasskului, Şahtî, localități prin care am trecut.

Miercuri, 17 februarie. Acelaşi program monoton, doar vremea s-a schimbat în moină şi curge de la streaşină.

Joi, 18 februarie. Azi o realizare în tehnica prizonierului: cântarul pentru împărțitul pâinii.

O zi memorabilă: am reuşit să mă satur complet cu supliment la ciorbă şi două porții de caşa.

Vineri, 19 februarie. S-a anunțat încercuirea Harkovului. Circulă zvonuri despre o intervenție din partea Braziliei, pentru încheierea păcii între România şi Rusia. Antonescu ar fi refuzat să dea noi trupe nemților. La Harkov se spune că patru divizii SS germane n-au mai vrut să lupte şi au fost prinse.

Apărută în „Graiul Liber", ziarul prizonierilor români din URSS, în februarie 1943, după căderea Stalingradului.

Sâmbătă, 20 februarie. Vreme de primăvară. Azi au venit ofițeri noi, prizonieri din Diviziile 6, 11 şi italieni de la Tambov, prinşi după Crăciun în regiunea Stalingrad.

Aceştia ne-au spus că, despre noi, Radio Bucureşti a anunţat că am fost încercuiţi de ruşi, că rezistăm şi suntem alimentaţi pe calea aerului.

Duminică, 21 februarie. Vreme frumoasă, programul obişnuit: azi, grupă de serviciu. După curăţenie, jucăm rummy până vine pâinea la prânz, apoi programul de fărămiţare şi pregătire pentru masă. După-amiază, 1-2 ore de somn, o oră de plimbare pentru aerisire şi o lungă aşteptare până la masa de seară la 22,30 sau 23.

Luni, 22 februarie. Conferinţa lui Codler: mâine sunt 25 de ani de la înfiinţarea Armatei Roşii. Ne-a vorbit despre principiile ce stau la baza ei şi ce urmăreşte ea.

Marţi, 23 februarie. Deşi, în vederea sărbătorii lor, speram într-o îmbunătăţire a hranei, n-am văzut nimic, decât înlocuirea caşei de ovăz cu una de griş, care a fost bună cu zahăr.

Se anunţă că frontul se apropie de Dnepropetrovsk. Sunt la 60 km de Nipru. S-a terminat cu ocuparea oraşului Stalino [Donetk]. Cred că dincolo de Nipru, ruşii n-or putea trece.

Miercuri, 24 februarie. Zilele se scurg repede. Mai greu e seara, înainte de masă. Comisarul ne-a comunicat că Radio România a anunţat abia acum capitularea trupelor din Cotul Donului, după ce şi nemţii au anunţat căderea Stalingradului. Acele trupe au fost încercuite şi au rezistat, fiind alimentate pe calea aerului. De asemeni, ne-a comunicat că nemţii au mai adus pe front 26 de divizii noi: franceze, italiene şi spaniole. România n-a dat nimic.

Joi, 25 februarie. Circulă tot felul de bancuri, care de care mai neverosimile. Azi avem caşa de hrişcă. Cu zahăr şi pâine, a fost bună.

Vineri, 26 februarie. Vremea se menţine bună, parcă de partea ruşilor. Ofensiva lor se apropie de Nipru, fără salturi prea mari.

Sâmbătă, 27 februarie. Se încheie şi februarie, timpul a trecut foarte repede. Făcând analiza evenimentelor internaţionale şi a informaţiilor de pe front, nu prea văd o încetare imediată a războiului:

– întâi, ofensiva ruşilor aproape s-a terminat, nu a ajuns pe Nipru şi nici nu a reuşit să distrugă prea mult din forţele nemţilor,

– al doilea, nu au fost daţi afară nemţii din Caucaz, ei păstrează încă Tamanul şi Crimeea,

– al treilea, prin oprirea ofensivei ruşilor în faţa Niprului, până la venirea timpului favorabil, începe din partea ambilor beligeranţi o organizare puternică: ofensivă pentru nemţi, defensivă pentru ruşi.

Cu cât răgazul acesta va fi mai lung pentru ruşi, cu atât vor avea timp să se organizeze pentru rezistenţa la ofensiva germană, care va începe în primăvară cu toate forţele şi care par a fi încă mari. Abia la toamnă se va vedea rezultatul ofensivei, hotărâtoare cred, deoarece nemţii, în al patrulea an de război, s-au săturat. (Poate doar un succes de-al lor tranşant, încă de la începutul ofensivei, îi va sili pe ruşi să încheie pacea şi, prin aceasta, să ajungem acasă, mai devreme de primăvara viitoare).

Nici englezii nu văd cu ochi buni succesele ruşilor şi întinderea comunismului până în inima Europei. Din această cauză cred, n-au deschis al doilea front acum, când nemţii stau prost şi o debarcare engleză, undeva în Peninsula Balcanică, ar decide soarta războiului mai repede în favoarea ruşilor.

Englezii aşteaptă probabil uzura completă a forţelor ambilor beligeranţi şi abia atunci vor interveni într-un fel, încât tot ei să impună pacea atât unora, cât şi celorlalţi. Mai ales ca să limiteze zona de influenţă a ruşilor spre Apus.

Cred în ei şi mă rog lui Dumnezeu să scape România de groaznicul „davai, davai...", să rămână fără Basarabia

şi Bucovina, tot Vechiul Regat aşa cum a fost înainte, însă liberă, să putem trăi fără griji şi lipsuri. Totuşi, trebuie să mulţumesc Domnului că, graţie ceasului de mână, pe care l-am ascuns pe unde am putut (şi pe care l-am vândut aici), ca şi rublelor luate la Izbuşenski, am reuşit să fac rost, când am vrut, de câte un supliment de pâine, de o porţie de caşa, sau de vreo lingură de zahăr, care au prins bine.

Duminică, 28 februarie. Program normal. Aşteptăm baia cu nerăbdare.

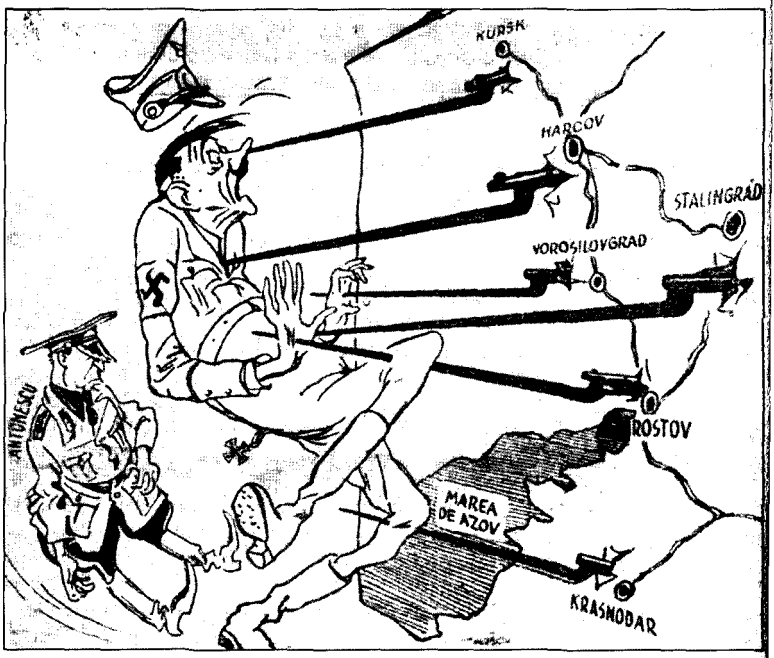

„Ultima oră" din Moscova.

Luni, 1 martie. Ziua întâi a primăverii şi mărţişor.

Mărţişorul a lipsit. Iar norma de hrană a fost ¼, dar primăvara pare că a-nceput cu adevărat. Toată noaptea a curs de la streaşină, zăpada topindu-se simţitor.

Am început o nouă lună bine dispus, cu forţa de a rezista prizonieratului. Acum un an, când am venit de la

Bucureşti, de la operaţia de apendicită, chiar în ajun, am adus două mărţişoare (pentru Lucica şi Aurora) şi două cartoane cu fructe zaharisite. Anul acesta, mărţişorul este în gând, iar fructele zaharisite sunt reprezentate prin fructele ce ni se dau dimineaţa, în chip de completare la zahăr, tăvălite numai prin acesta.

S-a dezminţit comunicatul dat de Radio România, cu privire la capitularea trupelor de pe Don.

Marţi, 2 martie. Am dormit infect, fiind planton schimbul 2, şi din cauza ploşniţelor, care umblă noaptea, cum umblă muştele ziua. În timp ce citeam sub bec şi ţineam mâna pe masă, simt deodată o pişcătură. Când o ridic, fug vreo patru-cinci ploşniţe în toate părţile. Aşa ne omorâm toată noaptea. Simţi ploşniţa că te pişcă, pui mâna pe ea, o prinzi şi ţi-e scârbă s-o omori din cauza mirosului. O azvârli pe jos, de unde se urcă iarăşi pe tine.

Dimineaţă am facut corvoadă, la spart gheaţă.

Miercuri, 3 martie. Babă frumoasă. Programul obişnuit. S-a anunţat oficial căderea Rjevului. De o săptămână ne ţin la ¼ normă de caşa; în schimb, ciorba are mulţi cartofi terciuiţi la fundul cazanului, mai ales seara, dar nu dau suplimente aproape de loc.

Joi, 4 martie. Azi este baba mea. De dimineaţă, a fost dată dracului, viscol şi ger serios. Spre seară, s-a potolit puţin. După masă, ne-au dus la filmul „Doctorul Mankoc"[14], propagandă rusească, în care arată prigonirea evreilor de către nemţi, în Germania. E un film slab şi prea tendenţios. A rulat infect. S-a rupt de multe ori şi are o sonorizare jalnică.

Vineri, 5 martie. Şi azi este frig. Dimineaţa am fost la corvoadă la konipark, unde am săpat nişte gropi. Acest

[14] Probabil este vorba despre „Profesorul Mamlock" (1938), un film de propagandă având ca subiect persecuţia evreilor în Germania nazistă (*n.red.*).

grajd pentru cai, acum evacuat, va deveni în curând dormitor pentru prizonieri.

Îi vom pune duşumea şi paturi şi va fi văruit.

Declarându-se cazuri de tifos exantematic în lagăr, s-a instituit o carantină serioasă. Azi ne-a bucurat mărirea normei de caşa de la ¼ la ½ din raţia normală de arpacaş, care merge cu zahăr.

Sâmbătă, 6 martie. Zi foarte friguroasă. S-au format echipe pentru căutatul păduchilor. S-a început baia şi deparazitarea amănunţită. Ne-au tuns obligatoriu nr. 1 pe toţi. După-amiază a fost o serbare a corpului 4A, o distracţie de două ore, în care am uitat de cele de pe aici, zburând cu gândul spre ţară.

Duminică, 7 martie. Azi, Fâşie a împlinit 32 ani. O babă frumoasă. Afară curge iar de la streaşină. Simţi soarele cum te încălzeşte.

Veştile de pe front au început să se răărească, semn prost pentru ruşi. Speranţa noastră: venirea primăverii devreme şi începerea ofensivei germane, pentru lămurirea situaţiei.

După masă m-a apucat nostalgia casei şi m-am plimbat pe afară, privind poarta. Mă gândeam la clipa când voi ieşi pe acolo fără să mă uit înapoi. Cred că vor trece şase luni cu mâncare rusească până atunci.

Luni, 8 martie. Azi e baba lui Dan Antonescu. Dimineaţă, ger straşnic. La apel am îngheţat de tot.

Am uitat să arăt că aseară am avut o supă de cartofi excelentă, cu rântaş de făină, cu untdelemn şi sărată pe deasupra. Ceva ce n-a fost niciodată până acum.

Azi, zeama a intrat în normal, adică proastă, nesărată şi fără urmă de cartofi.

Marţi, 9 martie. Mucenicii. De dimineaţă se arată vreme frumoasă. Azi e ziua Lucicăi. Prin T.F.F.[15], îi transmit

[15] Telegrafie fără fir; în context, doar o figură de stil (*n.red.*).

cele mai calde urări posibile şi mă gândesc că poate acasă este singură şi n-are cu cine să împartă mucenicii pe care i-a făcut. La prânz am pregătit şi eu mucenici: în caşa de mei am pus 44 de bucăţele de coajă de pâine şi cu 60 g de zahăr pisat am făcut-o dulce, încât părea zeamă de mucenici fierţi.

După-amiază am fost la corvoadă două ore: am spart nişte gunoi îngheţat, cu lomul[16], muncă foarte obositoare, după care m-am resimţit mult, mai ales că acolo era şi curent şi am răcit. Înainte de masă, am aţipit puţin şi m-am refăcut. Seara am avut ciorbă de peşte, în care se scăldau şi câţiva cartofi.

Mă gândesc cât am ajuns de mici, acum când ne comandă stomacul şi nu capul: o ciorbă de cartofi, la care nici nu ne uitam altă dată, contează enorm. Când la fundul gamelei îţi vin trei-patru cartofi sau o bucăţică de carne, te bucuri şi parcă te simţi mai bine, mai gras. Când nu-ţi pică nimic, îl înjuri pe cel care împarte: că amestecă prea puţin la fund, că ţine rău polonicul. Nimeni nu se gândeşte că 50 sau 100 g de cartofi, ca element nutritiv, sunt egale cu zero, iar o bucăţică de 10 g carne sau peşte nu te îngraşă cu nimic.

Am ajuns foarte bănuitori: să nu ia vreunul mai mult decât altul, să nu lipsească 10 g din porţia de pâine, să mestece bine cu polonicul în cazan, îţi pare rău când vezi că vecinului i-a picat în gamelă o bucată de carne sau un cartof mai mare şi tu n-ai nimic. Tragerea la sorţi a ajuns ceva indispensabil: doi inşi care împart o bucată de pâine cu cântarul „luând fiecare la fel" cantităţi de coajă şi miez, după ce au cântărit-o, mai trag şi la sorţi, ca unul să n-o ia ruptă, sau cu gaură, sau cu nu ştiu ce motiv îi găseşte.

Miercuri, 10 martie. Vânt rece. Plimbarea a durat 45 min. Azi e vorba să vină 1 000 de ofiţeri români şi germani

[16] Rangă de fier.

de la Stalingrad, însă până acum n-au sosit. La ora 12,30, am plecat cu cinci inşi şi o maşină de balegă afară din lagăr (pentru prima dată când am ieşit), am descărcat-o pe câmp şi am încărcat-o cu lemne tăiate.

Când ne-am întors la ora 14, am mâncat mâncarea rece.

După masă am dormit. Seara, am avut o ciorbă de peşte foarte bună, cu cartofi, cu bucăţele multe, gustoasă şi sărată.

Joi, 11 martie. Facem corvoadă în fiecare zi, câte 1½-2 ore. Mereu e scandal că ne scot la muncă, dar în realitate mare lucru nu ne cer. În această seară au început să sosească italieni şi unguri, prinşi la Voronej. Italienii, echipaţi bine pentru iarna rusească, nu par prea rezistenţi. Din vreo 400, câţi trebuiau să sosească, vreo 120 au fost aduşi morţi.

În Africa, Rommel a trecut la contraofensivă, de mică amploare însă; pe frontul de răsărit, înaintarea rusă a stagnat.

Vineri, 12 martie. Vremea frumoasă anunţă primavara. Azi sunt bine dispus, însă picioarele mi le simt slabe. De ce? Nu ştiu.

Am timp pentru citit. Singurele cărţi salvate sunt: *Cursul rapid român-german* de V. Tempeanu şi cele două broşuri de conversaţie româno-rusă şi ruso-română. Adesea pun mâna pe ele, citesc, mai ales din manualul de germană, însă nu reţin nimic. Voinţă am, dar putere de asimilare zero.

Italienii mor la baie pe capete. Sunt atât de slăbiţi, încât intră vii şi sunt scoşi morţi.

Astă-seară am aşteptat până la ora 23 o supă infectă de peşte (apă caldă, chioară, fără zarzavaturi, fără bucăţi de peşte).

Sâmbătă, 13 martie. O zi frumoasă de primăvară, streașina a curs tot timpul. Zăpada se topește văzând cu ochii.

Se aude că ruşilor le merge prost pe front. Din această cauză se schimbă şi chiar se micşorează raţiile noastre de alimente. Se zice că nemţii ar fi bombardat Gorki. Ieri au trecut spre est 11 „Rata". Ce căutau şi unde se duceau nu ne-am putut explica.

Duminică, 14 martie. De cu seară s-a comunicat: cine vrea să plece la Schit împreună cu corpul 4B, are voie s-o facă. Ne-am înscris Fănică, Dan şi eu. Schitul este o sucursală a Lagărului 74 „Oranki", aflată în pădure, la vreo 3½ km, unde este numai trupă.

Din cauza epidemiei de tifos, se descongestionează puţin lagărul, pentru că transferă oameni şi acolo.

La ora 8, eram în coloana de marş (*po cetîre*[17]) şi am plecat, cu toate bagajele în spinare, inclusiv salteaua cu paie. După o oră de mers pe o cărare pitorească, în plin codru, am ajuns la Schit, un fel de vilă îngrădită cu sârmă ghimpată. Ca aspect exterior şi din cele auzite, pare foarte bine.

Ne-au cazat la mansardă, în două camere friguroase, numite „submarine", din cauză că au numai o singură fereastră şi câte 72 oameni cu câte 20 cm pe un pat comun. Mi-a venit să plâng de necaz că am plecat de la Oranki.

După ce ne-au dat pâinea, aproape de 12, s-a eliberat o boxă în dormitorul trupei şi ne-au mutat acolo, împreună cu alţi 40 de inşi. Dar când am ieşit afară, unde era soare şi cald deşi bătea vântul, eram atât de vesel, de parcă m-ar fi scos dintr-un mormânt.

Ne-am instalat totuşi binişor, toţi trei lângă fereastră. A venit şi masa: ciorbă de zarzavat cu carne, groasă şi hrănitoare şi o caşa concentrată. Mâncarea foarte bună ne-a

[17] Câte patru.

mai mulțumit puțin. După-amiază a fost o serbare dată de trupă, la care am asistat şi noi.

După cină, care se dă devreme, din cauză că aici nu este lumină electrică, ne-am culcat şi am dormit minunat.

Masa este regulată şi mai bună, iar aerul pădurii, curat şi cu ozon, parcă te întăreşte când îl respiri. Un lucru mă impresionează mult: când ies afară şi aud brazii foşnind, mi-aduc aminte de cei de la Valea Lungă, care erau în grădină.

Luni, 15 martie. După un somn adânc din cauza oboselii, dimineață a venit ceaiul, foarte bun la gust. Ne-am aşezat la un rummy, până la masa de prânz. După aceea, au plecat 188 soldați la muncă. Unde? Nu ştiu. În alt lagăr.

Marți, 16 martie. Azi a fost frig. A bătut vântul, iar prin fereastră a fost curent serios. Noaptea dormim cu bundele pe noi, înveliți cu toate boarfele, ca la sanatoriul de tuberculoşi. Însă somnul ne reface. Dacă şi mâncarea ar rămâne bună (mai consistentă), desigur ne-am îngrăşa. Uneori, dimineața ne dau peşte, pe care-l frigem şi facem saramură cu ceai. Încă două căni cu ceai şi cu 300 g pâine te țin cu burta umflată până la prânz.

Mâncarea a fost azi slabă, dar parcă tot mă simt sătul până seara. Când ies afară, m-apucă mereu dorul de casă.

Miercuri, 17 martie. Aşteptăm cu nerăbdare să ne instaleze noile paturi vagon şi să dea trupa afară, ca să putem respira liber, însă mereu auzim numai promisiuni. Treabă rusească: *budet, budet*[18].

Dumnezeu e mare şi ne gândim că va veni odată ziua când se vor termina suferințele noastre.

Joi, 18 martie. O zi frumoasă, adie puțin vântul şi streaşina curge. Zăpada se topeşte încet. Ieri am văzut sub ea primul colț de iarbă verde.

[18] Va fi, va fi (în sensul „se va face").

Pe cât este de frumoasă natura, pe atât este de urât înăuntru, când te loveşti de camarazi. Sunt răi, hoţi şi perfizi. Pentru o bucăţică de zahăr sau de peşte, se ceartă, se înjură, îşi aruncă tot felul de cuvinte murdare, ajung să se bată uneori. Când este vorba de ciorbă sau caşa, să te ferească Dumnezeu să le dai o lingură mai puţin sau să nu amesteci bine cazanul, că-ţi sar în cap!

La mâncare poţi să-i vezi pe toţi cum se pot abţine şi cum cei şapte ani de acasă le dau oleacă de bun simţ, dar care, de cele mai multe ori, a dispărut complet.

Dacă ai avea o placă de patefon, să poţi imprima discuţiile fără rost şi schimburile de înjurături, ai avea dovada că nu sunt ofiţeri cu pretenţii de oameni culţi, ci soldaţi din fundul mahalalelor pline de ţigani. Mai rău: hiene.

Nu încearcă niciunul să facă vreun serviciu cât de mic, fără pretenţii la suplimente de hrană. Pentru o gamelă de ciorbă, ofiţerii se înscriu în echipa de măturat curtea, de făcut gropi pentru pomi, de tăiat lemne pentru foc, de cărat apă la bucătărie, de scos lemne din pădure. Mâine, poimâine, o să ajungă, cred, să cureţe şi latrina, numai să ia supliment. Toţi sunt robi ai stomacului şi toţi, dacă pot să chiulească din gros, o fac, numai suplimentul să iasă.

Veşti care circulă în secret: nemţii au reluat ofensiva, ar fi recucerit Rostovul şi Krasnodarul, oraşul Pavlograd, iar în regiunea Harkov se dau lupte grele, trei armate ruseşti ar fi încercuite. Mă bucură contraofensiva germană şi vremea frumoasă care o menţine.

Vineri, 19 martie. O noapte minunată. Luna plină, văzută prin brazii aceştia este o splendoare, de asemenea şi ziua a fost plăcută. După plimbarea de 1½ oră, urmează jocul de rummy, masa îndeajuns de bună şi somnul confortabil.

Sâmbătă, 20 martie. Deşi fără program, totuşi timpul trece şi nu aşteptăm decât veşti şi zvonuri. Astăzi mâncarea a fost proastă şi mai târziu cu două ore.

Duminică, 21 martie. Colonelul Grisciuk, comandantul Lagărului 74 „Oranki" a venit în inspecție. Am primit o mâncare minunată. A fost cea mai bună caşa pe care am mâncat-o până acum. Crupe de grâu cu margarină, se vedea grăsimea plutind pe deasupra.

Povestea cu inspecția, la fel ca la noi, să iasă bine, pe urmă nu mai interesează pe nimeni. Colonelul ne-a întrebat ce doleanțe avem şi ne-a spus că Armata Roşie a evacuat Harkovul, ceea ce înseamnă că le merge prost. A mai spus că şi ei sunt sătui de atâtea pierderi.

După masă a fost o serbare, un fel de pierdere de timp.

Luni, 22 martie. Vremea s-a stricat deodată. Ninsoare şi ger. Din informațiile care circulă prin culise, frontul merge totuşi bine pentru nemți. Se aude că vreo 50 de divizii ruseşti ar fi încercuite la Harkov şi că Hitler le-ar fi cerut ruşilor să încheie armistițiu; aceste informații sunt însă premature şi nu prea le cred.

De dimineață au plecat 400 de soldați, aşa că ne-am mutat paturile de la o fereastră la alta.

Marți, 23 martie. Ne bucură bancurile (căci aşa le spunem acestor ştiri neoficiale) pe care le auzim. Pe la ora 11 au sosit 208 ofițeri, în locul trupei ce a plecat. A venit corpul 5, noi ne bucurăm că o să apară şi corpul 4A. S-au instalat în aripile (submarinele) în care am stat noi la început şi, la parter, într-un dormitor mai mare.

Miercuri, 24 martie. Vremea e frumoasă. Eu şi Fănică am luat azi hotărârea eroică să ne ducem la pădure, să vedem dacă ne țin picioarele.

Am plecat de dimineață cu întregul convoi însoțit de santinele. Până la pădure, aproape 4 km, un drum plă-

cut. Acolo am lucrat cu sublocotenentul Paşca Dumitru şi sublocotenentul Tiron Ion la tăiat copaci şi făcut stivă de lemne (o normă de 4 mc). La început m-am descurcat bine, deoarece aveam energie acumulată, însă mersul prin zăpadă până la genunchi, cu lemnul de 2 m în spate, m-a muiat repede. Am venit obosit mort şi seara am adormit ca un prunc.

Joi, 25 martie. Buna-Vestire. Conform tradiţiei, dimineaţa am mâncat peşte. Şi azi am fost la pădure. Oboseala se accentuează, mă dor mai ales spatele şi mâinile.

Vineri, 26 martie. Fănică s-a lăsat păgubaş de mersul la pădure, eu însă am fost şi azi. Oboseala mă dărâmă. Am avut baftă de mâncare bună. Somnul însă face totul.

Sâmbătă, 27 martie. Dimineaţă am jucat rummy, apoi am avut apel general, iar după-masă, serbare. Modificarea meniului nu prea ne convine: dimineaţa nu ne mai dau peşte şi ne pare foarte rău că nu avem ce mânca, la prânz ne dau ¼ l de caşa şi seara încă ¼ l, ambele proaste. Le fac astfel, ca să renunţăm la cea de seară (ceruseră unii să se dea caşa la cină).

Luni, 29 martie. A nins toată ziua şi toată noaptea, ca-n mijlocul iernii. S-a aşezat un strat gros, însă curând a început să se topească, iar ninsoarea s-a transformat în lapoviţă şi s-a făcut pe jos o fleşcăraie nemaipomenită.

Suntem indispuşi, la aceasta se adaugă faptul că mâncarea este proastă (aşa se întâmplă de fiecare dată spre sfârşitul lunii).

Marţi, 30 martie. Dimineaţă, altă bucurie. S-a terminat zahărul şi ne-au dat în schimb melasă, un fel de gelatină subţire, mentolată la gust, deloc dulce. Am mâncat-o cu pâine şi am terminat porţia pe două zile (aşa de multă a fost).

După o lună încheiată, a dat Dumnezeu să mergem la baie. Au plecat celelalte două plutoane, rândul nostru va fi după-masă sau mâine. Afară mizerie, ploaie măruntă, ca de toamnă şi pe jos fleşcăraie.

La ora 17 am plecat. Când am ajuns în curtea lagărului, era noroi mare şi maiorul Popescu (starşele[19] Lagărului Oranki) ţipa ca un birjar la ofiţerii care erau la corvoadă. În Schit, nu avem instalată baie şi trebuie să ne spălăm la Oranki, când ne vine rândul.

După baie m-am dus la corpul 4A, unde este aceeaşi mizerie, înghesuială şi aer închis, încât m-am felicitat că am plecat de acolo.

M-au bucurat veştile care circulă pe aici: în Caucaz, cavaleria română a încercuit patru divizii ruseşti, iar la Harkov sunt încercuiţi alţi 3-400 000 de ruşi. Frontul german este pe aceeaşi linie ca şi astă iarnă.

Germanii înaintează serios către Stalingrad. Se zice că ruşii cer imperios englezilor să deschidă al doilea front, şi alta şi mai bombă: dacă nu deschid al doilea front, vor încheia pace. În tot cazul, ruşilor le merge prost. Au plecat toţi soldaţii tinerii de aici şi n-au rămas ca santinele decât bătrâni şi premilitari. Pe noi ne-au dus la baie un premilitar şi un moş de vreo 75 de ani.

Nemţii care au venit de la Stalingrad sunt foarte domni în ţinută, în atitudine, şi spun că au capitulat la ordin, după ce au rezistat 14 zile peste termenul fixat de comandamentul lor. Acum aşteaptă sfârşitul apropiat al războiului, care se va încheia cu succesul lor deplin.

A fost rău că ne-am întors tocmai la 23,30, pe întuneric, prin noroi. Am căzut la poartă la ieşire, murdărindu-mă tot de noroi şi murdărind pătura şi cearceaful. La Schit ne aştepta o beznă cruntă şi o ciorbă rece şi proastă de crupe.

[19] Şef peste prizonieri.

Veştile aflate la Oranki întreceau însă cu mult mizeria drumului şi ciorba indigestă, încât am dormit fericiți, visându-ne liberi acasă.

Miercuri, 31 martie. Vremea se menține caldă, zăpada se topeşte mereu, aşa că fleşcăraia este veşnică. Niciun fel de noutăți. Masa ceva mai bună, parcă; mâncarea este insuficientă, totuşi.

Joi, 1 aprilie 1943. Subsemnatul împlinesc 26 ani. Singur mi-am urat să scap cât mai repede de aici şi să-mi pun în aplicare proiectele de viață. Azi-noapte am visat-o pe mămica acasă, gătind la bucătărie. Eu terminasem prizonieratul, eram acolo, lângă ea, mă uitam la mâncare şi nu vroiam să mănânc, spunându-i că acum am destule de-ale gurii şi nu-i nevoie să mă hrănesc mereu. Însă nu eram convins că prizonieratul se încheiase într-adevăr şi că totul nu este decât vis...

M-am trezit prizonier şi n-am putut adormi până dimineață. Este a nu ştiu câta oară când o visez pe mămica făcându-mi de mâncare pe săturate şi, când vâr lingura în farfurie, mă trezesc din vis, tot prizonier la ruşi. Of, Doamne! De s-ar termina odată!

Azi ne-au păcălit dându-ne 100 g brânză de vaci, în loc de carne în ciorbă. Am mâncat-o pe toată şi, în plus, 50 g zahăr şi un ceai. Am consumat 700 g pâine dimineață şi mă simt foarte bine.

Aşteptăm îndreptarea vremii şi ne rugăm pentru continuarea ofensivei germane.

Acum un an, de 1 aprilie, eram de serviciu pe regiment şi, când a venit ordonanța cu masa, mi-a adus şi nişte flori, însoțite de urări de la Lucica şi Aurora. Aş vrea cel puțin numai azi să mănânc mâncarea de atunci. Am scris acasă a treia carte poştală.

Vineri, 2 aprilie. Vremea este mizerabilă, de aceeaşi calitate cu mâncarea, astfel încât ambele ne fac viața fe-

ricită. Am căpătat totuşi o gamelă cu ciorbă de la maiorul dr. Borşan (fost medic al Regimentului 7 Artilerie), actualmente medic al acestui lagăr. Se vedea pe deasupra grăsimea de un deget. A fost ceva delicios, m-am simţit într-adevăr mai bine.

Sâmbătă, 3 aprilie. Am fost la corvoadă la pădure, la strâns crăci, împreună cu Fănică. Deşi frig, am stat pe lângă foc şi m-am simţit binişor. Totuşi am obosit, căci m-am aplecat mereu după vreascuri.

Decât să lase populaţia civilă să adune crăcile pentru nevoile ei, ruşii ne ordonă să le incendiem, iar civilii lor tremură în case, neavând voie să aprindă focul decât câteva ore pe zi, când gătesc. În rest nu vezi niciun coş fumegând. Din această cauză, dorm toţi pe sobă, unde este cald.

Duminică, 4 aprilie. A nins şi s-a făcut iar fleşcăraie.

Mâncarea este mizerabilă. Azi parcă a atins apogeul de la Tambov. Seara ne-au dat 50 g parizer, în loc de carne, raţia pe două zile. Bătaie de joc: 25 g de parizer cu carne de cal, pentru un om pe o zi, dacă se poate numi şi asta mâncare.

Ciorbele sunt apă caldă. Acum un an sărbătoream prima zi de Paşte. Să fi mâncat atunci şi pentru acum!?

Luni, 5 aprilie. Dimineaţă au făcut apel general, la care ne-au luat amprentele digitale, ca o completare la nişte fişe (adevăraţi puşcăriaşi, numai că nu purtăm numărul scris pe faţa sau spatele hainei). Aceste fişe întocmite la Oranki cuprind datele amănunţite ale fiecăruia, de la naştere până în prezent: şcoli absolvite, activitate, front, decoraţii, părinţi, fraţi, surori, avere, studiile făcute de fiecare, căsătoriţi sau nu, copii etc.

La prânz, aceeaşi mâncare nesuferită ca în ultimele trei zile. O ciorbă caldă cu câteva tărâţe (crupe de grâu, cică) la fund şi o caşa, la fel de subţire ca ciorba, tot de cru-

pe. Noroc că ne hrăneşte aerul şi mai ales moralul. Toată mâncarea se rezumă la 600 g pâine neagră, cu 20 g zahăr dimineaţa.

Vremea frumoasă îmi dă mereu speranţa întoarcerii acasă. Bancurile zilei: căderea Leningradului în mâinile nemţilor, apropierea trupelor germane de Stalingrad şi întrunirea Sovietului Suprem. Însă nu punem bază pe ele. De asemenea, în Africa, Rommel a reluat ofensiva.

Totuşi, ruşilor nu le merge. Speranţele noastre sunt mari şi ne hrănim cu visuri, gânduri şi amintiri. Împreună cu Fănică, fac planuri de viitor şi astfel ne trece vremea şi uităm de foame.

Marţi, 6 aprilie. Azi-noapte am visat cum deschidea colonelul Nicolici banchetul cu ocazia plecării din garnizoană, la care nu reuşeam deloc să mă satur.

Mâncarea s-a îndreptat astăzi, să vedem pentru cât timp. De câtăva vreme, ruşii sunt nervoşi. Probabil frontul e cauza, le produce indispoziţie şi-şi arată colţii cu noi.

Miercuri, 7 aprilie. A venit parcă primăvara. E cald şi păsărelele cântă în pădure.

Mă gândesc cum trebuie să fie acum în Crâng, mai ales că primăvara s-a instalat atât de devreme. Ieri după-amiază am făcut corvoadă la îndepărtatul zăpezii.

Am avut o seară proastă, cu nervi, de-mi venea să plâng. Cauze multe şi mărunte şi mai ales codoşlâcurile de pe-aici şi gamelarii care umblă cu şoalda şi cu tot felul de vorbe.

Joi, 8 aprilie. Zilele se duc una după alta, aproape fără să bagi de seamă. În văzduh plutesc nouri de pace, parcă mai mult ca de obicei.

Azi ne-au dat 75 g salam de cal pe trei zile, tot aşa mizerabil, fără gust şi fără nicio urmă de grăsime în el, de parcă ar fi fost iască.

Vineri, 9 aprilie. Vremea posomorâtă şi rece produce indispoziţie. Am pus în chip artistic vârfuri şi călcâie unei perechi de ciorapi. Pe măsură ce trece timpul, şefii ne supun la corvezi care de care mai bizare.

Ca să-şi justifice suplimentele primite, zile la rând, căpitanul Hrisolov a întors şi a răvăşit mereu cu nişte echipe de ofiţeri zăpada rămasă prin curtea lagărului. Acum, după ce s-a topit toată, a început măturatul, strânsul frunzelor mucede cu grebla şi un plan de înfrumuseţare a curţii: croim alei, sădim brazi pe margine şi săpăm straturi printre ei.

După-amiază, ca să nu ne lase în pace să dormim, au scos toţi ofiţerii din dormitoare, să ia aminte cum lucrează ceilalţi la alei. Motivează că ruşii vor să vadă mulţi la „rabotă" (lucru). Pentru orice muncă, oricât de neînsemnată, ei fac risipă de oameni şi cer să iasă ofiţeri cât de mulţi, chit că acolo, ca de obicei, nu se ocupă decât cu statul.

Pe lângă asta, au pus ca starşe de lagăr un învăţător de vreo 25-26 de ani, sublocotenent de rezervă Podoleanu, din Piatra Neamţ, care ştie ruseşte, îşi dă într-adevăr interesul, însă prea-i periază pe rusnaci, în loc să ne ajute pe noi. Parcă îşi bate joc!

Până acum, aveam voie să facem reclamaţie şi să ne ducem cu porţia de pâine la cântărit când ni se părea ciupită. Podoleanu a dat dispoziţie să nu mai vină nimeni, că există ofiţeri care asistă la cântărit, atunci când se taie porţiile, şi toate sunt exacte.

Când nu ajungea vreo porţie de mâncare, cel care o împărţea se ducea cu gamela în bucătărie şi o primea plină. Acum tot el a dat dispoziţie că nu se primeşte nicio reclamaţie, iar artelnicul este răspunzător pentru distribuţia mâncării. Aşa au rămas astăzi doi inşi fără ciorbă. Atât de prost se distribuie la bucătărie mâncarea, că nici suplimente nu mai sunt, dar nici porţiile nu ajung.

Podoleanu, care stă la distribuție și controlează, oprește ciorba pentru zecile de gamele ce au luat ființă pe alături, pentru oamenii lui de la bucătărie și servicii personale, care sunt toți grași ca niște porci și roșii în obraji, de parcă s-au sulemenit cu ruj.

Vezi cum circulă gamelarii pe alături cu zeci de suplimente și nu poți face nimic. Rusul nu vrea să audă de așa ceva, el nu stă de vorbă cu prizonierii, ci numai cu starșele (cu Podoleanu).

Comandant de lagăr este un nacealnic pe nume Makiev (pare a fi evreu), un dobitoc, care nici nu știe să salute (când salută, fereşte capul, ca să nu-și dea cu mâna în ochi), dar care se pricepe să facă mizerie ca nimeni altul.

Același lucru era și dincolo, în lagărul de la Oranki. La fel umblau gamelarii la bucătărie, mai pe furiș, sau pe față, plecau cu gamelele pline și se săturau; iar tu și altul, care n-ai această posibilitate, te uiți, înghiți în sec, îi înjuri printre dinți sau ceva mai tare, și te gândești la vremuri bune, ce vor veni odată și-odată. Oftezi iar și te rogi să se termine mai repede acest calvar.

Cine sunt gamelarii? Ofițeri care au semnat diferite moțiuni și care simpatizează cu mișcarea antifascistă, ce-a luat naștere în toate lagărele. Au fost numiți în toate posturile unde se poate trăi bine și vin candizi, după ce se termină distribuția, ca să ia câte o gamelă-două de supliment.

Scriu tot felul de articole la ziarul antifascist de perete și redactează moțiuni (pe județe), care urmează a fi aruncate din avion, deasupra României, îndemnând populația să se răscoale contra nemților, să dea foc la sonde, să răstoarne guvernul Antonescu.

Sâmbătă, 10 aprilie. Toate sunt bune, însă bancurile care circulă sunt și mai bune: Japonia ar fi atacat pe ruși la Vladivostok cu 500 000 de oameni. S-a deschis și al doilea front, însă contra rușilor, iar nu a nemților.

Rommel ar fi început o ofensivă puternică în Africa. Nemții au adus 150 de divizii noi pe frontul rusesc. Leningradul şi Rostovul sunt din nou la nemți. La Kerci au venit cinci divizii noi româneşti şi cu cele germane atacă din flanc pe ruşi, care se retrag vertiginos. La fel atacă nemții la Orel, pentru realizarea unei încercuiri în stil măreț.

Sovietul Suprem a anunțat oficial terminarea ofensivei de iarnă, cu succese strălucite: 800 000 de nemți morți, dar se aude că solicită insistent ajutor englezilor, contrar încheierii armistițiului.

Toți ruşii de pe aici sunt foarte nervoşi. Seara, după ce au sosit aceste veşti (vin odată cu căruțele pentru alimente de la Oranki), toată lumea e fericită.

Dimineață a murit, cu dublă pneumonie, sublocotenentul Serafim.

Duminică, 11 aprilie. Toată noaptea a plouat, iar în zori a început să ningă. Azi ne-au dat cca. 100 g salam pe două zile. Se anunță o supă de ovăz şi o caşa de griş. Cred că va fi ceva bun.

Nu ne interesează acum mâncarea. Veştile care circulă ne bucură mai mult: nu-şi poate închipui nimeni veselia de pe fețele noastre. Ce-ar fi dacă ar pica armistițiul, ca o bombă?

Luni, 12 aprilie. Azi am fost cu Fănică la pădure, în echipa voluntară de strâns crăci. Am avut vreme bună şi santinele de treabă. Obosiți, am dormit noaptea minunat.

Marți, 13 aprilie. Din cauza unui caz de tifos exantematic apărut la trupă, ne-au scos de dimineață cu tot echipamentul afară şi am stat aşa până la ora 15. Masa am luat-o afară, ca acasă, la 1 Mai. Am avut noroc de vreme frumoasă. S-a dat dispoziție să predăm blănurile şi lucrurile de lână. Am predat: blana, bunda, căciula şi flanelul.

Miercuri, 14 aprilie. De dimineață ne-au dus în coloană pe toți ofițerii din lagăr la pădure, unde trei-patru inşi am luat pe umăr câte un trunchi de 4-5 m (lemn pentru construcție) şi l-am dus la Oranki, vreo 2 km. Noroc că ne-am găsit toți înalți şi am mers bine. Alții s-au descurcat mai prost, nepotrivindu-se deloc la înălțime.

Am ajuns ca nişte robi, să cărăm trunchiurile din pădure cu umerii. Va da Dumnezeu odată să răzbunăm aceste mizerii.

Acum ne-au luat sobele din dormitoare şi, fără blănuri, noaptea tremurăm. Ne înghesuim unul într-altul ca să ne încălzim.

Povestea lemnelor s-a repetat după-masă. Oboseala s-a accentuat iarăşi, umerii mă dor groaznic. Sunt decât piele şi os, cum să nu mă doară? În toiul nopții m-am trezit cu umerii amorțiți.

Joi, 15 aprilie. Cu toate rugămințile, intervențiile şi chiar vociferările noastre şi azi am făcut aceeaşi corvoadă. Treaba a mers de nevoie. I-am blestemat destul şi chiar şi soarta mi-am blestemat-o.

Am totuşi noroc: de ieri m-au numit comandant de pluton şi în această calitate am oficial porție dublă de ciorbă. Înlocuiesc oarecum o parte din energia consumată.

Vineri, 16 aprilie. Azi am scăpat de cărat lemne de la pădure.

Ne-au pus în vedere să predăm tot ce avem de lână: flanele, pulovere, cămăşi, mănuşi, etc. şi să nu rămână asupra fiecăruia decât cele două cămăşi, o pereche de izmene, două perechi de ciorapi, un prosop, trei batiste şi obiectele de toaletă, pătura, mantaua, vestonul, pantalonii, cizmele sau bocancii şi boneta sau capela.

Am început opera de camuflare pentru ce nu vrem să predăm. Pitim sub pat, în saltea, sau oriunde găsim un loc

bun de ascunzătoare. A venit rusul, comandantul lagărului, şi a făcut o inspecţie inopinată. După-masă a scos afară întreg efectivul, fiecare cu echipamentul şi a făcut control. A adunat tot ce a găsit. A justificat aceste măsuri prin combaterea tifosului exantematic.

Sâmbătă, 17 aprilie. De dimineaţă ne-au dat afară cu întregul cazarmament, în vederea dezinfectării dormitorului. Masa am luat-o afară. Un incident în timpul mesei care nu ne-a mişcat deloc: un soldat, ţicnit probabil, a trecut pe sub sârme şi, cu toate strigătele noastre, l-am văzut înaintând în patru labe. Santinelele au început sa tragă. După al treilea foc, l-am văzut cum s-a ridicat de vreo două-trei ori, apoi s-a prăbuşit la pământ. S-au dus acolo toţi ruşii din lagăr cu doctoriţa, s-au uitat de departe la el şi l-au lăsat acolo, nu ştiu până când.

Noi ne-am continuat foarte liniştiţi supa, ca şi când am fi asistat la un spectacol de cinema. La autopsie s-a văzut că fusese împuşcat în cap, prin maxilarul stâng.

Seara am dormit într-o aripă a schitului, pe duşumea, din cauză că la noi nu făcuseră încă dezinfecţia.

Duminică, 18 aprilie. Duminica Floriilor. Ceaţă, frig. Am scos afară bagajele şi, în sfârşit, ne-au băgat la baie pe la 10, de unde am ieşit la ora 13, la masă. După prânz a început să plouă.

Cu peştele de ieri şi de azi, am făcut o gustare de peşte fript de-a dreptul delicioasă. Apoi am instalat un rummy, însă vremea mohorâtă nu ne dispune la nimic.

Seara o noutate care ne-a bucurat şi pentru care ne rugăm să fie adevarată: japonezii au ocupat Vladivostokul. M-am culcat fericit.

Luni, 19 aprilie. După ploaia care a ţinut întreaga noapte, dimineaţa a fost răcoare, însă mai târziu s-a încălzit. Am făcut corvoadă pe o alee şi apoi am cusut nişte papuci. După masă, acelaşi lucru.

Marți, 20 aprilie. În continuare, vreme rece dimineața. Așteptăm noi evenimente, care parcă se vor produce în curând. Din lipsa veștilor, de două zile sunt într-o stare sufletească proastă.

Miercuri, 21 aprilie. Zilele își urmează cursul normal. Vreme schimbătoare: dimineața este frig, ninge, plouă, iese soarele. Noaptea totdeauna este cald și frumos și, mai ales acum, pe lună plină, pădurea pare ruptă din poveşti. Dimineața pe la ora 5, dacă ieşi afară din dormitor, păsărelele te înfăşoară în cântecul lor şi vezi copacii profilându-se pe cerul care începe să-şi schimbe nuanțele spre răsărit. Nopți atât de frumoase, răsărituri şi apusuri de soare ca aici, n-am întâlnit acasă. Cerul schimbă culori şi nuanțe aşa de vii şi de multe, încât te face să regreți că viața trece cu repeziciune...

O veste care m-a bucurat aseară: comisarul Ciobanu (comisarul nostru de aici) ar fi confirmat, într-un grup de ofițeri, că Tambovul a fost ocupat de nemți, iar în Lagărul 74 circulă, în cercuri competente, zvonuri de pace.

Joi, 22 aprilie. Un vis al unui camarad: era invitat de Sfinții Împărați Constantin şi Elena la o petrecere şi i-a spus cineva acolo că pacea se va încheia la 28 sau 29, fără să-i spună însă luna. Să sperăm că aceasta poate fi din mai până cel târziu de Sfântul Petru.

Vineri, 23 aprilie. Vinerea Mare şi Sfântul Gheorghe. Ziua lui babacu şi a mea. Avem noroc de o zi frumoasă, încă de dimineață soare, cald şi senin. De cum m-am trezit, m-au felicitat camarazii, urându-mi câte şi de toate. Acelaşi lucru i-am urat şi eu lui babacu, din depărtare însă, rugându-mă lui Dumnezeu să ajung acasă.

Azi am mâncat bine dimineața. La fel şi la prânz. Mulțumesc lui Dumnezeu, m-am întremat puțin şi am putere. După-amiază ne-a inspectat comandantului lagăru-

lui Oranki, colonelul Grisciuk. După plecarea lui, m-am aşezat pe o bancă, la soare. Mă gândeam că acasă sunt toţi strânşi, de ziua lui babacu, trişti în săptămâna mare, dacă mă consideră mort. Cred mai degrabă că au făcut vreo colivă.

Ce poftă am să-mi mănânc coliva! Mi-aduc aminte că, acum un an, eram strânşi de ziua mea vreo 15-20 de camarazi şi am petrecut minunat. Azi nu le pot oferi decât promisiunea că amânăm distracţia pentru una din zilele când vom ajunge acasă. Speranţa nu mi-am pierdut-o şi sunt convins că în curând îmi voi scoate pârleala.

Sâmbătă, 24 aprilie. Ajunul Paştelui. Pentru noi azi a fost prima zi de Paşte, deoarece, distribuindu-se alimentele pe trei zile, am primit zahărul şi peştele în mână şi, împreună cu ceaiul şi pâinea de dimineaţă, am alcătuit o masă mai consistentă.

Nimic important. Ruşii se poartă din ce în ce mai frumos cu noi. Lipsa ştirilor de pe frontul de est dovedeşte că le merge prost. Se simte absenţa accentuată a santinelelor care să meargă cu oamenii din corvezi. La Oranki circulă zvonul îmbucurător despre un armistiţiu cu condiţii grele impuse de nemţi, pe care ruşii nu vor să-l primească. Sunt hotărâţi să ducă războiul până la sfârşit.

Noaptea de Înviere n-a fost cu nimic deosebită de celelalte. N-am avut voie să facem slujbă. Ne-am culcat normal şi, pe la miezul nopţii, un camarad care s-a trezit primul, a urat „Hristos a înviat!" şi „La mulţi ani!" .

„Să ne vedem cât mai repede în ţară!".

Aproape toţi i-am răspuns cu aceeaşi dragoste şi tărie în glas:

„Adevărat a înviat!", „Să dea Dumnezeu!".

Duminică, 25 aprilie. Primul Paşte în Rusia. Cel puţin am avut noroc de o zi admirabilă. De cum ne-am ridicat

din paturi, am început cu urările şi puteai citi acelaşi gând pe feţele tuturor: acum acasă ciocnesc ouă roşii şi toţi sunt strânşi în jurul meselor încărcate cu felii de cozonac şi pahare de vin.

Părintele Beşchea a oficiat o mică slujbă, la pâinea pe care am primit-o azi dimineaţă. Cu ce-am mâncat, m-am simţit destul de bine. Mai lipseau completările: ouăle roşii, cozonacul şi vinul.

După apel, ne-am instalat la un rummy, tolăniţi pe iarba verde, însă după zece minute, o ploaie torenţială, cu primele tunete din acest an, chiar în ziua de Paşte, ne-a alungat înăuntru. M-am culcat şi am dormit până la masa de prânz, care n-a fost cu nimic diferită, ba chiar mai proastă ca de obicei: ciorbă de carne şi caşa de tărâţe, apoi seara, ciorbă de tărâţe, de-a dreptul chioară.

Ne hrănim cu gânduri şi speranţe. Îi văd pe toţi încrezători în pacea care va veni, după unii chiar foarte curând, pe 23 iunie.

După masă a fost un fel de serbare, unde am pierdut două ore din viaţă. Apoi, stând pe o bancă, în curte, m-au năpădit iar gândurile: Ce-o fi acasă? Ce-or fi ştiind despre mine? Or fi auzit ceva la radio? Poate nutresc speranţa că mă reîntorc, aşa cum o trăiesc şi eu pe aici.

Împreună cu Fănică şi Dan, împărtăşim bucuria produsă de veştile auzite de la unii şi de la alţii şi ne facem noi şi noi nădejdi.

Luni, 26 aprilie. A doua zi de Paşte am petrecut-o afară, unde am scos echipamentul şi cazarmamentul pentru curăţenie. Am făcut baie. Seara, la ora 18, când am intrat în dormitor, eram morţi de oboseală.

Marţi, 27 aprilie. Am petrecut ultima zi de Paşte tot la iarbă verde, unde am jucat rummy. Mâncarea am servit-o la sala de mese. O veste care ne-a bucurat, adusă de co-

misarul Ciobanu, este că guvernul rus a rupt relațiile cu guvernul polonez de la Londra, al generalului Sikorski.

Corvoada nu pleacă la pădure din cauza lipsei santinelelor. Au rămas soldați puțini, toți au fost transferați pe front. Ne rugăm să vedem câți am botezat noi. Amin!

Miercuri, 28 aprilie. Baia continuă, ofițerii din lagăr sunt destul de numeroşi, cca. 650, seriile sunt mici (20 inşi) şi merge greu cu transportul şi încălzitul apei. Vremea frumoasă ne bucură, însă mâncarea a devenit iar proastă, ca şi pâinea, cu lipsă mare la cântar (cca. 80-100 g).

Pe front cred că nemții nu stau cu mâinile în buzunare deşi, oficial, ruşii nu dau niciun fel de informații. Însuşi [Ivan] Maisky[20] a recunoscut într-un discurs că nemții sunt tari, pentru că au înregistrat succese frumoase în bazinul Donețului şi la Harkov.

Joi, 29 aprilie. Program normal, fără evenimente deosebite. Pregătirile de 1 Mai au început de mult. Ne-am apucat de ornarea lagărului cu ramuri de brad la uşi, ferestre, porți etc. Mă ocup intens de limba germană.

Vineri, 30 aprilie. Pregătirile febrile continuă. S-a construit o scenă, o tribună, s-a înălțat steagul roşu în vârful parului din fața pavilionului. Sus, deasupra scenei, s-a pus o lozincă mare din pânză roşie: „Trăiască 1 Mai, ziua trecerii în revistă a forțelor celor ce muncesc şi luptă împotriva cotropitorilor germano-fascişti!".

Seara a avut loc vizita unui colonel rus, însoțit de un maior, un sublocotenent şi o doamnă. Au trecut prin bucătărie şi dormitorul de jos, apoi au ascultat corul, care făcea repetiții. Au stat de vorbă cu maiorul dr. Borşan care, ca un imbecil sătul şi slugarnic, ca să nu-şi piardă postul, le-a spus că mâncarea este bună, că avem tutun şi că, în general, trăim bine. *Haraşo!*

[20] Ambasadorul Uniunii Sovietice la Londra (*n.red.*).

Imbecilului îi e frică să rămână nemâncat dacă îl dau afară din post, pentru că spune adevărul. L-am luat pe urmă la rost.

Sâmbătă, 1 Mai. Sărbătoarea Muncii, ziua fericirii pentru ruşi! Noaptea a început o ploaie, care a ţinut şi ziua.

Singura bucurie pentru noi a fost că dimineaţă ne-au dat 150 g de scrumbie, ¼ de caşa şi 60 g de zahăr, care împreună cu ceaiul şi 600 g de pâine (pentru toată ziua), au format o masă îmbelşugată.

În adevăr, ne-am simţit cu toţii sătui. Pentru prânz s-a anunţat o ciorbă cu carne de porc şi o caşa de mei, iar seara o altă ciorbă de crupe. Belşug ca în poveşti!

La apel a venit comandantul lagărului Oranki, însă după ce a făcut numărătoarea, a început să plouă serios şi a trebuit să intrăm înăuntru. Ne bucură mult că de Paşte timpul a fost frumos, iar de ziua lor, pentru care s-au făcut atâtea pregătiri, plouă groaznic. Toată dimineaţa a turnat, dar după amiază s-a mai potolit şi s-a putut ţine serbarea mult pregătită. Era aşteptat Codler să ţină un discurs, dar comisarul n-a venit.

Pe lângă scenă şi tribună, împodobite cu mult brad, au apărut diferite pacarde cu următorul cuprins: „Patrioţi ai ţărilor europene, ridicaţi-vă la luptă pentru propria eliberare de sub jugul fascist! Doborâţi tirania hitleristă!". Cam toate aveau acelaşi cântec. Serbarea a fost slabă.

Duminică, 2 mai. Aceeaşi vreme cu ploaie s-a menţinut, pentru că Dumnezeu ştie că urmează partea a doua a serbării: conferinţa comisarului Codler, „Însemnătatea zilei de 1 Mai şi ordinul de zi al tovarăşului Stalin cu prilejul zilei muncii", apoi conferinţa sublocotenentului [Laurenţiu] Fulga: „Lupta contra cotropitorilor fascişti şi a guvernului Antonescu" precum şi conferinţa sublocotenentului Bodiu: „Problema Ardealului" (El, ca ardelean, vrea să vorbească despre ce-l doare).

Sublocotenentul Fulga a venit apoi cu un manifest al prizonierilor către opinia publică română (cu veşnicul cuprins, lupta contra nemților şi a guvernului Antonescu), pe care să-l semnăm ca buni români şi patrioți luptători. Din cauza frigului de afară şi a orei înaintate la care s-au terminat conferințele (ora 14), m-a apucat un tremurat serios şi nu m-am putut încălzi decât cu ciorbă.

După masă, am dormit ca un paşă. Codler a spus că Stalin, în ordinul de zi dat, s-a angajat că va duce lupta până la distrugerea totală a fascismului, că nu are niciun gând să încheie vreo pace de compromis, că în curând (trei-patru săptămâni), nemții vor ieşi din Africa, iar englezii vor deschide al doilea front şi, în felul acesta, cred ei că vor termina războiul.

ESTE POSIBILĂ O PACE DE COMPROMIS?
de sublocotenentul Tănăsescu Constantin
(articol publicat în nr. 18 din 12.05.1943
al gazetei România Liberă)

Încă din luna ianuarie a.c., când Armata Roşie se găsea în plină ofensivă, în cercurile prizonierilor se vorbea despre posibilitatea unei păci de compromis, pe care unii o vedeau foarte naturală şi justă între URSS şi Germania.

Pentru că Stalin, în ordinul de zi dat cu ocazia sărbătorii de 1 Mai, arăta că ar fi vorba de anumite tatonări neoficiale de pace, pornite din lagărul hitlerist, fie cu Anglia şi Statele Unite, fie cu Rusia, şi, pentru a fi lămuriți asupra acestui lucru, este bine şi oportun să ne oprim asupra lui şi să-l analizăm.

La bază, o pace de compromis nu cunoaşte învingători şi învinşi, conform scopurilor inițiale ce au dus la pornirea unui război, existând concesii şi dintr-o parte şi din alta a contractanților. În războiul actual, teoretic vorbind, ar apărea că o astfel de pace, fie

chiar încheiată separat cu una din forțele aliate, fie chiar cu toate la un loc, ar fi oportună. Cea despre care se vorbeşte mult şi apare ca posibilă pentru cei ce discută este între Germania şi URSS. În susținerea acestei fantezii se aduc următoarele argumente:

1) Atât Hitler cât şi Stalin sunt două minți foarte luminate şi nu se poate ca până la urmă să nu cadă de acord, să nu vadă că sunt traşi pe sfoară de anglo-americani.

2) Structura ambelor puteri ar fi socialistă la bază şi deci nu s-ar exclude una pe alta.

3) Anglo-americanii, capitalişti de marcă, nu ar vedea cu ochi buni o URSS puternică, pentru că ar fi contra intereselelor lor. Ori de câte ori interesele lor au fost în joc, aceste țări au pus în mişcare toate forțele şi maşinațiunile pentru a nu fi în pierdere. Astfel ar fi şi acum, când încearcă „să scoată castanele din foc" cu mâna Rusiei, pentru ca la urmă ei să le dicteze – şi în sprijinul acestui argument aduc întârzierea deschiderii celui de-al doilea front.

Aparent şi fără să judeci deloc, aşa este! Dar aparența înşeală când nu are la bază o judecată profundă şi cunoaşterea elementelor de fapt.

Care sunt aceste elemente? În parte le avem deja cunoscute, dar neluate în considerare de cei ce pun o astfel de ipoteză. Astfel:

1) Ştiut este că Germania a pierdut pasul în ceea ce priveşte mult trâmbițatul „război fulger", pierdere care, pe lângă consecințele directe ale mersului războiului – defavorabile complet germanilor – a provocat şi o criză morală enormă în lagărul țărilor fasciste. După cum constată chiar Stalin în ordinul său de zi, criza s-a şi tradus chiar prin tatonări din partea Germaniei, pentru o pace separată. Când cineva e tare, face oare asfel de tatonări? Categoric nu! Tatonările de pace înseamnă renunțarea la scopurile urmărite!

2) Germania primeşte în momentul de față lovitură după lovitură, ofensivei Armatei Roşii urmându-i eşecul complet din

Africa şi acestuia desigur că nu poate să-i urmeze decât lovitura finală. Pe de altă parte, URSS, după o ofensivă cu rezultate extraordinare, se găseşte în momentul de faţă, după cum constată însuşi Stalin, într-un stadiu de regrupare şi concentrare de forţe, în vederea loviturii finale ce se apropie. Cu Armata Roşie bine încadrată în actualitate, având experienţa războiului german, cu conştiinţa unui război de dezrobire şi drept, cu elementul „timp" de partea ei, Uniunea Sovietică nu poate admite nici gândul de compromis.

3) Uniunea Sovietică are o serie de tratate de alianţă cu Anglia şi Statele Unite, pacturile din ianuarie şi iunie 1942, fără să mai vorbim de Carta Atlanticului. Este deci legată de acestea, hotărârile sunt luate şi s-au adus la cunoştinţa lumii întregi, prin comunicatul de la Casablanca şi prin cuvântările lui Stalin, care exclud categoric orice compromis.

4) Nu este oare eronat a se vorbi de o Germanie cu structură socialistă? Germania se află condusă de o serie de capitalişti, cu cele mai grozave tendinţe imperialiste, tendinţe care au provocat şi celălalt război mondial şi cu aceştia să încheie compromisul? De aceea a luptat oare partidul bolşevic atât şi a ajuns aici, ca să încheie o pace de compromis? NU!

Partidul comunist este rezultatul unor lupte continue, a cunoscut în istoria lui situaţii foarte grele, din nimic a realizat totul şi a făcut faţă acestor situaţii. În niciun caz nu poate primi mâna hitleriştilor imperialişti, mai ales acum, când împreună cu anglo-americanii au ajuns la maximum de dezvoltare, în ceea ce priveşte războiul şi anexele lui, şi sunt în continuare legaţi de succese cu legatură între ele, pe diversele fronturi, în timp ce hitleriştii au strâns tot ce mai aveau, au epuizat totul şi şi-au secat izvoarele. Se pot oare compara posibilităţile hitleriştilor cu cele ale Uniunii Sovietice, Angliei şi Statelor Unite? Este posibil să se creadă acest lucru şi acum, când războiul a devenit de durată şi hitleriştii fac tatonări de pace, dar rezultatul nu-l vor avea!

5) Care este principala cauză a războiului actual? Oare nu chiar pacea de la Versailles, care n-a fost bine construită şi care a dus Germania la înarmare şi în cele din urmă la război? Ne trebuie tot o astfel de pace? Vrem ca urmaşii noştri să cunoască alt război? NU! spune logica şi NU! spun categoric Naţiunile Unite. Germania trebuie zdrobită sau să depună armele fără condiţii şi clica imperialisto-hitleristă înlăturată! Numai atunci vom avea o pace solidă, bine construită, care va aduce liniştea de lungă durată şi va permite popoarelor să-şi construiască singure felul lor de viaţă, conform cu principiile sănătoase arătate în mesajul lui Roosevelt. Asfel vorbeşte şi Stalin în Ordinul de zi dat cu ocazia zilei de 1 Mai şi aşa va fi!

DIN ORDINUL DE ZI AL MAREŞALULUI STALIN.
1.05.1943

...Dar despre ce pace poate fi vorba cu bandiţii din tabăra germano-fascistă, care au inundat Europa în sânge şi au acoperit-o cu spânzurători? Oare nu e clar că numai înfrângerea definitivă a armatelor hitleriste şi capitularea necondiţionată a lor pot duce Europa la pace? Oare nu de aceea pălăvrăgesc fasciştii germani despre pace, fiindcă simt apropierea catastrofei ce vine?

Luni, 3 mai. Cum au trecut sărbătorile, a început să se facă vreme frumoasă. Cu toate spusele lui Codler, suntem optimişti şi aşteptăm luna mai, cu evenimente mari şi multe surprize. După-masă au apărut pe seama ruşilor o serie de bancuri care de care mai interesante, ce au dat roată lagărului într-o clipă: pe front, ostilităţile au încetat de 15-20 zile, din această cauză nu mai dau comunicate; se duc tratative de pace între ruşi şi nemţi la Stockholm, în prezenţa unei comisiuni mixte turco-suedeze. Rommel este gata să fie dat afară din Africa şi de aceea nemţii cer imperios pacea. Pe feţele tuturor citeşti bucuria cu care

aşteaptă, cum afirmă unul chiar acum, ca santinelele să deschidă poarta şi să ne spună:

„*Davai na stanția!*"[21]

Ruşii înşişi sunt parcă bucuroşi că se termină războiul şi că în curând vor fi acasă.

Marți, 4 mai. După o noapte în care am tremurat de frig, ne-am sculat cu aceleaşi speranțe de pace.

Dimineață ne-au dat dat nişte buline contra malariei şi tifosului. Cu începere de azi nu mai sunt comandant de pluton, a venit titularul din spital şi am pierdut porția dublă de ciorbă. Se cunoaşte la nobila mea burtă, care s-a dezumflat. S-a încălzit bine şi am luat masa afară. Am tras un somn puternic de vreo două ore şi apoi puțină plimbare.

Miercuri, 5 mai. Comandantul lagărului a anunțat lupte grele la Novorossiisk, ceea ce înseamnă că, de la întâi, a început ofensiva germană la sud. Nu ştim cu ce scop ne-au făcut după-amiază o vizită medicală generală! În tot cazul, pare a se întâmpla ceva. Alt fapt de remarcat este că ieri şi azi ne-au dat pentru prima dată slănină tocată mărunt în ciorbă.

Joi, 6 mai. Cel mai mare eveniment al secolului! Ni s-a mărit rația de alimente (primul vis al prizonierului – mâncarea – şi al doilea – plecarea acasă). Primul s-a îndeplinit: zahăr 40 g şi celelalte aproape dublu. Azi am primit 300 g pâine albă şi 300 g pâine neagră, 20 g unt natural, în mână. Au sosit şi conserve de peşte, care se vor pune în ciorbă. Ce o fi însemnând aceasta, nu ştim.

Zvonurile de pace se învârtesc din ce în ce mai insistent. Bucuria generală este mare: se zice că războiul s-ar fi încheiat la 2 mai. Toți comisarii au fost convocați la Moscova. Chiar soldații ruşi din gardă spun că pe front nu se mai împuşcă şi că noi, românii, vom pleca în curând acasă, că se va semna pacea.

[21] Haideți în staţie! (*n.red.*)

După o baie fugitivă, dimineață am schimbat rufele şi apoi a venit o comisie rusă, care ne-a făcut o altă vizită medicală generală, cu scop de clasificare în anemici şi sănătoşi. Pentru ce? Iar nu ştim. Au găsit 95% anemici. Se spune că toți anemicii vor fi puşi la hrană suplimentară.

Vineri, 7 mai. Comisarul Codler ne-a ținut o conferință în care ne-a îndemnat să nu credem zvonurile despre pace, deoarece Stalin a jurat că va duce lupta până la distrugerea totală a fascismului. Argumentele lui n-au reuşit să ne convingă şi nici să micşoreze optimismul nostru.

Sâmbătă, 8 mai. Aseară ne-au dat câte 105 țigări pentru o săptămână, la fiecare fumător. A fost o bucurie mare, parcă ar fi venit pacea. Sunt primele țigări pe care le primim de când ne-au luat prizonieri.

Cine voia să fumeze trebuia să dea mâncare, zahăr, pâine sau ruble (dacă mai avea) ca să-şi procure tutun. Acum vezi în toată curtea numai cartoane de țigări (sunt țigări cu muştiuc din carton). Noutăți, nimic. Circulă aceleaşi zvonuri.

Duminică, 9 mai. Vremea frumoasă şi canicula care a început au făcut ca, în trei-patru zile, frunzele pomilor să se desfacă şi iarba să crească foarte frumos. Codrul a înverzit cu totul.

Lagărul nostru, cu mâncarea bunişoară, cu decorul pe care-l avem împrejur, cu băncile de mesteceni şi mesele de pe lângă alei, ne face impresia că suntem într-o staţiune balneară. Nu degeaba o socotesc ruşii astfel şi ne țin aici pentru întremat. Ieri au scos şi bolnavii – cu paturile – afară din spital, la soare şi la aer şi le-au pus patefonul să cânte. Cum şedeam pe bancă şi ascultam muzica, parcă eram la Vatra Dornei. Închipuire plăcută, realitate tristă!

Azi-dimineață ne-au dat câte 80 g conservă de peşte şi 80 g melasă, care, împreună cu ceaiul şi pâinea, au con-

stituit un Frühstück[22] copios. După masă a fost o serbare slabă.

Ieri, comisarul Ciobanu a adus ştirea că ar fi căzut Tunisul şi Bizerta şi că se aşteaptă crearea celui de-al doilea front.

Luni, 10 mai. O zi admirabilă. Au început căldurile mari. Arde soarele ca în iulie, la noi. Azi am împlinit doi ani de când sunt locotenent. Mi-aduc aminte ce frumos a fost atunci, ca şi acum un an.

Anul acesta nicio bucurie, doar zahărul şi untul pe care ni le-au dat de dimineaţă.

Mi-am pierdut timpul lucrând la o pereche de papuci, pe care i-am terminat. Noutăţi oficiale de pe front: nemţii au început atacurile la NE de Novorossiisk şi au fost respinşi. Ruşii au atacat cu aviaţia nodurile de cale ferată mai importante, distrugând trenurile cu material de război concentrate acolo. În Africa, anglo-americanii obţin succese importante.

Marţi, 11 mai. Afară e cald, facem plajă pe bănci. Am început să căutăm umbra. Noutăţi nu prea sunt. Aşteptăm să se confirme zvonurile de pace, pentru că informaţiile pe care le dau nu le credem reale. Mâncarea începe să se prostească şi devine ca de obicei. Acum ne dau ¼ caşa şi seara.

Miercuri, 12 mai. Ziua s-a mărit foarte mult. La ora 4 este lumină şi seara se întunecă abia la ora 22. Soarele răsare la 6 şi apune la ora 20. Avem o vreme admirabilă şi în pădurea în care stăm o ducem foarte bine: calm, aer curat, păsărelele cântă toată ziua, ne cântă şi cucul.

Două lucruri ne lipsesc spre a fi cu adevărat fericiţi: libertatea şi mâncarea bună. Dacă le-am avea şi pe acestea, am putea spune că suntem nişte convalescenţi dintr-un sanatoriu de recuperare.

---

[22] Mic-dejun (în lb. germană, în original, *n.red.*).

Acum ne omoară şi lipsa ştirilor oficiale. Un radio ar face minuni. Trăim în necunoscut, cu tot felul de zvonuri, care de care mai fantastice. Ruşii ne dau informaţii cu linguriţa şi habar n-avem cât sunt ele de verosimile. Eu încă nu mi-am pierdut speranţa într-o terminare a războiului în această lună. Aştept 15 mai sau 1 iunie, ca nişte date aducătoare de veşti bune. Cred că nemţii n-or să stea cu mâinile în sân, la vremea aceasta atât de propice, ca să aştepte să-i apuce încă o iarnă în Rusia, fără să obţină decizia finală, mai ales că au făcut mobilizare totală în Europa.

Câteodată, când mă plictisesc de citit sau de rummy, mă apucă dorul de casă. Aş vrea să-i văd pe ai mei, aş vrea să mă odihnesc într-un pat ca lumea, să mănânc o mâncare de-a noastră. Degeaba! Dorinţele nu se pot realiza momentan.

Joi, 13 mai. Zilele se scurg fără nimic important. Singurul eveniment care trebuie notat în fiecare dimineaţă este sosirea untului şi a zahărului care, împreună cu pâinea albă, constituie o mâncare bună. Azi am lucrat la o masă cu canapele, la care să mâncăm afară, la umbră.

Vineri, 14 mai. Dimineaţă ne-au dat 100 g conservă carne şi 250 g compot de fructe. Nu înţelegem cauza acestui trai bun şi până când.

Să dea Dumnezeu s-o ţină aşa. Avem totuşi un dezavantaj în pădure: ţânţarii, dimineaţa şi seara.

După-amiază a fost conferinţa comisarului Codler. Ne-a spus lucruri interesante: la 12 mai, ora 20, trupele germane din Africa au capitulat. Prizonierii se numără cam la 120 000 şi vreo 12 generali. Rommel a plecat cu un avion, rămânând probabil un alt general comandantul trupelor. În urma capitulării, Churchill a plecat la Roosevelt, probabil pentru aranjarea evenimentelor viitoare. Nemţii concentrează forţe pe tot frontul, de la Velikie-Luki până aproape de Stalino. Ruşii bombardează liniile ferate ce vin

dinspre interior spre front şi nodurile lor, vrând să împiedice ofensiva nemților, ce va începe probabil în curând.

Sâmbătă, 15 mai. Am fost ofițer de serviciu pe lagăr. Treabă nimic, însă, cum e obiceiul, gamela o primeşti plină, direct de la ghişeu. Bună treabă, mănânci de te umfli!

Duminică, 16 mai. Timpul s-a răcorit din cauza ploilor. Țânțarii sunt grozavi. Aşteptăm mereu evenimente importante şi cred că se vor întâmpla. Să vedem ce se face cu al doilea front. Şi ce reuşesc nemții cu ofensiva de primăvară? Când o încep?

După-amiază a fost, ca de obicei, un fel de serbare. Pierdere de timp. S-a lansat zvonul că ne vor muta din lagăr. Se zice că această alimentație bună este în vederea întremării pentru repatriere. Care o fi adevărul?

Luni, 17 mai. În adevăr, zvonul mutatului se confirmă. În curând ne întoarcem la Oranki şi de acolo plecăm altundeva. Unde? Dumnezeu ştie: la apus sau la răsărit. În tot cazul, alimentația este pentru întremare. După masă am făcut baie, poate ultima din acest lagăr. După baie a început o ploaie cu țârâita.

Marți, 18 mai. Plouă zi şi noapte. Mi-am spălat nişte batiste, câțiva ciorapi şi cearşaful de la pătură, la ciuciur. Restul timpului am dormit. Cam 14 ore din 24.

Miercuri, 19 mai. S-a dezmințit oficial chestiunea mutării în alt lagăr, însă nu credem, aşteptăm vreo câteva zile, până vine, zice-se, răspunsul de la Moscova. Nu ne-ar bucura deloc o mutare de aici, pentru că ştim ce înseamnă peregrinările şi mersul în tren, deşi, pe de altă parte, s-ar desființa gamelarii. Mâncarea se menține bună. Ieri am avut o supă cu fidea şi bucățele de parizer.

Azi după-amiază am simțit nevoia unei dulceți. Simt în gură un clei, după somnul de după-masă şi mi-aduc aminte de toate bunătățile ce ne-au rămas pe poziție: cutii de conserve, borcane cu vinete, bulion, carne sărată, dulceață, miere, zahăr şi mă gândesc ce împărăteşte am fi trăit

noi acolo, pe poziție, toată iarna, dacă nu s-ar fi întâmplat povestea urâtă a capitulării.

Joi, 20 mai. Vremea se menține rece, silindu-ne să umblăm cu mantaua. Noutăți nimic. Ca ocupații: plimbări și rummy.

Vineri, 21 mai. Sfinții Constantin și Elena. Ziua mamei și a Lilei.[23] Gândul se îndreaptă către mămica, mai ales că am visat-o noaptea trecută. Transmit Lilei cu mijloacele noastre T.F.F. [sic!] calde urări de sănătate și de bine.

După masă, conferința comisarului Codler. Nu ne-a dat noutăți în privința frontului: se spune că acolo sunt numai acțiuni de aviație în Caucaz și bombardamente la nodurile de C.F. Churchill n-a terminat încă tratativele la Casa Albă și nu va face nicio declarație oficială, până nu se vor isprăvi aceste tratative. La Stalin a venit un trimis special de la Washington. Ei spun că hotărăsc crearea celui de-al doilea front: noi nu putem crede că la această vreme frontul poate sta în inactivitate. Totuși, ceva se întâmplă. Ce anume?

Sâmbătă, 22 mai. Vremea ploioasă ne silește să stăm în dormitor. Azi am scris a patra carte poștală acasă. Comisarul Codler ne-a asigurat că aceste cărți poștale vor merge prin Turcia.

CRONICA POLITICĂ

de sublocotenentul Constantin Tănăsescu
(publicat în gazeta România Liberă nr. 14
din 25 martie 1943, în Lagărul nr. 74.)

Scriam într-un articol anterior că ceea ce va aduce mai repede sfârșitul războiului în defavoarea și cu prăbușirea totală a Germaniei și aliaților săi va fi în primul rând pierderea moralului, atât la populația civilă, cât și la masele luptătoare, efect ine-

[23] Cumnata lui Gh. Tănăsescu, soția fratelui său Nelu.

rent al victoriilor Națiunilor Unite, al nemulțumirii lor și acțiunilor partizanilor din țările ocupate, ca și al neîncrederii provocate de cerințele tot mai nemiloase ale lui Hitler în țările aliate și chiar în Italia și Germania. Trecând în revistă evenimentele politice și militare din ultimul timp, remarcăm cu satisfacție începutul prăbușirii morale, căci ce înseamnă oare înlocuirea miniștrilor italieni? Aceste fapte nu dovedesc în mod neîndoios că sunt oameni care au început să-și dea seama, să vadă limpede nebunia planurilor hitleriste și imposibilitatea realizării lor?

Sigur că da! Gravitatea și seriozitatea acestui început o constituie însă faptul că el, în loc să apară de jos în sus, adică de la masele populare, a pornit de acolo de unde sigur conducătorii hitlerişti se aşteptau cel mai puțin.

Ce dureros și ce mult grăitor pentru noi este că nemulțumirile și dezaprobarea planurilor fasciste s-au produs la colaboratorii lui Hitler (intimi) și ai lui Mussolini.

Începând cu Hess (viitorul Führer hitlerist) și Ciano (ginerele lui Mussolini) și până la ultimul amiral sau secretar fascist înlocuit, totul ne spune că, în interiorul lor, Germania și Italia nu stau „pe roze" și nu se poate ca, într-un timp foarte apropiat, să nu auzim că masele vor începe să-și manifeste nemulțumirea într-un ritm și cu o intensitate mare, dacă nu cumva au și început, fără ca noi să fi aflat.

Să nu uităm că în țările fasciste și la aliații lor există mobilizare totală, impusă de Hitler și acest fapt, prin rezultatele pe care le provoacă din toate punctele de vedere, chiar celor ignoranți le spune că dezastrul moral începe să se agraveze și va fi catastrofal și complet, dacă Germania nu obține o victorie răsunătoare și rapidă.

Dar mai este oare posibil acest lucru? Nu!

Să analizăm puțin situația peste tot și pe toate fețele și concluzia va fi conformă cu răspunsul negativ dat mai sus. Ne aducem aminte de primele luni după ce Germania a început războiul,

când presa scria: „Formidabilul bombardament german, încercuirea trupelor Z, înaintarea şi ocuparea ţinutului Y, capitularea armatei X etc."

Se mai aude oare, de aproape şapte luni, ecoul unor asemenea evenimente? Da, dar pentru Naţiunile Unite. Eşecurile din Africa, formidabila ofensivă rusă mereu în continuare, superioritatea aviatică a Naţiunilor Unite pe toate fronturile (inclusiv frontul Krupp, resturile Berlinului şi ale oraşelor italiene), acţiunile tot mai serioase ale partizanilor în ţările ocupate (acţiuni ce necesită forţe spre a fi ţinute în şah şi a nu fi surprinse), imensitatea spaţiului pe care sunt răspândite forţele fasciste, care nu mai sunt atât de numeroase şi de aceeaşi calitate, mişcarea destul de serioasă începută de Comitetul Naţional Francez şi urmată de exilări în masă, realizarea apropiată a celui de-al doilea front etc., toate acestea sunt fapte ce pledează în defavoarea victoriei fascist-hitleriste.

Semnificativă şi în aceeaşi ordine de idei este vizita misiunii militare turce în Egipt, după aceea a lui Churchill la Ankara. Se pregătesc evenimente mari, atât politice cât şi militare, viitorul apropiat va fi surprinzător.

Trecând la soarta bietei noastre ţări, cu durere aflăm de mobilizarea totală ce s-a început acolo, cu lozinca: „Totul pentru Germania, dar absolut totul", mobilizare pe care oamenii lui Hitler nu se sfiesc s-o execute cât mai complet, începând cu clopotele de la biserici ce merg la topit şi terminând cu tinerii şi bătrânii noştri, ce merg spre a servi drept carne de tun scopurilor imperialiste, pur germane.

Este timpul să vedem şi la noi un Comitet Naţional similar celui francez, este timpul să auzim că şi la noi în ţară sunt acţiuni serioase de partizani, de patrioţi, care cu toate SS-urile aduse de germani, să dovedească sentimentele noastre, care nu sunt agresive, nu sunt imperialiste.

Este timpul ca noi toţi să ne trezim!

CRONICA POLITICĂ

de sublocotenentul Constantin Tănăsescu
(articol publicat în nr. 16/ 25.04.1943 din gazeta România Liberă, Lagărul 74 Oranki)

Trecând în revistă evenimentele militare, remarcăm că, în timp ce pe frontul de est se observă o stabilizare, cu mici excepțiuni pe alocuri, în Africa frontul este pe lichidate, rămânându-le resturilor fascisto-hitleriste doar o mică porțiune pe unde vor încerca să se îmbarce. Odată lichidat acest front şi teritoriul curățat de inamic, desigur că forțele anglo-americane nu vor rămâne ca trupe de ocupație, ci vor trece la urmărire şi exploatare în Europa, realizând astfel şi mult aşteptatul „front nr. 2".

Acest lucru nu poate fi pus la îndoială, realizarea lui devenind o necesitate pentru terminarea cât mai rapidă a războiului şi cred că nu există nimeni care să se îndoiască de aportul enorm al acestui front, mai ales acum, când toate forțele Axei sunt îngrămădite pe frontul de est. De altfel, Comandamentul trupelor germano-italiene din Tunis a început deja să se pregătească de evacuare, rechiziționând în acest scop bărcile pescăreşti, remorcherele şi vasele mici din mai multe porturi italiene. Tot în legătură cu „frontul nr. 2" este desigur şi sosirea şefului misiunii militare britanice din URSS la Moscova, precum şi a doua vizită, în decurs de o lună, a misiunii militare turce în Egipt.

Deşi, prin neutralitatea sa, Turcia a jucat un rol destul de important în actualul conflict, evenimentele par a ne spune că tot acțiunea este mai bună.

Demnă de remarcat este superioritatea aeriană pe care o au în ultimul timp forțele anglo-americane, ce au executat asupra oraşelor germane bombardamente de o eficacitate ce nu s-a văzut până în prezent, din partea niciunei puteri.

Zilnic sunt bombardate centre industriale şi militare, bombardamente ce au îngrozit populația şi, dintr-o mulțime de scrisori

trimise din Germania pe front, reținem fără comentariu următoarea frază din scrisoarea Ernei Inzmer către caporalul Hans Sauer „Ce folos avem noi de spațiu vital, dacă nu putem apăra Berlinul?"

Pe de altă parte, însăşi presa hitleristă recunoaşte că moralul populației din Germania este subminat deja de loviturile primite pe frontul sovieto-german.

Să nu uităm că între timp, lovituri au mai fost şi „succesele" din Africa, ce vor contribui în largă măsură la „sporirea zbuciumării moralului". De adăugat că, în industria de război şi în întreprinderile germane, sunt sute de mii de muncitori străini, de care presa germană se plânge zilnic că sabotează instituțiile şi funcționarea serviciilor, autoritățile fiind nevoite să ia tot felul de măsuri contra lor.

Germaniei îi trebuie mai mult ca oricând moral bun în interior, siguranță şi linişte, elemente ce sunt necesare în asfel de situație, or acestea se vede că nu mai există în plinătatea lor. Lupta partizanilor în Franța şi Iugoslavia se accentuează, acum când forțele armate trebuiesc să fie întrebuințate pe front.

O mare lovitură morală pentru Hitler o constituie rezultatul alegerilor în parlamentul danez, unde, cu mari presiuni, grupele fasciste abia au obținut 2% din voturi. Să nu uităm că Danemarca e ocupată de hitlerişti şi suntem în plin război. Restul, fără comentariu. Axei îi fuge terenul de sub picioare şi vedem că, chiar în Turcia, țară neutră, execută presiuni asupra celor ce nu sunt, sau nu au vederi favorabile Axei, cum este cazul ziarului turc „Enis Abah", căruia nu vrea să-i mai dea hârtie.

Primăvara, situația fronturilor, evenimentele diplomatice şi politice vorbesc pentru surprize şi ele nu vor întârzia.

Duminică, 23 mai. Azi împlinim şase luni de prizonierat. Vremea ploioasă ne sileşte să stăm în dormitor. Dimineață am fost indispus şi m-am culcat. După-masă, un fel de ser-

bare ca de obicei, iar seara am mâncat afară, pentru că s-a înseninat.

O vizită a unui delegat de la Moscova pe la bucătărie ne-a anunțat că ne va îmbunătăți hrana. Pe noi ne bucură acest lucru, să vedem însă dacă va fi adevărat.

Luni, 24 mai. Zi frumoasă. S-a anunțat o inspecție oficială şi cu aceasta, de mâine, o îmbunătățire simțitoare a hranei. Suntem veseli, parcă iar miroase a pace în aer.

Inspecția n-a venit azi, însă, cu alimentele care au sosit seara, au fost mărite într-adevăr rațiile: unt 70 g, zahăr 60 g, compot zilnic.

Seara, la masă, am avut o surpriză: după exact şase luni, ne-au dat jumări de ouă (praf de ouă conservat, produs american).

Ca noutăți, se vorbeşte insistent despre pace. Se zice că începând de la 21 mai, statul sovietic a recunoscut biserica ortodoxă şi că de Sfinții Constantin şi Elena s-a făcut prima slujbă în bisericile din Rusia. (Biserica noastră din mijlocul lagărului, una din cele mai mari şi renumite prin picturile ei şi mai ales prin fresca Învierea Domnului, a rămas mai departe magazie pentru alimente – la parter – şi lăcaş pentru cuiburile ciorilor – în turle).

EXTRAS DIN APELUL CELOR 338 OFIȚERI ROMÂNI PRIZONIERI DIN LAGĂRUL 58

„...Părinți, chemați copiii voştri de pe front! Soții, cereți soților voştri să se înapoieze în țară! Copii, nu-i lăsați pe frații sau pe părinții voştri să se ducă la război. Români, luptați din toate puterile contra războiului distrugător!

Luptați din toate puterile voastre pentru pacea binefăcătoare! Cereți şi alegeți din sânul vostru, al țăranilor, muncitorilor şi intelectualilor progresişti un guvern al vostru, un guvern care să

înțeleagă și să lupte pentru apărarea intereselor voastre, adică pentru pacea de mâine, prin victoria marilor democrații Rusia Sovietică, Anglia și America!"

Marți, 25 mai. Azi am luat toată ziua masa afară. Cu 60 g unt pe pâine, compot și ceai, am fost boieri. La ora 8 a venit în inspecție generalul [Ivan] Petrov, comandantul tuturor lagărelor din URSS, subsecretar de stat la NKVD.

A inspectat perimetrul, cu noi n-a stat de vorbă. Ni s-a comunicat oficial că nu ne mută în alt lagăr. Vizita a durat 15'-20'. Datorită lui am avut însă parte de masă bună.

Iarăși se confirmă vestea păcii prin populația civilă și doctorul-șef de la lagărul 74, care a venit pe aici.

Miercuri, 26 mai. Dimineață, vremea rea ne-a găsit în dormitor, silindu-ne să luăm masa și la prânz, înăuntru. După ce a ieșit soarele, am putut sta afară, pe bănci.

Se spune că la Oranki au sosit bocanci noi și transporturi de alimente. În adevăr, după masă, când au venit alimentele, ne-au adus lapte condensat la cutie și praf de ouă. La ora 17 ne-au dat câte o cutie de 380 g lapte condensat la opt inși, pe care l-am diluat cu ceai. A ieșit ceva bun. Pentru seară, avem ouă jumări.

Se aude că al doilea transport de alimente, care trebuie să vină, ne va aduce și un supliment de pâine de 150 g pe zi. La trupă s-a mărit rația de zahăr și unt la 60 g. După câte auzim și mai ales că zvonurile se confirmă imediat, toate aceste considerente ne fac să credem că în curând vom pleca acasă astfel:

a) La Oranki se cară cu mașinile noi transporturi de alimente, s-au adus bocanci noi și rufe;

b) Mărirea serioasă a rațiilor și îmbunătățirea calității lor. Acum, pentru seară, se va pune în ciorbă varză și praf de pește. Parcă suntem niște porci puși la îngrășat. Ne îndoapă cu de toate.

c) Mai întâi, această situație nu poate să dureze mult, din cauza consumului enorm, gândindu-ne la numărul mare de prizonieri pe care-l au rușii.

d) Al doilea, n-ar face ei acest lucru dacă n-ar fi ceva hotărât dinainte, pentru că n-ar lipsi populația lor și chiar armata de atâtea lucruri, pentru a le da prizonierilor.

e) Al treilea, cred că lipsirea populației și mai ales a armatei lor de aceste alimente ar produce nemulțumiri.

Joi, 27 mai. De dimineață, pe lângă untul și zahărul obișnuit, ne-au mai dat și 90 g icre de Manciuria, ceva rar pentru prizonieri. În plus, după amiază s-au distribuit câte 2 g de vitamine în ceai. S-au pus serios cu îngrășatul pe noi. La prânz am avut o supă de fidea cu șuncă și o cașa groasă de crupe, seara o supă de varză cu praf de pește, compot și jumări de ouă cu unt.

Pentru mâine se anunță la prânz felul trei: un șnițel prăjit în unt, iar dimineață lapte condensat.

Durerea noastră este că bucătarii, care sunt toți ofițeri români, antifasciști bineînțeles, și care lucrează mână în mână cu rușii și sublocotenentul Podoleanu, fură de sting din alimentele substanțiale: ouă, unt, icre, zahăr, conserve, lapte etc. Au ajuns ca niște căpușe, nici nu pot să se miște de grași ce sunt.

Pe lângă aceasta, sublocotenentul Podoleanu, starșele de lagăr, a devenit de o obrăznicie crasă. Aruncă insulte mai ales ofițerilor superiori.

Ești în mâna lor. Orice-ai face, orice ai reclama, n-ajungi la niciun rezultat. Rusul care este comandant de lagăr mănâncă tot timpul la bucătărie și pleacă acasă cu tot felul de pachete pline cu conserve din rația noastră. Nu o să-ți dea niciodată dreptate ție, prizonier, care te plângi. Dreptatea va fi întotdeauna de partea lui Podoleanu, care are grijă de el, îl hrănește și-i dă pachete să ducă acasă sau să vândă în afara lagărului.

Poate îi va răsplăti odată şi pe ei Dumnezeu, după toate meritele acestea.

Vineri, 28 mai. Masa a fost bună. În timpul ei a venit o nouă inspecție: un colonel intendent, care a ordonat să ni se dea şi dimineața o ciorbă. Seara încă o inspecție, alt colonel, care a promis că ne vor aduce paie pentru saltele (acesta este cel mai bun lucru pe care-l poate face; de aproape două luni dormim pe scândura goală) şi probabil vor mări şi rația de pâine.

Ne-a întrebat apoi cum simțim alimentația aceasta şi a spus că, hrănindu-ne astfel şi cu aerul de stațiune climaterică, într-o lună de zile trebuie să ne îngrăşăm. A dat ordin ca, pentru cei ce vor să muncească, să se dea supliment. Dar cine vrea să muncească acum? Nimeni nu are nevoie de supliment!

După-masă au plecat din lagăr opt soldați care au semnat că vor să rămână în Rusia.

Sâmbătă, 29 mai. Se anunță o vreme admirabilă. Meniul de azi? 60 g zahăr, 50 g unt, 600 g pâine (albă şi neagră) şi ciorbă de crupe; la ora 10, lapte cu ceai; la prânz: supă de crupe cu praf de peşte, cartofi prăjiți cu slănină şi 250 g caşa; la ora 16 ceai cu vitamine; seara 250 g caşa, omletă şi compot.

Azi-dimineață, la deşteptare, a venit o maşină cu cartofi pentru ciorbă. În adevăr am ajuns să mâncăm boiereşte, deşi totuşi nu ne simțim sătui. Însă acest program ne va reface în scurt timp. Tare eram prăpădiți, nişte umbre, nişte schelete ambulante înfăşurate în zdrențe. La trupă este acelaşi program de hrană.

Mă bucură veştile de la Oranki: toți cei de dincolo sunt foarte veseli şi afirmă că într-adevăr nemții au început ofensiva. Pe ruşi i-a speriat succesul obținut cu noul avion de vânătoare I.A.R.-81, echipat cu şase mitraliere şi patru

tunuri, care se zice că, după rezultatele obținute, i-a silit să ceară armistițiul încheiat de vreo câteva zile.

Primul transport de ofițeri superiori români ar fi plecat deja de la Moscova spre țară. Aşteptăm ca scurgerea vremii să confirme aceasta. Dacă până în 10-15 zile nu ne dau nicio ştire de pe front, despre nicio activitate, înseamnă că acesta este adevărul. Nu ar face ei această îmbunătățire de hrană, dacă nu le-ar fi intrat morcovul şi nu s-ar gândi că la sfârşit li se va cere socoteală de starea prizonierilor.

Duminică, 30 mai. Vremea bună. La fel mâncarea. Meniul ca ieri, în plus şnițel prăjit în unt. Am primit şi câte 150 de țigări pe ultimele zece zile din mai.

La spital au venit inspecții interesate de starea bolnavilor, încurajându-i să se întremeze repede, pentru drum.

După-amiază a fost obişnuita serbare, precedată de conferința lui Codler, în care a arătat că această îmbunătățire a mâncării se datoreşte reglementării transportului pe C.F. şi pe apă, precum şi faptului că ruşii au rezerve nelimitate de alimente. Şi nu cum s-au lansat zvonuri răuvoitoare că au mâncat bătaie pe front sau că ar fi intervenit vreo terță putere pentru îmbunătățirea hranei prizonierilor.

Prin aceasta ne-au confirmat zvonurile care circulă: că la Harkov au pierdut cca. un milion de oameni, după care au avut şi alte pierderi, în urma cărora [Semion] Timoşenko a încheiat armistițiul şi în curând va urma şi pacea.

La serbare a venit şi multă populație civilă în haine de sărbătoare (ceva neobişnuit până acum). Ei ne-au spus că la gară ar fi garnituri pentru transportul prizonierilor.

Toată lumea este veselă. Pentru noi, începe de azi altă viață, aşteptăm drumul la gară, îmbarcarea şi predarea la

graniță. Vor fi, şi toate acestea curând: cca. 30 zile. În tot acest timp, hrana rămâne ca acum. Vom ajunge acasă pe la sfârşitul sau chiar la mijlocul verii, nu cred că vom împlini un an de când am plecat spre front.

Ceva nou: ieri, după inspecția colonelului rus, neau adus într-adevăr paiele promise pentru saltele, aşa că acum suntem boieri, dormim – zice-se – pe moale.

Luni, 31 mai. Dimineață a început să bată un vânt rece. N-am văzut aşa vreme capricioasă ca aici, în luna mai. Cu ziua de azi am terminat şi luna şi am încheiat primăvara.

De mâine intrăm în vară. Poate va da Dumnezeu să se încălzească, să avem norocul să umblăm şi noi mai dezbrăcați, căci ne-am săturat de purtat mantaua. În toată luna mai, nu ştiu dacă am avut 10-12 zile călduroase, încolo numai zile înnourate sau cu ploaie.

Meniul de azi la fel ca ieri, mai puțin șnițelul, care a fost pe trei zile.

Pe la ora 8, s-a anunțat vizita medicală a întregului lagăr şi, pentru aceasta, am avut noroc de o ciorbă foarte bună la prânz. Comisia medicală face o triere a ofițerilor debili, care rămân aici, la spital, cu încă vreo 70 de bolnavi aduşi de la Oranki. Se zice că ar pleca vreo 200.

Venirea comisiei medicale s-a amânat însă pentru mâine, când vom vedea dacă plecăm sau rămânem.

Dan Antonescu se tot învârte de colo până colo, nu ştie ce să facă, pe lângă cine să se dea bine ca să rămână, să nu piardă suplimentul de caşa de la Stănescu şi pe cel de pâine de la Văianu.

Un caporal dulgher, venit de la Oranki pentru amenajarea unui parc de copii lângă lagărul nostru, spune că în Lagărul 74 se vorbeşte despre plecare din iunie. Ne mai țin un pic pentru refacere. Să vedem deseară, când vor veni alimentele, ce noutăți aflăm.

Marți, 1 iunie. Prima zi de vară se anunță friguroasă, cu vânt tăios. În alimentele care au sosit este și carne, așa că supele vor fi consistente.

Știrile oficiale spun că pe front nu s-a petrecut nimic nou: aviația rusă bombardează nodurile de cale ferată din Ucraina, la Novorossiisk au fost acțiuni importante.

Circa 1 000 de avioane anglo-americane au bombardat Dortmund și Düsseldorf, pricinuind mari pagube clădirilor. Pe frontul din Kuban, 23 de români din Divizia 3 Cavalerie s-au predat rușilor, iar în Marea Neagră au fost scufundate patru șlepuri. Vedem bine că toate informațiile sunt date numai de umplutură.

Miercuri, 2 iunie. Ieri după-amiază, comisarul Codler și-a ținut conferința săptămânală în care, probabil ca să ne risipească optimismul, ne-a anunțat că vor începe lucrările pentru amenajarea unui nou lagăr model, pentru ofițeri, la 2,5 km de Oranki, unde vom putea munci și noi, dacă vrem. Are nevoie de 200 de ofițeri pentru amenajarea unui drum de acces până acolo.

A întrebat cine vrea să se înscrie. S-au înscris doar vreo 60 de inși. Dacă a văzut că nu face nimic în felul acesta, sublocotenentul Podoleanu împreună cu maiorul dr. Borșan, adunând tot lagărul, au făcut o vizită medicală sumară, triind pe cei buni de muncă și trecându-i pe o listă. La urmă, după ce au întocmit acest tabel, au cerut să-l semnăm (era intitulat: „Tabel cu ofițerii care doresc să ia parte la muncile de autodeservire a Lagărului 74").

N-a vrut nimeni să semneze. Ca să nu rămână cu tabelul nesemnat, au obligat atunci pe comandanții de companii și plutoane să le semneze în numele ofițerilor din subordine. Ne-au spus că pe aceștia îi mută în altă parte, unde sunt bine cazați și li se dă mâncare mai bună.

Pentru moment, acest tabel a produs o mare perturbare în speranțele și optimismul nostru.

Seara însă, când sublocotenentul Văianu a venit cu alimentele de la Oranki, ne-a adus aceleaşi veşti bune ca înainte. Acolo se vorbeşte că ofiţerii superiori pleacă la Moscova pe ziua de 8 iunie, iar noi, în jur de 15-16 iunie.

Populaţia ne spune că la radio s-a comunicat încheierea păcii. Bucuria noastră este mare acum, mai ales că ne-au lăsat în plata Domnului şi cu semnăturile.

Joi, 3 iunie. 100 de ofiţeri trebuia să mergem dimineaţă la muncă, pentru a săpa o grădină de zarzavat, dar n-am plecat, din lipsă de santinele.

Ne-am aşezat la rummy până la prânz. Către ora 12, a venit o comisie medicală care consultase înainte de masă trupa, iar apoi s-a apucat să-i claseze şi pe ofiţeri în trei categorii: prima – foarte buni, a doua – pasabili şi a treia – slabi. Ei zic că pentru muncă, dar noi credem că vor să vadă rezultatul unei luni de alimentaţie bună. Pe mine m-au trecut la categoria a doua, pe Dan şi pe Fănică la a treia. Primele două categorii sunt pentru munci în exteriorul lagărului, a treia în interior.

Un nor ne-a întunecat puţin optimismul, mai ales că se vorbeşte de mutare de aici, ca să aducă în locul nostru prizonieri bolnavi.

Ruşii caută să dezmintă prin orice mijloc zvonurile de pace, însă noi nu credem că aceste inspecţii zilnice şi îmbunătăţiri substanţiale ce se văd în alimentaţia prizonierilor (acum au angajat doi bucătari, special pentru dieta de la spital, gătind aproape fiecărui bolnav meniul recomandat de doctor), cu cheltuieli enorme, pot să fie după cum spun ei, numai pentru a ne reface în vederea lucrului şi a anotimpului rece.

De ce n-au procedat aşa astă-iarnă, când eram slăbiţi peste măsură?

Ştirile despre pace care circulă pe la populaţia civilă trebuie să aibă un substrat de adevăr. Toţi civilii cu care

venim în contact prin corvezile exterioare ne confirmă că războiul s-a terminat, ruşii din lagăr şi vopsiții[24] spun că nu, că aceste pregătiri se fac numai pentru refacerea sănătății.

Este 3 iunie şi ei anunță că războiul a intrat într-o fază de stabilizare! Este asta oare posibil la nemți, când ei ştiu ce înseamnă o iarnă în Rusia? Nu putem crede nici în ruptul capului. Rămâne ca timpul să confirme sau să infirme aceste veşti.

Azi a fost Înălțarea Domnului şi Ziua Eroilor. Ne-am gândit cu toții la slujbele şi parastasele din țară pentru noi. Probabil că multora ne-au mâncat colivele, însă noi trăim cu speranța că în curând va veni ziua întoarcerii, când aceste visuri urâte se vor termina.

Vineri, 4 iunie. Dimineață au venit comisarul Codler şi maiorul Popescu de la lagărul 74 şi, către ora 12, au ordonat adunarea pentru a ne vorbi despre muncile de autoservire la care vom lua parte: construcția unui nou lagăr, un drum de acces până acolo şi activitățile de la grădina de zarzavat.

În funcție de vizita medicală, vom fi repartizați în brigăzi de lucru. Până atunci însă trebuie să întocmim nişte tabele, în care să ne înscriem toți cei care lucrăm. Ei au insistat din nou să semnăm aceste tabele, însă în urma refuzului nostru categoric, au renunțat la această dorință, cerând să fie semnate doar de comandanții de plutoane şi companii.

Care o fi scopul, pentru ce pretind cu atâta insistență să semnăm? Probabil vor să se acopere cu hârtii, atunci când vor fi întrebați la ce munci i-au supus pe ofițeri. Cu cât cer ei mai insistent aceste tabele, cu atât suntem convinşi că pacea este aproape.

[24] Cei trecuți de partea bolşevicilor.

Sâmbătă, 5 iunie. Către ora 12,30 noaptea, am fost treziți de un bombardament puternic de aviație şi un uruit serios de avioane în direcția N-NE, care a durat circa 2,5 ore (la distanță de circa 50-60 km). Se zguduiau geamurile, rachetele cu paraşută şi trasoarele de antiaeriană luminau cerul.

Această întâmplare ne-a spulberat orice iluzii că s-ar fi încheiat pacea, însă ne-am resemnat fără să ne pierdem speranțele. Aşteptăm acum să vedem care este totuşi cauza alimentației îmbunătățite şi a inspecțiilor zilnice ale diferiților şefi, atât la bucătărie, cât şi la spital, prin toate cotloanele.

Se bănuiesc două lucruri: sau au fost tratative de pace care n-au dus la vreun rezultat şi nemții au început ofensiva, sau în urma ofensivei germane, purtate până acum cu deplin succes (aşa cum am auzit), ruşii aşteaptă un sfârşit dezastruos al războiului şi au înțeles că vor trebui să răspundă de starea prizonierilor.

Bombardamentul de azi-noapte este normal, dar ne arată că frontul trebuie să fie pe-aproape, după durată şi numărul de avioane ce au participat.

Rămâne acum de văzut cum va continua această alimentație bună. Dacă era vorba de pregătire pentru munci, de ce nu ne-au dat mâncare consistentă şi astă iarnă, când lucram la pădure şi la konipark? Un întreg mister, nu ştim ce să credem.

Şi câte planuri ne făcuserăm noi, că în toamnă vom fi acasă! Poate că dă Dumnezeu să ajungem cel puțin de Crăciun alături de ai noştri.

Duminică, 6 iunie. Noaptea, între 12,30 şi 2,30 a fost aceeaşi activitate intensă de aviație, însă fără bombardament aproape. Din cele auzite, nemții ar fi atacat fabricile şi aeroportul de la Gorki.

Azi-dimineață am lucrat în corvoadă la împrăştiat pământul pe stadionul lagărului, iar după-masă am dormit ceva şi apoi a fost obişnuita serbare (mereu o porcărie). Acum facem tot felul de pronosticuri şi ne dăm cu părerea în privința situației frontului.

Luni, 7 iunie. Noaptea, aceeaşi poveste cu aviația. Huruie cca. două ore, trec tot timpul în valuri din direcția SE către NV. N-a fost însă niciun bombardament. Ieri noapte zice-se că au atacat podul de peste Volga, de la Gorki.

Au început căldurile cele mari. Azi am făcut plajă. Pe la ora 12 am auzit un avion în picaj, câteva bombe explodând şi antiaeriana trăgând apoi probabil după avion. Ce a fost nu ştim. Probabil ruşii au vreun aeroport prin apropiere.

Marți, 8 iunie. Povestea de noapte cu aviația e neschimbată. Ni s-a pus în vedere să camuflăm ferestrele cu pături, să nu fumăm noaptea pe-afară, să nu aprindem chibrituri la fereastră, să nu facem gălăgie în timpul alarmei. Santinelele au ordin să tragă acolo unde văd țigară aprinsă pe întuneric. Deşi nu avem lumină electrică în dormitoare, totuşi camuflăm ferestrele cu pături, ca să nu căscăm gura la bombardamentele aeriene. De obicei, la ora când încep raidurile, toți ne înghesuim la ferestre ca să vedem jocurile de artificii: fasciculele proiectoarelor şi trasoarele mitralierelor şi tunurilor antiaeriene.

Azi am fost în corvoadă, la săpat într-o grădină de zarzavaturi. Nu prea ne-am omorât cu munca, santinelele au fost cumsecade.

Miercuri, 9 iunie. Nimic anormal, decât faptul că ne vom muta chiar mâine de aici la Oranki, după câte se pare. Nu ne convine, pentru că acolo nu găsim asemenea aer curat şi curte cu umbră, pomi şi bănci amenajate, unde putem să luăm masa afară sau să ne plimbăm pe alei.

Programul de alimentație încă se menține. Ieri au adus țigări pe numai patru zile. De ce? Nu vrem să ne gândim că nu ne-ar mai da.

Joi, 10 iunie. Aseară ne-au făcut control la lucrurile personale, scoțându-ne afară cu echipament şi bagaje. Mie mi-au luat sticla cu cerneală pentru stilou, cărțile de conversațiuni ruso-române şi româno-ruse, solnița şi un tub cu pastile contra tusei. Ultimele două mi le-au restituit mai târziu, primele două nu.

Deşi aşteptăm să plecăm, totuşi programul s-a desfăşurat normal: aceleaşi corvezi, aceeaşi mâncare. Noaptea, programul de bombardament intens al aviației germane.

La ora 19,30, s-a ordonat plecarea la Oranki, în convoaie de câte 100. Toți ofițerii de la Schit, în total 320, am intrat la corpul 7. Deşi ranița era grea în spate, drumul n-a fost anevoios, dar am transpirat totuşi.

Noaptea, la 12, iarăşi uruitul avioanelor, poate mai intens ca de obicei, care a durat 2,5 ore. Mânuite de femei, proiectoarele ruseşti îşi încrucişau fasciculele pe cer. Nemții nu s-au sinchisit.

Vineri, 11 iunie. După împărțirea alimentelor de dimineață, 300 g pâine albă, 30 g unt, 40 g zahăr, 50 g omletă şi lapte condensat, a început vizita pe la celelalte corpuri de ofițeri. Toți eram altfel, arătam bine, iar mie mi-au spus că sunt chipeş.

Un eveniment trist pentru noi: la ora 10,30 a încetat din viață în spital sublocotenentul Romică Aliman, bolnav de ulcer la duoden, care probabil s-a transformat în cancer. Era din regimentul nostru.

La prânz am primit: 300 g pâine albă, 500 g ciorbă de crupe cu unt, 500 g caşa de grâu cu unt, foarte groasă, 50 g de peşte prăjit în unt şi 250 g compot foarte dulce şi bun.

Seara: 500 g ciorbă de peşte, 50 g friptură. Ne-au dat şi vitamine.

Câte ceva din noutățile lagărului: Podoleanu de la Schit a fost schimbat de la starşie cu un colonel ungur, din cei care s-au dus în locul nostru acolo (unguri, nemți şi italieni). El, ca să aibă o gamelă în plus, a intrat la bibliotecă, iar sublocotenentul Dabija s-a băgat bucătar.

Aici în lagăr, avem avantajul că suntem mai liberi şi nu prea ne bate nimeni la cap. Putem sta în dormitor, putem dormi oricât şi oricând.

Sâmbătă, 12 iunie. Dimineață am facut plajă şi am jucat rummy. La prânz am avut 20 g slănină fiartă, iar seara, 120 g budincă de fidea. Noaptea n-a fost activitate de aviație.

Duminică, 13 iunie. În programul de dimineață intră de-acum plaja, combinată cu somn sau cu rummy. Aseară a fost un concert dat de nemții din lagăr, foarte simpatic. Noaptea ne-a vizitat din nou aviația germană. Noutăți ale frontului: englezii au ocupat insula Pantelleria din Mediterana.

Luni, 14 iunie. Pogorârea Duhului Sfânt. Pentru prima dată de când sunt prizonier, am ascultat o slujbă oficiată de părintele Beşchea în Corpul 7, cu un patrafir făcut de sublocotenentul G. Geantă şi cu o cruce de lemn sculptată de unul dintre camarazi, pe care nu-l ştiu după nume.

Mâncarea se menține la aceeaşi calitate. Am aflat cauza posibilă a schimbării regimului alimentar: după unii, am trecut din administrația N.K.V.D., care ne considera deținuți politici, în administrația Ministerului de Război, unde suntem încadrați ca prizonieri; după alții (varianta cea mai verosimilă), este că de la 1 Mai ruşii au aderat la convenția internațională pentru tratamentul prizonierilor de război şi, primind alimente de la americani, ne-au îmbunătățit hrana cu dublu scop: întâi pentru a salva bruma de prizonieri ce au rămas în viață, şi al doilea, pentru a ne întrema cât de cât pentru şantierul care va începe în curând.

Se pare că zvonurile de pace au fost baliverne, iar noi vom începe campania de lucru la noul lagăr.

Marți, 15 iunie. Am semănat cartofi. Ne-am trezit la 3½ dimineața, am mâncat, şi la 5 am plecat la câmp. După două ore de mers, în care timp ne-a udat ploaia, am ajuns; acolo ne-a răzbit frigul şi am tremurat toată dimineața. Trebuia să plantăm cartofii în urma plugului. Munca n-a fost grea, însă cartofii n-au fost destui, astfel că ne-am oprit. La prânz, am mâncat pe câmp. Ne-au adus mâncarea cu maşina. Înainte de sosirea mesei însă, am mâncat pe săturate cartofi copți, aşa că marmita a fost ca supliment. Ne-am simțit sătui până seara.

În lagăr, la lăsarea întunericului, am mâncat iar bine. Nu mai vorbesc de somn, am dormit toți neîntorşi, din cauza oboselii. Pe mine, neobişnuit cu mersul pe jos, mă usturau tălpile.

Miercuri, 16 iunie. Dimineață rece. Azi n-am fost la lucru. Ultimele bancuri în lagăr: Papa s-ar fi dus la Londra, probabil pentru ceva intervenții de pace. Se dau lupte în regiunea Kalinin, 150 km NV de Moscova. Probabil că frontul merge prost, pentru că ruşii nu dau niciun comunicat. Mâncarea însă e bună.

Joi, 17 iunie. Azi am fost în corvoadă la pădure. Am tăiat trunchiuri cu joagărul şi am crăpat butuci cu toporul.

După-masă, am dormit până la 18,30, apoi am ieşit la plimbare prin curte.

Vineri, 18 iunie. Dimineață plajă, după-amiază somn. Ultimele ştiri: de la 15 iunie s-a desființat Internaționala a III-a[25] şi, prin aceasta, programul de luptă mondială a comuniştilor a avut aceeaşi soartă. Pare a fi o condiție impusă probabil ruşilor de anglo-americani, la conferința de la Washington.

[25] Cominternul (Internaționala a III-a) a fost desființat de Stalin la 15 mai 1943 (*n.red.*).

Ruşii susţin că ofensiva germană n-a început şi că pe front nu se întâmplă nimic important, decât bombardamente de aviaţie, atât într-o parte, cât şi în cealaltă.

Ca bancuri, se spune că pe data de 16 iunie, când au încetat raidurile aviaţiei germane, Hitler ar fi dat un ultimatum lui Stalin, afirmând că vrea să stea de vorbă cu un nou regim (pentru aceasta ar fi fost desfiinţată Internaţionala III-a), iar Voroşilov ar fi preluat conducerea statului. Termenul ultimatumului este 22 iunie, când se împlinesc doi ani de război cu ruşii şi când nemţii vor declanşa ofensiva cu toate forţele de care dispun.

Altă noutate: s-ar fi comunicat la Radio România că familiile celor căzuţi prizonieri în URSS trebuie să se prezinte la oficiile Crucii Roşii pentru a-şi ridica scrisorile de la aceştia. Radio Moscova a dat în mai multe rânduri listele, mai mult sau mai puţin complete, ale prizonierilor.

Noutăţile de azi ne-au bucurat, au mijit iarăşi speranţele. Ne frământă însă o întrebare: *din ce cauză nu au început până acum nemţii ofensiva, sau, în cazul că au început-o, de ce nu vor ruşii să spună adevărul ?*

Englezii au ocupat în Mediterana pe lângă Pantelleria încă două insule: Lampedusa şi ... (n-am reţinut numele)[26], ale căror garnizoane s-ar fi predat.

Sâmbătă, 19 iunie. Dimineaţă a fost vreme urâtă, trăgea a ploaie, aşa că am dormit până aproape de masă. În loc de lapte la cutie, ne-au dat lapte acru (ceva prost). Calitatea mâncării a început să lase de dorit. Caşa e slabă, seara nu am primit omletă.

După-amiază ne-au venit în pluton noi oameni: Fâşie Florin, Şerbănescu Ştefan, Ionescu Stelian, Teodorescu Alecu şi Radu Muşat, toţi buzoieni. Acum suntem un pluton aproape numai de buzoieni.

[26] Probabil este vorba despre Insula Linosa, cucerită de britanici la 13 iunie 1943 (*n.red.*).

Duminică, 20 iunie. Zi de repaos. De dimineață, plajă. Au plecat la un sanatoriu toți cei bolnavi de tuberculoză. Ieri au sosit 40 de ofițeri prizonieri de la Stalingrad, dintr-un spital de lângă Moscova. Sunt ofițeri din diviziile 1, 14 şi 20 şi au capitulat la sfârşitul lui ianuarie. Ei spun că Radio România şi ziarele n-au pomenit de noi, cei de la Don, că am capitulat şi relatează că rezistăm eroic, în frunte cu Lascăr şi Mazarini.

Luni, 21 iunie. Obişnuita plajă de dimineață. În zori, la ora 4, a murit colonelul Anastasescu, comandantul Regimentului 9 Dorobanți, bolnav de diaree şi ciroză.

Marți, 22 iunie. Solstițiul de vară. Întunericul se lasă la ora 22,30, iar zorile mijesc la 3, adică noaptea este de 4,5 ore. Astăzi se împlinesc doi ani de război cu Rusia. Noaptea trecută, după o săptămână de întrerupere, ne-a vizitat iarăşi aviația germană, cca. 2,5 ore. De dimineață a început baia şi curățenia în corpul nostru de dormitoare. La ora 14,30, au venit dintr-un lagăr din Siberia vreo 400 de ofițeri prizonieri.

Ultimul banc: Turcia a închis frontiera spre Siria. Acest fapt ne bucură mult, mai ales că este confirmat de vopsiți. Un atu în plus pentru câştigul german.

Miercuri, 23 iunie. Calitatea mâncării e proastă. Au rămas pe jantă cu alimentele. De vreo şase zile s-a desființat omleta de seară, dimineața, în loc de unt, ne dau 20-30-40 g de slănină, la prânz primim felul trei doar din două în două zile, câte 80-100 g de peşte prăjit.

Ne bucură că se confirmă oficial chestiunea frontierei Turciei către Siria. Pe marginea acestei chestiuni circulă diferite bancuri: că regele Angliei s-a dus la Ankara pentru ca turcii să-şi definească precis atitudinea, că nemții ar fi trecut cu ceva armată prin Turcia, îndreptându-se spre Caucaz. Rommel ar fi luat comanda armatelor din Caucaz.

În tot cazul, ceva trebuie să fie adevărat. Aseară a fost adunarea lagărului pe naționalități și au vorbit comisarii politici respectivi, cu ocazia aniversării a doi ani de război ruso-german. La noi a făcut bilanțul pierderilor comisarul Codler, arătând totodată și situația proastă în care se găsește Axa.

După aceasta, căpitanul Boțoacă a înfierat politica lui Antonescu, apoi sublocotenentul Bodiu a făcut același lucru, prezentându-ne la sfârșit un manifest de citit la Radio Moscova, prin care cere ieșirea României din războiu, mai devreme de terminarea defavorabilă a acestuia și prăbușirea Germaniei.

Au semnat vopsiții și funcționarii, apoi au venit cu el prin dormitoare, dar n-au avut aderenți.

Joi, 24 iunie. Împlinim șapte luni de prizonierat. După câte văd, numărul 7 mă urmărește: Regimentul 7 Artilerie, Bateria 7, aici corpul 7, plutonul 7. Sperăm că luna 7 (iulie) va fi mai bună, aducându-ne dezlegarea.

De-ar da Dumnezeu să se termine repede, că tare ne-am săturat de ruși, deși cu toții arătăm bine și la față și la corp (incomparabil cu astă iarnă, când eram niște umbre). Cealaltă adiere de pace n-a fost decât o amăgire, acum trăim cu speranța că poate Crăciunul îl vom petrece acasă.

Ieri au sosit 13 ofițeri dintr-un lagăr din Siberia.

Vineri, 25 iunie. Cu funcția mea de artelnic, deși sunt categoria 2, am scăpat totuși de corvezi, așa că nu prea am ocupație. Am luat obiceiul să dorm dimineața, după-amiaza și noaptea; când pot, nu pierd ocazia, trece și timpul ușor și sunt în profit. Ceilalți ofițeri de categoria 2 ies zilnic aproape, la corvezi. Cât timp voi putea chiuli, nu mă dau înapoi.

Sâmbătă, 26 iunie. Dimineață devreme a început o ploaie bună, care a ținut până la 6,30, amăgindu-ne cu

speranța că nu ieşim la corvezi. Totuşi, la ora 7 au început să strige adunarea grupelor pentru muncă.

Vremea se menține umedă. În ultimul număr din „Graiul Liber" scrie că Radio România a anunțat în 06.06.1943 că acei care au rude prizonieri în Rusia, să se prezinte la oficiile de Cruce Roşie, pentru a-şi primi corespondența şi că pot răspunde prizonierilor pe cărți poştale date tot de Crucea Roşie. Să vedem dacă primim ceva. Au sosit azi două scrisori trimise în luna ianuarie, pentru prizonierii vechi. Acum vreo 15 zile au mai venit alte patru scrisori, tot pentru cei vechi. Cum se face că în rândurile noastre nu sosesc scrisori decât pentru vopsiți?

Duminică, 27 iunie. Am avut noroc de o zi frumoasă de repaos. La ora 11, părintele Beşchea a oficiat o mică slujbă religioasă.

Din ultimele informații: ruşii au bombardat un aerodrom lângă Leningrad (ceea ce înseamnă că nemții au ajuns acolo); ruşii au respins vreo 50 de atacuri germane la Micinsk, o localitate la 30 km SV de Moscova (ceea ce înseamnă că nemții presează acolo).

De Caucaz nu pomenesc nimic; iar de pe front anunță mereu: nicio activitate. Probabil le merge rău şi nu le convine să spună. Circulă persistent zvonul că nemții ar fi lichidat Caucazul.

Luni, 28 iunie. Zi ploioasă până la apus.

La corvoada de la drumuri s-a întâmplat un accident: căpitanul Cotorcea, care ceruse voie să-şi facă necesitățile, a fost împuşcat în poziție ghemuită de un ceasovoi, căruia i s-a părut că a intrat în zona interzisă. Glonțul a trecut prin biceps, vârful pieptului şi muşchii ambelor picioare, la intrare găurind şi la ieşire rupând.

A fost transportat imediat la spital. Probabil va rămâne infirm pe viață. De un car de vreme ruşii îşi fac de cap:

au împuşcat fără motiv un italian, un neamţ şi acum un român.

Marţi, 29 iunie. Sfinţii Petru şi Pavel. O zi rece din cauza ploii şi a vântului din timpul nopţii. Nimic nou de semnalat. După masă, a rulat filmul „Victoria din pustiu" despre înaintarea armatei engleze în urmărirea lui Rommel, prin Africa.

Miercuri, 30 iunie. Azi am fost şi eu în corvoadă la drumuri. Am avut noroc de zi frumoasă şi am lucrat în chiloţi, ca să mă bronzez. Cu munca însă nu prea ne-am omorât.

Se lucrează la amenajarea drumului Oranki-Mănăstîrka, drum care leagă vechiul lagăr cu cel nou ce se construieşte acum. Cărăm nisip cu tărgile şi roabele pe şosea, unde apoi este bătut cu maiurile de lemn.

Joi, 1 iulie. Am trecut în a doua jumătate a anului. Luna aceasta au început să circule bancuri noi, care ne dau mari speranţe. Din surse sigure, se zice că Leningradul este lichidat încă de la 24 mai, de asemeni şi Caucazul. Nemţii sunt în plină ofensivă spre Stalingrad şi la N de Moscova.

Vineri, 2 iulie. Se aude că hrana se va îmbunătăţi iarăşi. Informaţiile date de ruşi spun obişnuitul: „nimic nou pe frontul de Est", numai acţiuni de aviaţie şi bombardamente. Acum ruşii recunosc – ca niciodată – multe avioane engleze doborâte în raidurile efectuate deasupra Germaniei. Numai într-unul singur au recunoscut pierdute 54 avioane. Se vorbeşte despre ocuparea oraşului Kalinin şi a Tulei. Azi au plecat din lagăr, probabil spre Moscova, 6 antifascişti germani. Se aude că vor pleca toţi. Suntem în aşteptarea unor veşti senzaţionale în scurt timp.

Sâmbătă, 3 iulie. Dan şi Fănică, de categoria 3 (la lucru interior), au fost şi ei în corvoadă – de plăcere – la drumuri.

Eu am rămas şi mi-am cârpit lenjeria toată dimineaţa. La ora 12, comandantul lagărului a inspectat dormitoare-

le. În vederea controlului unui general de la Moscova, se face curățenie peste tot. S-a văruit chiar şi zidul înconjurător, ceea ce-i dă un aspect foarte frumos.

Duminică, 4 iulie. Deşteptarea la ora 3. La 5,30 am plecat în corvoadă 400 de ofițeri, la plivit sfeclă. Din cauza ploilor, buruiana a înăbuşit sfecla. Am lucrat pe vine, până la ora 12,30. A fost o muncă foarte grea, comparabilă cu cea de la cărat butuci, de astă primăvară. La ora 10 ne-au dat 100 g pâine şi 30 g de slănină, însă la ora mesei şi-au bătut joc de noi: numai 200 g pâine. După masă am dormit buştean, noaptea la fel. Spre seară, au sosit 120 de ofițeri germani din lagăre de la vest, capturați la Stalingrad. Majoritatea sunt medici.

Unul din ei, care a fost prins la 13 mai, confirmă că, la acea dată, Leningradul era luat, ofensiva germană începuse pe două direcții, la nord şi sud de Moscova, pentru a o încercui. Când au plecat ei de lângă Stalingrad, începuse şi evacuarea populației civile, ceea ce înseamnă că frontul e aproape.

Luni, 5 iulie. Toată ziua am fost foarte obosit din cauza corvezii de ieri. Azi ne-au dat supliment 100 g de pâine pentru lucrul făcut la plivitul sfeclei. Circulă mereu aceleaşi bancuri, unele chiar mai înflorite.

Marți, 6 iulie. Din cercurile vopsiților se aude că zilele acestea se dau lupte decisive în jurul Moscovei. De-ar vrea Dumnezeu să se lămurească situația până la toamnă, căci, dacă îi apucă o nouă iarnă, nu cred că nemții vor putea să câştige războiul. În tot cazul, sper că fac toate eforturile, mai ales după mobilizarea totală, să termine cu ruşii până la venirea frigului.

Mâncarea, aproximativ bună.

Miercuri, 7 iulie. Corvezile se țin lanț în fiecare zi. Noroc că eu, cu funcția de artelnic, sunt scutit. Mă duc când vreau.

Ruşii comunică oficial că ofensiva germană a început de câteva zile între Kursk şi Orel şi că, în ciocnirile care au fost, nemţii au pierdut 587 tancuri iar ei 500, fără să câştige însă teren. Din surse sigure se confirmă că nodul de cale ferată Iaroslavl, la 150 km nord Moscova este în mâinile nemţilor, de asemenea, ziarul Pravda scrie că Efremov (la 150 km sud de Moscova) este tot la nemţi.

Vopsiţii au lansat bancul că detaşamente engleze ar fi debarcat în Creta.

Joi, 8 iulie. Se comentează bancurile apărute, în fel şi fel de variante, dându-le o mulţime de interpretări.

Vineri, 9 iulie. Unii susţin că nemţii ar fi intrat în prima linie de fortificaţii a Moscovei.

Sâmbătă, 10 iulie. Azi am fost la strâns fân, la 6 km depărtare de lagăr. Corvoada n-a fost grea, dimpotrivă, chiar foarte placută aş spune, însă drumul a fost obositor, din cauza căldurii şi a prafului. După masă, comisarul Codler ne-a transmis ştirile oficiale: de la 31.03.1943, frontul nu a suferit nicio schimbare, afară de regiunea Kalinin-Orel-Belgorod, unde nemţii au atacat fără rezultat, având însă pierderi 30 000 de oameni, 1 500 de tancuri şi 560 de avioane.

România nu mai are unităţi decât în Kuban, care sunt alimentate de batalioane de marş, ce sosesc necontenit de la P.S. Nemţii au pe front 210 divizii şi un nou tanc de 50 tone, cu calităţi superioare, numit tancul Tigru.

De asemeni, românii lucrează mult cu aviaţia lor pe front. A picat prizonier un căpitan aviator Octav Bănulescu din Flotila 1 Aviaţie. De pe frontul din Caucaz nu are nicio informaţie.

Duminică, 11 iulie. Zi de repaos, fără corvezi. Acum ruşii ne ţin bine cu peşte. Dimineaţa, 150 g în mână, iar seara, supă de peşte. Celelalte alimente sunt cam pe jantă. Azi

au sosit vreo patru vagoane, le descarcă şi le transportă cu maşinile de la gară.

Din zvonuri reiese că a început evacuarea populaţiei şi a familiilor ofiţerilor din această zonă. Se aude că şi Codler ar fi vrut să plece, însă nu i-a dat voie comandantul lagărului.

Luni, 12 iulie. În Mediterana, între Creta şi Sicilia, a avut loc o mare bătălie aeronavală, cu rezultate foarte bune pentru nemţi, în urma căreia Hitler ar fi fost la Leningrad, unde a primit defilarea trupelor şi unde ar fi declarat: „În iunie am realizat 3/4 din planul meu, în iulie îl termin; iar în august lichidez definitiv şi toată lumea se întoarce acasă. Să poftească acum englezii să formeze al doilea front în Europa!"

Churchill ar fi declarat şi el: „Până la căderea frunzei se vor produce în Mediterana evenimente importante, care vor lămuri complet situaţia fronturilor şi a războiului".

După câte se vede, ruşilor le merge prost: se confirmă ştirea că [Semion] Budionîi ar fi capitulat şi Caucazul ar fi în curs de lichidare. Se zice că în trupele lui s-ar fi instaurat debandada, că mulţi soldaţi ar fi fugit din faţa inamicului, îmbrăcaţi în civil.

Marţi, 13 iulie. M-au trimis într-una din echipele de la drumuri (după noua organizare a lagărului pe brigăzi de muncă) şi am lucrat azi la vreo 3,5 km de lagăr. Să ne fi văzut cum încărcam pământ în tărgi ca să-l cărăm apoi, că-ţi venea să râzi de astfel de metode înaintate. Învăţăm deci o meserie nouă.

La ora 14, ne-am întors în lagăr, după masă am dormit puţin. Nopţile nu ne putem odihni din cauza ploşniţelor, care au devenit insuportabile.

Miercuri, 14 iulie. Aceeaşi muncă la drumuri. Lucrăm cca. 4-500 de inşi la amenajarea drumului Oranki-

Mănăstîrka, de 3,5 km lungime. Azi am muncit până la ora 15. Ieri am primit supliment de lucru 250 g pâine neagră şi 110 g salam prăjit, azi am primit numai 150 g pâine, dar salam nu, pentru că am făcut numai 78% din normă. Dormim foarte bine, pentru că venim obosiţi de la lucru.

Joi, 15 iulie. Zi de repaos. Am făcut plajă până la 9,30, apoi m-am culcat. Vopsiţii au lansat bancul că englezii au debarcat în Sicilia, au ocupat Siracusa şi alte trei orăşele de pe coasta meridională. După câte se pare, sunt pure invenţii.[27] Se spune iar că nemţii i-ar fi buşit serios pe ruşi la Tula, încercuindu-le cca. 1 700 000 de oameni. Aşteptăm confirmarea. În tot cazul, ruşii speră mult în deschiderea de către englezi al celui de-al doilea front, în Mediterana.

Vineri, 16 iulie. Trebuia să mergem la pădure, însă a plouat. Pe la ora 11, au sosit în lagăr pentru formarea blocului antifascist: colonelul Captaru Dumitru, comandantul Regimentului 22 Infanterie Iaşi, locotenent-colonelul Cambrea Nicolae, şeful statului major al Diviziei 5 Infanterie, şi Ana Pauker.

Cei doi colonei au venit din lagărul de la Vladimir, situat la 200 km NE de Moscova, unde sunt închişi toţi ofiţerii superiori, afară de generali, care se află la Moscova.

Din primele convorbiri ale ofiţerilor de aici cu aceşti colonei vopsiţi, pe care i-au cam luat în băşcălie, s-a văzut că nu se vor pricopsi cu prea mulţi antifascisti. După masă, trebuia să fie o conferinţă a Anei Pauker cu toţi ofiţerii din lagăr, dar nu s-a ţinut.

Au adunat la club numai antifasciştii. Ana Pauker, însoţită de comisarul Codler, s-a plimbat prin curtea lagărului şi a stat de vorbă cu prizonierii români, ca să vadă cu ce ochi este privită această mişcare antifascistă a lor. Când

[27] Siracusa a fost ocupată de Aliaţi la 11 iulie 1943, în cadrul operaţiei Husky, invazia Siciliei (*n.red.*).

a văzut şi ea că toţi o cam iau în batjocură şi o contrazic întruna, i-a spus lui Codler:

„Numai dumneata eşti de vină, tovarăşe comisar! Până acum trebuiau să fie toţi ca mieii de blânzi, să nu cârtească unul."

„Şi cum puteam realiza aceasta, doamnă?" întreabă Codler.

„Prin foame, tovarăşe comisar! Trebuie să-i laşi să moară de foame, până când or zice ca dumneata!"

Informaţiile pe care le dau ruşii arată că nemţii au pierderi enorme, mai ales în tancuri şi avioane, şi că ofensiva lor nu înaintează. S-a comunicat oficial debarcarea din Sicilia şi ocuparea mai multor orăşele. Totuşi nu credem.

Sâmbătă, 17 iulie. Din lipsă de santinele, n-am plecat la plivit. De necaz, am dormit toată ziua, cu întrerupere la masă. Seara a fost la club o conferinţă a vopsiţilor, prezidată de Ana Pauker şi de cei doi colonei, pentru alegerea comitetului antifascist din lagăr. Au luat parte numai invitaţii lor. Am vrut să intru şi eu, însă nu m-au primit.

Duminică, 18 iulie. A plouat toată noaptea şi dimineaţă era răcoare. Prin curte s-au angajat din nou discuţii între ofiţeri, tanti Anette şi Cambrea. Aceleaşi rezultate slabe.

După-masă, au plecat în propagandă la Schit, unde se zice că ar fi avut mai mulţi adepţi decât aici.

Un camarad care lucra la o grădină de zarzavat aflată în drumul lor i-a văzut mergând în căruţă şi mi-a povestit tabloul: căruţă fără fundători şi cu paie în ea, destul de hodorogită şi plină de noroi. O mârţoagă care abia mergea, cu nişte hăţuri din fitil. În faţă, Codler conducea calul, la urmă, cu picioarele atârnând pe jos, era tanti Anette, iar pe cele două părţi laterale, cei doi colonei, Cambrea şi Captaru, iarăşi cu picioarele atârnând.

Şedeau direct pe paie, fără să fie vreo pătură sau altceva. Ana Pauker era îmbrăcată într-o rochie neagră veche şi

roasă (probabil de când era în România), iar pe deasupra purta un pardesiu tot negru, destul de jegos şi rupt pe la buzunare. În cap, o pălărie de modă veche. Părul negru, însă mult albit, nefardată şi cam slabă, probabil nu-i prea prieşte nici ei regimul „raiului bolşevic".

În lagăr s-a lansat bancul că Sicilia a capitulat şi că nemţilor le merge prost ofensiva. După-amiază a fost un meci de fotbal între România şi Germania, cu rezultatul 13-4 pentru primii. Terenul este cam mic, redus, cca. 70 m lungime şi se joacă numai cu nouă jucători.

Luni, 19 iulie. Ne-au trimis la săpat varza. Un drum minunat de 3 km printre lanuri de secară, pe marginea pădurii. Acolo am lucrat cam o oră şi am terminat, restul timpului am stat la soare. La plecare, am făcut baie în gârlă. După masă, somnul obişnuit.

Marţi, 20 iulie. Sfântul Ilie. Urez, din depărtarea celor 2 500 km, lui Ilie Grancea tot ce poate simţi bun inima unui prizonier din Rusia. Azi suntem în repaos. Bancurile care circulă sunt: în Pravda scrie că, de la 16 iulie, a început bătălia pe străzile Moscovei. Ruşii se apără cu înverşunare.

Molotov ar fi plecat la Hitler cu noi propuneri de pace din partea ruşilor. Molotov este găzduit într-un castel şi are termen de gândire pentru condiţiunile puse de nemţi până la 21 iulie, după care urmează să se întoarcă la Kuibîşev[28], pentru a comunica şi guvernului rus aceste condiţiuni şi rezultatul. Să vedem care este adevărul, însă după cum aleargă şi ne roagă ruşii să aderăm la antifascism, le merge prost. Se aude un zvon despre o nouă îmbunătăţire a hranei. S-o vedem şi p-asta!

[28] Azi, Samara, Rusia. În octombrie 1941, în faţa ameninţării germane de la porţile Moscovei, structurile de conducere ale Partidului Comunist, Marele Stat Major şi diferite birouri guvernamentale fuseseră evacuate la Kuibîşev (*n.red.*).

Miercuri, 21 iulie. Am fost la plivit mei, la vreo 6,5 km de lagăr. Drumul cam lung, însă cu treaba nu ne-am prea omorât. Am mâncat la prânz acolo, numai caşa, iar supa dublă seara, în lagăr. După-masă, ne-a speriat o ploaie torențială, tunete, fulgere şi nori negri, care s-au văzut în depărtare, şi ne-au făcut să plecăm devreme. Am avut noroc, că pe noi nu ne-a prins din urmă.

De oboseală, am dormit tun toată noaptea. De vreo câteva seri, din cauza ploşnițelor, care s-au înmulțit groaznic, nu dorm în boxă (locul obişnuit), ci m-am mutat exact sub bec, pe un pat improvizat, ce-l ridic în fiecare dimineață.

Joi, 22 iulie. Din cauza unor dureri de stomac şi a diareei, azi n-am fost la câmp. Toată dimineața m-am frământat în pat, fără să-mi găsesc locul. După-amiază mi s-au liniştit puțin durerile.

Vineri, 23 iulie. Pentru adunarea generală dedicată alegerii comitetului antifascist pe lagăr, care urmează să plece la Moscova, toți românii sunt scutiți de corvezi.

Adunarea a început la ora 11, când a vorbit Alexandru Mâță, fost deputat al Basarabiei în parlamentul român, căutând să ne convingă de importanța mişcării antifasciste şi de scopul ei, de a scoate România mai devreme din război, înainte de a se fi terminat în defavoarea Germaniei.

A vorbit apoi căpitanul Tudor Popescu, din statul major al Diviziei 5 Infanterie, care s-a ridicat împotriva mişcării antifasciste, arătând categoria oamenilor care fac parte din aceasta mişcare. A vorbit despre tendințele imperialiste ale Rusiei, de ocupare a României, pentru a avea ieşire la Dunăre şi Marea Neagră. Şi-a declarat apoi credința în câştigarea războiului de către Germania, moment în care l-a întrerupt un tunet de aplauze, deşi, până atunci, fiecare frază a lui fusese însoțită de aplauzele prizonierilor.

Dezamăgirea noastră a fost însă cu atât mai mare. Colonelul rus Samoilov, care venise cu Ana Pauker şi cei doi colonei şi care ştia româneşte, s-a ridicat deodată ca să strige:

„Ajunge, bandit fascist! Nu înţeleg cum tocmai într-un lagăr din inima Rusiei faci propagandă nazistă!"

Toţi am rămas surprinşi. Căpitanul Popescu n-a mai continuat. A vorbit din nou Alexandru Mâţă, apoi colonelul Cambrea şi a încheiat sublocotenentul Bodiu, citind moţiunea ofiţerilor din Lagărul 74, prin care cerea ieşirea României din război, alungarea germanilor din ţară şi întărirea legăturilor de prietenie cu Rusia. A întrebat apoi cine este contra acestei moţiuni. La prima întrebare a ridicat unul mâna, la a doua, vreo opt, şi la a treia vreo 150-200. A încheiat apoi şedinţa, spunând că moţiunea a fost votată de majoritatea ofiţerilor, numai opt fiind contra.

S-a ales apoi comitetul care pleacă la Moscova: căpitanul Boţoacă, sublocotenentul Bodiu, sublocotenentul Simionescu Dan şi locotenentul Racoţeanu, iar din partea trupei, sergentul T.R. Căprănoiu. De la Schit au fost desemnaţi căpitanul Chiriţescu, sublocotenentul Moroianu, sublocotenentul Bălan şi sublocotenentul Ababei.

Sâmbătă, 24 iulie. Împlinim opt luni de prizonierat. N-am fost la corvoadă, deşi trebuia să mergem la mei. Am luat un purgativ la ambulator. Crampele la stomac nu încetează. Trebuie să renunţ complet la mâncare două zile.

Vremea este sucită, zilnic plouă torenţial, ca la ecuator, dacă nu după-amiaza, atunci noaptea.

Duminică, 25 iulie. A plouat aproape toată ziua, silindu-ne să stăm pe cracă, în palmier. În curte s-a facut un noroi nesuferit. Neputând dormi din cauza muştelor, gândurile îmi aleargă spre casă.

Ieri, în timpul prânzului, am avut înalta vizită a unui general rus. A venit inopinat, a vizitat dormitoarele şi bu-

cătăria. Nu a fost prea mulțumit. A intrat şi în corpul nostru de clădire şi a văzut mizeria în care trăiesc 350 de ofițeri ai „armatei regale române". În urma lui, azi, a sosit un colonel de intendență, care s-a interesat de starea efectelor prizonierilor şi de mâncare. Se vorbeşte iar despre îmbunătățirea hranei.

Luni, 26 iulie. Prima îmbunătățire este 300 g pâine albă zilnic şi a doua, apariția felului 3: slănină fiartă.

Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a trecut stomacul şi am început să mănânc. Până acum, bietul Fănică nu prididea cu mâncarea, având şi porția mea.

Pentru mâine, ni s-a anunțat venirea în lagăr a unei comisii anglo-americane.

Inspecțiile dese şi grija pe care o arată pentru noi ne fac să credem ceva din bancurile care circulă iarăşi cu insistență: se zice că bătălia Moscovei ar fi pe terminate în câteva zile, soldându-se cu cca. un milion de morți. Tatonările de pace din partea Rusiei continuă, deşi comunicatele oficiale ce ni se dau sunt pline de succesele ruşilor şi de pierderile nemților.

Într-un nou discurs, Hitler a anunțat că războiul se va termina în toamna aceasta, aşa cum a prevăzut el, şi că americanii să poftească să debarce în orice punct al coastelor Europei, că vor păți ca în Creta şi Sicilia. Chiar şi Mâță a spus că, într-o lună, maximum, se va lămuri sfârşitul războiului.

Codler şi nevastă-sa au plecat, zice-se definitiv, rămânând aici numai comisarul Birmann, tot evreu, ca agent al N.K.V.D.; au plecat de asemeni şi comisarul neamț şi cel ungur, în curând va pleca şi cel italian.

Pentru a mai atenua elanul prizonierilor, vopsiții spun un banc după care mareşalul Badoglio a luat comanda armatelor italiene şi că, în urma eşecului din Sicilia, regele-împărat a lansat către popor un apel pentru pace.

Până acum nu este confirmat nimic în cercurile oficiale. Azi am auzit că un vopsit ar fi spus că toate informațiile sunt false, adevărul fiind altul şi aceasta numai ca să trecem la antifascism. Mâță a rămas în urmă cu moțiunea, abia a reuşit să găsească vreo 80 să o semneze, majoritatea soldați. Ca să aibă mai mult efect, a început cu amenințările, că nu vom ajunge în țară şi că ne mută în alte lagăre dacă nu semnăm.

Marți, 27 iulie. Vremea ploioasă se menține de două săptămâni şi ne trage la somn.

Aseară, la adunare, ni s-a comunicat că: [Benito] Mussolini a demisionat, regele [Victor Emmanuel III] a luat frâiele țării, iar mareşalul [Pietro] Badoglio a fost într-adevăr însărcinat cu formarea guvernului, în care a intrat şi generalul [Rodolfo] Graziani. Lui Mussolini i s-a fixat domiciliu obligatoriu.

Miercuri, 28 iulie. Un pariu pe zece sticle de şampanie, în țară bineînțeles, s-a făcut între Dan şi Fănică, primul susținând că zvonul cu Mussolini este adevarat, iar al doilea că încă este banc, un truc al ruşilor pentru a atrage cât mai mulți la antifascism. Să vedem cine va câştiga.

Ştirile oficiale anunță că în apelul lansat de regele Italiei către țară şi contrasemnat de Badoglio, care este comandantul suprem al armatei, se arată că vor continua războiul. Astă seară italienii au conferință, să vedem ce le va spune lor comisarul. Pe cale neoficială, se şopteşte că şi-n România s-ar fi schimbat regimul, generalul [Nicolae] Ciupercă luând comanda armatei. Ungaria se zice că va urma politica Italiei. Pare a fi o întreagă lucrătură diplomatică.

Joi, 29 iulie. Consiliul de miniştri italian a hotărât desființarea partidului fascist, a tribunalelor fasciste şi a consiliului superior fascist. Populația, în manifestațiile de pace

pe care le-a făcut, a cerut arestarea lui Mussolini. Astea sunt veştile de dimineaţă. După-masă, a apărut informaţia că Italia a încetat ostilităţile cu Anglia şi America, fără să se comunice dacă s-a încheiat vreun armistiţiu şi dacă s-a făcut acelaşi lucru cu Rusia.

Vineri, 30 iulie. Toată ziua a circulat această ştire, fără să fie confirmată oficial. La adunare, italienilor le-au comunicat faptul că Mussolini a lăsat conducerea ministerului de război lui Badoglio, iar la conducerea statului a rămas tot el. Mussolini a avut o întrevedere cu Hitler, înainte de aceasta. Zvonul cu demisia lui Mussolini nu se confirmă.[29]

Sâmbătă, 31 iulie. Cred că perioada de timp ploios s-a terminat. A început iar căldura. Noutăţi nu prea sunt azi.

Comisarul Codler şi nevastă-sa s-au întors, zice-se, de la Moscova.

Duminică, 1 august. Începem luna august cu speranţe mari că se vor produce evenimente decisive.

Am avut noroc de vreme frumoasă dimineaţa. Totuşi, ca de obicei, pe la ora 13 ne-a mai tras o ploaie torenţială, iar pe seară, alta. Cum se înserează, cum plouă. Pădurile multe dimprejur atrag norii.

În privinţa mâncării, de vreo două săptămâni stăm pe fix: dimineaţă pâine albă, 200 g de peşte şi 40 g zahăr, la prânz pâine neagră, supă de varză cu carne conservată şi caşa de mei cu slănină, iar seara supă de peşte sau de mei. Compot la două zile.

Am uitat să arăt faptul că, vineri după-amiază, a venit onorata comisie anglo-americană, compusă din patru civili (probabil ziarişti), care au vizitat corpul 4, clubul, spitalele şi bucătăriile. S-au lămurit şi ei de mizeria în care trăim şi de mâncarea naţională rusească ce ne-o servesc. Pe ofiţerii

[29] Mussolini fusese arestat, la 25 iulie 1943, din ordinul regelui Victor Emmanuel III (*n.red.*).

superiori i-au întrebat dacă au popotă, pe un prizonier vechi dacă a primit ceva scrisori de acasă şi cu ce s-a ocupat până acum în prizonierat. Când au primit toate răspunsurile negative, au rămas cam nedumeriți. Ei probabil socoteau că trăim în alte condițiuni.

Luni, 2 august. Vreme mizerabilă cu frig şi vânt. Corvezile se mențin ca întotdeauna. Eu sunt în continuare artelnic al corpului şi nu ies la corvoadă decât dacă vreau. Se auzea parcă de o îmbunătățire a hranei, dar nu se mişcă nimic. Noroc cu nişte inspecții tocmai anunțate, că au dat la consum nişte cârnați (aşa-zis salam).

Informațiile oficiale spun că-n toate oraşele italiene sunt mari demonstrații antifasciste şi greve organizate, nemții trăgând cu tunul în manifestanți pentru restabilirea ordinei, însă fără rezultat. Populația cere arestarea lui Mussolini, încetarea războiului şi ruperea relațiilor cu Germania, pentru a nu fi bombardată mereu de aviația engleză. 5/6 din Sicilia a fost ocupată şi majoritatea oraşelor (Palermo, Siracusa ş.a.). A rămas numai partea de est, unde trupele canadiene, care luptă acolo, întâmpină o rezistență serioasă.

Generalul [Dwight D.] Eisenhower, comandantul forței anglo-americane din Africa, a lansat un apel către italieni, arătând că americanii vin ca eliberatori şi nu ca ocupanți.

Pe frontul de răsărit se dau lupte cu caracter local în sectoarele Orel, Donbas, Voroşilovgrad [Luhansk], iar ruşii înaintează mereu câte 4-6 km şi ocupă câte 40-70 localități. Acesta este cântecul pe care-l repetă de vreo 10-15 zile, fără însă să se vadă că au ajuns cu adevărat undeva. Au anunțat acum dueluri de artilerie şi mici lupte la Leningrad, ca şi în regiunea Krasnodar.

Pe de altă parte, sursa neoficială spune că ocupă cazematele construite de nemți, iar refugiații populează pădurile şi satele.

Dl. Mâță urmăreşte – cu vigoare – să mărească numărul antifasciştilor din lagăr şi anunță adunări şi conferințe în care promite marea cu sarea.

Comandantul lagărului ar fi fost totuşi schimbat, zice-se, pe motiv că nu susține mişcarea antifascistă.

Marți, 3 august. O inspecție inopinată s-a anunțat la ora 9, pentru 11.

Au venit trei intendenți şi un civil şi au inspectat bucătăriile şi dormitoarele. Alți trei ofițeri ruşi verificau dormitoarele la exterior.

Inspecțiile dese şi interesul pe care-l arată atât acei care umblă să strângă adepți la mişcarea antifascistă, cât şi ruşii, ne dau impresia că realitatea ar fi alta, iar ei caută să mascheze faptul că le merge prost.

Miercuri, 4 august. Vremea s-a încălzit. Noutăți nu prea sunt. Circulă aceleaşi bancuri, fără confirmare.

Seara ar fi fost ridicați din lagăr şi duşi în sat: maiorul neamț Hahn, un căpitan neamț şi cinci ofițeri superiori români, acuzați de propagandă fascistă. Pe la ora 23, ne-au adunat şi ne-au adus la cunoştință că aceia care vor face propagandă vor fi judecați de tribunalele militare şi condamnați.

Joi, 5 august. Nimic deosebit. Baie, somn, masă, plimbare. Noaptea, de când mi-am mutat culcuşul pe duşumea, dorm foarte bine, nu mai sunt ploşnițe aşa de multe.

Vineri, 6 august. Schimbarea la față. Ruşii au ținut să adune lagărul ca să anunțe oficial că ieri după-amiază au fost ocupate localitățile Orel şi Belgorod.

Informațiile oficiale spun că în Italia continuă mari mişcări antifasciste. În Sicilia, înaintarea anglo-americanilor merge greu, însă mai au puțin. La prânz a apărut bancul că Ungaria a concentrat la granița României 20 de divizii, cu scopul de a ocupa şi restul Ardealului. Nu s-a confirmat însă.

După-amiază am avut conferința pe corp. Codler ne-a explicat cum se administrează republicile din componența URSS. Căldura mare şi oboseala ne făceau să picăm de somn. Crezusem că avea să ne comunice lucruri importante.

Sâmbătă, 7 august. S-a făcut o nouă organizare a brigăzilor pe plutoane. Eu am rămas tot artelnic pe corp. Decât să ies la corvoadă în fiecare zi, şi pe ploaie, şi pe vânt, mai bine fără suplimente de hrană seara şi cu chiulul toată ziua.

După-masă, la adunare, ne-au comunicat că în contraofensiva rusă, care a început pe 5 august (prin aceasta au arătat că şi ei sunt în stare să ducă o ofensivă vara) şi în atacurile respinse ale nemților, le-au produs acestora următoarele pierderi: 12 000 de morți, 4 000 de tancuri, 2 000 de avioane, 500 de tancuri Tigru capturate intacte, tunuri ş.a. Acestea sunt cifre aproximative. Au mai anunțat că trupele roşii au spart frontul la Briansk şi Harkov, pe o lărgime de 70 km şi adâncime de 20 km.

În informațiile afişate, anunță din nou mari mişcări antifasciste în Italia şi Portugalia. Manifestanții au cerut arestarea lui Mussolini şi executarea lui.

170 de avioane americane au bombardat la Ploieşti, reuşind să incendieze multe sonde şi rafinării (pe ziua de 02.08).[30]

Aseară, din cauza ploşnițelor, am dormit afară, în curte. De altfel, foarte mulți fac la fel din acelaşi motiv.

Duminică, 8 august. Zi de repaos pentru toți, rummy, cărți, somn.

Luni, 9 august. Nimic anormal. O bură de ploaie, pe la miezul nopții, ne-a silit să intrăm în corp, însă din cau-

[30] Este vorba despre bombardamentul american din 1 august 1943, cunoscut drept Operația „Tidal Wave". Pentru detalii, vezi Valeriu Avram, Alexandru Armă, *Infern deasupra Ploieştiului. Bombardamentul american de la 1 august 1943*, Editura Militară, Bucureşti, 2012 (*n.red.*).

za ploşniţelor a trebuit să ieşim iarăşi, ca să putem dormi puţin.

Marţi, 10 august. Pe cât am putut, mi-am completat somnul lipsă. După-masă, într-o nouă conferinţă, comisarul Codler ne-a arătat situaţia fronturilor şi posibilităţile ce le-au mai rămas germanilor pentru câştigarea războiului. Ruşii înaintează pe direcţiile Orel şi Belgorod[31], câte 10-15 km zilnic, ocupând câte 50-70 de localităţi. La Harkov au înconjurat în partea de est şi nord, cam la 30 km.

În România, după bombardamentul de la Ploieşti (în care au căzut vreo 20 avioane, vreo 20 au fost avariate, iar opt au aterizat forţat in Turcia), Antonescu a fost acolo şi s-a trezit întâmpinat de manifestaţii antifasciste, cu strigăte de „jos războiul, vrem pace!".

În Sicilia, englezii se apropie de Messina, singurul colţ unde au rămas italienii.

Pe ziua de 19 iulie a avut loc întrevederea Hitler-Mussolini. La cererea lui Mussolini, de a-i da trupe pentru apărarea Italiei, Hitler i-ar fi spus că nu mai are de unde şi să se retragă până în valea fluviului Pad. În urma acestui refuz, Mussolini a demisionat.

Ungaria a vrut să iasă din Axă şi să încheie pace separată cu Anglia, însă, pentru că aceasta i-a cerut capitularea necondiţionată, guvernul n-a primit.

La urmă, arătându-ne că ruşii au rezultate bune în ofensiva de vară şi Italia e posibil să capituleze, Germania va pierde sigur războiul, deci trebuie să ne grăbim să facem pace separată cu Rusia, să ieşim din Axă şi să semnăm manifestul antifascist al lui Mâţă.

Pe la ora 12 noaptea, controlul rus a venit şi ne-a băgat înăuntru, că n-avem voie să dormim afară. Am încercat să dorm iarăşi pe jos, dar n-am putut de mulţimea ploşniţelor, aşa că am ieşit iar afară şi mi-am continuat somnul.

---

[31] Localităţile fuseseră eliberate la 5 august 1943 (*n.red.*).

Am uitat să spun că duminică am făcut deparazitarea paturilor, însă n-am realizat nimic, ploşniţele zburdă.

Miercuri, 11 august. Ca de obicei, ruşii înaintează pe aceleaşi direcţii câte 15-20 km, ocupând acelaşi număr de localităţi (a devenit ca un cântec ce se repetă zilnic). După ce ne-am culcat câteva nopţi în spatele clădirii (camuflaţi printre lemnele de foc), ne-au găsit şi acolo şi ne-au gonit, de parc-am fi nişte proscrişi, alungaţi de colo-colo. Mi-am pus cearşaful în cap, m-am înfăşurat şi aşa am reuşit să adorm puţin. Noaptea ne omoară ploşniţele şi ziua, muştele.

Joi, 12 august. Dimineaţă am facut baie, după-masă o nouă vizită medicală. Acum sunt trecut la categoria 1. Mulţumesc lui Dumnezeu că m-am pus pe picioare atât de bine.

Ca informaţii: Harkovul este încercuit complet la 8 km, iar linia ferată spre Poltava este interceptată. Se fac tatonări de pace de către Japonia, prin Suedia şi Turcia. Comisarul Codler spune că războiul se va termina în curând şi cel diplomatic este mai activ decât cel dus pe calea armelor. Se pare că această retragere metodică a nemţilor urmăreşte ceva: poate să-i scoată pe ruşi din poziţii, ca pe urmă să-i înconjoare undeva.

De Caucaz şi Leningrad nu se mai povesteşte nimic.

Vineri, 13 august. Se anunţă o zi frumoasă, cu soare şi căldură. Noutăţi nu prea sunt. Numărul vopsiţilor creşte zilnic.

Sâmbătă, 14 august. Ştirile spun: Churchill a plecat în Canada şi de acolo la Roosevelt, pentru a discuta chestiuni militare. În România sunt mari manifestaţiuni antifasciste.

La Harkov se duc lupte de stradă. Ruşii sunt veseli şi arată că, din ofensiva lor, se vor opri acolo unde vor fi lămurite pe deplin pretenţiile lor teritoriale. Ei cred că au drumul deschis spre Leningrad. După retragerea or-

ganizată a nemților de la Orel şi Belgorod şi chiar de la Harkov, par a fi două posibilități: sau se retrag pentru a crea o pungă mare în care să-i prindă pe ruşi, sau se retrag pe linia care demarcă pretențiile lor teritoriale, ce pare a fi pe Nipru.

În urma ultimelor schimbări la vopsiți şi a ocupării de noi funcții, m-au băgat şi pe mine într-o brigadă de drumuri, aşa că am terminat cu artelnicia şi cu chiulul. De ieri am răcit, strănut şi îmi curge nasul.

Duminică, 15 august. Sfânta Maria Mare. Urez lui tanti Mari şi doamnei Bujoi realizarea tuturor dorințelor şi mulți ani.

Azi ne-au făcut injecții antiholerice, cu reacție lentă. După o masă bună la amiază, am dormit profund, până către seară. Pentru noapte, deoarece s-a interzis să dormim afară (ne caută prin toate cotloanele cu *sabaka* – câinele care nu muşcă), mi-am făcut din cearşaf un fel de sac în care mă bag complet şi la care n-am lăsat decât o mică deschidere la nas. Am mai rezolvat întrucâtva chestiunea ploşnițelor.

Astă-seară a fost o eclipsă de lună foarte interesantă. A început la 22,30, era lună plină, a crescut eclipsa până a acoperit 3/4 din lună şi apoi a descrescut, terminându-se la ora 2. Niciodată n-am văzut aşa eclipsă frumoasă.

Luni, 16 august. Azi trebuia să ies la drumuri. N-a ieşit însă nimeni. *Niet convoi!* Cauza nu o ştim. A început parcă să miroasă a pace. Deşi ruşii anunțaseră că au pătruns în Harkov, până acum n-au dat nicio ştire despre căderea lui. Pare a fi o nouă cursă, întinsă de nemți. Acum spun că, în acea regiune, resping contraatacuri serioase ale nemților. Din informații neoficiale (radio Mitică Prizonierul), se aude că ar fi din nou încercuiți acolo.

Marți, 17 august. Nici azi n-a fost convoi. Rummy, somn etc.

Miercuri, 18 august. În sfârşit, azi am ieşit la lucru. Am făcut, cu uşurinţă şi fără multă oboseală, trei inşi (Fănică, Ştefănescu şi eu), 2 mc în 2,5 ore (săpat şi cărat pământ cu targa) şi apoi am stat. Pe la 12,30 a început ploaia. Era gata să plecăm spre lagăr, dar s-au răzgândit (a stat ploaia). După 30 de minute, a început altă ploaie cu piatră şi apoi alta şi alta, rafale serioase, încât ne-a murat de tot până când am ajuns (deşi nu erau decât 300 m, treabă rusească). Am sosit la 15,30, am mâncat şi am dormit până seara.

Ştirile oficiale comunică faptul că anglo-americanii au ocupat Messina şi cu asta, întreaga Sicilie.

De ofensiva pe frontul de est nu pomenesc cu bucurie, ca de obicei. Au ocupat Karacev, o localitate lângă Briansk, în rest activitate slabă, nici pomeneală de Caucaz sau Leningrad. Păstrează un mister absolut despre acestea.

Joi, 19 august. Zi de repaos, plouă încontinuu. Dimineaţa, baie şi somn. După-masă, somn.

Vineri, 20 august. La lucru, acelaşi program. Săpat pământul şi cărat cu targa. Eu şi partenerul am cărat 120 de tărgi de pământ şi nisip. Toată brigada am realizat 29 mc, îndeplinind norma 113%. Seara am primit 400 g pâine, iar a doua zi la câmp, *zavtrak* (o gustare): 250 g caşa cu unt, o felie de pâine cu unt, o cană de ceai şi o bucată de ciocolată.

Sâmbătă, 21 august. Acelaşi lucru la drumuri: săpat şi cărat cu targa. Azi nu m-am simţit aşa obosit ca ieri, deşi am muncit mai mult: 37 mc pentru 23 de inşi. Avantajul pe care-l avem este că trece timpul foarte repede, de nici nu simţi. După-amiază, pe la ora 15-16 când venim în lagăr, mâncăm şi apoi ne culcăm până la masa de seară. Iar mâncăm, ne plimbăm până la ora 23, când este stingerea, şi iar ne culcăm. Noaptea dormim bine, ploşniţele nu ne mai supără deloc.

Duminică, 22 august. Repaos general.

Englezii au anunțat, încă de la 18 august, ocuparea Messinei, fără capitularea Siciliei.

La Harkov înaintează ruşii, dar nu intră în oraş, de Briansk se apropie iarăşi. Am început să mă pregătesc sufleteşte pentru o nouă iarnă în Rusia. Dacă Dumnezeu vrea astfel, n-avem ce face.

După-masă, informațiile oficiale anunță terminarea operațiilor în Sicilia cu rezultatele: 125 000 de pierderi ale italienilor (cca. 30 000 morți), iar Aliații, numai 22 000 de oameni pierderi.

La conferința de la Quebec a fost chemat şi [Anthony] Eden, ministrul de externe englez. Acolo se iau hotărâri importante cu privire la situația internațională. Au comunicat că, de la începutul ofensivei şi până acum, nemții au pierdut cca. un milion de oameni, între care numai 30 000 de morți, 6 400 de tancuri, 6 000 de avioane; zilnic se predau pe tot frontul cca. 2 000 de nemți şi că li se apropie sfârşitul. Deşi se anunță atâtea pierderi, totuşi englezii recunosc că naziştii sunt încă tari. Nu ştii pe cine să crezi.

Luni, 23 august. Prin rotația care se face, azi nu ieşim la drumuri. Schimbarea timpurie a vremii, ploaia şi mai ales burnița prevestesc venirea toamnei.

Deşi se anunță mereu manifestații antifasciste în toate oraşele italiene, nu se vede nimic pozitiv. Vopsiții au început să amenințe pe cei care nu semnează apelurile lor şi pe cei care nu vor să adere la mişcarea antifascistă.

Azi-noapte au fugit trei ofițeri din lagăr: căpitanul Curelaru, locotenentul Leoveanu şi sublocotenentul Popovici. Primul ştia turceşte, al doilea nemțeste şi al treilea ruseşte. Ultimul a fost toată iarna *perivoc*[32] la coman-

[32] Probabil de la *perevod, perevodcik* (lb. rusă, a traduce, traducător) (*n.red.*).

dament şi cred că a cules destule date asupra drumului. Probabil au pus mâna şi pe ceva documente. Au plecat echipaţi cu efecte ruseşti, pe cele româneşti le-au lăsat aici. Noaptea a plouat şi lumina s-a stins la ora 2. Au sărit gardul chiar pe lângă poarta principală, pe lângă ghereta santinelei (unde nu este santinelă însă).

Lipsa lor a fost descoperită pe la 9, când au văzut ceilalţi că nu vin la masă. S-a dat alarma imediat, ne-au adunat pentru apel, ne-au numărat de două ori, au controlat toate localurile, ne-au ţinut în ploaie până la 12. Între timp, au sosit şi toate brigăzile plecate la corvoadă. Au plecat ruşii în urmărirea lor cu câinii şi cu maşini, însă nu cred să le dea de urmă, sunt oameni deştepţi şi bine pregătiţi, cu hartă şi busolă. Ne rugăm cu toţii la Dumnezeu să scape şi să ajungă cu bine în ţară. De zece zile îşi făceau pâinea pesmet şi schimbau mâncarea cu peşte uscat, ca să-şi adune provizii pentru drum. La plecare, au luat şi un ceas de la un camarad.

Seara au făcut din nou apel general. Se înnoptase bine şi ei ne tot numărau. La sfârşitul apelului ne-au comunicat căderea Harkovului în mâinile ruşilor.

Marţi, 24 august. Nouă luni de prizonierat. Să sperăm că aceasta va fi mai bună decât cea care a trecut.

Lucru la drumuri până la 14,30. După-amiază am citit puţin, apoi am dormit vreo două ore. După cină, plimbare până la apel, care a fost la fel de lung ca ieri. Acum ne-au pus să trecem prin faţa lor, unul după altul, ca să ne numere.

Ultimele informaţii: [Maxim] Litvinov, ambasadorul Rusiei la Washington, a fost înlocuit. Este al doilea ambasador înlocuit, primul a fost [Ivan] Maiski de la Londra.

Ruşii au spart frontul în regiunea Stalino, pe o lăţime de 200 km şi o adâncime de 30 km. Sunt foarte supăraţi că

n-au fost invitați la Quebec (englezii şi americanii motivează cu dezbaterea unor chestiuni care nu-i privesc). După câte transpiră, Aliații ar discuta problema unei păci separate cu Italia, ca pe urmă să izbească în Germania. Pe de altă parte, se aude că se duc tratative intense la Ankara, între ruşi şi nemți.

Nemții se retrag conform planului (măcinându-i în acelaşi timp pe ruşi), dar vor ca, printr-o pace cu ruşii, să prevină lovitura pe care probabil o plănuiesc Aliații în vest. Ruşii anunță laconic succesele lor, comunicatele parc-ar fi discursuri de înmormântare, probabil ocuparea acestor puncte costă mai mult decât câştigă.

Codler însuşi speră şi dă asigurări vopsiților că cercul diplomatic se strânge în jurul Germaniei, forțând-o să încheie pacea şi că iarna aceasta vom fi acasă.

Miercuri, 25 august. Zi de repaos. Şi în aceste zile, când stăm degeaba, timpul trece repede. Am citit ceva dintr-o carte germană, luată de la bibliotecă.

Seara pe la ora 19, i-au adus pe cei trei fugari, care au fost prinşi la vreo 25 km, lângă o fabrică de sticlă. Zadarnică a fost bucuria noastră că vor scăpa, fiind îmbrăcați ruseşte. Erau echipați prost, cu efecte de iarnă largi şi cu căciuli ruseşti, acum pe vremea aceasta.

I-au băgat la carceră în cămăşi şi izmene, cu picioarele goale, zic ei, ca să nu fugă încă o dată.

Joi, 26 august. De dimineață am lucrat la drum: am cărat pământ cu roaba. La prânz eram obosit şi mă dureau mâinile. Leacul este somnul.

Nici până acum nu s-a auzit nimic despre ce este la Quebec. De Ankara se zvonesc lucruri bune: ambasadorii Rusiei şi Germaniei de acolo au fost chemați în țările lor, pentru a primi dispoziții. Ruşii ne spun iarăşi că vom pleca acasă. Speranțele au reînviat.

Vineri, 27 august. Acum un an ne pregăteam de plecare din Buzău. La noapte împlinesc anul de când am plecat în străinatate. Azi este program de baie şi curăţenie în corpul de dormitoare, astfel că nu am ieşit la corvoadă.

Aseară s-a aflat de încheierea conferinţei de la Quebec. S-au luat mai ales hotărâri cu privire la Japonia, iar de ruşi nu s-a discutat nimic. A fost invitat acolo şi un delegat al guvernului chinez.

Japonezii au început ofensiva în India şi Australia, iar englezii se cam tem de acest lucru. Vor să lupte până la ultimul chinez!

Sâmbătă, 28 august. Nimic nou. Azi am fost liberi.

Duminică, 29 august. Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul. Ca în fiecare duminică, am asistat la slujba oficiată de părintele Beşchea, cu gândul că şi cei de acasă se roagă ca şi noi, să înceteze războiul şi să ne întoarcem în ţară.

Au sosit alimente la *sklad* (magazie). Maşinile au cărat de la gară: peşte sărat, făină, conserve de nisetru şi fasole ţucără în sos de bulion.

Către seară a apărut o sumă de bancuri: că de la 1 octombrie se îmbunătăţeşte hrana, caşa schimbându-se într-o mâncare scăzută; se vor lua măsuri să se repare toate efectele rupte ale ofiţerilor şi chiar la cei mai zdrenţuiţi să li se dea haine noi, fabrica de mine din Harkov va fi transformată în fabrică de maşini agricole etc. Rămâne a se confirma.

Luni, 30 august. N-am ieşit la corvoadă. Am citit toată dimineaţa. Fănică şi-a confecţionat un ţigaret din lemn de măr, cu care se mândreşte tot timpul, iar după amiază s-a omorât să-i facă şi îmbrăcăminte.

Seara a fost mare bucurie la vopsiţi: Taganrogul a fost ocupat azi şi toată regiunea Rostovului curăţată de nemţi.

Marți, 31 august. Şi azi am stat în repaos. Nu s-a comunicat oficial căderea Mariupolului, cum se vorbea. Se adevereşte ceea ce am prevăzut: nemții se retrag metodic până la linia de demarcație între ei şi ruşi. Ruşii anunță aceste simple ocupări de poziții ca victorii majore, înălțând în grade, dând ordine de zi şi nume onorifice: divizii de Orel, de Belgorod, de Harkov, de Taganrog etc.

Este iarăşi bucurie în lagăr. Se crede încheiată convenția între ruşi şi nemți şi urmează să se pună în aplicare.

Miercuri, 1 septembrie. Am lucrat în lagăr şi dimineață şi după-amiază, la rigole şi alei.

S-a dezmințit ocuparea Mariupolului. Printre prizonieri s-a instalat febra eliberării, mai intensă ca altădată, din cauza bancurilor care circulă.

Au venit patru camioane cu efecte germane, italiene şi româneşti care au intrat la magazie, probabil pentru completarea echipamentului.

Joi, 2 septembrie. Am lucrat la drumuri, afară. Bancurile cu mâncarea nu se adeveresc şi nici nu sunt speranțe. Se menține acelaşi tipic: 600 g pâine. Dimineața: 40 g zahăr, 20 g unt, 250 g supă; la prânz: 500 g supă cu carne, varză şi mei, 500 g caşa de mei, tărâțe sau ovăz şi, din două în două zile, 250 g compot (atunci primim numai 20 g zahăr); iar seara 500 g supă de varză şi cartofi. Varza este din foile de jos, care la noi rămân pe câmp şi le mănâncă oile şi iepurii, sau se dau la vite. Aici se toacă şi se pun în mâncarea prizonierilor. Două zile ne-au dat, în loc de zahăr, câte două bomboane de ciocolată.

Vineri, 3 septembrie. Am stat pe cracă. Vremea ploioasă chiar cere aşa ceva. Ca de obicei, programul îl petrecem dormind şi numai câteodată jucăm rummy, deoarece ne-am plictisit şi de acesta.

Ştirile oficiale anunță înaintarea ruşilor pe tot frontul, de la Smolensk la Taganrog.

Sâmbătă, 4 septembrie. Avem din nou liber. După-amiază ne-am mutat afară, în corturi (noua locuință), deoarece au loc reparații mari în corpul de dormitoare. Vor să facă tavanul mai jos, camere separate şi numai două rânduri de paturi suprapuse (până acum erau trei rânduri, iar când am venit în lagăr, în decembrie 1942, erau cinci rânduri de paturi suprapuse şi intrau 1 200 de oameni). Corpul nostru a fost mai de mult biserica mânăstirii. I-au dărâmat turlele şi l-au văruit gros în interior peste icoane, l-au acoperit totodată cu tablă şi astfel l-au făcut spațiu de locuit.

Ca să nu ne țină mult afară, în corturi, din cauza timpului care s-a stricat, mi se pare că o se vor mulțumi cu o văruială grăbită peste cea veche. Ne-am instalat bine în cort, însă e frig şi trebuie să dormim cu ciorapii în picioare şi bonetele pe cap.

Oficial, se anunță: Armata 8 anglo-americană a debarcat în Italia meridională, formând al doilea front. Regele Boris al Bulgariei a murit acum o săptămână.

În Danemarca sunt mari mişcări antifasciste. Trupele germane au intrat acolo, ocupând-o cu două divizii de infanterie şi una de tancuri. Au fost ciocniri între armata daneză şi cea germană. Ştirea debarcării în Italia a produs senzație în lagăr.

Duminică, 5 septembrie. O noapte friguroasă, cu vânt şi ceva ploaie. Deşi se anunță mereu înaintarea trupelor roşii, totuşi bancurile despre pace plutesc. Se spune că, până la urmă, ruşii vor să dea de înțeles că nemții au fost siliți să încheie pacea din cauza celui de-al doilea front.

Luni, 6 septembrie. Am muncit la drumuri. Am luat şi azi obişnuitul *zavtrak*. Am lucrat lângă un lan de cartofi, iar în repaos ne-am umplut mânecile mantalelor. Întinşi pe burtă, râşcâim pământul ca găinile.

Marți, 7 septembrie. Zi de repaos. Dimineața baie. Vântul rece, însoțit câteodată de ploaie, ne mângâie obra-

jii. În cort, noaptea e frig şi sunt mulţi care nu pot dormi din cauza aceasta. Eu însă mă înfăşor zdravăn, pun tot trusoul pe mine şi dorm minunat. Mă înfăşor în pătură şi cearşaf, pe picioare pun mantaua, pe spate vestonul, în cap o bonetă specială. Am luat chiar şi brâul la purtare. De ce să nu le port, dacă le am şi vremea le cere? Dacă te îmbolnăveşti, numai Dumnezeu cu mila te scapă, că ruşii nu prea au medicamente.

Informaţiile oficiale anunţă că trupele engleze înaintează în Italia, iar nemţii se retrag în munţi. De asemenea, ruşii avansează serios pe frontul din est.

Miercuri, 8 septembrie. Lucru la drumuri. Am umplut cu pământ marginile unui pod nou făcut. Vântul tăios a suflat toată ziua.

Seara în lagăr, ultimele bancuri de la „Radio Mitică": pacea generală s-a încheiat încă din 7 august, nemţii urmând să le elibereze ruşilor regiunea, care rămâne numai a lor. Condiţiile ar fi: Germania, prima putere în Europa, cu protectorat asupra Ungariei şi control politic şi economic asupra Ucrainei şi Poloniei, care devin state independente (ca un fel de tampon în faţa Rusiei); Franţa, a doua putere în Europa, cu influenţă asupra Italiei (astfel se explică plecarea lui Mussolini la acea dată); Rusia, a treia putere, capătă Bielorusia, Ţările Baltice şi probabil Caucazul devine independent (sau sub control german); România, a patra putere, întregită până la Tisa, cu ceva din Banatul Sârbesc şi Dobrogea completă, cu control asupra Bulgariei (se explică moartea lui Boris), control pe timp limitat asupra Transnistriei şi, probabil, şi în Peninsula Balcanică.

Ne bucură foarte mult aceste veşti. Sunt frumoase şi dau speranţe de plecare acasă. Probabil Sfânta Maria Mică, pe care o serbăm azi, a ţinut să ne facă această bucurie.

Joi, 9 septembrie. Am fost la scos cartofi, la Jagoda. Vreo 7 km. Azi e a doua oară când mă satur în Rusia cu cartofi copți și fierți. Seara, la masă, n-am putut mânca.

În lagăr ne aștepta altă bucurie: Italia a capitulat[33]. Toată flota italiană s-a predat englezilor în portul Gibraltar, ca și în Malta. Bucurie mare. Bancurile care circulă se întăresc. Rușii încep să ne pregătească pentru pace: ca să nu spună populației civile că ei au încheiat pacea, afirmă că, din cauza debarcării engleze în Italia, aceasta a capitulat. Toți italienii sunt bucuroși că se întorc acasă, chit că au ieșit prost cu războiul.

Vineri, 10 septembrie. Se aude că după eliberarea finlandezilor [așa în text], vor pleca ungurii. Rușii pregătesc pacea mereu: au ocupat Stalino. Azi se auzea prin lagăr că englezii au debarcat în Germania. În acest fel, rușii spun că Germania este silită să capituleze și astfel se încheie războiul. Să vedem dacă evenimentele ce vor urma vor confirma ceva din toate acestea.

Mâncarea s-a îmbunătățit. Se aude că, din 15, se vor termina corvezile, iar toți cei de la servicii grele și incompatibile cu demnitatea de ofițer vor fi schimbați.

M-am trezit din somn azi-noapte pe la 4 și n-am mai putut adormi. Fănică la fel. Am vorbit depre evenimentele ce se petrec și ne-am făcut socoteala cum vom duce documentele pe care le-am adunat, ziarele, afișele și în special acest carnet cu jurnalul. Am hotărât să facem un fund dublu la raniță, unde le vom ascunde.

Sâmbătă, 11 septembrie. S-a dezmințit chestiunea plecării ungurilor. Rușii au ocupat Mariupolul și sunt bucuroși, zice-se, de succes. Azi am fost liber și am dormit toată ziua. La Moscova l-au ales patriarh pe mitropolitul Serghei și vor să convoace și sinodul.

[33] În urma armistițiului făcut public la 8 septembrie (*n.red.*).

Duminică, 12 septembrie. Iranul a declarat război Germaniei. Englezii au debarcat la Neapole şi înaintează vertiginos. Cu toate victoriile lor, ruşii ne îmbunătăţesc mereu mâncarea. Tind să ne scoată tărâţele din alimentaţie. Azi am avut o mâncare scăzută de mazăre cu carne.

Seara au apărut mai mult zarzavat, cartofi şi peşte în supă.

Duminică, 12 septembrie. Azi a fost un apel general pe literele alfabetului rusesc, pentru controlul fişelor făcute prin aprilie.

Părintele Beşchea a oficiat o slujbă foarte frumoasă.

Luni, 13 septembrie. Muncă la drumuri. În realitate, n-am lucrat nimic, ne-am bătut joc de nacealnic, că şi el şi-a bătut joc de noi de două ori până acum.

La sosirea în lagăr, ne-au întâmpinat ultimele bancuri: Italia ocupată de nemţi, regele arestat şi instalat din nou regimul fascist. Englezii ar fi fost daţi afară din peninsulă. Roma ocupată de nemţi, pe străzile Milanului se dau lupte între nemţi şi italieni. Dalmaţia ocupată de Ante Pavelici.

Se vorbeşte că în corpul 7 se vor face rafturi pentru alimente, ce se vor scoate din biserică (sclad), care se va restaura în curând. De Crăciun va fi prima slujbă. Informaţiile oficiale dau ca ocupate oraşele Konotop, Volnovaha, precum şi înaintarea victorioasă a trupelor roşii pe tot frontul.

Marţi, 14 septembrie. Şi azi rabotă la drum. Am săpat mult pământ şi l-am cărat cu roaba şi targa.

Circulă aceleaşi bancuri prin lagăr. Totuşi, se vorbeşte la unguri că le-a spus comisarul lor cum Hitler a dat Transilvania, până la Tisa, României. Probabil comisarul vrea să-i facă mai antifascişti decât sunt. La ei, din toţi 40, numai doi-trei sunt vopsiţi.

Când au auzit că nemţii le-au ocupat ţara, italienii au cerut să fie înscrişi într-o legiune care să lupte alături de englezi pentru alungarea lor.

Se spune că, începând de mâine, prizonierii vor avea meniu european: vor fi desființate complet tărâțele.

Miercuri, 15 septembrie. Am fost la adunat mei, la dracu'n praznic, unde am plivit astă primavară.

Meniul european a constat numai în schimbarea caşei de tărâțe cu una de mazăre uscată.

Informațiile oficiale anunță că Mussolini nu a demisionat, ci a fost arestat încă de la 25 iulie de un colonel antifascist. Italienii au aflat asta abia după două luni de la plecarea lui. Ceva cam cu semnul întrebării...

La 10 septembrie, Hitler a ținut un discurs în care a arătat situația deplorabilă a Italiei şi a amenințat pe ceilalți aliați ai Germaniei, adică Ungaria, România şi Finlanda, că vor avea aceeaşi soartă, dacă vor face la fel. Este curios că ruşii dau comunicatele complete ale radioului german fără comentarii. Se vorbeşte că lagărul va fi mutat mai la sud, din cauza marii mortalități din timpul iernii.

Joi, 16 septembrie. Lună plină, ger serios şi brumă groasă. Să tot dormi în cort. Reparațiile în corpul dormitoarelor merg greu.

Vineri, 17 septembrie. Am lucrat la scos brazdă tocmai la Mănăstîrka, un sătuc aflat la 4 km de lagăr, la capătul şoselei construite toată vara. Brazdele de pământ cu iarbă ce se scot se pun pe barăcile noului lagăr de-acolo. Un lagăr de dimensiuni mai mari (300/400 m), frumos amenajat. Circa 50 de barăci îngropate ½ în pământ, aranjate cam câte zece pe rând, luminoase, cu câte şapte ferestre mari pe fiecare parte, geamuri duble, aerisite. Lagărul este înconjurat cu patru rânduri de sârmă ghimpată (cele din mijloc, de 2 m înălțime).

Mai sunt acum în construcție bucătăriile şi celelalte dependințe. Este o lucrare mare, frumos executată de deținuții lor politici, ce sunt într-un lagăr alături, la 200 m, şi unde trăiesc în mizeria cea mai neagră.

Lagărul va fi gata cred, peste 30-40 de zile. Cine îl va ocupa rămâne un mare semn de întrebare. Să sperăm că nu noi.

Sâmbătă, 18 septembrie. Azi am fost la adunat frunze de varză, pe tarlaua ce-am săpat-o astă vară. Deşi credeam că, blestemată cum a fost şi lucrată în silă, nu va rodi nimic, varza este foarte frumoasă.

Noi adunăm acum pentru mâncare doar frunzele de jos, care sunt pe pământ, căpăţânile rămân încă şi se vor culege mai târziu, după ce dă bruma. De acolo până în lagăr am venit 4 km cu sacul de 30 kg în spinare. Am mâncat noi varză crudă, pe săturate, dar ne-a ieşit prin piele atâta drum. Mi-am uitat şi bidonul acolo, poate e un semn că nu mai am nevoie de el. Ce bine ar fi.

În tot lagărul, bancurile circulă intens. Se aşteaptă ziua de 20, ca o zi fatidică poate, pentru plecare. Au venit aici şi bolnavii de la Schit. Au fost internaţi în spital şi li s-a dat o îngrijire foarte bună, după spusele lor, cum nu s-a întamplat niciodată. De trei ori pe zi sunt vizitaţi de doctori, nu vorbim de sanitari şi surori, care nu pleacă de lângă ei nici ziua, nici noaptea. Mâncarea bolnavilor este bună şi fiecăruia i se dă regimul de care are nevoie. Vor să-i pună pe picioare pe toţi, cât mai repede posibil.

Informaţiile oficiale din 17 septembrie anunţă: ruşii au ocupat Mariupolul şi Lozovaia, înaintând pe direcţia Melitopol, până la 120 km de Kiev. De asemeni, s-au apropiat de Zaporojie şi Dnepropetrovsk. Vorbesc însă şi despre succesele nemţilor în Italia, unde înaintează viguros, respingându-i pe englezi. Ceva curios auzit zi de zi tot de ei: Mussolini a fost răpit de nemţi din Sicilia (?)[34], din mâinile englezilor.

[34] Benito Mussolini fusese eliberat de un comando SS german la 12 septembrie 1943 (*n.red.*).

Dimineață, cineva şi-a bătut joc de informațiile lor şi a afişat la gazeta de perete că regele Boris s-a trezit din starea letargică în care căzuse şi că a fost reîntronat cu pompă.

Imediat s-a răspândit în lagăr această poveste, deşi vopsiții au smuls cât ai clipi afişul din gazetă. Umblă să găsească autorul, însă fără rezultate. Caută acul în carul cu fân. Bancul a fost bine montat.

Se vorbeşte iarăşi de o mărire a rațiilor de unt şi zahăr. Ce se vede însă este mâncarea bună, grasă şi consistentă. În supă este carne sau cârnați tocați, în caşa, unt, se mai dau peste ea şi cârnați la mână. Mâncăm boiereşte, numai să țină aşa, să nu o schimbe iarăşi.

Duminică, 19 septembrie. Cel mai puternic banc al prizonieratului a apărut pe la ora 10: circa 100 de ofițeri, cărora li s-au plătit soldele, vor pleca, se zice, până deseară, cel târziu.

Baia a primit ordin să fie pregătită permanent cu schimburi şi apă caldă (atât ziua, cât şi noaptea) pentru 180 de inşi. Curios este că, între aceştia, pe lângă majoritatea antifasciştilor notorii din lagăr (de toate naționalitățile), sunt amestecați şi neutri. Se vorbeşte că vor pleca în Siberia, sau la Marea Caspică, sau înspre sud. Până seara însă nu au plecat.

După-amiază, românii au dat o serbare, aşa zisă de sfârşit de an şi de sfârşit de prizonierat (?). A fost foarte frumoasă, întrecând toate aşteptările şi toate serbările de până acum. Spre seară, după terminarea spectacolului, Radio Mitică a lansat noi bancuri: după plecarea acestui transport, vor urma şi altele, pentru descongestionarea taberei. Vom fi transferați probabil în alte lagăre apropiate de frontieră, în vederea schimbului de prizonieri.

Chiar antifasciştii au început să creadă că pacea este încheiată şi că vom pleca acasă în curând.

Luni, 20 septembrie. N-am prea avut chef de lucru afară, la drumuri. De dimineață i-au oprit de a ieşi la corvoadă pe cei ce vor pleca, pentru baie, însă până seara nu s-a spălat vreunul şi nici n-au plecat.

Marți, 21 septembrie. Am lucrat la drumuri, la gara Şoniha. Ne-au dus şi ne-au adus cu camioanele. A fost un drum minunat, printr-o pădure cu poieni pline de flori, măcieşe pârguite şi păsările. De asemenea, şi munca a fost uşoară şi frumoasă. Am răzuit şoseaua de iarbă (am trasat-o).

Cei 100 nu s-au mişcat nici azi, dar, după câte se vede, vor pleca, din cauză că nu le dau voie să iasă la corvoadă, pentru a fi tot timpul pregătiți. Comandamentul român nu ştie unde vor merge. Țara secretelor! Numai la destinație vor afla unde au ajuns. În tot cazul, va fi o călătorie altfel organizată decât cea de la Tambov aici. Au luat măsuri pentru butoaie cu apă şi au pregătit alimente pe patru zile.

Azi am avut o mâncare românească: supă de fasole cu cartofi. Fasole în mâncare! A fost neînchipuit de bună! În sfârşit, după un an de zile, vedem fasole. Dacă dau aşa ceva, înseamnă că ne fac toate mofturile. În curând poate vor da şi friptură, sau iahnie de fasole cu debreţin!

Vineri, 22 septembrie. Am lucrat la reparat kotlovanul (un bordei mare în care se depozitează cartofii de la colhoz). Am dus-o bine acolo: am mâncat cartofi copți şi fierți şi, la plecare, am venit şi cu mânecile mantalelor pline, aşa că ne-am făcut o rezervă serioasă. Nimic din ce putem să chivernisim pentru mâncare nu rămâne nebăgat în seamă. Chiar dacă lagărul ne-ar da de-ale gurii pe săturate, tot venim cu sfeclă, cartofi şi morcovi prin buzunare (ca prizonieri, ne-am învățat lungi de mână şi flămânzi tot timpul).

S-a anunțat căderea Brianskului şi a Novorossiiskului, precum şi distrugerea a patru divizii germane şi a uneia române.

Joi, 23 septembrie. Din cauză că timpul s-a stricat, ruşii au sistat lucrul la pădure şi la drumuri. trimit toate brigăzile la scos cartofi, ca să termine repede, dar eu n-am vrut să mă duc. Au lipsit foarte mulți, ofițerul de serviciu rus de la poartă a făcut scandal, ne-a adunat pe absenți ca să ne ducă la vizita medicală, să vadă dacă suntem bolnavi sau nu, însă până la urmă s-a lăsat păgubaş.

Vineri, 24 septembrie. S-a stârnit un vânt rece, apoi s-a pornit ploaia. Vântul zguduie cortul din toate încheieturile. Frigul se accentuează. Cu toată vremea mizerabilă şi ploaia din cursul nopții, corvezile au ieşit în toate părțile şi mai ales la cartofi, de unde ne-am întors uzi şi înghețați.

Ştirile oficiale vorbesc despre căderea Poltavei şi a Cernigovului. Ruşii se apropie vertiginos de Nipru.

Sâmbătă, 25 septembrie. N-a fost convoi, deşi vremea s-a îndreptat şi ar fi trebuit să ieşim la drumuri. Pe la ora 10, a venit ordin să se pregătească cei 81 de plecare pentru duminică.

În sfârşit, le-a sosit vremea. Vor pleca 50 de români, 23 de nemți şi opt italieni. Dintre buzoieni: locotenentul Fâşie Florin, căpitanul Pârvulescu Cristache, căpitanul Drăghicescu, căpitanul Tableț. De la nemți a plecat maiorul Krammer, un fascist înverşunat.

Au predat tot ce a fost al lagărului şi, la controlul făcut la plecare, le-au luat păturile, parte din blănuri şi din lucrurile personale din raniție şi din sacii de merinde. Direcția de marş se zice c-ar fi lagărul 27, de lângă Moscova. Să vedem dacă va urma alt transport. Aceeaşi practică, de confiscare a lucrurilor, ca la plecarea finlandezilor [aşa în text].

Informații oficiale: Churchill şi Roosevelt, în discursurile lor, recunosc că nemții sunt tari, totuşi ei se retrag forțați, zice-se de ruşi, de pe frontul de est.

Duminică, 28 septembrie. Am fost la cules cartofi la Jagoda. Treaba uşoară s-a terminat repede, însă drumul a fost lung. La plecare, am umplut sacii de merinde, însă pe drum, în dreptul bucătăriei trupei, ne-au făcut control şi ne-au confiscat totul.

Au anunțat căderea Smolenskului, ceea ce înseamnă că au ajuns la Nipru (şi la 23.09 la Poltava).

Luni, 27 septembrie. Repaos. Bancurile au încetat parcă, totuşi se aşteaptă plecarea unui nou lot serios.

Marți, 28 septembrie. N-a fost nevoie să ieşim azi la drumuri. Radio Mitică n-a mai lansat nimic nou. Înaintarea ruşilor continuă cu 10-15 km pe zi, pe direcția Nipru.

Miercuri, 29 septembrie. Iarăşi cartofi, la Jagoda. Am avut ghinion de vreme ploioasă, însă am venit încărcați.

Astă iarnă spuneam că în Rusia n-o să vină niciodată ziua când să mâncăm pe săturate. Acum, în sfârşit, s-a realizat această dorință. Când lucrăm la cartofi, mâncăm acolo la discreție (copți şi fierți), când ajungem în lagăr, la ora 16,30-17, luăm masa de prânz, peste două ore masa de seară şi suplimentul de lucru. Sunt unele zile când intră burta în draci, totuşi nu renunțăm la nimic, mâncăm tot ce primim.

Joi, 30 septembrie. Am fost cu maşinile la drum, la gară. Aceeaşi muncă uşoară, am bărbierit şoseaua de buruieni. Vreme frumoasă.

Vineri, 1 octombrie. Acum un an, în această zi, ocupam poziție la NV de Fomihinski, luptând contra ruşilor, acum mergem la drumuri ca să terminăm pentru ei calea robilor: Oranki–Mănăstîrka–gara Şoniha (şosea de vreo 7 km, făcută cu sudoarea prizonierilor de război).

Azi au trecut multe căruțe cu cartofi pe şosea. Am luat din ele şi am pus la copt, aşa că nu prea ne-am omorât cu munca. Am mâncat şi trufandale: a trecut pe-acolo o femeie cu un coş plin cu roşii (nu prea coapte şi atinse de brumă). Am cumpărat cu 3-5 ruble bucata, după mărime.

Noaptea a fost ger de a înghețat apa din lac.

Sâmbătă, 2 octombrie. Zi de repaos. În sfârşit, după şapte zile, ne-au împărțit zahăr. Din urmă însă nu ne-au dat nimic.

Oficial, în Italia se duc lupte grele între nemți şi italieni. Armatele 5 şi 8 engleze, care sunt acolo, luptă de asemeni contra nemților, reuşind încet-încet să-i evacueze din localitățile ocupate de ei. Au cucerit Salerno, unde se zice că au pierdut cinci divizii complete, pe care le-au luat nemții ca din oală.

A fost un atentat contra lui Graziani, care este ministru de război, în guvernul de marionete al lui Mussolini. Atentatul n-a reuşit, însă nici atentatorul n-a fost prins.

Pe frontul de est, ruşii au atins Niprul pe o lungime de cca. 4-500 km, de la Cernigov (pe care l-au ocupat de vreo trei zile) şi până la sud de Zaporojie. Au intrat şi în mahalalele Kievului, însă numai pe stânga Niprului; pe dreapta n-au trecut încă.

Au reînceput bancurile cu pacea, uitate de câtva timp, fiind întărite de vopsiți, care speră, mai mult ca noi, că vor face Crăciunul în patrie. Se spune că şi Codler a afirmat că până în februarie vom fi acasă (gurile rele spun că n-a precizat anul).

Azi-noapte, câțiva antifascişti au primit ordin să se pregătească de plecare.

Duminică, 3 octombrie. Repaos. Dimineață am învățat puțin bridge cu Mişu Sghibartz, iar după masă, somn ca boierii.

Luni, 4 octombrie. Marți, 5 octombrie. Ambele zile am lucrat la drum, la gara Şoniha. Am fost pe jos, dus şi întors cam 20 km. Pe seară, la ora 17,30, când am sosit în lagăr, eram morți de oboseală. Am dormit ca nişte buşteni.

Miercuri, 6 octombrie. O zi de repaos binevenită. Ieri s-au întors de la Moscova delegații de la congresul antifascist. Seara, la ora 20,30, a fost la club o mare adunare a românilor. Clubul era frumos pavoazat cu becuri colorate, steaguri şi lozinci: Pe-al nostru steag e scris unire! Deşteaptă-te, române!

Pe scenă au luat loc delegații: sublocotenentul Bodiu şi locotenentul Racoțeanu, apoi ceilalți delegați, de la alte lagăre între care: locotenent-colonelul [Iacob] Teclu, maiorul Buzoianu, căpitanul Nicolaide ş.a. Tot acolo erau: Alexandru Mâță, Codler, profesorul Stoica (tot un fugar din țară, ca şi Mâță), maiorul Sokolov (rus, ajutorul de comandant), căpitanul Azarov de la Informații, sublocotenentul Mânzăraru, sublocotenentul Iliescu Napoleon.

Erau peste 20, abia aveau loc pe scenă. Locotenent-colonelul Teclu a prezentat situația militară pe toate fronturile, arătând totodată disperarea armatei germane. S-a referit apoi la activitatea lor la marea adunare antifascistă de la Moscova şi, în încheiere, a spus că Stalin a aprobat formarea unei divizii de voluntari, care să lupte contra nemților. Divizia va fi echipată românește, cu armament românesc, comandă românească. Vor fi cazarmați la SV de Moscova, unde vor face instrucție.

Această ştire a fost primită cu un ropot de aplauze şi cu cântecul „Deşteaptă-te Române!", apoi conferențiarul a cerut să ne unim pentru lupta noastră națională, la care s-a răspuns cu „Pe-al nostru steag e scris unire". În sală era un entuziasm de nedescris printre antifascişti. Ruşii veniseră să studieze atmosfera dintre prizonieri, când se va comunica acest lucru.

Au mai vorbit cam acelaşi lucru locotenentul Racoţeanu, sublocotenentul Bodiu, maiorul Buzoianu şi alţi delegaţi, iar la urmă, după ce au plecat ruşii şi au început înscrierile pentru divizia de voluntari, au văzut că nu sunt decât 63. Au mai încercat să ne invite să ne înscriem, până la urmă au renunţat.

Comandant al Diviziei[35] este locotenent-colonelul Cambrea, şef de stat major, locotenent-colonelul Teclu. Acum caută ofiţeri pentru cadre. Ei spun că dintre soldaţi s-au înscris câteva mii.

În cuvântarea ţinută, Alexandru Mâţă a ameninţat că „cine nu este cu noi este împotriva noastră şi duşmanul nostru declarat".

Joi, 7 octombrie. Niet convoi! N-am fost la lucru.

În lagăr, propagandă serioasă pentru înscrierea în divizia de voluntari. Afişe – pe pereţi – de tot felul, mâncare mai bună, pâinea albă. Seara, la club, a fost adunarea ofiţerilor din Regimentul 27 Infanterie, regimentul lui Teclu; după ce le-a vorbit vreo oră, din toţi ofiţerii n-a vrut să semneze nici unul. S-au sculat toţi deodată şi au plecat. A fost o palmă serioasă pentru el.

Vineri, 8 octombrie. Înainte de a ieşi la corvoadă la drumuri, a fost adunarea lagărului pentru a ne comunica faptul că, după câteva zile de odihnă şi regrupare a forţelor, ofensiva rusească a reînceput de la Leningrad la Taman, Niprul fiind trecut în trei locuri, iar peninsula Taman eliberată complet de trupele germane, prinse şi nimicite.

La gara Şoniha, lucru uşor ca de obicei, dar drumul a fost greu. Seara a avut loc adunarea celor vopsiţi şi a invitaţilor lor. Îl iau pe fiecare şi-l întreabă de ce nu semnează.

Sâmbătă, 9 octombrie. Niciun român n-a ieşit azi la corvoadă. A fost apel dimineaţă. Deşi credeam că o să fie mare

[35] Este vorba despre Divizia „Tudor Vladimirescu" (*n.red.*).

adunare pentru divizia de voluntari, nu s-a întâmplat nimic. După-amiază au scos bănci afară, la tribună, însă le-au băgat înapoi.

A fost pentru noi o zi reconfortantă de repaos.

Duminică, 10 octombrie. S-a ținut o mare adunare, pentru cooptarea de noi aderenți. Au vorbit: Alexandru Mâță, maiorul Buzoianu şi căpitanul rus Azarov. Rezultatul egal cu zero. În total, au recrutat vreo 95 voluntari. Au umblat şi prin spital, să-i facă să semneze, amenințându-i că nu le dau medicamente.

Luni, 11 octombrie. Lucru la drum, la Şoniha.Toți voluntarii au fost mutați în corpul trei şi nu ies la lucru. Se vorbeşte că vor primi regim alimentar mai bun.

Marți, 12 octombrie. Lucru la Şoniha. Seara au plecat cei din grupul 10 la Schit, pentru eliberarea corpului, unde vor intra voluntarii de acolo. Pe la ora 21 au sosit şi cei de la Schit, toți graşi ca porcii.

Miercuri, 13 octombrie. Lucru la Şoniha. Ultimele noutăți: Italia a declarat război Germaniei, deci a devenit aliata Rusiei şi Angliei.

Ruşii au eliberat Novorossiiskul încă de la 1 octombrie şi acum au eliberat Zaporojie. Avem noroc că vremea s-a încălzit, căci altfel tremuram în cort.

Joi, 14 octombrie. Tot la drum la Şoniha. Aceeaşi rabotă plictisitoare, cu mers pe jos de cca. 20 km pe zi şi mâncarea o dată, la ora 18, când se adună mesele: cea de prânz, cea de seară şi suplimentul de lucru.

Vineri, 15 octombrie. Sâmbătă, 16 octombrie. Nimic deosebit, afară de lucrul la drum. Aşteptăm plecarea diviziei, pentru eliberarea lagărului. Cei care se înscriu acum îşi iau bagajele şi pleacă în corpul 3 noaptea, să nu-i vadă nimeni. Dimineața te trezeşti fără ei în dormitor. Unde-s?... Unde-s?... La corpul 3!

Duminică, 16 octombrie. A început mutarea în corpul 7. S-au terminat reparațiile. După şapte săptămâni de stat în cort, am intrat jumătate şi apoi a venit ordin să ne oprim. Probabil vor intra nemții în corpul 7, şi noi, în corpul 14. De asemeni, se fac schimbări şi în celelalte corpuri. Pe italieni, ca aliați, îi bagă la corpul 1 (cel mai bun). Aşa se vorbeşte, dar până acum nu s-a făcut nimic.

Luni, 18 octombrie. Zi de repaos pentru noi. Ca să nu înghețăm în cort, am umblat pe la celelalte corpuri.

Marți, 19 octombrie. În aşteptarea mutării în corp, am chiulit de la lucru. Pe italieni i-au trimis în corpul 4A, pe cei din corpul 4A i-au mutat în 9B şi în corturi, în locul nostru. După-amiază – în fine – am intrat şi noi în dormitor. În sfârşit, a dat Dumnezeu şi am rămas tot în corpul 7. Ne-am instalat bine. Seara am făcut o baie bună şi am dormit minunat, în casă nouă, fără ploşnițe.

Miercuri, 20 octombrie. Muncă la Şoniha. Din informațiile oficiale, s-a ocupat Melitopolul, iar ruşii şi-au lărgit capetele de pod peste Nipru. Înaintează mereu.

Joi, 21 octombrie. Tot la drumul de la Şoniha. La întoarcere, ne-au năpădit o serie de veşti: mâine dimineață, pleacă 150 de ofițeri din divizie, cu maşinile până la Gorki şi de acolo cu trenul până la Moscova.

În *Izvestia* scrie că la Moscova s-au întrunit miniştrii de externe ai Angliei, Americii şi Rusiei să discute chestiuni de interes vital pentru statele mici.

Japonezii au început o mare ofensivă spre India, înaintând pe trei coloane, cu mari succese. De asemeni, ofensiva lor în China merge bine.

Vineri, 22 octombrie. Pentru noi, românii, s-au sistat corvezile, în vederea plecării diviziei. Dimineață era forfotă printre ei, se pregăteau cu bagajele, îşi luau ziua bună, erau veseli că pleacă. S-au adunat în fața bisericii cu toate

bagajele. La un moment dat, când nimeni nu se aştepta, s-a auzit o muzică militară, cântând un marş românesc (exact ca la Drăgaica). S-au deschis larg porţile lagărului şi au intrat triumfal vreo 12 muzicanţi de la Gorki, aduşi cu mari sacrificii.

Noi, care nu ne aşteptam la aşa ceva, am rămas cu gura căscată. Au început apoi cuvântările de adio. Au vorbit: maiorul rus Sokolov, maiorul Buzoianu, maiorul Badea şi colonelul italian, şeful antifasciştilor şi al aliaţilor italieni.

În sunetele fanfarei şi-n huiduielile şi-njurăturile noastre, au ieşit cam repede pe poartă, la ora 10,30. S-au îmbarcat afară în maşini şi au plecat la Gorki, iar de acolo la Moscova, cu trenul.

Lagărul respiră uşurat, toţi sunt liniştiţi, deloc trişti. Pe cei plecaţi îi considerăm trădători de ţară şi nu pomenim de ei decât în cuvinte urâte.

Regulamentele militare româneşti spun că prizonierul trebuie să aibă în captivitate o atitudine demnă, să nu facă politică şi să nu se înscrie în unităţi de voluntari pe teritoriul inamicului. Cine face acest lucru pierde cetăţenia română.

Sâmbătă, 23 octombrie. Aceeaşi muncă plictisitoare.

Duminică, 24 octombrie. Dimineaţă am luat, cu Fănică şi Radu Muşat, primele lecţii de bridge de la Dan Antonescu.

Aseară a sosit în lagăr colonelul [Mihai] Maltopol şi ne aşteptăm ca azi să fie o adunare pentru racolarea de noi adepţi. Până la urmă, n-a fost nimic. Colonelul a stat de vorbă cu fiecare ofiţer superior, însă fără rezultate.

Un lucru frumos demn de relevat: destui voluntari care au stat în corp cu noi n-au plecat decât în ultima clipă, de ruşine să nu-i vedem şi să nu-i înjurăm. Ne-am trezit dimineaţă cu locuri libere prin dormitoare. Sau se duceau în corpurile de voluntari şi nu mai ieşeau pe afară deloc, ca să nu dea ochii cu noi.

Luni, 25 octombrie. Lucru la drum, tot lângă Şoniha.

Am uitat să notez că sâmbătă am împlinit 11 luni de prizonierat, mâncând nişte cotoare de varză şi nişte morcovi în loc de fructe de sezon. Iar circulă bancuri proaste, despre o ofensivă germană. Ruşii au ocupat ieri mai multe localităţi. Le merge bine, de s-ar termina mai repede.

Marţi, 26 octombrie. Sfântul Dumitru. Vreme mizerabilă: vânt, frig şi ploaie. După-masă a început să ningă. Primii fulgi de zăpadă din iarna aceasta ne-au apucat tot pe aici.

Deşi trebuia să mergem la drum, azi am chiulit. Am stat toată ziua pe cracă şi mi-am cusut hainele rupte.

Miercuri, 27 octombrie. Zi oficială de repaos. Am început să mă pregătesc de iarnă. Azi au fost chemaţi la interogatoriu toţi cei care au semnat la antifascişti şi n-au mai vrut să se înscrie în divizie.

A fost un fel de tribunal de judecată, format din Codler, Maltopol şi Buzoianu. I-au beştelit, i-au făcut cu ou şi cu cu oţet, i-au ameninţat, însă n-au prins nimic.

Maltopol, în cuvântarea lui, a spus: „Dacă în ţară mă va opri pe stradă şi mă va întreba vreo soţie sau mamă de ofiţer care n-a venit cu divizia, îi voi spune:

„Doamnă, fiul (soţul) dumneavoastră nu v-a iubit şi n-a vrut să vină!"

Iar în încheiere a spus:

„Şi când dumneavoastră, toţi, veţi veni în ţară, colonelul Maltopol va fi la graniţă şi cu sabia va face trierea, dând pe cei buni la dreapta şi pe cei răi la stânga, alegând astfel oile de capre".

Joi, 28 octombrie. Niciun român n-a fost la corvoadă. A fost iarăşi o zi încărcată de istorie. Colonelul Maltopol a vorbit din nou la club patru ore, ca până la urmă să nu realizeze niciun adept.

Ne-a amenințat că dacă nu ne înscriem în divizie, abia peste 15 ani, când s-o termina războiul cu Japonia, ne vom întoarce acasă (râsete). Acum ruşii sunt la 80 km de Bug, de grănicerii lui Antonescu (ei socotesc că pacea este ca şi făcută, cu ruşii prezidând conferința şi tratativele).

Vineri, 29 octombrie. Toată noaptea a nins intens. Dimineață trebuia să ieşim la corvoadă, însă, pe la ora 8,30, căpitanul Apostu Matei, şeful corpului, m-a anunțat să-mi fac bagajele că voi pleca la Schit. Când am auzit vestea, am rămas trăznit. După 14 luni mă despart de Fănică şi de ceilalți camarazi. Despărțire dureroasă, dar n-avem ce-i face, îndurăm toate mizeriile lor şi de semnat nu semnăm nimic. Peste o oră, 25 de ofițeri am luat drumul spre Schit.

Între cei 25 sunt: maiorul Popescu Petre, care a fost schimbat de la starşia lagărului cu maiorul Pascu, maiorul Constantinescu Mihai, căpitanul Costăchescu, căpitanul Manciu, căpitanul Ioniță, locotenentul Novac ş.a., majoritatea ofițeri activi, care, spun ei, fac propagandă printre subalterni să nu se înscrie în divizie. Eu, mă mutasem în Corpul 7 şi stăteam cu Fănică şi Dan într-o parte mai liniştită, unde se adunau toți, jucam rummy şi discutam tot timpul noutățile.

Ajunşi la Schit, am fost luați în primire de sublocotenentul Podoleanu, care ne-a băgat într-un submarin, în frig şi întuneric, unde am mâncat şi unde am stat până seara, când ne-au repartizat în celelalte dormitoare. Novac şi cu mine am rămas în dormitorul nemților, sus, unde ne-am instalat binişor.

Seara a fost apel, la care am stat două ore, de am înghețat tun. Imbecilul de Podoleanu şi-a bătut joc de noi într-un hal fără de hal, parc-ar fi presimțit că pleacă a doua zi. Cu dormitul a mers bine, că eram obosit.

Sâmbătă, 30 octombrie. Prima veste de dimineață, când ne-am sculat, a fost plecarea divizionarilor ce s-au înscris ulterior.

Slavă Domnului, am scăpat de bestia de Podoleanu şi de ceilalți vopsiți. Cu toate bagajele într-o maşină, au plecat toți zece la Oranki. Toată lumea respiră uşurată. Starşe de lagăr a fost numit un căpitan neamț Strattman, antifascist, dar om bun.

Duminică, 31 octombrie. Makiev, imbecilul de nacealnic, comandantul rus al lagarului, ne-a făcut un program minunat. Toată ziua în aer liber, de parc-ar fi vară acum. Se cunoaşte că este pus aici pentru mizerie. Şi vremea este pacătoasă. A început o fleşcăială serioasă din topirea zăpezii; este foarte plăcut de plimbat. Aici, la ora stingerii (ora 20), eşti obligat să te culci, altfel rişti să intri la carceră, nacealnicul ținându-se de program.

Luni, 1 noiembrie. Prima zi de noiembrie se lasă cu ger uscat. Plimbatul pe afară ne face să tremurăm. Încolo, nimic neobişnuit.

Ştirile oficiale anunță că nemții au început evacuarea Crimeii şi a Odesei. Ruşii au ajuns la 80 km de Bug, ocupând Krivoi Rog şi multe alte localități.

Marți, 2 noiembrie. Miercuri, 3 noiembrie. Programul normal de masă, fără corvoadă deocamdată, îşi urmează cursul.

Nemții au plecat la Oranki să se fotografieze pentru scrisorile pe care le trimit acasă (în realitate pentru fişele de la dosare).

Joi, 4 noiembrie. Zi de toamnă, cu soare şi puțină căldură, în această pădure ce dă impresia că suntem în Crâng.

Vineri, 5 noiembrie. După-amiază, au venit Codler şi colonelul Samoilov (cel cu chestia legată de căpitanul Tudor Popescu). Codler a ținut o conferință despre situația după

cinci luni de ofensivă rusească şi mai ales despre pierderile germanilor: 1,9 milioane de oameni (144 de divizii distruse).

Ne-a spus că la Moscova a fost o reuniune a miniştrilor de externe, englez, american şi rus, în care s-a hotărât situaţia statelor mici (în special a Austriei), ce se vor forma după terminarea războiului şi mai ales sfârşitul războiului între ruşi şi nemţi. De asemeni, s-a aprobat pedepsirea celor ce-au jefuit, sau au provocat omoruri pe teritoriul ocupat din URSS.

Pe de altă parte, colonelul Samoilov a chemat pe rând căpitanii la interogatoriu, întrebându-i de ce nu se înscriu în divizie.

Ştirile dau pentru nemţii din Crimeea o situaţie proastă, retragerea fiindu-le tăiată şi Perekopul luat.

Sâmbătă, 6 noiembrie. Noaptea, la 3,30 a avut loc inspecţia maiorului Sokolov şi a altor şase ruşi. Este curioasă paza ce ne-o fac ruşii aici, controalele dese şi apelurile. Pe seară a venit din nou Sokolov cu vreo şapte-opt ruşi, ne-au scos cu bagajele afară şi a urmat un alt control de vreo două ore.

Duminică, 7 noiembrie. Sărbătoare naţională la ruşi, a 26-a aniversare a revoluţiei. Mari pregătiri, pavoazarea lagărului şi instalarea a tot felul de afişe.

Un bilet de la Fănică îmi anunţă o evacuare a spitalului de la Oranki şi plecarea probabilă a italienilor, care-şi pregătesc echipamentul.

Se vorbeşte despre ocuparea Kievului.

Luni, 8 noiembrie. Sărbătoarea a continuat şi azi cu o conferinţă pentru nemţi. Pe noi, românii, ne-au iertat.

Nimic nou. Ocupaţia zilnică de aici: dimineaţa, lecţii de germană la bibliotecă, după-masă, şedinţe de cusut echipamentul (pregătiri de iarnă).

Marți, 9 noiembrie. Nimic important. Noaptea, a început o ninsoare abundentă.

Miercuri, 10 noiembrie. Se respectă programul normal de 12 ore somn obligatoriu, însă ne deranjează ploşniţele. Aici nu avem lumină electrică, aşa că seara ne culcăm devreme, imediat după apus. Avem feştile în dormitor, dar gazul e prost şi nu putem sta lângă ele, suntem nevoiți să ne culcăm. Ninsoarea continuă intens.

Joi, 11 noiembrie. Program de pierdere a vremii. Ninsoarea cade de două zile, zăpada s-a făcut de 30-35 cm. Pomii şi pădurea sunt o frumusețe, cum numai în filme se vede. Zăpada este groasă, sclipeşte şi vântul nu bate deloc.

Vineri, 12 noiembrie. Aici, Radio „Mitică Prizonierul", cu bancurile lui, nu funcționează. Aşteptăm bancurile de la Oranki. Mâncarea lasă mult de dorit. Gamelarii se înmulțesc mereu. Meniul este cam aşa: dimineață, 300 g pâine albă, 40 g zahăr, 20 g unt, 40-50-100 g peşte (toate cântărite cu mari lipsuri, câteodată chiar şi 250 g), supă de cartofi chioară şi 300 g ceai.

La prânz: 300 g pâine neagră, 500 g supă de varză sau cartofi, 250 g caşa subțire de mei (această caşa e mizerabilă, abia ajunge şi este subțire, fără gust).

După-amiază, din două în două zile, compot, câte 200 g. Seara: 500 g supă chioară, sau 250 g mâncare de fasole cu cartofi. Fasolea din cutii de conserve, cu boabele rare, de le vânezi şi numai cu puțin gust şi miros. De obicei, seara, după ce mănânc, mă răzbeşte foamea foarte repede.

Noaptea visez iar mâncăruri.

Sâmbătă, 13 noiembrie. Ziua trece foarte repede, noaptea, de la ora 18,30 până la ora 8, pare o veşnicie, mai ales când nu poți dormi din cauza ploşniţelor. Singura mea bucurie este că scap de ele cu o față de pernă ce mi-o trag pe cap, să nu poată intra.

Duminică, 14 noiembrie. Câteva informații clandestine de la Oranki ne dau puține speranțe pentru iarna care a început.

Cei 12 prizonieri nemți de la Kremenciuk, sosiți la Oranki, spun că ai lor pregătesc pentru iarnă o ofensivă masivă, cu efectivele mobilizării totale, pe care le-au instruit până acum.

Această retragere voită a fost făcută metodic, cu scop şi fără mari pierderi. Au urmărit: scurtarea comunicațiilor din spatele frontului, scoaterea ruşilor din poziții, cu scopul de a-i aduce într-o regiune complet dezorganizată logistic, odată cu lungirea comunicațiilor cu spatele. Au început deja atacuri puternice ale nemților în regiunea SV de Dnepropetrovsk, pe care ruşii susțin că le resping cu mari pierderi pentru nemți.

După câte se pare, şi japonezii îi presează puternic pe englezi şi pe americani, deoarece la conferința celor trei miniştri de externe de la Moscova, scopul principal a fost alegerea căilor pentru încheierea cât mai rapidă a războiului ruso-german.

Luni, 15. Marți, 16. Miercuri, 17 noiembrie. Zilele trec fără nimic nou. Pierd diminețile la bibliotecă, citind la germană. După-amiază n-avem timp efectiv pentru nimic: la 14,30 se termină masa, după o oră vine ceaiul, apoi apelul şi la 17,30 iar masa. La 18,30 stingerea.

Frigul creşte simțitor. Cerul senin şi luna plină fac ca temperatura să scadă până la -25°, -30°.

Joi, 18 noiembrie. Cei 81 care au plecat de aici au fost duşi la Elabuga, un lagăr cu regim sever, zis pentru recalcitranți.

Evenimentul zilei a fost că la ora 15 a venit maşina comandantului lagărului de la Oranki şi a ridicat cu bagaje cu tot pe: colonelul Gribovski, colonelul Popescu Palache,

căpitanul Mihăilescu şi căpitanul Costăchescu. Se vorbea deja de un nou transport de ofiţeri şi mai ales superiori şi căpitani spre Elabuga. Să vedem cine va mai pleca de dincolo. Cu un ceas mai devreme, venise maşina şi-l luase pe maiorul Popescu ducându-l la NKVD la Oranki, apoi maşina s-a întors şi i-a luat pe cei patru.

Seara a venit o sanie cu efecte de iarnă, pentru prizonierii care n-au pulovere, mănuşi şi obiele.

Vineri, 19 noiembrie. Azi-noapte au fost -30°. Nimic important.

Sâmbătă, 20 noiembrie. Zi frumoasă. Am fost în corvoadă la pădure. Dimineaţă, nemţii şi ungurii şi-au făcut bagajele şi au plecat la Oranki. În locul lor, au venit 170 de români, majoritatea din corpul 7 şi puţini din 4A. Au venit cam toţi din vechiul meu pluton, afară de Fănică, rămas la sobe.

Duminică, 21 noiembrie. Cu începere de azi, lucrez la ceainărie cu Codin Isbăşoiu, Pompiliu Bărbulescu şi încă doi. La patru seri, fac o noapte albă de serviciu şi, la patru zile, o zi la distribuţie. Treaba este oarecum uşoară.

Luni, 22 noiembrie. Programul normal. Noaptea am fost de serviciu la ceai. Am curăţat cartofi şi zarzavat la bucătărie, cu care ocazie am reuşit să mănânc câţiva cartofi.

Marţi, 23 noiembrie. Azi, liber. Totuşi, după o noapte albă, nu m-am culcat. Seara au fost transferaţi la Oranki, Orendi şi Paulini, care sunt de origine germană şi pleacă alături de nemţi, în lagărele pe naţionalităţi. Se vorbeşte că vor pleca toţi nemţii şi ungurii de la Oranki în alte lagăre.

Miercuri, 24 noiembrie. Comemorăm un an de captivitate. Puţini înainte pe aceste meleaguri!

Se vorbeşte de reluarea ofensivei germane la Jitomir şi în alte puncte ce au fost recucerite. Chiar din informaţiile oficiale, se vede o ofensivă începută de armata germană. Aşteptăm rezultatele.

Ieri au plecat de la Oranki jumătate din nemți, iar la noapte vor pleca ceilalți, în lagărele pe naționalități. Sperăm să ne ducă şi pe noi acolo la Oranki, deoarece reprezentăm cazuri similare.

Joi, 25 noiembrie. Baie şi curățenie generală, cu echipamentul afară.

Vineri, 26 noiembrie. Când ne aşteptam să plece nemții, au plecat italienii.

Sâmbătă, 27 noiembrie. Programul normal.

Duminică, 28 noiembrie. Ruşii dau oficial că, din cauza atacurilor germane şi pentru scurtarea frontului, au părăsit mai multe localități din regiunea Jitomir şi Cernigov.

Luni, 29 noiembrie. Marți, 30 noiembrie. La Oranki au sosit din Lagărul 160 cca. 300 de ofițeri superiori şi inferiori, între care toți comandanții de regimente.

Miercuri, 1 decembrie. Joi, 2 decembrie. M-a scos din programul normal o diaree cauzată de nişte cotoare de varză înghețate. Ies noaptea afară, foarte grăbit, de cinci-şase ori. Azi, în sfârşit, au plecat de la Oranki restul de nemți. Au rămas acolo românii.

Vineri, 3 decembrie. Burta s-a îndreptat puțin, odată cu încălzirea vremii. Seara, înainte de apel, ne-au dat afară cu toate bagajele, au citit vreo 200 de nume şi ne-au pornit spre Oranki, unde am ajuns către ora 19. Mare ne-a fost mulțumirea că am scăpat de imbecilul de nacealnic, cu programul lui idiot. La Oranki, ne-am instalat în corpul 14, ce e drept, cam înghesuiți. Exilul a durat cinci săptămâni.

Sâmbătă, 4 decembrie. Am fost în corvoadă la Mănăstîrka, unde am dat zăpada de pe lângă bordeie. Am intrat în vreo câteva şi am rămas încântat de felul cum sunt executate: practice şi foarte bune constructiv.

Într-adevăr, pare un lagăr modern, cu dormitoare, săli de mese, de spectacole, spital etc.

Duminică, 5 decembrie. Împreună cu Fănică, am încercat la maiorul Pascu să mă mute şi pe mine la un loc cu el, în corpul 7. N-a vrut.

Luni, 6 decembrie. Ziua colonelului Ciuculescu Nicolae. Ne-am dus aproape toţi ofiţerii din regiment la fereastră, la corpul 3, unde este în carantină, şi i-am urat de ziua lui. Moşul a fost foarte mişcat.

Marţi, 7 decembrie. Am tăiat lemne de foc în pădure, la vreo 5 km. După drum şi muncă, m-am simţit foarte obosit şi am dormit buştean toată noaptea.

La adunarea de azi a lagărului, căpitanul Azarov a comunicat că, la întâlnirea celor patru şefi de state de la Teheran, Roosevelt, Churchill, Stalin şi Chiang Kai-Shek, s-a fixat data când va fi atacată Germania din toate părţile: uscat, aer şi pe mare, pentru a termina odată cu fascismul; de asemenea, şi pentru Japonia s-a fixat la fel. Ei vor cu orice preţ să termine războiul, noi dorim şi mai mult asta.

Miercuri, 8 decembrie. Joi, 9 decembrie. Lucru la pădure. Au inventat un program tâmpit: apelul nu mai este dimineaţă, ci la ora 16, când vin toate corvezile şi după ce s-a servit masa.

Vineri, 10 decembrie. N-am ieşit la rabotă. M-am tuns şi bărbierit, însă m-am ales cu o pecingine pe faţă.

Sâmbătă, 11 decembrie. Lucru la pădure. Temperatura -15° şi vânt tăios pe drum. În pădure suntem însă la adăpost. Aici la Oranki, din cauză că ne culcăm târziu (la ora 22), ziua pare lungă şi trece greu.

Duminică, 12 decembrie. Repaos. Ne-au dat 100 g smântână în loc de unt. Mâncarea pare bună oarecum. Dimineaţa: 300 g pâine albă, 30 g zahăr, 20 g unt, ½ kg supă, care este de multe ori gustoasă şi 100 g peşte. La prânz: 300 g pâine neagră, 700 g supă, cam chioară câteodată, 1/3 sau ¼ casa de mei, cartofi, sau mazăre, din trei în

trei zile ¼ compot. Seara ½ kg supă sau ¼ salată din sfeclă şi zarzavat. Aici toată mâncarea bună este dimineaţa, când pleacă lumea la muncă, să ţină până la ora 14,30.

Cu venirea iernii, speram să înceteze corvezile. De unde! Ne-au dat echipament rusesc: pufoaică, pantaloni vătuiţi, căciulă cu clape, pâslari şi lucrăm la pădure, ca unii de meserie.

După masă, la o adunare de 2,5 ore a lagărului, ne-au comunicat noile mutări ce s-au făcut în corpuri, fără niciun criteriu, adică la întâmplare: eu la Corpul 7, Fănică la 2, Novac a rămas la 14. M-am instalat cu Tăchel Georgescu în locul lui Fănică. Aici este ceva mai larg ca la 14, dar frig şi întuneric.

Luni, 13 decembrie. Azi n-am plecat la pădure. Am vrut să mă odihnesc puţin, dar am brodit-o prost. M-au băgat la conferinţa lui Mâţă despre standardul de viaţă în Rusia. După masă, un apel nominal idiot ne-a ţinut până în adâncul nopţii afară.

Marţi, 14 decembrie. Am lucrat cu Tăchel la pădure.

Miercuri, 15 decembrie. De azi-noapte a început un viscol cumplit. N-au scos pe nimeni la corvezi, în schimb ne-au adunat afară pentru apel nominal. Se vede că au cam încurcat socotelile, căci îi strigă pe cei plecaţi la divizie şi pe cei de la kotlovan (morţi).

Joi, 16 decembrie. Vineri, 17 decembrie. Am lucrat la pădure, pe ger de -15°, -20° şi vânt tăios, fără să ne sinchisim prea mult. Echipamentul rusesc este foarte bun.

Oficial, se dă încheierea unui pact de asistenţă mutuală între URSS şi [Edvard] Beneš. Beneš a fost primit de [Mihail] Kalinin şi i s-a făcut o recepţie la care au luat parte toate personalităţile ruse.

Sâmbătă, 18 decembrie. Am lucrat la pădure. A fost mai cald.

Ofensiva din Italia pare că a eşuat într-o regiune îngustă a peninsulei, unde sunt Apeninii, iar pe front, ruşii resping contraatacuri germane, cedând în acelaşi timp localităţi la vest de Kiev.

Prin desfiinţarea corpului 2, Fănică a fost mutat în corpul 7, aşa că suntem iar împreună.

Duminică, 19 decembrie. Apel nominal de două ore dimineaţă, plus curăţenie radicală în dormitor.

Am uitat să notez faptul că marţi, 14 decembrie, la apel, s-au distribuit 42 de cărţi poştale sosite din ţară. Acestea sunt sigur adevărate şi nu trucate, cum credem despre cele ale vopsiţilor. Niciun buzoian n-a primit vreuna.

Luni, 20 decembrie. Azi n-am lucrat afară. Am făcut germană cu Novac.

Ultimele noutăţi: Churchill, la Teheran, s-a îmbolnăvit de pneumonie şi nu s-a putut întoarce în Anglia, cu avionul. Starea lui este oarecum gravă, la vârsta de 69 de ani.

Marţi, 21 decembrie. Am lucrat la pădure înt-un nou sector, care este ceva mai departe. M-am simţit foarte obosit.

Miercuri, 22 decembrie. Am petrecut repaosul cârpind ciorapii rupţi. Din informaţiile ce se dau, slabe acţiuni pe tot frontul.

Joi, 23 decembrie. Lucru la pădure, uşor şi frumos. La întoarcere, am adus un brad pentru pomul de Crăciun.

Ştiri: la Teheran, Stalin n-a vrut sa iasă din legaţia rusă de frica unui atentat pregătit de naziţti. Au venit la el Roosevelt şi Churchill.

Agenţia TASS dezminte ştirea dată de New York că Bulgaria ar fi cerut pace separată cu Rusia, cu condiţia să i se dea Thessalia şi Macedonia. În tot cazul, trebuie să fie ceva adevărat, că nu dezminţeau ei această ştire. Radio

Mitică a lansat bancul că Churchill a murit, iar Hess ar fi plecat din Anglia în Germania.

Vineri, 24 decembrie. 13 luni de prizonierat. Sperăm mereu că nu vor mai trece multe. Azi am lucrat la construcții, lângă lagăr.

Seara, serbare foarte reuşită dată de ofițeri, cu obiceiurile de Crăciun. Coruri, irozi, „Bună dimineața" şi „Moş Crăciun". La sfâşit, Codler a spus că aproape sigur viitorul Crăciun îl vom petrece acasă.

Înainte de masă, s-a ținut în corpul de dormitoare o slujbă religioasă, ocazie cu care s-a sfințit anafura. Ni s-a comunicat de la comandament că avem dreptul să facem slujbă, pe corpuri. Astă seară, slujba oficiată m-a mişcat foarte mult. Este al doilea Crăciun pe care nu-l fac cu ai mei şi mai ales îmi amintesc de Crăciunul de acum un an, din tren, cu mizeria, foamea şi frigul pe care le-am îndurat în drumul de la Tambov până aici.

Seara ne-am strâns la pomul de Crăciun făcut de Novac şi Jean Dumitrescu. Mic şi cam sărac, era totuşi ornat cu gust, din nimicuri: vată, ață albă, câteva coşulețe frumos făcute, cu țigări în ele, lumânări mici. O monedă de argint lucea în vârf.

Era minunat, s-a stins pentru câteva clipe lumina, s-au aprins lumânările şi am cântat cu toții „O, brad frumos!"

Gândurile zburau la cei de acasă şi speranțele noastre s-au întărit că vom serba pomul de Crăciun, bogat şi frumos împodobit, urmat de o masă copioasă, încărcată cu sticle de şampanie...

În lipsa şampaniei, ne-am aşezat la un joc de rummy.

Sâmbătă, 25 decembrie. Crăciunul. Afară cald şi senin. Dimineață, au venit trei soldați cu o stea frumos făcută şi ne-au urat. Apoi ne-am adunat ofițerii din regiment şi ne-am dus la colonei să-i colindăm. Foarte bucuroşi,

Ciuculescu, Ştefanovici, Marţian şi Şendrea ne-au mulţumit, dorindu-ne să ne întoarcem cât mai repede acasă, iar celor burlaci, să ne căsătorim.

Pe feţele tuturor se vede bucurie. În tot lagărul plutesc veselia şi speranţele spre bine.

Singura distracţie este rummy, care se practică pe scară largă. Trece timpul repede. Seara a fost serbarea pomului de Crăciun dată de ofiţeri la club, foarte reuşită.

Duminică, 26 decembrie. A doua zi de Crăciun a trecut la fel ca zilele obişnuite. Mâncarea de Crăciun nu s-a deosebit nici ea cu nimic: aceeaşi ciorbă cu carne 700 g, caşa de mei 250 g, iar seara, o supă de varză 500 g. De vreo zece zile, ne omoară cu varza, care a început să se strice şi o bagă mereu în locul cartofilor.

Luni, 27 decembrie. Sfântul Ştefan. După urările făcute lui Fănică şi celorlalţi Ştefani şi după ce am mâncat, am fost chemaţi la conferinţa căpitanul Azarov (rus). Ne-a anunţat că în regiunea Nevel a fost spart frontul pe o lungime de 80 km şi 40 km adâncime, fiind ocupate multe localităţi, operaţii în timpul cărora au distrus patru divizii germane de tancuri şi şase divizii de infanterie (15 000 de morţi). Berlinul a fost bombardat groaznic. 1,5 milioane locuitori sunt lăsaţi sub cerul liber, 60% din clădiri sunt dărâmate.

De vreo câteva zile, Tăchel a intrat la bucătărie şi mănâncă acolo, mâncarea lui de la dietă o împărţim Fănică şi cu mine, aşa că avem un supliment consistent.

Marţi, 28 decembrie. Miercuri, 29 decembrie. Statul pe cracă este bun, de aceea îl adopt tot mai des.

Noutăţi puţine. A plecat în 29 decembrie un transport de zece ofiţeri către Lagărul 160 de la Elabuga. Între ei, colonelul Roman cu fiul său, colonelul Ciocan, colonelul Ţâmpoiu, maiorul Turturică ş.a. Asta pentru intimidare, fiindcă nu au vrut să iasă la corvoadă.

Perspective pentru 1944

Joi, 30 decembrie. Lucru la desfundat drumul de zăpadă. După-masă, a fost control afară, cu boarfele.

Vineri, 31 decembrie. Cu tot viscolul, am ieşit la muncă. Pe mine m-au întors de la poartă, aşa că m-am bucurat mult.

La adunare, s-a comunicat că la vest de Kiev a fost spart frontul pe 300 km şi 50-100 km adâncime, ocupându-se peste 1 000 localităţi, între care: Korosten, Radomîşl ş.a., distrugând 14 divizii de infanterie, patru divizii de tancuri şi două divizii SS.

În Crimeea, trupele sunt complet încercuite şi soarta lor este pecetluită. Ruşii zic că va fi un nou Stalingrad.

Seara a fost o serbare cu câteva coruri şi obiceiuri de anul nou: capra, moşul şi dansuri naţionale foarte frumoase. După serbare, am aşteptat noul an, cu bucurie şi încredere că ne va aduce ceea ce dorim cu toţii din suflet: întoarcerea acasă.

Sâmbătă, 1 ianuarie 1944. Anul Nou. Bucurie mare. Toți se îmbrățișează și-și doresc ca și când ar fi acasă, nimeni nu se sinchisește că este prizonier. Dimineață, am urat coloneilor de Anul Nou, apoi am ascultat slujba religioasă. După slujbă, ne-am plimbat împreună cu colonelul Ciuculescu.

Cu ocazia zilei de azi, rușii au schimbat meniul astfel: dimineață unt, zahăr, pâine, pește și, în loc de supă, o budincă de macaroane (250 g); la prânz supă de carne, cașa de griș și compot. Seara, supă de mei cu cartofi. La toate am avut supliment, așa că am mâncat de m-am umflat, ca un greiere borțos; abia mai suflu.

După masă am jucat rummy și table.

Duminică, 2 ianuarie. Toată ziua am stat înăuntru și am pierdut timpul pe gratis. Am dormit, am chibițat o partidă de șah, iar timpul a trecut pe nesimțite.

Luni, 3 ianuarie. Am fost la rabotă la Mănăstîrka, unde am dat zăpada de pe lângă bordeie. Astăzi, după un an de la sosirea în lagăr, ne-au dat câte două săpunuri de toaletă. Eveniment mare! În loc de țigări, am primit mahorcă, însă fără foiță pentru ele.

Marți, 4 ianuarie. Mi-am cârpit ciorapii. Vremea admirabilă de afară te face să uiți că ești prizonier și te îmbie la plimbare.

Miercuri, 5 ianuarie. A curs streașina toată noaptea. Cu toții ne mirăm de așa vreme blândă. Azi am adus niște mătură de la pădure. Rabotă ușoară, care s-a terminat repede. Ca bancuri: se vorbește că s-ar fi atins Vinnița, pe Bug.

Joi, 6 ianuarie. Boboteaza. O slujbă impresionantă, oficiată afară, de un sobor de patru preoți în odăjdii, la care au luat parte toți românii din lagăr. Vremea caldă, cu ninsoare molcomă, ne-a adus aminte de Boboteaza din țară.

Slujba religioasă s-a oficiat în fața unei cruci mari din gheață, făcută de prizonieri. S-a sfințit anafura și aghiaz-

ma. După terminarea slujbei, am luat anafură şi apoi am mâncat de dimineaţă.

Deşi zi de lucru pentru ruşi, nu a ieşit nimeni la muncă. Mâncarea însă n-a fost cu nimic deosebită de cea normală.

Vineri, 7 ianuarie. Sfântul Ion. Ziua lui Nelu şi a Janei. Ambilor le adresez de la 2 500 km cele mai calde urări de sănătate şi noroc.

Vremea s-a schimbat deodată în viscol. Începând de azi, lucrez la atelierul de fierărie, în chip de mecanic şi tinichigiu. Am intrat aici ca să scap de corvezile exterioare.

Am lucrat o cheie la un lacăt şi am ascuţit nişte lame de rindea. Programul este de la 9 la 15.

Sâmbătă, 8 ianuarie. Lucru la atelier. Informaţiile oficiale anunţă că ruşii au ocupat Kirovogradul, realizând şi o mare încercuire a şapte divizii germane şi două române.

De asemeni, la vest de Jitomir, înaintarea lor continuă pe un front de cca. 300 km, ajungând la graniţa polonă, unde au ocupat oraşul Rovna. S-au apropiat şi de Vinniţa.

Roosevelt este bolnav de gripă. Starea lui Churchill s-a ameliorat puţin. Cu toate succesele anunţate mereu de ruşi, moralul prizonierilor este ridicat şi încrederea în nemţi nu a scăzut deloc. Se crede că pun la cale vreo tactică pentru realizarea unei încercuiri.

Duminică, 9 ianuarie. Am chibiţat la bridge şi la şah.

Luni, 10 ianuarie. Lucrul obişnuit la atelier.

Comisarii au început să-i cheme din nou pe ofiţeri, ca să le arate situaţia frontului şi să-i întrebe de ce nu se înscriu în divizie: nu văd prăbuşirea iminentă a Germaniei? La club a fost o masă comună a stahanoviştilor. Au luat parte Grisciuk, Sokolov, mulţi ruşi, cca. 150 de ofiţeri (numai cu invitaţii personale) şi toţi soldaţii de la artilerie. S-au servit: o salată de sfeclă roşie, o supă de carne, un

piure de cartofi cu o chiftea, compot 300 g, pâine albă şi, la urmă, biscuiţi. Roboţii au fost foarte mulţumiţi de masă, dar spun că mâncarea a fost puţină. Tot mereu se adevereşte proverbul românesc: „ce-i bun e puţin".

Marţi, 11 ianuarie. Zi frumoasă, soare şi căldură. La atelier a fost lucru serios. Din cauză că a plecat un soldat care trăgea la foale, nacealnicul m-a pus pe mine să-i ţin locul, aşa că toată ziua am bătut cu barosul şi am suflat la foale. Curgea apa de pe mine; seara am fost extenuat. M-am hotărât să mă las păgubaş.

Miercuri, 12 ianuarie. Am făcut-o pe bolnavul, în pat. M-am sculat pe la 10,30. N-am fost la atelier.

Joi, 12 ianuarie. Am dus pe altul la atelier, în locul meu, şi am lichidat cu această meserie.

Ştirile oficiale anunţă că guvernul polonez de la Londra cere să se recunoască graniţele vechi ale Poloniei, dar ruşii nu vor. Pe acestă chestiune, ruşii s-au supărat şi au dezarmat diviziile poloneze, trimiţându-le prin Iran şi Irak, din cauză că şi ele aveau aceleaşi pretenţii.

Vineri, 14 ianuarie. Repaos pe cracă.

Sâmbătă, 15 ianuarie. Am ieşit la rabotă la pădure, la desfundat drumul de zăpadă. A fost lucru uşor.

Duminică, 16 ianuarie. Iar repaos. Am chibiţat la bridge şi la şah.

Luni, 17 ianuarie. Lucru la drumuri, la desfundat zăpada.

S-a anunţat oficial că germanii au început o ofensivă puternică de tancuri la vest de Vinniţa şi la nord de Uman, în direcţia Kiev. De asemeni, ofensiva rusească spre Nevel a reuşit să spargă iarăşi vreo 9 km de front.

Marţi, 18 ianuarie. Repaos. Programul normal. Nimic deosebit.

Miercuri, 19 ianuarie. Lucru la pădure, la desfundat drumul de zăpadă.

Joi, 20 ianuarie. Vineri, 21 ianuarie. Sâmbătă, 22 ianuarie. Trei zile de repaos, foarte bune. Având în vedere vremea rea, nu prea ne-ar fi mers bine la lucru. Timpul trece uşor, pentru că ne găsim imediat ocupaţie: jucăm ceva, sau citim, sau coasem, sau îi chibiţăm pe alţii.

Duminică, 23 ianuarie. În *Izvestia* au fost publicate nişte condiţii de pace propuse de Germania Angliei, care însă nu au fost admise: Germania renunţă la colonii, în schimb cere zonă de influenţă în răsărit. Scufundă flota. Desfiinţează regimul hitlero-fascist.

Ruşii au făcut mare paradă pe motivul respingerii acestor propuneri de pace, care au deja vreo două luni vechime, adică sunt dinainte de conferinţa de la Teheran. Aliaţii nu vor decât o capitulare totală a Germaniei. Această pace, cerută acum de ei, n-ar fi decât un pretext ca să înceapă un nou război dupa câţiva ani de refacere.

Ruşii anunţă că au spart frontul la Leningrad, reuşind să distrugă vreo şapte divizii şi mult material de artilerie.

Luni, 24 ianuarie. Cărat lemne la pădure.

Churchill s-a întors în Anglia şi s-a întâlnit cu De Gaulle. Se dezminte ştirea că Ribbentrop s-ar fi văzut în Spania cu două personalităţi engleze, discutând despre pace.

Pe frontul Leningradului, au fost făcuţi prizonieri mulţi spanioli. Franco ar fi pus la dispoziţia nemţilor mai multe divizii. Aviaţia engleză a bombardat Sofia intens.

Marţi, 25 ianuarie. Pe cracă. Englezii au debarcat la sud de Roma şi au deschis un cap de pod pe care îl păstrează, după câte se pare, cu greutate. Ruşii resping contraatacuri puternice la est de Vinniţa.

Miercuri, 26 ianuarie. Iarăşi repaos. Putem nota că atât spargerea frontului de la Leningrad, cât şi debarcarea din Italia merg slab.

Joi, 27 ianuarie. Am ieşit după masă la construcţii, la lucru. O vreme admirabilă ne umple de speranţe. E cald şi curge din streaşină şi noaptea. Această vreme se menţine de câteva săptămâni. Dacă aici este aşa, cred că în ţară s-a topit de mult zăpada.

Vineri, 28 ianuarie. Lucrez de trei-patru zile nişte piese de şah, care sunt aproape gata. Timpul trece uşor, ba cu lucrul, ba cu germana, ba cu diferite alte fleacuri.

Bancurile lansate de „Radio Mitică" s-au cam terminat, am început să ne dăm seama de realitate şi ne îngrozim. Sperăm că va ieşi bine până la sfârşit.

Sâmbătă, 29 ianuarie. Duminică, 30 ianuarie. Luni, 31 ianuarie. Am terminat şahul şi acum mă ocup serios cu germana, împreună cu locotenentul Novac, cu care fac retroversiune.

Marţi, 1 februarie. Începem o nouă lună, ca de obicei, plină de speranţe: se apropie primăvara.

Azi am fost la pădure, la cărat lemne.

Miercuri, 2 februarie. Întâmpinarea Domnului în biserică. O vreme admirabilă. Oficial ni s-a dat că în regiunea est de Vinnița şi nord de Uman, ruşii resping puternice contraatacuri germane şi că, pentru asta, din înalte ordine, au părăsit mai multe localităţi. Pe frontul de nord au ocupat comune şi sate în regiunea Volkov. În Crimeea, nemţii şi românii transportă noi trupe cu avioanele.

Joi, 3 februarie. Ruşii au încercuit la Cerkasî zece divizii germane, pe care nu le-au lichidat încă.

Din lipsă de hârtie de scris şi mai ales pentru faptul că un carnet mai voluminos decât acesta, pe care-l am acum, este greu de camuflat şi de transportat în ţară (dacă eventual voi putea scăpa cu el, la repatriere), de acum înainte nu voi mai menţiona decât evenimentele importante şi informaţiile oficiale ce mi se dau.

Pentru camuflarea perfectă a acestui carnet am găsit mijlocul şi locul. Îl desfac în cele patru fascicule componente şi fiecare fasciculă intră perfect în carâmbul cizmei, între căptuşeală şi faţa cizmei. Fiind subţire, nu lasă nicio urmă şi nici nu dă de bănuit nimic. În felul acesta cred că voi scăpa cu el, pentru că, şi dacă mă vor descălţa la vreun control şi vor scutura cizmele, nu va cădea nimic, căptuşeala fiind cusută sus perfect, de faţă.

Să vedem care din doi, eu sau rusul care controlează, va fi deştept!

Sâmbătă, 5 februarie. Duminică, 6 februarie. Luni, 7 februarie. Timpul trece repede, aproape neobservat, vremea este călduroasă. Am făcut pe pompierul, curăţând zăpada pe garajul tulumbelor. Ca informaţii se dau că ruşii au ocupat Ludz [?] şi că la Nikopol au încercuit şapte divizii germane.

Pe celelalte fronturi, linişte relativă, după câte se pare.

Marţi, 8 februarie. Cea mai mare bucurie a produs-o sosirea a doi ofiţeri din divizie, care au adus scrisori din ţară. Spun că acolo sunt vreo 15 000 de scrisori. Asta înseamnă că avem speranţe ca în curând să primim şi noi.

Miercuri, 9 februarie. Pe o vreme bună, la pădure, am cărat lemne la maşină.

Joi, 10 februarie. S-a lichidat încercuirea de la Nikopol, cu mari trofee pentru ruşi. S-a luat foarte mult material, însă prizonieri puţini. Totodată, s-a lichidat şi capul de pod pe care-l aveau nemţii pe stânga Niprului, la Nikopol.

În Italia, frontul stă pe loc.

Vineri, 11 februarie. De dimineaţă, am fost la Mănăstîrka. Am curăţat zăpada de pe drum, să poată circula maşinile spre gară. Azi am avut şi eu fericita ocazie de a cumpăra patru turte (piroşti, pe ruseşte) de cartofi, cu 30 de ruble, care sunt solda pe trei luni.

Trebuie să aştepţi o lună ca să poţi mânca o turtă şi jumătate, aşa de mare este solda noastră. Căpitanii şi ofiţerii superiori primesc câte 15 ruble pe lună.

Sâmbătă, 12 februarie. Pe frontul de răsărit, ruşii ocupă mereu localităţi în toate sectoarele şi distrug tancuri şi avioane. Făcând socoteala la ce au dat ei oficial că au distrus, rezultă sute de divizii de tancuri şi zeci de mii de avioane, fără ca ei să aibă pierderi prea mari. Din calcule elementare, rezultă că au distrus aproape de două ori întreg efectivul armatei germane.

Important este că japonezii au început ofensiva la graniţa Birmaniei. Câteva atacuri spre India, englezii le-au respins cu pierderi mari. Pe noi ne bucură mult această ofensivă, deoarece sustrage pe englezi şi americani de pe frontul din Europa.

Duminică, 13 februarie. Repaos. Aseară a fost un recital muzical dat de ofiţerii noştri, care au reuşit să improvizeze o orchestră din două viori, cinci mandoline şi o tobă. Au avut un program simpatic.

Pe seară, pe motivul că la radio Moscova nu s-au mai dat informaţii, Radio Mitică a lansat imediat bancul că nemţii, cu o lovitură puternică din direcţia Gomel, ar fi ajuns la Kiev, realizând un cerc puternic împrejurul diviziilor ruseşti, care, la rândul lor, încercuiseră zece divizii nemţeşti acolo. Aşa că acum ar fi acolo trei cercuri concentrice: nemţi la mijoc, ruşi şi iar nemţi pe margine.

Luni, 14 februarie. Marţi, 15 februarie. Miercuri, 16 februarie. Bancul cu cercurile concentrice de la Kiev face vâlvă prin tot lagărul. În sfârşit, s-a comunicat că nemţii, cu forţe serioase de blindate au reuşit să facă un culoar până la cele zece divizii încercuite la NE de Uman, dar că nu i-au încercuit pe ruşi, cum s-a zvonit. Bucurie mare pe toată lumea. Radio Mitică a avut puţină dreptate. Radio

„Mitică Prizonierul", fascist înverşunat, îşi menţine moralul şi caută întotdeauna să eclipseze succesele ruşilor, ca şi pe cele ale Aliaţilor.

Este prietenul nostru credincios; când suntem trişti şi deznădăjduiţi, veştile date de Radio „Mitică Prizonierul" ne redau curajul şi speranţele.

Joi, 17 februarie. Nimic nou. Program obişnuit.

Vineri, 18 februarie. Am fost la corvoadă la Mănăstîrka, unde am curăţat zăpada de pe unul dintre bordeie. Apoi l-am vizitat în interior: 84 de locuri, despărţite în două încăperi, cu patru sobe şi foarte multe ferestre. Lumină destulă, loc mult, confort chiar, cu lumină electrică. Igrasia însă a început să apară pe pereţii de scândură.

Sâmbătă, 19 februarie. A picat ca un trăznet vestea de la radio că zece divizii germane aflate la NE de Uman au fost lichidate de ruşi. 56 000 de morţi, 15 000 de prizonieri, un general neamţ ucis şi foarte mult material capturat. Se zice că toţi ofiţerii nemţi s-au evacuat cu avioanele. O mare victorie pentru ruşi.

Am lucrat la pădure, la desfundat drumul.

Duminică, 20 februarie. Vreme rea, cu viscol şi frig. A trebuit ca februarie să-şi dea în petec ca ţiganul, cu viforul.

Luni, 21 februarie. Ni s-a citit comunicatul oficial de lichidare a celor zece divizii de infanterie + o brigadă motorizată din cercul de la Korsun Şevcenkovski–Uman, cu 56 000 morţi şi 18 500 prizonieri.

Generalul [Wilhelm] Stemmermann, comandantul trupelor din cerc, este mort. Enorm de mult material capturat: avioane, tancuri Tigru, tunuri Ferdinand etc. Ruşii spun că şase divizii de tancuri şi cele 600 de avioane, trimise în ajutor, cu scopul de a-i salva din încercuire, nu le-au fost de folos.

Situaţia nemţilor pe frontul de răsărit pare foarte rea: Leningradul despresurat, ruşii la 80 km de frontiera

Poloniei din 1939 şi la 100 km de Nistru, fără niciun cap de pod pe Nipru, decât cel de la nord de Gomel, în sus până la Vitebsk.

Marți, 22 februarie. Lucru în pădure, la cărat lemne.

Informații: Krivoi Rog a fost luat după lupte intense de stradă. Ruşii au anunțat că, din ajutoarele trimise de nemți pentru a salva cele zece divizii încercuite la Korsun Şevcenkovski, au fost distruse vreo 250 tancuri şi vreo 12 500 oameni, fără ca aceştia să reuşească să le dea vreun ajutor.

Miercuri, 23 februarie. Nimic de semnalat.

Joi, 24 februarie. Azi am lucrat la pădure, unde am curățat zăpada de pe un drum, ca să poată intra maşina care transportă lemne.

Un discurs ținut de Churchill anunță că nemții sunt încă tari: au 300 de divizii gata de luptă în rezervă, iar succesele ruşilor se datorează faptului că, din cauza amenințării englezilor, nemții sunt obligați să-şi țină trupele cantonate aproape de frontul de vest. De asemenea, tot acolo țin şi 4/5 din aviație.

În Italia operațiile merg greu, atât din cauza vremii defavorabile, cât mai ales din cauza rezistenței ce-o opun nemții.

Nu este sigur că războiul se va termina în 1944. Englezii au pierdut în anul 1943 aproximativ 50 000 de piloți.

Sâmbătă, 26 februarie. Am lucrat la germană. Apoi, ceva program administrativ.

Duminică, 27 februarie. Vreme admirabilă, după gerul de azi-noapte.

Ruşii au lichidat capul de pod pe care-l aveau nemții peste Nipru, de la nord de Gomel, până la Vitebsk.

Luni, 28 februarie. Marți, 29 februarie. Două zile de ger intens. Anul acesta este an bisect.

Miercuri, 1 martie. Prima zi de Mărțișor. Odată cu venirea calendaristică a primăverii, s-a schimbat şi vremea, încălzindu-se simțitor. Noaptea a început să plouă.

Joi, 2 martie. Aceeaşi căldură şi ploaie. Zăpada se topeşte văzând cu ochii.

Ştiri oficiale: pe 16.02, guvernul Finlandei a întrebat Rusia, prin intermediul ambasadei Suediei, dacă primeşte să încheie pace. După trei zile, Rusia a răspuns afirmativ, cu următoarele condițiuni: toate efectivele flotei şi ale armatei germane din Finlanda să fie internate în lagăre. Dacă nu pot singuri, să ceară ajutorul Rusiei. Finlanda să revină la granițele din 1940; să predea toți prizonierii şi muncitorii ruşi reținuți. Chestiunea Petsamo-ului şi a despăgubirilor de război se vor aranja mai târziu, la Moscova.

Finlanda n-a răspuns la aceste condițiuni şi nici nu ştim dacă nemții au ocupat-o sau dacă guvernul a cerut pace fără asentimentul lor. În tot cazul, probabil ca să-i preseze pe finlandezi, ruşii au bombardat Helsinki timp de zece ore.

Vineri, 3 martie. Până acum n-au început tratativele oficiale de pace. S-a anunțat că au fost numai discuții preliminare. Ruşii au înaintat spre nord, până la granița estonă, la sud mai puțin.

Sâmbătă, 4 martie. La ora 9 ne-au dat afară din dormitor. O comisie formată din trei ruşi a început să cotrobăie peste tot (pe sub paturi, sub saltele, sub perne), în căutare de încălțăminte. Tot ce au găsit au strâns la uşă şi au încărcat în nişte fețe de saltea, pentru a fi dus la magazie. Mie mi-au luat cizmele, pe motiv că am bocanci în picioare. Cu toate insistențele de a le schimba cel puțin, n-am putut realiza nimic. La un moment dat, profitând de neatenția lor, am încălțat cizmele şi le-am dat bocancii. N-au vrut să-i primească şi m-au forțat să le descalț, unul din ei chiar

trăgându-mi-le din picioare (atunci am revăzut tabloul când ne-au luat ruşii prizonieri şi când, pe drumul spre Mihailovka, ne opreau şi ne descălţau, lăsându-ne cu picioarele goale în zăpadă).

Cizmele mele erau foarte bune, de aceea puseseră ochii pe ele. Văzând că nu ajung la vreun rezultat, am descălţat şi bocancii, i-am predat şi am rămas în papucii de lemn. Mă gândeam că dacă opresc bocancii, nu mai văd cizmele, în care aveam ascunse (în carâmbii lor), fasciculele jurnalului.

Am făcut raport scris la comisarul Codler. După câte se pare, cred că o să obţin cizmele înapoi, însă o să mă atingă şi cu ceva carceră, pe motiv că am încercat să-l induc pe rus în eroare, spunându-i întâi că cizmele sunt ale lui Fănică şi apoi ale mele. Fănică era în spital. S-a dus şi s-a interesat acolo şi a văzut că are şi el o pereche de bocanci.

Eu îi cumpărasem pe ai mei în iarna lui 1942-43, de la un soldat, pe tutun, şi umblam cu ei pentru că erau mai comozi (se încălţau mai uşor şi mai repede).

Duminică, 5 martie. Luni, 6 martie. Marţi, 7 martie. Miercuri, 8 martie. Zile călduroase. Până şi noaptea curge de la streaşină.

Important este că: finlandezii nu acceptă condiţiile propuse de ruşi, cu toate presiunile şi invitaţiile făcute prin presă de englezi şi americani. Ei spun că sunt loiali, au plecat la război cu nemţii şi merg cu ei până la urmă, orice s-ar întâmpla. Locţiitorul ministrului de externe american, [Edward] Stettinius [Jr.], va pleca la Londra să discute despre condiţiile de armistiţiu cu Germania şi alte probleme în legătură cu aceasta (chestiunea Italiei, chestiunea petrolului din Orientul Apropiat, problema evreiască ş.a.).

Deşi Germania n-a cerut niciodată armistiţiu, ei îşi pun această problemă şi vând pielea ursului din pădure.

Ştiri de pe front: ruşii au ocupat Nevel şi înaintează mult spre nord.

Joi, 9 martie. Mucenicii. Baba mea. Cam rea: ninge şi e frig. Mare bucurie! În urma raportului, m-au chemat la magazie şi mi-au înapoiat cizmele. Prima grijă a fost să mă uit, discret, dacă hârtiile sunt înăuntru. Erau acolo! M-am liniştit. Scăpasem dintr-o mare încurcătură. Mă gândeam că în timpul trambalării cizmelor prin magazie, ruşii ar fi putut să găsească hârtiile, să le ducă la comisariat: citite, cercetate, carceră şi tot răul mult mai mare ce ar fi putut urma.

După masă am fost la corvoadă, după mai mult de o săptămână de repaos (nu aveam cu ce să mă încalţ).

În urma unei crize de ficat, pe Fănică l-au internat în spital de la 28 februarie, dar acum e bine.

Vineri, 10 martie. Dimineaţă am făcut germană, după-amiază corvoadă la Mănăstîrka, la zăpadă.

Sâmbătă, 11 martie. Din cauza curăţeniei efectuate în dormitor, ne-au ţinut aproape toată ziua pe afară. Ca să dăm faţă scândurilor, le-am răzuit cu bucăţi de geam şi cuţitul.

Duminică, 12 martie. De două-trei zile se dau lupte pe străzile Tarnopolului. Umanul a fost ocupat de tot şi ofensiva înaintează activ spre sud (pe frontul de sud mai ales).

Luni, 13 martie. Rabotă la Mănăstîrka. Seara am fost la teatru: o revistă dată de ofiţeri, cu subiectul: drumul de la Oranki la Bucureşti, o noapte în capitală, drumul înapoi. În Bucureşti au fost la Operă, la Tănase, la cinema (fraţii Ritz), la muzeu, în Cişmigiu. Revista a fost simpatică, însă mult mai slabă ca aceea de Crăciun, când au avut multe bancuri bune.

Informaţii: Hersonul a fost ocupat şi, la sud de Uman, ruşii au atins Bugul pe vreo 40 km. De asemeni, pe Bug, sunt foarte aproape de Nikolaev.

S-a lichidat astfel şi capul de pod al nemţilor din sud, de pe Nipru, rămânând numai cel din nord, de la Orşa, Vitebsk, Moghilev şi Slobin.

Vinniţa încă nu e ocupată, Smerinka de asemenea.

Fănică a ieşit din spital.

Marţi, 14 martie. Miercuri, 15 martie. Lucru la Mănăstîrka, la curăţat zăpada de pe lângă bordeie. Corvezile s-au împuţinat de când au venit soldaţii. La lemne, la pădure, nu mai scot ofiţeri, din cauză că nu dau randamentul cerut de ei. Ofiţeri nu iau decât la Mănăstîrka şi la construcţii.

Joi, 16 martie. Bugul a fost trecut pe aproape 60-80 km lărgime şi 40 adâncime, până aproape de Balta. De asemeni, Hersonul a fost ocupat, apropiindu-se de Nikolaev. În nord, front staţionar.

Vineri, 17 martie. Capul de pod de peste Bug se lărgeşte spre nord şi vest.

Ca bancuri, se aude că, începând de azi, se va instala în fiecare corp câte un megafon, pentru a ne da muzică şi probabil ştirile.

Mai bine ne-ar da mâncare mai bună decât muzica lor, căci de la 1 martie s-au prostit de tot. Ne dau slănină în loc de unt, supele sunt chioare, fără prea multă carne, caşele de mei, infecte. Am rămas pe jantă cu alimentele: se aude că şi zahărul e pe terminate.

Sâmbătă, 18 martie. Vremea, în loc să se îndrepte, mai rău se strică. Dimineaţă a nins puţin şi este frig.

Ne bucură mult bancul care circulă: de la 1 aprilie nu ne scot la corvezi, în afara lagărului. Acolo vor ieşi doar soldaţii; ofiţerii, numai la corvezi interioare.

Ştiri: ruşii înaintează spre Soroca, au ajuns la 30-40 km de Nistru (nodul de cale ferată dintre Soroca-Balta şi Lemberg [Lvov]-Odesa). Tarnopolul n-a fost ocupat, dar de zile bune se dau lupte pe străzile lui. Vinniţa este de asemeni aproape înconjurată.

Cei doi generali nemți, cel care apără Leningradul şi cel de pe frontul central, au fost înlocuiți de Hitler. Şi la ruşi a fost înlocuit generalul [Nikolai] Vatutin.

De Finlanda nu se aminteşte nimic.

Ruşii dezmint ştirea publicată de un ziarist englez, că Stalin ar fi discutat condițiile de pace cu un reprezentant al nemților.

În lagăr circulă bancul că retragerea nemților este o înțelegere între ei şi ruşi. Pe toți îi îngrijorează apropierea ruşilor de țară, ştim ce înseamnă războiul dus în teritoriul nostru. Se crede că n-or să treacă peste Nistru, pentru că nu le va conveni nici englezilor şi nici nemților să le amenințe direct petrolul de pe Valea Prahovei.

Ne-a bucurat o întâmplare: un soldat căzut prizonier în noiembrie 1943 la Melitopol spune că, în țară, recoltele din '42 şi '43 au fost foarte bune, mai ales ultima s-a dovedit excepțională (de 20 ani n-a mai fost aşa). Cartelele au fost desființate, se găsesc de toate, afară de zahăr, care este foarte scump. Lefurile au fost mărite, iar pentru familiile prizonierilor s-au dat drepturi speciale.

Duminică, 19 martie. Trei informații puternice ne-au pus pe gânduri:

1. Ruşii au ajuns la Iampol, pe Nistru, vizavi de Soroca,

2. Nikolaevul este înconjurat,

3. Comisia finlandeză este la Moscova pentru încheierea armistițiului.

Vinnița, după cum se vede pe hartă, pare şi ea înconjurată.

Aceste informații au fost date de Codler divizionarilor, azi noapte.

Luni, 20 martie. Actualitățile dimineții: ruşii au forțat Nistrul pe 10 km, au ocupat Soroca şi alte patru localități şi au înaintat vreo 10-20 km în adâncime. Această informație

a picat în lagăr ca un trăznet. Toți se întreabă: ce va urma? Până unde vor merge rușii, așa ca-n brânză? De ce nemții nu opun nicio rezistență?

Marți, 21 martie. Obișnuiți ca în fiecare dimineață să auzim noutăți, n-am avut parte decât de liniște.

Pe la 10, Codler transmite următoarele: Ankara anunță că România nu vrea să discute cu Rusia despre pace. Agenția Tass este însărcinată să dezmintă aceasta știre. În Basarabia, rușii au întâmpinat rezistența înverșunată a românilor și nu pot continua înaintarea.

Se vorbește că Rusia ar fi propus pace României, ca și Finlandei, și Bucureștiul ar fi refuzat categoric. Ieri a fost o conferință a divizionarilor la club. I-au anunțat că, în România s-a format un Comitet Național care a lansat în toată țara manifeste cu următoarele puncte: ieșirea din război, alungarea nemților, formarea unui guvern național democrat, arestarea lui Antonescu, încheierea păcii cu Rusia. S-au operat multe arestări printre membrii acestui comitet, între care și a unui oarecare [Petru] Groza.

Parlamentul finlandez a votat cu 112 voturi pentru și 80 contra, continuarea tratativelor de pace cu Rusia.

Vineri, 22 martie. S-au comunicat oficial ca ocupate: Vinnița, Moghilev-Podolsk și că se apropie de Bălți. Au rămas neocupate: Proskurov, Balta, Pervomaiski (Golta), Nikolaev.

După-masă, a transpirat bancul că Finlanda a încheiat pacea cu Rusia, însă nu s-a confirmat.

Bomba zilei a fost știrea comunicată după apel: Germania a ocupat Ungaria, în timp ce Horthy și șeful său de stat major erau la cartierul general al lui Hitler. Se spune că Ungaria ar fi vrut să încheie pace separată cu Rusia, periclitând astfel situația României și a Germaniei. Toți ne întrebăm cum vor rezolva nemții chestiunea Ardealului

pentru noi. S-a văzut imediat şi ne-a bucurat mult: românii au intrat în Ardeal. Această ştire, a intrării trupelor române în Ardeal, a fost dată la radio Ankara.

Comisarul Codler a căutat o interpretare teatrală acestui fapt, spunând că niciodată nemții nu se țin de cuvânt cu aliații lor, că în Basarabia şi Transnistria au pus trupele române în linia întâi, să reziste până când ei se retrag, iar pe cei care au fugit i-au împuşcat pe loc. În Basarabia au fost distruse astfel două divizii române, care au fost puse să susțină retragerea nemților.

[Gheorghe] Alexianu, guvernatorul Transnistriei, a fugit cu avionul în străinătate, delapidând o importantă sumă de bani. Divizionarilor li s-a comunicat că nu vor merge pe front, că divizia are acum un scop pur politic. Deci i-au lămurit că vor fi agenți comunişti în România şi că vor ajunge în țară odată cu toți ceilalți prizonieri.

Alimentele sunt pe sfârşite: zahăr nu primim de două zile, unt de la 1 martie, iar cealaltă mâncare e proastă. Ne ține moralul. Sperăm, cum merg evenimentele de repede, să ne trezim într-o bună zi cu o înțelegere între nebuni. În tot cazul, aşteaptăm zile cu evenimente mari.

Joi, 23 martie. Ştirile, în loc să ne supere, mai mult ne bucură. Căpitanul rus Azarov anunță că atacarea Ungariei este pregătită de zece zile şi că trupele germane au înaintat din Austria, iar trupele germano-române, din Ardealul neocupat. S-au dat lupte pe lângă Oradea. Probabil au întâlnit ceva opoziție în înaintare, care a fost lichidată ziua. Asta înseamnă că ruşii ne dau ca oficială intrarea trupelor române în Ardeal.

În Basarabia, ruşii au ocupat încă 15 localități, după ceva rezistență.

A început iar interogarea ofițerilor la comisariat: cum privim ocuparea Ardealului? Toți răspund că este foarte bine că reluăm un teritoriu al nostru, fără luptă.

Se vorbeşte neoficial că antifasciştii din lagăr au alcătuit un manifest pentru înlăturarea lui Antonescu de la putere, pe care au de gând să ne pună să-l semnăm cu toţii. La fel se vorbeşte că divizia va fi desfiinţată şi adusă la Mănăstîrka, unde au ajuns şi cazanele lor pentru ceai.

Vineri, 24 martie. Pe o vreme mizerabilă, ninsoare, fleşcăraie şi apoi îngheţ, am fost după masă la lucru, la Mănăstîrka.

În acest timp s-a ţinut la club o adunare la care s-a spus că Mihai şi Ion Antonescu au fost chemaţi de Hitler şi că multe trupe germane se găsesc imobilizate în România şi Bulgaria. După aceste informaţii, au dat adunării un caracter de manifestaţie contra ocupării României, citind un manifest cu vechile puncte de astă iarnă, cu ieşirea din războiu, înlăturarea regimului şi celelalte, punând apoi la dispoziţie tocuri şi cerneală pentru semnarea manifestului. Muşterii n-au fost decât voluntarii lor.

Seara a venit comisarul Codler în dormitor. A anunţat că au ocupat Zalişciki şi mai multe localităţi din Basarabia, intrând în mahalalele Bălţilor, interceptând calea ferată Bălţi-Cernăuţi. A confirmat intrarea trupelor germane în România şi Bulgaria. Mai târziu, a venit iarăşi, să ne spună despre ocuparea Proskurovului, citindu-ne ordinul de zi al lui Stalin, cu ocazia a patru zile de ofensivă pe frontul central. A avut o discuţie înfocată asupra Basarabiei, cu sublocotenentul de rezervă Atanasiu Puiu, fost prefect de Putna sub legionari.

Sâmbătă, 25 martie. Buna Vestire. O vreme admirabilă.

După informaţiile date dimineaţă de căpitanul Azarov, într-adevăr Buna Vestire: în cele patru zile de ofensivă, nemţii au avut 20 000 de morţi şi 2 500 de prizonieri.

Nemţii controlează toate porturile de pe coasta Mării Negre din România şi Bulgaria. Toate vasele şi şlepurile

de pe Dunăre, de la Viena şi până la vărsare, au fost sechestrate. Căile ferate au trecut sub control german, ceea ce înseamnă că nemții cară trupe spre front cu toate mijloacele de transport posibile, pentru a putea face față ofensivei porcilor.

Vezuviul a început să erupă.

Horthy a plecat de la Hitler. S-a întors în Ungaria, a convocat parlamentul, dizolvându-l sine-die şi a plecat apoi fără adresă, dând trupelor ordin să reziste.

A fost format un guvern filo-german.

Evacuarea Basarabiei, Bucovinei şi a Bucureştiului. Finlanda a refuzat să continue tratativele de pace.

Duminică, 26 martie. Viscol groaznic, de parcă n-ar fi sfârşitul lui martie. S-a aşezat zăpadă de cca. 10 cm.

După masă au apărut ultimele bancuri: Ion Antonescu a rămas numai conducător, generalul [Corneliu] Dragalina preşedinte al Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu la externe, [Alexandru] Neagu la finanțe.

Japonezii au început ofensiva la frontiera Indiei, ocupând un fort şi apropiindu-se de Calcutta (pe care se zice că au ocupat-o deja).

Agenția A.F.I. anunță că ministrul nostru plenipotențiar la Ankara, prințul [Barbu] Ştirbey, s-a dus la Cairo unde se întâlneşte cu reprezentanții Aliaților, pentru aranjarea chestiunilor referitoare la pace.

La Tarnopol, ruşii au fost dați înapoi.

Luni, 27 martie. Pe harta afişată, steagurile care indică mersul operațiilor au fost mutate pe Prut, care a fost atins pe 100 km. Au fost ocupate Bălți şi Hotin. După câte se vede, ofensiva lor merge ca în brânză la nord. Spre sud, spre Orhei-Chişinău, nu înaintează, acolo fiind masivul Corneşti.

Nikolaevul încă n-a picat, de asemenea, Balta şi Ananievul.

Cu această ofensivă în Basarabia (pe care n-o putem şti cât este de adevărată), vor să ne convingă să semnăm manifestul şi să trecem la antifascişti. Deja au picat câţiva în plasă: profesorul Lambrino, prizonier vechi, sublocotenentul Miron, care a şi plecat direct la divizie (după unii, după alţii a schimbat lagărul), profesorul Irimescu (care ar fi asistent universitar). Pe noi însă nu ne bucură înaintarea lor, dar totuşi aşteptăm să vedem ce se aranjează la Cairo.

Marţi, 28 martie. Informaţiile nu dau nimic nou. După-masă, am fost la Mănăstîrka la lucru. În lagăr s-a ţinut o conferinţă, în sistemul adunărilor patriotice, pentru a ne da de înţeles că Ardealul nu este ocupat de români, ci de nemţi.

Miercuri, 29 martie. Un frig groaznic. S-a anunţat căderea Nikolaevului după lupte grele. Ruşii zic că au luat parte 100 de avioane germane de bombardament.

În Bucovina, se apropie de Cernăuţi.

Joi, 30 martie. Nimic important de semnalat.

Vineri, 31 martie. Au anunţat căderea oraşelor Cernăuţi, Bălţi şi Ananiev. Capul de pod de peste Bug, al nemţilor, a fost lichidat astfel complet. În Basarabia, ruşii merg în sus, spre Bucovina, pe graniţa din 1940. A rămas un intrând la Hotin, care n-a fost încă ocupat.

De japonezi nu se pomeneşte nimic.

În Italia frontul staţionează, bombardamente intense de ambele părţi. Spun că oraşul Cassino este ras de pe faţa pământului. Englezii au bombardat Germania cu 1 000 de avioane.

Sâmbătă, 1 aprilie. Împlinesc 27 de ani. A doua aniversare în străinătate. Dimineaţă ne-au făcut bucuria de a ne scoate afară cu bagajele, ca să spele prin corp şi să facă şmotru general.

S-au comunicat următoarele: ruşii au trecut Prutul la Dărăbani, care a şi fost ocupat. În Bucovina, mai au puţin

până o ocupă complet. Au trecut în Moldova. Pe fețele tuturor se vede îngrijorarea pentru soarta țării şi a celor de acasă, dar ne îndârjesc rău adunându-ne zilnic la conferințe, la care ne spun că România este ocupată de nemți şi că în curând vom avea aceeaşi soartă cu celelalte țări ocupate. Ne bucurăm oarecum când ne gândim că trupele pe care le cară nemții în România, cu cele 15 divizii româneşti, cu 20 bulgare şi câte vor mai fi ungureşti, vor începe în curând ofensiva.

Duminică, 2 aprilie. Au anunțat căderea Cernăuțiului şi a altor câtorva localități din Bucovina (Adâncata ş.a.).

După masă s-a pornit un viscol ca în mijocul iernii, care a ținut toată noaptea. Spre dimineață, s-a încălzit şi a început să curgă de la streaşină.

Luni, 3 aprilie. La conferința ținută dimineață, comisarul Codler a anunțat că:

1. Relațiile între nemți şi japonezi s-au răcit oarecum.

2. Ruşii au aşteptat, conform înțelegerii de la Teheran, ca Aliații să deschidă al doilea front în Europa, însă până acum aceştia n-au făcut nimic, ceea ce i-a determinat să-i atragă atenția lui Churchill.

3. Ruşii au trecut Prutul. Conform ordinelor lui Stalin, vor urmări inamicul până când acesta va capitula total.

4. Ei nu doresc ocuparea de teritorii sau impunerea regimului lor, ci distrugerea fascismului şi a aliaților lui.

5. Dacă România va cere acum pace, ei nu vor introduce comunismul in România.

Faptul care ne bucură este că ei sunt supărați pe englezi, că n-au deschis frontul doi, ba chiar s-au repliat atât la Cassino cât şi la nord, spunând că au dus singuri greul războiului cu nemții.

Probabil că, de la 5 august 1943, când au început ofensiva şi au tot mers înainte, au consumat rezervele şi acum

se văd ajunşi tocmai aici, fără să obţină un succes definitiv, ci numai ocuparea de teritorii, fără să fi dat o luptă prin care să distrugă armata germană.

Hotinul şi Tarnopolul nu sunt încă ocupate. Îi supără mult pe ruşi propaganda fascistă care se face prin lagăr de către ofiţeri. Umblă după ei ca după buruiana de leac şi-i bagă la carceră: astfel, maiorul Frânculescu a intrat pentru a doua oară la carceră pentru că (spun unii), din cauza lui, un soldat croitor ar fi ieşit din divizie; maiorul Apostol a stat şapte zile la carceră pentru că a plecat în mod ostentativ de la o conferinţă informativă (la care prezenţa este obligatorie la toată lumea), din faţa comisarului Codler; sublocotenentul Ureche Anatolie a stat 70 zile la carceră pentru că s-a certat cu ofiţerul de serviciu rus şi pentru că a făcut propagandă fascistă printre santinelele ruse (el ştie ruseşte perfect, fiind basarabean), spunându-le că la ei se trăieşte prost, toţi muncesc ca nişte robi, numai evreii îi exploatează ş.a.

Marţi, 4 aprilie. Se simte lipsa alimentelor. De şase zile nu dau zahăr, peşte de vreo 40 de zile (numai 10-15 g de peşte uscat, un fel de ţâri).

Într-o conferinţă informativă de dimineaţă, ne-au dat rezultatul ofensivei Armatei 2 a lui [Gheorghi] Jukov[36], pe frontul ucrainean, de la 4 la 31 martie, în care timp au distrus 218 000 de oameni, au ocupat zeci de oraşe şi sute de localităţi mai mici. Ne-au anunţat iarăşi trecerea Prutului şi ocuparea Cernăuţiului.

Miercuri, 5 aprilie. Au ocupat Hotinul, lichidând astfel şi intrândul din Basarabia care era acolo. În Moldova au mai ocupat Dângeni.

După-masă, au sosit cca. 100 scrisori, producând mare bucurie în lagăr. Au avut: Fănică una, Dan două, căpitanul

[36] Mareşalul Jukov era comandantul Frontului 1 Ucrainean (*n.red.*).

Tabacu Dumitru, Stelică Ionescu, Fănică Şerbănescu ş.a. Toate sunt scrise în luna iulie şi sunt răspunsuri la cărţile poştale de aici, din martie 1943.

Joi, 6 aprilie. Înaintarea continuă, atât în Basarabia, unde au ocupat Chiperceni, cât şi-n Moldova, apropiindu-se la 14 km de Iaşi, unde au ocupat Truşeşti şi Ungureni.

Iaşiul ar fi fost declarat oraş liber.

După-amiază am fost la rabotă la Mănăstîrka.

De la 1 aprilie nu se dă ofiţerilor supliment de lucru, dar nici nu se scot prea mulţi la muncă, deoarece i-au înlocuit cu soldaţi.

Vineri, 7 aprilie. S-au făcut schimbări la servicii. Au fost înlocuiţi aproape toţi ofiţerii cu soldaţi divizionari, dar a rămas la fiecare serviciu câte un ofiţer, şef, care se zice că, după ce se vor mai obişnui soldaţii, va pleca şi acesta. Astfel, Tăchel Georgescu a ajuns starşe la supă, însă Mişu Sghibartz a plecat de la pâine.

Informaţii: aviaţia anglo-americană a bombardat Bucureştiul[37]. Este primul atac aerian asupra capitalei. Nu s-a dat rezultatul bombardamentului.

Ruşii se apropie de Odesa, au ocupat Razdelnaia.

La Tarnopol se dau lupte de stradă, ceea ce înseamnă că au intrat iar în el.

Se zvoneşte că, după ocuparea Iaşului, vor instala acolo un guvern comunist al României.

---

[37] Este vorba despre bombardamentul aliat executat la 4 aprilie 1944 asupra Bucureştiului, care marca începutul unei campanii susţinute asupra României, care va fi curmată doar de ieşirea ţării din război şi trecerea de partea Naţiunilor Unite. Pentru detalii, vezi Alexandru Armă, *Bucureştiul sub bombardamente (1941-1944)*, Editura Militară, Bucureşti, 2015; Alexandru Armă, Sorin Turturică, *Misiuni de sacrificiu. Grupul 1 Vânătoare în apărarea teritoriului naţional: aprilie-iunie 1944*, Editura Militară, Bucureşti, 2013 (*n.red.*).

Seara a apărut bancul că, la Tarnopol, nemții au împins pe ruşi pe 200 km de front şi 100 km adâncime. Ceva este adevărat, confirmă indirect şi comisarul Codler, însă cifrele nu par a fi reale.

Sâmbătă, 8 aprilie. Au ocupat Orheiul. În Moldova nimic nou. S-au apropiat mult de Odesa.

Cca. 700 avioane anglo-americane au bombardat Ploieştiul şi Valea Prahovei.

Duminică, 9 aprilie. Duminica Floriilor.

Urez sănătate şi mult noroc Florichii. Pe cât e ziua de frumoasă, pe atât sunt ştirile de proaste: au ocupat Dorohoi şi Botoşani. A fost atinsă frontiera româno-cehoslovacă pe 200 km. La nord, în Bucovina, au ocupat Siret, Rădăuți, Adâncata ş.a.

Luni, 10 aprilie. Înaintarea ruşilor continuă vertiginos în toate părțile, la nord, în Bucovina, la poalele munților, apropiindu-se simultan de Iaşi şi de Paşcani, în Basarabia de Chişinău, iar prin Transnistria de Odesa, după ocuparea Vigodei şi Karpovei.

Am început să privim cu sânge rece acest război dus pe pământul țării noastre. Dar orice ocupare de oraş mai mare sau localitate cunoscută izbeşte în inimile noastre împietrite de durere, ca un baros. Aşteptăm cu înfrigurare evenimentele şi ne gândim la populația română, care trebuie să fugă din fața acestor bestii roşii, ce spun că nu se vor opri până la Berlin!

O mică bucurie ne-a produs sosirea zahărului şi a țigărilor. Seara s-au dat 300 g zahăr pe zece zile din urmă, iar mâine se vor da două rații de mahorcă. Prizonierii sunt fericiți că au tutun şi pot să uite de necazuri, fumând câte o țigară.

Marți, 11 aprilie. Azi-noapte s-a comunicat luarea Odesei şi apropierea de Tiraspol. Câți nu s-au jertfit din-

tre ai noştri pentru ocuparea Odesei, pentru ca acum ei s-o ia din nou, ca şi când n-ar fi fost nimic acolo? Şi, în adevăr, cred că n-a fost acolo nicio rezistenţă.

Din Transnistria au rămas neocupate limanul Nistrului şi Tiraspolul. Orice posibilitate de aprovizionare a Crimeii este exclusă. În curând va capitula.

De dimineaţă a apărut zvonul că a picat Iaşul, însă nu s-a confirmat, deşi se ştie că este înconjurat la nord şi vest.

S-au apropiat la cca. 20 km de Paşcani, interceptând linia ferată Paşcani-Iaşi. Au ocupat şi oraşul Siret din Bucovina. Tarnopolul n-a picat, ci a rămas într-o pungă adâncă de cca 100 km, marginile pungii apropiindu-se de Stanislav şi Lemberg.

Este foarte curios că numai acest front înaintează, la nord nemţii sunt tot la Vitebsk şi Orşa, iar aici la sud au ajuns la Iaşi şi tot continuă să cedeze fără niciun gând de rezistenţă.

La nord de Iaşi, un batalion românesc, vrând să părăsească poziţia, a fost mitraliat de nemţi, din spate. Cu această ştire, ruşii vor să arate că românii nu vor să lupte. Nu ştim care poate fi planul nemţilor, dar nu avem cum să credem că au slăbit în asemenea hal, încât nu sunt în stare să opună rezistenţă, dacă nu să pornească o contraofensivă. Ruşii înaintează încontinuu, fără oprire, fără piedică, fără nimic, de nouă luni.

Se aude că după ocuparea Iaşului şi instalarea guvernului comunist acolo, vor emite ordine de chemare pentru prizonieri, pentru venirea în divizie, în armata ţării, pentru a lupta împotriva nemţilor.

Acum, după primirea zahărului şi a tutunului, prizonierii sunt dispuşi să primească tot felul de ştiri. Speranţa că va fi bine şi credinţa în Cel de Sus încă n-a pierdut-o nimeni!

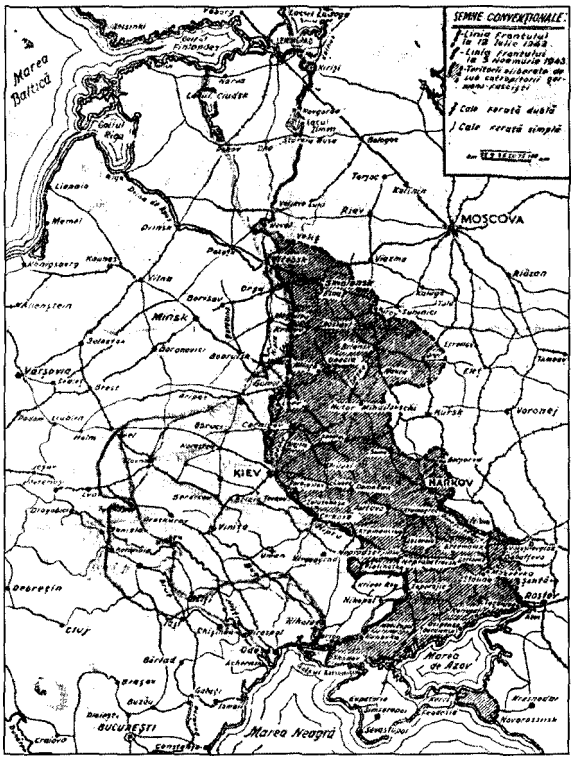

Locul haşurat reprezintă teritoriul eliberat de către Armata Roşie în perioada 12.VII–5.XI.1943 (din ziarul „Graiul Liber")

Miercuri, 12 aprilie. La Tarnopol, ruşii au fost respinşi pe un front destul de larg, deoarece oraşul nu mai este în fundul unei pungi adânci ca ieri.

Au ocupat în schimb Paşcani şi, colac peste pupăză, ruşii au intrat în Crimeea, cca. 60 km, atât pe la Perekop, cât şi pe la Kerci. Probabil nemţii au terminat evacuarea şi acum dau drumul ruşilor.

Joi, 13 aprilie. În Crimeea, au ajuns la Simferopol. Avioanele ruseşti au bombardat Constanţa.

Astăzi e Joia Mare, seara au fost denii: s-au citit cele 12 Evanghelii.

Vineri, 14 aprilie. Înaintarea ruşilor continuă pe toate fronturile, conducând la ocuparea a zeci de localităţi. În Crimeea sunt la 12 km de Sevastopol. Ultimul banc lansat de „Mitică Prizonierul" este că nemţii ar avea concentrate în regiunea Mozar, la nord de Tarnopol, cca. 150 de divizii şi 600 de avioane, iar la Gomel cca. 100 de divizii.

Seara, la denii, a fost Prohodul, slujba a fost impresionantă.

Sâmbătă, 15 aprilie. Deşi ieri a fost o frumuseţe de vreme, azi-dimineaţă a început să ningă uşor. O ninsoare trecătoare. După-masă, s-a făcut iar vreme bună şi am scos lucrurile afară, ca să facem curăţenie de Paşte, ca orice creştin.

Comisarul Codler s-a scăpat şi a spus că nemţii au reuşit să-şi despresoare trupele încercuite la Spolat (sud-vest de Tarnopol), ba chiar să ocupe un mic oraş la vreo 80 km SV de Tarnopol, ceea ce înseamnă că au împins puternic în acea regiune. În Crimeea au continuat înaintarea, ocupând Simferopol.

Noaptea, la ora 12, a fost în corp slujba Învierii. Nu am avut voie s-o facem în curte, tot lagărul la un loc.

Duminică, 16 aprilie. Paştele. Vreme admirabilă, Paşte adevărat atât afară, cât şi în sufletele noastre. Păcat că suntem după un gard de sârmă ghimpată. La ora 9, a fost oficiată slujba Învierii de către patru preoţi în odăjdii, răspunsurile fiind date de corul format din ofiţeri. A fost o slujbă impresionantă, a asistat tot lagărul, chiar şi celelalte naţionalităţi. La ora 11,30 s-a terminat, după ce am luat anafură. Am mâncat: 600 g pâine albă (ieri am primit numai pâine neagră), 40 g slănină (două zile n-am primit deloc, am postit), 30 g unt (singura favoare făcută de Paşte, în loc de slănină, ne-au dat ruşii unt 20 g, iar 10 g sunt economie de la mâncarea de ieri, care a fost gătită de

post), 30 g de zahăr, 100 g pască cu brânză (în loc de supa de macaroane de dimineață, cu 30 g zahăr oprite de ieri).

După felicitările de rigoare, făcute şefilor şi apoi camarazilor, am jucat un bridge până la prânz. Masa de prânz: supă de fasole şi puțină carne, caşa de mei cu unt, o chiftea şi compot.

După-masă a fost un recital muzical foarte simpatic, la care am putut aplauda un țambal făcut aici, la care cânta un țambalagiu de meserie (țigan).

Deşi căpitanul Azarov ne promisese ieri că nu va fi apel, totuşi Makiev, care este ofițer de serviciu, n-a admis şi ne-a scos la numărat, pe plutoane. Seara la masă: 200 g piure de cartofi, 50 g peşte fript şi 100 g cafea îndulcită.

Comisarul Codler s-a grăbit să anunțe că informațiile oficiale sunt greşite şi că Tarnopolul a picat, frontul trecând cu 30 km vest de Tarnopol. Au luat şi Ialta.

Luni, 17 aprilie. Vremea azi, mai frumoasă, ne permite să ne plimbăm în talie prin curte. Ca mâncare, am revenit la normal.

Ştiri: ruşii au făcut un cap de pod vizavi de Tiraspol, [britanicii] au bombardat Turnu-Severin, iar în celelalte părți, nimic. Ofensiva lor pare să fi stagnat.

Generalul Vatutin, care a fost operat, a murit. De-ar muri toți, atunci ne-ar părea şi nouă rău. Probabil a fost rănit pe front. A fost declarat erou național.

Marți, 18 aprilie. A început să plouă.

Cel mai puternic banc al zilei: s-a comunicat că Anglia a arestat toți reprezentanții statelor neutre de la Londra şi le-a confiscat corespondența. Până acum n-a fost confirmat decât de antifascişti.

Ofițerii nu ies la corvezi exterioare, ci numai la curățenia interioară şi în dormitor la curățenie.

Zilele trecute a venit un lot de 300 de soldați, majoritatea italieni din alte lagăre. Au venit vreo 90-100 şi

ieri. Probabil că în curând o să se întâmple o mutare la Mănăstîrka, sau a ofițerilor, sau a soldaților, pentru că s-a făcut înghesuială în lagăr „pe bolşe".

Joi, 20 aprilie. Nimic nou. Bancul nu s-a confirmat.

Vineri, 21 aprilie. Sâmbătă, 22 aprilie. Am lucrat la un joc de bridge.

S-a dat următorul comunicat: diplomații țărilor neutre de la Londra nu pot trimite corespondență cifrată în țările respective şi nici să primească, decât prin cenzura engleză; de asemenea, nu pot părăsi teritoriul Angliei. Toate aceste măsuri pentru păstrarea secretului, în vederea unor evenimente militare (de mare amploare, ce se vor produce).

Încolo, pe toate fronturile linişte: ofensiva a încetat. În Basarabia se zice că ar fi fost azvârliți înapoi, peste Nistru. La Stanislav, ruşii resping atacurile nemților, producându-le pierderi mari.

Duminică, 23 aprilie. Sfântul Gheorghe. Urez lui babacu multă sănătate şi la mulți ani, mai fericiți ca aceştia de acum. A doua onomastică pe care o serbez în străinătate. O vreme cam ploioasă, friguroasă.

Singura bucurie după toate urările ce mi le-au făcut camarazii în timpul zilei a fost că seara a venit orchestra şi ne-a cântat, făcându-ne să uităm că suntem aici, amintindu-ne de onomastici serbate în vremuri bune.

Luni, 24 aprilie. Frig şi vreme mohorâtă. Nimic nou.

Marți, 25 aprilie. Miercuri, 26 aprilie. M-au scos la lucru la Mănăstîrka, pe ploaie şi noroi.

Joi, 27 aprilie. Ne-au făcut inoculări antitifice. Majoritatea au avut reacții puternice, cu temperatură mare.

Vineri, 28 aprilie. A sosit un transport cu 38 de prizonieri, din lagărul 27, între care sunt: colonelul Răpeanu Aurel, colonelul Captaru, maiorul Băicoianu, căpitanul

David Gheorghe (cumnatul lui Dan Antonescu), mulți dintre ei prinşi după Don.

Un aviator din Buzău (sublocotenentul Stănescu?), picat la 23.10.1943, ne-a adus informații foarte bune din țară: a fost o recoltă excepțional de bogată, nimeni nu duce grijă de nimic; familiile prizonierilor au drepturi speciale; la Harkov, în primavara lui 1943, în urma a două lovituri, ruşii au pierdut aproape un milion de oameni, cu material cu tot. Cu acest material a fost dotată armata română. Promoția de ofițeri din 1943 a fost numită „Harkov". Din acele 176 de avioane de bombardament care au bombardat Bucureştiul şi Ploieştiul, nu s-a mai întors niciunul. În tot cazul, moralul populației civile este foarte ridicat şi toată lumea crede în victorie (acestea erau în țară până în octombrie '43, când a fost el luat prizonier).

Sâmbătă, 29 aprilie. Am lucrat până la ora 15 la refacerea unei bucăți de drum luate de apă.

Duminică, 30 aprilie. Nimic important, pregătiri pentru 1 Mai.

Luni, 1 mai. Ziua ruşilor. Dumnezeu ține cu noi. De dimineață plouă țârâit. Abia după-masă a stat puțin. Ne-a adunat Codler să ne spună că fasciştii sunt pe drojdie, că în curând vor primi lovitura decisivă. Au vrut să dea şi un recital artistic, însă coriştii şi artiştii noştri au refuzat.

Marți, 2 mai. Ruşii au ținut sărbătoare şi azi. Pe noi ne-a bucurat că nu ne-au scos la corvoadă. Cu mâncarea însă n-au vrut să arate vreo sărbătoare.

Miercuri, 3 mai. Pe vreo 300 de inşi ne-au dus la Mănăstîrka. N-am lucrat nimic. Câțiva ne-am ascuns într-un bordei şi am jucat bridge până la plecare.

S-au împlinit trei săptămâni de când n-au dat ştiri de pe front. Pare că nu le merge. A început să circule bancul că nemții au ajuns departe de tot, că în România nu mai este niciun picior de rus.

S-a comunicat oficial că ministrul marinei engleze a murit. Regele Italiei a abdicat în favoarea ducelui de Piemont. În Italia, guvernul democratic a acceptat trei comuniști, ca miniștri fără portofoliu.

Joi, 4 mai–marți, 9 mai. Vreme ploioasă. Nimic nou.

Miercuri, 10 mai. Sărbătoarea noastră națională, dar rușii ne-au trimis la lucru, la Mănăstîrka. A intervenit Dumnezeu cu o ploaie seriosă și n-am plecat.

Joi, 11 mai–sâmbătă, 13 mai. Trec zilele cu o repeziciune fantastică. De pe front nu ni se comunică nimic. Au plecat la Mănăstîrka, în noul lagăr, 380 de soldați, pentru lucru și pentru amenajare.

Duminică, 14 mai. O zi călduroasă, de vară. Mugurii pomilor au început să se desfacă și apar primele frunzulițe. Ne așteptăm să mute o parte din ofițeri la Mănăstîrka, în noul lagăr, zice-se „model".

Luni, 15 mai. Nimic nou.

Marți, 16 mai. După-masă, am fost la Mănăstîrka la rabotă. Rușii ne scot la lucru ca să nu ne vadă plimbându-ne prin curtea lagărului cu mâinile în buzunare.

Dinainte de Paște, pe front nu este nicio mișcare. La V și NV de Iași au fost respinse contraatacurile nemților.

Miercuri, 17 mai. După masă s-au făcut mutări de ofițeri între corpuri. Printre cei 100 care au fost mutați pentru descongestionarea corpului 7, am fost și eu. M-au mutat la corpul 4A. Majoritatea celorlalți au fost duși la corpul 3.

Joi, 18 mai. S-a făcut – pe corp – curățenie generală și deparazitare, pentru ploșnițele care deveniseră iarăși insuportabile. S-au scos afară toate păturile și s-au opărit.

Vineri, 19 mai. Nimic nou. Nici bancuri nu circulă.

Sâmbătă, 20 mai. Am lucrat o periuță de dinți.

Circulă bancul despre o nouă mutare de ofițeri la Mănăstîrka. Informații noi: în Italia au început atacuri ale francezilor și englezilor, cu scopul de a atrage rezervele

germane din Franța, pentru a ușura debarcarea trupelor anglo-americane pe coasta franceză de vest.

Duminică, 21 mai. Seara, după apel, au apărut în lagăr cinci liste cu câte 80 de ofițeri, în total total 400, care vor pleca mâine la Mănăstîrka. Cei mutați zilele trecute în corpul 4A n-au fost trecuți pe aceste liste, deci am pierdut această mutare. Încolo, tot corpul 4A pleacă.

Luni, 22 mai. Fierbere mare pentru lumea cu mutatul. Toți fac baie și bagă efectele la etuvă, inclusiv dosurile de saltele, golite de paie, pentru a nu duce vreo ploșniță acolo.

Marți, 23 mai. Cei care am rămas în corp am fost obligați să facem curățenie. Am spălat pe jos cât n-am spălat în toți anii de când sunt prizonier. Am rămas 40 de inși în tot corpul, care înainte adăpostea 370. Restul, gol. Noutăți și informații, nimic.

Miercuri, 24 mai–miercuri, 31 mai. Tot nimic.

După patru zile de stat în corpul 4A, ne-au mutat în corpul 4B, unde e destul de bine.

Joi, 1 iunie. Ne-au mutat din nou în corpul 4A, completându-l cu cei veniți de la corpurile 14, 13 și 7.

Vineri, 2 iunie. Sâmbătă, 3 iunie. Duminică, 4 iunie. Luni, 5 iunie. Nimic pe front, parcă toți ar dormi acum, primăvara. Numai la Iași se dau contraatacuri, soldate cu pierderi pentru nemți.

Marți, 6 iunie. După-masă ne-au adunat ca să ne comunice că, în sfârșit, frontul 2 a fost deschis.

Armatele anglo-americane, cu 4 000 de vase și 11 000 avioane, au debarcat azi-dimineață la ora 10 (06.06.1944), pe coasta Franței (urale prelungite din partea divizionarilor).

Roma a fost părăsită de nemți și ocupată de englezi (urale din partea italienilor). Regele Italiei a abdicat. După terminarea comunicatului oficial, grupurile de ofițeri discutau posibilitățile de dezvoltare a debarcării.

Miercuri, 7 iunie. Joi, 8 iunie. Vineri, 9 iunie. Nimic nou în privința debarcării. Lumea aşteaptă cu nerăbdare detaliile operațiilor militare.

Sâmbătă, 10 iunie. În sfârşit, un nou comunicat: debarcarea decurge în bune condițiuni, fără a întâmpina rezistență deosebită din partea nemților. Au ocupat un orăşel la NV de Caen, după ce-au avansat între Cherbourg şi Le Havre, pe un front de 30 km.

Nemții au trecut la atacuri masive pe frontul de răsărit. În urma acestui fapt, „Mitică Prizonierul" a început să-şi ia avânt şi să lanseze iarăşi bancuri.

Ştirile de azi dau atacuri româno-germane la Tarnopol şi Iaşi. Pare că vor să atragă rezervele ruşilor, aici în capătul pungii, ca pe urmă să o strângă la Vitebsk.

Luni, 12 iunie. Nimic important.

Marți, 13 iunie. Ruşii au început ofensiva pe frontul Kareliei (în Finlanda), pe o lățime de 80 km şi o adâncime de până la 40 km, ocupând cca. 40-80 de localități. Din comunicatele ulterioare şi mai ales din tăcerea suspectă, reiese că ofensiva lor n-a prea dat rezultate.

Miercuri, 14 iunie–sâmbătă, 17 iunie. În privința frontului 2, până azi, sâmbătă, abia au reuşit să ocupe un mic oraş la 25 km de coastă şi să-şi care trupe pe capul de pod, pe care zic că l-au lărgit la 80 km de front şi l-au consolidat la 25 km adâncime.

După rezultate şi după comunicatele engleze şi americane, în care se pomeneşte mereu că inamicul este puternic, rezultă că nu prea le-a mers această debarcare. Toți şefii au vizitat frontul din Franța: Churchill, Eisenhower, Montgomery, De Gaulle.

Ei spun ca până în prezent au luat cca. 20 000 de prizonieri germani, trimişi în Anglia.

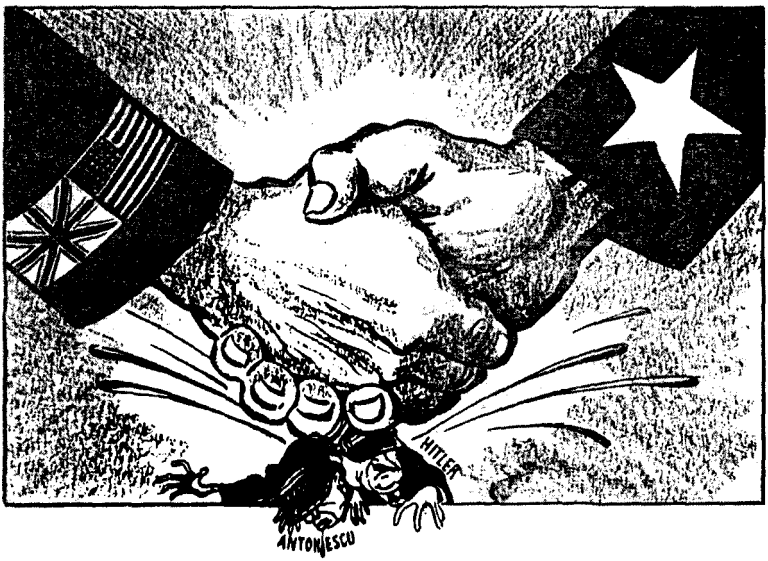

Deşi s-au lăudat că au debarcat o armată aeriană în spatele frontului, totuşi nici până acum (după 12 zile), n-au făcut joncțiunea cu ea.

După două zile de la debarcare, Roosevelt, din partea lui şi din partea întregii lumi iubitoare de pace, a adresat o rugăciune lui Dumnezeu (publicată în toate ziarele) pentru reuşita acestei debarcări şi, în felul acesta, pentru terminarea rapidă a războiului.

După zece minute de la citirea telegramei, „Mitică Prizonierul" i-a dat răspunsul ca din partea lui Dumnezeu:

„Primit cererea! Toti paraşutiştii debarcați sunt în ceruri! Trimiteți şi pe ceilalti, pentru că mai sunt locuri vacante!"

Moralul prizonierilor din lagăr este ridicat, cu toate că mâncarea este proastă, datorită faptului că debarcarea nu merge strălucit.

Pentru că, la 1 mai, orchestra a refuzat să cânte la sărbatoarea ruşilor, comisariatul a confiscat toate instrumentele muzicale.

Pus la ambiție, prizonierul, cu spiritul lui inventiv, s-a apucat de construirea altora, mai bune. Astfel, azi s-a cântat pe prima vioară construită de prizonieri, care este tot aşa de bună ca una originală. În curând va fi gata o chitară. Fabricarea de serie a început.

Duminică, 18 iulie. Informațiile despre frontul 2 ne bucură: partea de sud a oraşului Cotentin[38], ocupat de englezi, a fost recucerită de germani, după contraatacuri puternice. De asemeni, în urma atacurilor de la sud de Caen, înaintarea engleză a fost oprită şi tinde la o segmentare în trei a acelui front. Despre Finlanda nu se pomeneşte nimic.

În România, iar nimic. Bancurile spun că ruşii au plecat de bună voie.

[38] Cotentin este o peninsulă în Normandia. În sud-estul acesteia se află plaja Utah, cel mai vestic punct de debarcare din Ziua Z (*n.red.*).

Luni, 19 iulie–duminică, 25 iulie. În această săptămână s-au petrecut evenimente importante. Pe frontul din Franța, ofensiva anglo-americană a reușit să taie peninsula Cotentin și să înconjoare Cherbourg, cu ultimatum de capitulare la 22.07, pe care nemții nu l-au luat în seamă.

În Finlanda, ruși au spart linia Mannerheim, triplu fortificată, ocupând orașul Viipuri și alte localități.

În Italia, Aliații înaintează spre nord.

Sâmbătă, 24 iunie. Seara au venit cca. 150 de ofițeri români din lagărul 27, majoritatea prinși în Crimeea și câțiva dintre ei din luna aprilie, de pe linia de fortificații Iași-Pașcani, iar ultimul chiar din mai. Ne-au spus că în țară este belșug. De la Bug, ruși n-au întâmpinat rezistență până la fortificațiile din fața Iașului, unde s-au oprit. Cernăuțiul a trecut de multe ori dintr-o mână în alta.

Luni, 26 iunie. Un banc serios de dimineață: trupele engleze din Cotentin au fost încercuite la rândul lor de nemți și lichidate. Aceștia au reușit să ajungă în dreptul orașului Carentan, la mare. De asemeni, nemții au ocupat orașul Tilly sur Seulles. După câte se vede, debarcarea lor se apropie de a fi azvârlită în mare. Mai prost, se aude că rușii au pornit ofensiva pe tot frontul de la Narva la Marea Neagră.

La 29 iunie, de Sfântul Petru s-a anunțat capitularea Cherbourgului, împreună cu generalul comandant al garnizoanei și cei 20 000 de militari. Deci primul banc nu s-a confirmat. Nici al doilea nu s-a adeverit pe deplin: ofensiva a început de la Narva la Orșa și merge destul de bine. Ruși au reușit să ocupe Vitebskul (30 iunie) și Moghilevul.

1 iulie 1944. Odată cu distrugerea a două divizii germane, Aliații au dat un bilanț al pierderilor de pe frontul din Franța: ei au pierderi totale de 41 000 de oameni, iar nemții 70 000.

Duminică, 2 iulie. Am intrat în a doua jumătate a anului 1944. Încet, încet, o să treacă şi acest an, fără să se realizeze aproape nimic.

Se aude că au sosit în sat Ana Pauker şi colonelul Ciobanu pentru a ţine azi un miting în vederea formării celei de-a doua divizii de voluntari[39]. Se vorbeşte deja despre vreo câţiva care s-au înscris: colonelul Captaru, locotenent-colonelul Enescu şi maiorul Stătescu Benone. N-a fost niciun miting, a plouat mereu.

În America, cei doi candidaţi opozanţi ai lui Roosevelt au declarat formal că sunt pentru o pace de compromis cu Germania şi pentru încheierea războiului.

Luni, 3 iulie–luni, 10 iulie. Zilele trec una după alta, cu evenimente puţin importante. Pe frontul din Franţa, Aliaţii atacă puternic, reuşind să-şi mărească baza de operaţii şi capetele de pod. Pe frontul de est, ruşii presează, se apropie de Minsk şi de graniţa Prusiei Orientale.

Ca fapt divers: corvezile s-au înmulţit, au fost scoşi la muncă aproape toţi, aşa că n-am scăpat nici eu, care eram artelnic de ½ lună şi cam chiuleam. Acum am rupt cuiul, la rabotă.

Marţi, 11 iulie–vineri, 14 iulie. Ruşii înaintează groaznic de repede pe frontul de la Narva la Stanislav. Au ocupat oraşul Minsk şi multe alte localităţi importante, s-au apropiat vertiginos de graniţa germană şi au capturat, în acelaşi timp, după spusele lor, o armată întreagă şi vreo 16 generali. Se pare că acestea sunt trupe de sacrificiu.

În Franţa, Aliaţii au ocupat Caenul şi şi-au întărit oarecum poziţiile. Totuşi, englezii se plâng mult de avioanele-rachetă[40] care bombardează intens sudul Angliei şi mai cu seamă Londra.

---

[39] Este vorba despre Divizia „Horia, Cloşca şi Crişan" (*n.red.*).

[40] Este vorba despre rachetele V1 (*Vergeltungswaffe 1*), lansate de germani de pe coastele franceză şi olandeză începând din luna iunie 1944 (*n.red.*).

Este interesant să vedem cum vor reacționa nemții când vor intra ruşii pe teritoriul german. Unii spun că această retragere ar fi slăbiciune, alții că vor să le arate englezilor pericolul comunist, care amenință Europa. Se zice că Hitler ar fi dat un ultimatum anglo-americanilor, ca, până la 22 iulie, să-şi retragă trupele din Franța. În caz contrar, va trece la un război total, fiind silit la aceasta deoarece îl amenință şi pericolul rusesc.

Azi, la cartofi, un ceasovoi l-a împuşcat în mână pe căpitanul Săvulescu, intrat în pădure după fragi.

Am avut mare noroc, pentru că, în momentul când a tras rusnacul, căpitanul tocmai trecea pe lângă mine.

Sâmbătă, 15 iulie. Am lucrat la kotlovan. Muncă grea. Am săpat nişte gropi de 1,80 m adâncime pentru stâlpi. Noutăți mai nimic.

După unele informații, în China, japonezii au interceptat căile de comunicație şi aprovizionare ale comuniştilor şi situația acestora este critică.

Duminică, 16 iulie–miercuri, 19 iulie. Zilele trec destul de repede. Lucrăm, când la adunat urzici, când la plivit mei sau cartofi ş.a.

Joi, 20 iulie. Sfântul Ilie. Urez tovarăşului Ilie G. multă sănătate.

Azi am fost chemat la comisariat de Birmann, care mi-a cerut date personale şi asupra familiei. Apoi m-a pus să-i spun detaliat drumul urmat de Regimentul 7 Artilerie prin Basarabia. I-am declarat că nu-mi amintesc decât vreo trei-patru oraşe mari. M-a amenințat că mă bagă la carceră, că nu se poate să nu ştiu. La urmă, mi-a spus că o să mă cheme iar, însă trebuie să-mi aduc neapărat aminte. Până la urmă, a renunțat.

Vestea despre atentatul împotriva lui Hitler s-a răspândit ca fulgerul. Führerul nemților s-a ales cu arsuri

pe față, iar câțiva dintre generali au fost răniți. Colonelul care a comis atentatul a fost executat. S-a comunicat că în Germania s-a produs oarecum o revoltă internă, mai ales la München, dar a fost reprimată de SS. Se spune că s-ar fi format un guvern din câțiva generali, între care: [feldmareşalii Walther von] Brauchitsch, [Wilhelm] Keitel ş.a., însă nimic mai mult.

Pe frontul de est, ruşii înaintează vertiginos: au înconjurat Lembergul şi Brestul şi au ocupat pe o întindere foarte mare teritoriul Poloniei, apropiindu-se de Varşovia. Comitetul național polonez de eliberare, recunoscut de ruşi, a lansat un apel către toți polonezii să lupte uniți, alături de ei, pentru o Polonie suverană şi independentă.

Luni, 24 iulie–joi, 27 iulie. Informații: cei 16 generali capturați pe frontul baltic şi central au cerut celorlalți generali germani să nu mai lupte alături de Hitler, ci contra lui, deoarece Germania este la un pas de prăpastie. În Franța, după ocuparea Caenului, aliații atacă spre sud, însă cam slab.

În urma remanierii guvernului, Japonia se află într-o situația grea. În Italia, aliații se apropie de Florența. În Iugoslavia nemții dau lupte puternice cu partizanii.

Vineri, 28 iulie–luni, 31 iulie. Ruşii au ocupat Lembergul şi se apropie cu paşi repezi de Varşovia, Kaunas şi Golful Botnic, preluând sute de localități.

Marți, 1 august. Încă o lună nou începută. Ruşii au ajuns la 16 km de Varşovia şi la Golful Finic, precum şi la granița Prusiei Orientale. În pofida înaintării lor vertiginoase pe toate direcțiile, optimismul prizonierilor este ridicat (nu ştiu care este cauza). Se aşteaptă cât de curând o ofensivă grozavă, cu toate mijloacele germanilor, care să le aducă lămurirea situației.

În Franța, aliații înaintează foarte încet la sud de Caen. De China nu se pomeneşte nimic de vreo două săptămâni.

Miercuri, 2 august. S-a comunicat la radio că Turcia a întrerupt oficial relațiile diplomatice şi economice cu Germania, însă nu i-a declarat război, rămânând ca aceasta să se facă în funcție de atitudinea Germaniei.

Toți divizionarii jubilează că şi Turcia va intra în război.

Joi, 3 august–duminică, 6 august. Aceeaşi ofensivă susținută a ruşilor pe frontul de nord şi central. Au depăşit Varşovia la nord, ca să despartă frontul german la Baltica în două părți, la N de Kaunas.

Anglo-americanii avansează în sectorul Bretagne.

Luni, 7 august. Americanii au reuşit să facă un culoar larg până la gurile Loarei, tăind pe nemți în două.

Un discurs a lui Churchill anunță distrugerile formidabile pe care le-au făcut avioanele-proiectile asupra Angliei, laudă atât pe ruşi cât şi pe americani, dar spune că este prematur să se fixeze granițele statelor (apropo de Polonia).

Din nişte articole de ziar, s-a văzut că americanii au cerut englezilor să consimtă la independența Indiei, pentru ca aceasta să lupte alături de America contra Japoniei. În urma cererii, relațiile anglo-americane au devenit tensionate.

Azi au anunțat însă că aceste relații s-au îmbunătățit. În ce sens? Habar n-am!

Stalin se plânge că englezii nu contribuie cu nimic pe frontul de vest, unde luptă doar americanii; pe frontul de est, numai ei, dar la urmă, la masa verde, englezii, cu pretențiile lor exagerate, vor fi tratați cel mult ca aliați egali.

Marți, 8 august. Americanii au ocupat peninsula Bretagne şi au trecut la curățarea prin spate a fortificațiilor de pe coastă. Se spune că germanii scot trupe din Franța şi le aduc pe frontul de răsărit.

După patru zile de stat (a plouat încontinuu), am ieşit la plivit sfeclă şi ne-au muncit ca pe hoţii de cai. Sunt foarte obosit.

Miercuri, 9 august. „Mitică Prizonierul" nu stă degeaba. Cu fantezia lui, creează mereu: spre seară a lansat un banc ce s-a răspândit ca vântul prin lagăr. Trupele americane din peninsula Bretagne au fost încercuite de nemţi printr-un atac dat la sudul peninsulei Contentin. Pe toţi prizonierii i-a apucat o mare bucurie, că nici cu cea mai bună mâncare n-ai fi reuşit să le descreţeşti frunţile şi să-i faci pe oameni aşa veseli. Acest banc a fost lansat chiar de locotenentul Fugaciu, din grupa activă a voluntarilor.

S-a arătat că nemţii întrebuinţează pe frontul de la Riga proiectile cu aer lichid şi că ofensiva rusă la NV de Varşovia a fost oprită. Aşteptăm confirmarea.

Joi, 10 august. N-au confirmat, dar nici n-au dezmințit nimic.

Vineri, 11 august–duminică, 13 august. Deziluzia este mare: au anunţat, în sfârşit, că ofensiva germană de-acolo a fost oprită, că forţele americane au ocupat Nantes şi sunt în marş spre Paris, într-o operaţie care tinde să încercuiască trupele germane de acolo (30 de divizii).

Luni, 14 august. Americanii au debarcat un regiment de paraşutişti în Franţa. Împreună cu partizanii, aceştia duc o luptă de distrugere. Se pare că paraşutiştii sunt mai degrabă întăriri ale trupelor încercuite.

Ieri au mutat 19 divizionari de la Mănăstîrka aici. Se aude că au sosit la Mănăstîrka cca. 200 de ofiţeri români din Crimeea şi Moldova, între care 17 ofiţeri superiori.

Marţi, 15 august. Sfânta Maria. Conform obiceiului, urez lui tanti Maria şi tuturor cu acest nume multă sănătate şi mulţi ani. Nimic nou. Situaţia pare totuşi încurcată.

Seara s-a anunţat că trupe anglo-franco-americane de pe 800 de vase au debarcat pe coasta de sud a Franţei,

între Marsilia şi Toulon, fără să întâmpine vreo rezistenţă din partea nemţilor.

Miercuri, 16 august. Înaintarea lor continuă atât la sud cât şi la nord, unde au depăşit Chartres, Loire, St. Nazaire şi se apropie de Paris.

Joi, 17 august-duminică, 20 august. Au ocupat Nisa şi Cannes şi au lansat, în acelaşi timp, paraşutişti în spatele frontului, cu direcţia Vichy, în contact cu partizanii francezi.

Săptămâna trecută au sosit la Mănăstîrka 260 de ofiţeri români, prizonieri din Crimeea şi de la Iaşi.

Au început iarăşi recrutările de voluntari. S-au înscris: colonelul Captaru, locotenent-colonelul Armăşescu, locotenent-colonelul Enescu, maiorul Stătescu. Colonelul Captaru, comandantul Regimentului 22 Infanterie Iaşi, fost prefect de Iaşi pe vremea pogromurilor evreieşti, este a doua oară când se înscrie ca voluntar. Prima dată a plecat cu locotenent-colonelul Cambrea în Divizia „Tudor Vladimirescu", făcând propagandă serioasă printre ofiţeri pentru recrutare, reuşind astfel să-i înşele pe ruşi şi să plece din lagăr, ca un mare activist.

Pe toţi cei implicaţi în uciderea evreilor, ruşii îi urmăreau, îi interogau des, îi obligau la confruntări cu alţii pe baza mărturiilor, pentru a le întocmi dosarele de acuzare, că au omorât „cetăţeni paşnici". Foarte abil, colonelul Captaru reuşise să scape de bănuielile ruşilor. Spre ghinionul lui însă, în lagărul de la Reazan, unde se instruieşte Divizia „Tudor Vladimirescu" pentru plecarea pe front, la şedinţele lor de propagandă, s-a certat cu unul din şefii comandamentului diviziei şi a fost silit să-şi dea demisia, pierzând astfel ocazia de a pleca în ţară şi de a scăpa de ruşi.

A fost transferat în Lagărul 27 şi, de acolo, adus după câtva timp în acest lagăr. Văzând că situaţia cu evreii este

încurcată şi pentru a scăpa iarăşi de urmărirea ruşilor, s-a înscris încă o dată ca voluntar.

Luni, 21 august. Partizanii francezi au ocupat Vichy. Trupele aliate din sud au înaintat vreo 60 km. Americanii au atins cartierele de vest ale Parisului şi, la nord, au depăşit Sena cu paraşutiştii, ca să încercuiască acolo cca. 11 divizii germane.

Pe frontul de răsărit, ruşii resping contraatacurile germanilor, mai ales la nord de Riga şi în Prusia Orientală. De asemeni, nemţii presează puternic la Varşovia, pe care nu vor s-o cedeze şi unde s-au dat mari bătălii de tancuri.

Marţi, 22 august. S-a ocupat Toulonul şi se înaintează spre nord.

Miercuri, 23 august. Naţionaliştii francezi au ocupat Parisul, eliberându-l. Aliaţii l-au depăşit pe la nord şi pe la sud.

Joi, 24 august. Aseară ni s-a dat următorul comunicat: după trei zile de atacuri masive, ruşii au spart fronturile. La Iaşi pe 60 km, ocupând cca. 60-80 localităţi şi Iaşul însuşi, iar între Tighina şi limanul Nistrului, au pătruns vreo 60 km în adâncime. Dimineaţa, la adunarea de la club, s-a comunicat că Radio Bucureşti anunţă un guvern român schimbat, sub conducerea Generalului [Constantin] Sănătescu, în care au intrat [Iuliu] Maniu şi D[inu] Brătianu. De Antonescu nu se pomeneşte nimic.

După-amiază s-a comunicat că Aliaţii au debarcat la Bordeaux. În Franţa, coaliţia înaintează asupra Parisului.

Vineri, 25 august. Au fost ocupate: Bacău, Roman, Vaslui ş.a. Masivul Corneşti este încercuit pe toate părţile. Chişinău, Tighina şi Huşi au căzut şi ele. S-au luat cca. 40 000 de prizonieri. La o nouă adunare, ni s-a comunicat că guvernul sovietic întinde o mână prietenească guvernului român, spunându-i că nu are nicio revendicare terito-

rială asupra României, că îi asigură independența, numai să lupte – mai departe – alături de ruşi contra nemților, pentru eliberarea Ardealului.

În noul guvern au intrat: Sănătescu, [Gheorghe] Potopeanu, [Ioan Mihail] Racoviță, Lucrețiu Pătrăşcanu (comunist), fără portofoliu, Maniu şi Brătianu.

Se pare că se vor retrage până la fortificațiile Focşani-Mărăşeşti.

Sâmbătă, 26 august. De dimineață apasă o presiune enormă peste lagăr. Explozia se întâmplă la sosirea comisarului Codler, care anunță următoarele:

Guvernul român a trimis notă guvernului german că înțelegerea reciprocă mutuală dintre cele două state încetează. Se consideră în stare de război cu Germania (aplauze furtunoase din partea divizionarilor). Trupelor germane li se oferă posibilitatea să se retragă, fără a fi periclitate, în caz contrar se va recurge la forța armată. Trupele germane s-au ciocnit cu trupele române. Aviația germană a bombardat Bucureştiul, care a fost curățat de trupele germane. Armata română a pătruns în Ardeal (aplauze furtunoase). Aviația rusă a bombardat Constanța. Ruşii au ocupat Tecuci şi au înaintat până la cca. 20-30 km în fața liniei fortificate Focşani-Nămoloasa, astfel încât au încercuit în Basarabia 12 divizii germane.

În Franța, Aliații au trecut la sud de Loire şi mult la est de Paris; iar corpul expediționar din sud se apropie de cel din nord (cca. 200 km). Întreaga zi au fost discuții de tot felul.

Seara, la radiojurnal, s-au comunicat condițiile armistițiului: granițele din 1941, despăgubiri de război, încetarea ostilităților, liberă trecere a trupelor ruseşti în peninsula Balcanică, restituirea prizonierilor şi detinuților aliați, abrogarea Tratatului de la Viena.

Puțin înainte, s-a citit proclamația MS Regelui Mihai I către țară, în care anunța plecarea lui Antonescu, instituirea unui guvern de uniune națională, încetarea ostilităților cu rușii, încheierea armistițiului cu Aliații. Cere poporului să lupte contra nemților, pentru eliberarea țării, precizând că Antonescu se află arestat la palatul regal.

Noaptea, după stingere, s-a desfășurat la club adunarea ofițerilor superiori români, cărora li s-a propus să ceară guvernului sovietic aprobarea formării de unități care să lupte contra nemților. Ofițerii superiori n-au admis, spunând că suntem toți și mereu la dispoziția guvernului din țară, fără dreptul de a înainta în nume propriu acte de acest fel. Codler voia de fapt să prindă ceva adeziuni, pentru care urma ca această cerere să fie semnată de ofițeri a doua zi și apoi de cei de la Mănăstîrka, iar noaptea următoare să plece cu un delegat la Moscova.

Duminică, 27 august. Armistițiul româno-rus a fost semnat la Ankara la 26 august[41]. Dimineață era vorba să se facă o întrunire cu același scop ca azi-noapte. Pe la ora 11, au adunat din nou ofițerii superiori. Nu s-a ajuns la niciun rezultat. După-amiază a fost iarăși adunare. Au vorbit vreo trei-patru divizionari că trebuie să semnăm memoriul, pentru a duce lupta alături de trupele române, pentru eliberarea țării.

La ora nouă seara, a vorbit locotenentul de rezervă Laiu Grecu, avocat bătrân, invalid (fără un ochi), voluntar în acest război, care a spus: „Noi suntem fericiți că ne-am aliat cu Națiunile Unite, însă, dacă cerem guvernului sovietic acest lucru, înseamnă că adresăm un vot de blam guvernului nostru, ca și când acesta nu ne-ar reprezenta. Cel mai bun lucru este să așteptăm ordinele guvernului român" (aplauze furtunoase și îndelungi).

---

[41] Convenția de armistițiu între România și Aliați va fi semnată deabia la 12 septembrie 1944, la Moscova (*n.red.*).

Comisarul Codler n-a fost deloc mulțumit, a vorbit și el același lucru ca și ceilalți divizionari și la urmă a rămas ca să semneze memoriul cine vrea, în biroul comisarului sau la bibliotecă. După câte se pare, n-au semnat nici măcar toți divizionarii.

Luni, 28 august. Rușii au ocupat Focșani, Râmnicu Sărat, Galați și tot sudul Basarabiei, iar în Moldova s-au apropiat de nemți.

Au fost rupte relațiile diplomatice dintre România și Ungaria.

Marți, 29 august. Trupele române au eliberat Târgoviște, luând 400 prizonieri nemți și au trecut în Ardeal, la Brețcu, împreună cu rușii. Pe masivul Corneşti au luat 11 divizii germane, iar până la semnarea armistițiului s-au predat patru divizii românești: Divizia 1 Care Blindate, Divizia 14 Infanterie (comandată de generalul [Mihail] Voicu) și încă două.

Noaptea au anunțat că rușii au debarcat la Constanța. Au ocupat de asemeni Brăila.

Dimineață a apărut bancul că a avut loc un desant de forțe aeropurtate anglo-americane la Bucureşti, Constanța și Titu. Mulțumirea noastră că englezii ar fi venit în țară înaintea rușilor nu s-a confirmat.

Miercuri, 30 august. Au ocupat Buzăul și 150 alte localități. Înaintează numai pe căile de comunicații. Situația nu pare îmbucurătoare pentru noi. Se pune întrebarea de ce înaintează și ocupă rușii în țară la noi, când a fost declarat armistițiul. Ei afirmă că românii nu pot să lichideze singuri punctele de rezistență nemțești (!?). Așa să fie? Bulgaria s-a declarat neutră și a interzis trupelor germane să treacă pe teritoriul ei.

Guvernul din Ungaria a demisionat.

Rușii n-au înaintat de zile bune pe frontul din Polonia. S-au oprit la cca. 80-100 km în fața Cracoviei și la frontiera

Prusiei Orientale. Au depăşit Varşovia, însă pe la nord, fără să o ia, sau să o înconjoare. În Italia, după ocuparea Florenței, Aliații mişcă foarte greu.

Joi, 31 august. S-au cucerit, prin lupte înverşunate, Ploieşti şi alte localități de pe Valea Prahovei.

Vineri, 1 septembrie. Au depăşit Bucureşti, intrând întâi în el şi au ocupat Mangalia.

Sâmbătă, 2 septembrie. Au ajuns la Giurgiu şi la frontiera cu Bulgaria. Comisia pentru semnarea armistițiului, compusă din şase membri, în frunte cu Barbu Ştirbey[42], a sosit la Moscova de vreo două zile.

Duminică, 3 septembrie. Ruşii au ajuns pe toată întinderea de la Giurgiu la Mare, la frontiera cu Bulgaria şi nu vor să recunoască declarația ei de neutralitate.

Au luat în România cca. 120 000 de prizonieri români şi 11 generali de-ai noştri, vreo 30-40 000 de nemți şi vreo opt generali de-ai lor.

Până la semnarea oficială a armistițiului, după câte se pare, ruşii ne consideră duşmani şi iau prizonieri peste tot.

Ultimele bancuri: ruşii au luat cca. 240 000 de prizonieri din România. În lagăr trebuie să vină vreo 3 000 de ofițeri prizonieri. Din informațiile date, rezultă că nemții au bombardat masiv Bucureştiul (producând mari pagube), Pipera şi Ploieştiul. Înaintarea ruşilor la apus de Bucureşti merge greu, la fel şi în Ardeal.

Ungurii au declarat că rămân aliați cu nemții.

Nemții rezistă la Riga şi în cotul Golfului Finic.

Luni, 4 septembrie. Aliații au pătruns în Belgia şi înaintează ca-n brânză. Sunt la 40 km de Bruxelles.

---

[42] Conform textului Convenției de armistițiu, „reprezentanții Guvernului şi Înaltului Comandament Român [au fost] Ministru de Stat şi Ministru de Justiție L. Pătrăşcanu, Ministru Subsecretar de Stat al Afacerilor Interne, Adjutant al Majestății Sale Regelui României, General D. Dămăceanu, Principele B. Ştirbey şi d-l G. Popp" (*n.red.*).

Noutăți culinare: de vreo zece zile, ruşii nu mai au mei şi ne dau orez. Ceea ce nu credeam vreodată s-a întâmplat şi, curios până acum, n-au mai adus mei.

Marți, 5 septembrie. Bruxelles a căzut şi Aliații au ajuns la frontiera Olandei.

În România: Braşovul şi toată Valea Prahovei sunt ocupate. Un grup de vreo 3 000 de nemți din Bulgaria au vrut să treacă în România, dar au fost făcuți prizonieri la Călăraşi.

Finlanda a încetat ostilitățile cu Rusia şi a trimis comisia de armistițiu la Moscova. Şi-a luat angajamentul ca, până la 15 septembrie, să curețe țara de nemți.

Miercuri, 6 septembrie. Ruşii sunt la Craiova. De dimineață s-a lansat bancul că [Manfred] von Killinger s-a sinucis, că Rusia a declarat război Bulgariei şi că trupele române au intrat în Cadrilater. S-au adeverit numai primele două, fiind confirmate la radio.

Joi, 7 septembrie. Trupele ruse au pătruns în Craiova ca o pană. După ce au declarat război Bulgariei, au trecut frontiera între Giurgiu şi Varna, ocupând peste 20 de localități şi luând 20 000 prizonieri bulgari şi 3-4 000 nemți.

Bulgaria a cerut armistițiu, declarând în acelaşi timp război Germaniei.

Vineri, 8 septembrie. Ruşii sunt la Turnu Severin şi Râmnicu Vâlcea. Înaintează pe Valea Oltului în sus, spre Sibiu.

Sâmbătă, 9 septembrie. Ungaria a declarat război României. Trupele româno-ruse au eliberat Sibiul şi merg înainte.

Duminică, 10 septembrie. Alba Iulia şi alte localități eliberate. Ruşii continuă înaintarea.

În Franța, generalul De Gaulle a format guvernul. Pentru Grecia, s-a format la Cairo un guvern comunist.

Luni, 11 septembrie. Grecii naționaliști luptă pentru exterminarea nemților. În Italia, Aliații nu mișcă nimic. În Franța se apropie de Linia Maginot. În Belgia au instalat un guvern nou. În Olanda au ajuns la frontiera Germaniei. Aproape toată Franța a fost eliberată de ocupația nemților.

Rușii au eliberat Sfântu Gheorghe.

Marți, 12 septembrie. Nimic nou. Rușii nu mișcă, nici la Varșovia și nici în fața Cracoviei.

Miercuri, 13 septembrie. Înaintarea rușilor în Ardeal continuă. S-a auzit că americanii au trecut frontiera Germaniei prin Luxemburg.

În Bulgaria au fost arestați guvernanții de la 1940 încoace, urmând a fi judecați și executați de guvernul comunist care s-a instalat.

Ieri s-a comunicat că Roosevelt și Churchill s-au întâlnit la Quebec, în Canada.

Comisia finlandeză a sosit de vreo trei-patru zile la Moscova. Despre comisia română nu se pomenește nimic. La ora 20 a venit Profetul (așa îl numim mai nou pe comisarul Codler), care a anunțat că ieri a fost semnat armistițiul. Fierbere în lagăr, pe toți îi interesează cum s-a aranjat situația prizonierilor.

Joi, 14 septembrie. La adunarea de dimineață s-a citit, punct cu punct, textul armistițiului.

Am văzut condițiile grele la care am fost supuși noi... aliații lor! Despre prizonieri nimic. Puțină agitație în lagăr... apoi liniște.

Vineri, 15 septembrie. Linia Siegfried a fost atinsă pe 200 km lungime. În Franța au fost încercuite trupele din centru, încolo s-au atins aproape toate frontierele, afară de Alsacia și Lorena.

S-a comunicat rezultatul lichidării trupelor încercuite în regiunea Chișinău, Bacău, Corneşti: 120 000 de prizonieri și 100 000 morți în afară de români + material.

În Ardeal, au ajuns la Turda, Alba Iulia şi Sovata.

Duminică, 17 septembrie–marți, 19 septembrie. Trupele ruseşti au ajuns la Deva, la porțile Clujului şi au terminat curățarea Olteniei.

Joi, 21 septembrie. Au ajuns la Timişoara. Din țară se comunică faptul că mareşalul Antonescu şi toți miniştrii din timpul lui au fost arestați şi internați.

Vineri, 22 septembrie. Comisarul Codler a plecat la Moscova şi de acolo nu se ştie unde. Este mutat de aici.

Ca să ne dea oleacă de speranțe, ne-au spus că şi noi vom pleca în curând. Se fac tot felul de presupuneri: ba că plecăm acasă, ba că ne mută în alt lagăr, ba că vom face şi iarna aceasta aici. Unii susțin că vom ajunge de Crăciun acasă, alții, sceptici, spun că nici Paştele nu-l vom petrece acolo.

Probabil ne vor muta în alt lagăr, că vin aici alți prizonieri şi, din cauza aceasta, se înghesuie mereu locurile din corpurile de dormitoare.

Acum, aprovizionarea ambelor lagăre se face pentru 8 000 oameni.

Sâmbătă, 23 septembrie. Aradul ocupat. Sunt la 16 km de frontiera Ungariei.

Duminică, 24 septembrie–sâmbătă, 30 septembrie. Absolut nimic nou, nici pe frontul din România, nici în Franța. La Riga, ruşii tind să lichideze trupele de acolo.

Azi, 30 septembrie, au comunicat ocuparea Târgu-Mureşului şi a altor 40 de localități din împrejurimi.

S-a dat în ziar că este pregătită o remaniere a guvernului român. În noul guvern vor intra şi trei comunişti. Au fost consfătuiri acasă la Maniu.

Azi noapte, din cauza temperaturii 39,3°, a durerilor de cap, frisoanelor şi durerilor de stomac, am intrat în spital. M-am zvârcolit toată noaptea. Dimineață, temperatura mi-a trecut, dar am rămas cu diaree.

Duminică, 1 octombrie. Am început o nouă lună, cu speranțe mari de-a pleca acasă.

Comunicatul oficial de azi anunță trecerea în Iugoslavia pe la Turnu Severin.

Este demn de remarcat faptul că ofițerii noştri superiori se zbat să-i convingă pe ruşi că nu suntem fascişti şi că vrem să „mergem acasă" pentru... a lupta în Ardeal (!!!). Noroc că ruşii nu sunt chiar aşa de proşti.

Colonelul [Ermil] Mateiaş (comandantul Regimentului 6 Vânători) a chemat delegați de la toate corpurile de ofițeri, pentru declarații scrise pe care să le înainteze la comisariat. N-a avut noroc, deoarece l-au surprins comisarii Birmann şi Terleţki şi l-au poftit la turn. La urmă, deoarece această adunare fusese aprobată, i s-au prezentat scuze pentru faptul că fost întrerupt.

În ziar a apărut planul de împărțire a Germaniei între cei trei aliați. Rusia ia Polonia şi Prusia Orientală. Deşi Berlinul intră în partea Rusiei, totul va fi împărțit în trei sectoare câte unul pentru fiecare comandament central.

Împart pielea ursului din pădure!

Atât pe frontul de răsărit (Varşovia), cât şi pe cel de apus (Linia Siegfried), nu mişcă nimic.

Dar nemții bombardează Londra cu avioane-proiectile.

Luni, 2 octombrie. Seara a fost adunare la club. A vorbit colonelul Grisciuk, comandantul lagărului, care a lămurit că vom pleca acasă la declararea păcii.

Pentru prizonieri nu s-a prevăzut nimic în armistițiu. Guvernul rus ştie ce idei nutrim, idei care le-au fost dăunătoare, atunci când am venit în țara lor. La urmă, a spus că nu vor fi eliberați cei vinovați de crime de război. În felul acesta a spulberat toate iluziile pe care ni le făcuserăm cu plecarea acasă.

Marți, 3 octombrie–miercuri, 4 octombrie. Nimic nou, nicăieri. Boala merge spre vindecare. Am o enterocolită accentuată, cu scaune pline de sânge. În spital a fost adus un ofițer de la Mănăstîrka, cu accese de nebunie. Este al cincilea caz în lagăr: căpitanul Moraru Cristian, sublocotenentul Grigoraş, sublocotenentul Capeleanu, sublocotenentul Mărculescu şi locotenentul Şerban.

Joi, 5 octombrie. Ruşii sunt la 25 km de Belgrad.

În România s-a format blocul bulgar [?].

Vineri, 6 octombrie. Italienii şi ofițerii unguri pleacă în lagărul de la Suzdal.

Sâmbătă, 7 octombrie–marți, 10 octombrie. Deşi au încheiat toate pregătirile, plecarea s-a contramandat până la noi ordine.

De pe front nimic nou. Azi, 10.X., am ieşit din spital.

Miercuri, 11 octombrie. Ruşii au spart frontul la Riga şi Memel. Englezii au debarcat în Grecia de Sud.

Joi, 12 octombrie. Churchill şi Eden sunt la Moscova pentru a se pune de acord cu Stalin asupra rezultatelor conferinței de la Quebec.

Ruşii au ocupat Oradea Mare şi Seghedin, forțând Tisa. Ieri a fost la club o mare adunare a ofițerilor români, în urma căreia s-a întocmit o declarație prin care s-a cerut să luptăm alături de trupele ruseşti, în armata română. S-a spus că dezaprobăm politica lui Antonescu şi că vrem o guvernare a blocului național patriotic. Această declarație a fost semnată de majoritatea ofițerilor în foarte scurt timp (48 ore). N-au rămas decât vreo 20-30 de ofițeri care nu vor să iscălească. Este prima declarație semnată în asemenea majoritate, deoarece are un conținut inofensiv.

Vineri, 13 octombrie. Ieri a fost ocupat Clujul, iar trupele ruso-române înaintează către Debrețin, intrând în periferiile acestui oraş.

Sâmbătă, 14 octombrie. La Mănăstîrka au sosit două loturi de ofițeri români: prima dată 4-500 şi apoi vreo 1 200, prizonieri de la Odesa, de după 24 august.

Dintre aceştia, au adus vreo 25-30 direct la spital. Din cauza drumului (cu hrană peşte fără apă), au venit într-o stare deplorabilă, parcă nişte umbre. Aceştia sunt prizonierii de la Iaşi. Noi, care credeam că, după armistițiu, ruşii nu vor lua prizonieri, ne trezim acum cu toată armata română adusă în lagăre.

Duminică, 15 octombrie. Vreme admirabilă. Au cucerit Bistrița-Năsăud, iar pe frontul de nord, Riga.

Corpul 10 a fost mutat în 7 şi 4A, urmând să vină ofițeri de la Mănăstîrka.

La Mănăstîrka, declarația a fost semnată, la fel, de majoritatea ofițerilor, afară de vreo 30-40.

Luni, 16 octombrie–vineri, 20 octombrie. În Ardeal s-au ocupat, rând pe rând, toate localitățile, rămânând numai Satu Mare şi puțin împrejurul lui (cca. un județ).

În Ungaria s-au apropiat de Debrețin. La unguri situația este critică, s-au format două guverne, unul pentru război şi altul pentru pace.

În Grecia, englezii şi americanii au ocupat Peloponesul. În Franța, nimic nou.

Sâmbătă, 21 octombrie. S-au ocupat: Aachen, Debreţin şi Belgrad.

Churchill şi Eden au plecat de la Moscova după ce au aranjat chestiunea Poloniei, armistițiul cu Bulgaria şi altele. În Ungaria, situație la fel de gravă.

Se aude că vor veni în curând cca. 1 200 de ofițeri români. În corpul 7, care a fost evacuat în club şi bibliotecă, se montează trei rânduri de paturi suprapuse, pentru un efectiv de 608 ofițeri. Majoritatea soldaților valizi vor pleca, se spune, la o fabrică.

Duminică, 22 octombrie. Au plecat cca. 200 de soldați, rămânând 280 pentru nevoile lagărului.

Luni, 23 octombrie–joi, 26 octombrie. De Sfântul Dumitru, ziua lui „Mitică Prizonierul", mare noutate: toată Transilvania a fost eliberată de nemți. Stalin a dat un ordin de zi. În Prusia, frontul a fost spart pe 120 km lățime şi 30 km adâncime, s-au ocupat cca. 170 de localități.

În Cehoslovacia au pătruns mult.

De Sfântul Dumitru a căzut prima zăpadă.

Vineri, 27 octombrie–luni, 29 octombrie. Viața curge normal, chiar dacă suntem cam înghesuiți. Se aşteptă transportul nou, de 1 200 ofițeri. Un caporal, care la venire în lagăr s-a dat drept căpitanul Gogu Pescaru, a evadat când era în corvoadă, la varză. Tot lagărul este în fierbere. După două zile s-a prezentat singur la NKVD.

În Ungaria a fost un atentat contra lui [Heinrich] Himmler, care a scăpat rănit. Acolo situația este tot încurcată: Horthy se află arestat la Berlin, iar ruşii înaintează dincolo de Tisa şi în partea de nord, spre Tokaj.

În Grecia, aliații avansează spre nord. După ocuparea Belgradului, ruşii caută să facă legătura cu aliații în Balcani.

Norvegia a încheiat un acord cu Rusia, prin care luptă alături de ea şi permite trupelor ruseşti să treacă pe teritoriul ei.

În Polonia se pune în aplicare planul de reformă agrară.

În România, deşi se spune mereu că este criză de guvern, că nu se înțeleg conducătorii între ei, totuşi nu s-a comunicat nimic despre cum s-a rezolvat această criză. Pare mai de grabă o maşinațiune rusească, atât timp cât a fost Churchill la Moscova, ca să-i arate că în România starea de spirit nu este prea clară.

Luni, 30 octombrie. Armistițiul cu Bulgaria a fost încheiat între 26-28 octombrie în condiții destul de bune pentru ei.

Marți, 31 octombrie–miercuri, 1 noiembrie. Nimic nou pe fronturi. Doar la Budapesta ruşii s-au apropiat de oraş.

Joi, 2–marți, 7 noiembrie. În lagăr se lucrează intens la terminarea corpului 7 pe trei etaje. Este aproape gata.

Azi, a 27-a aniversare a Armatei Roşii. Lagărul a fost decorat şi pavoazat cu steaguri, ghirlande de brad şi placarde cu tot felul de lozinci.

Miercuri, 8–duminică, 12 noiembrie. Alegerile din America, în care prizonierii îşi puseseră oarecari speranțe, au dat chix. Până în prezent Roosevelt a ieşit cu majoritatea. Totuşi şi adversarul lui este aproape cu voturile.

În regiunea Alsacia-Lorena, s-a spart frontul pe 40 km lățime şi o adâncime de 30 km.

În Prusia, unde realizaseră o oarecare înaintare, nu mişcă nimic. Cred că ruşii au pierderi mari, la fel ca şi în fața Budapestei.

În Grecia, Aliații merg mai bine.

Pe la noi se agită politrucii cu formarea celei de a doua divizii de voluntari, sub numele „Avram Iancu"[43] la comanda căreia va fi pus colonelul Ciobanu. Au venit de la Mănăstîrka, colonelul Ciobanu şi alți trei colonei, pentru propagandă. S-a înmulțit numărul voluntarilor, mai ales printre noii veniți, cărora, în carantină (adică închişi între sârme), li se țin şedințe speciale de propagandă, li se aduc pentru semnat declarațiile de voluntari şi li se interzice să stea de vorbă cu prizonierii vechi.

Luni, 13–luni, 20 noiembrie. Nimic nou. Singurul lucru demn de relevat este serbarea dată de români, destul de frumoasă, cu muzică foarte bună.

[43] Într-adevăr, pentru numele celei de-a doua divizii de voluntari s-a luat în considerare şi varianta „Avram Iancu" (*n.red.*).

O conferință, ținută de colonelul Ciobanu, caută să justifice acțiunea divizionarilor. Se vorbește că numărul voluntarilor de la Mănăstîrka a trecut de 1 000.

Pe fronturi, activitate slabă: numai în regiunea Metz, ceva presiuni din partea aliaților.

Schimbare de guvern în România, însă tot sub conducerea generalului Sănătescu: majoritatea membrilor sunt de la țărăniști și liberali, dar și trei-patru comuniști și socialiști.

O informație dată de un ziar suedez: Hitler, paralizat de partea dreaptă a corpului, și-ar fi pierdut graiul. Agențiile germane au primit ordin să dezmintă. Göring ar fi dispărut. Se anunță evenimente importante în Germania.

Roosevelt dezminte știrea că Hitler ar fi făcut propuneri de pace. Totuși, pare că ar fi ceva.

Marți, 21 noiembrie. S-a anunțat un nou transport de prizonieri, care vor intra în carantină în corpul 7, curățat și înconjurat cu sârmă ghimpată.

Azi au plecat la Moscova Comănici, Balaban, maiorul Bălțătescu și Brașoveanu, împreună cu trei soldați.

După apel, au venit 380 de prizonieri: români, câțiva italieni și câțiva unguri. Toți românii sunt din cei luați după 24 august și au plecat de la Iași, unde au fost ținuți într-un fel de domiciliu forțat la Universitate, așteptând ordine.

La baie, la corpul de dormitoare, peste tot, au fost conduși și păziți de către divizionari. La poarta carantinei fac plantoane tot divizionarii și nu dau voie nimănui să vorbească vreunuia. Asta pentru ca să nu-i punem la curent pe noii sosiți cu mișcarea voluntară, care există în lagăr și să-i sfătuim să nu se înscrie în divizie.

Miercuri, 22–miercuri, 29 noiembrie. Noutăți puține de pe fronturi. În vest, s-au ocupat Strasbourg și Metz. În Albania au cucerit Tirana.

Joi, 23 noiembrie. La sud de Drava, ruşii au trecut Dunărea, pe cca. 150 km de front şi 40 km adâncime, ocupând 360 de localităţi, între care Pecs şi Mohacs.

Un ger groaznic, care a început astăzi, ne anunţă iarnă grea.

Vineri, 24 noiembrie. Aniversăm doi ani de prizonierat. Înghiţim mizerie: înghesuială, mâncare foarte proastă (infectă chiar), lipsa de informaţii (le dau pe acelea care le convin), lipsa de scrisori, presiuni pentru înscrieri în divizie.

Vineri, 1 decembrie. Ultima lună a lui 1944. Gerul tăios ne ţine înăuntru.

Noutăţi: la Bucureşti, de aproape nouă zile, se află [Andrei] Vîşinski, comisar la afacerile externe, mâna dreaptă a lui Molotov. Se zice că s-a dus acolo pentru supravegherea condiţiilor armistiţiului (este pus peste comisia deja existentă). Alta trebuie să fie cauza adevarată. În ţară se produc mereu agitaţii ale muncitorilor, puse la cale tot de ruşi (aşa se vorbeşte). Generalul Sănătescu a demisionat din cauză că nu s-au respectat condiţiile de armistiţiu. În locul lui ar fi un alt general, Rădescu (şef de stat major), însă nu s-a confirmat.

Miercuri, 6 decembrie. Sfântul Nicolae. Se menţine acelaşi ger. Parcă ar vrea să le arate celor veniţi de la Iaşi în ce fericire au avut noroc să fie aduşi.

Noul guvern român nu a fost făcut cunoscut încă, se pare că nu s-a rezolvat criza.

Sunt anunţate mari manifestaţii ale muncitorilor şi meseriaşilor la Bucureşti şi în alte oraşe.

În onoarea lui Vîşinski au fost date două dineuri, la care au luat parte între 150-400 persoane oficiale.

Profesorul [Constantin Ion] Parhon, care este preşedintele comisiei române pentru executarea armistiţiului,

a vorbit mereu. Îl tot perie pe Vîşinski, dar nu realizează pare-se nimic. Vîşinski, probabil, vrea să pună un guvern comunist, dintr-o alianţă puternică, însă întâmpină rezistenţa oamenilor politici români.

În Grecia, luptătorii naţionalişti au fost arestaţi în masă de englezi, care nu vor manifestaţiuni ostile ordinei şi programului impus de ei.

Am primit ceva ştiri despre divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu", aflată pe front. Colonelul Buzoianu, care plecase de aici maior, acolo comandant de regiment, a murit în luptă. Cambrea, avansat general, este rănit. Cum era de aşteptat, se pare că divizia T.V. a fost băgată la mare înghesuială.

Un lucru prost, pe care trebuie să-l anunţ, este că foamea a început iar să ne chinuie: de zece zile nu avem zahăr, untul este pe sfârşite, carne foarte puţină (mai mult oase), supele şi caşa slabe şi puţine. Am ajuns ca în iarna 1942-43.

Joi, 7 decembrie–marţi, 12 decembrie. Situaţia alimentară şi a mahorcei, care este pe primul plan, sunt jalnice. Se împlinesc 15 zile de când nu ne-au dat zahăr, iar azi n-am primit nici untura, care se dădea în loc de unt. Supele au devenit apă caldă, cum se dă la porc să-i cureţe maţele înainte de a fi tăiat. Mahorcă nu s-a împărţit de vreo două luni, chiţăie toţi după ea, ca la începutul prizonieratului, fiindcă se vinde iar pe pâine şi mâncare.

Situaţia pe fronturi: în Ungaria, la N de Budapesta, au ocupat aproape tot, până la frontiera Cehoslovaciei, iar la vest, sunt la Balaton. Budapesta este pe jumătate încercuită.

În Franţa, aliaţii presează, au eliberat complet Alsacia şi Lorena, şi i-au împins pe nemţi mult pe teritoriul Germaniei.

În Grecia continuă insurecția naționaliștilor, care s-au transformat în partizani și trupele guvernamentale grecești, aliate cu englezii. La Atena se dau lupte puternice, iar la Salonic toți muncitorii au făcut grevă. Pentru a face față luptei contra partizanilor, care sunt bine înarmați și foarte numeroși, englezii au adus întăriri.

Generalul De Gaulle este la Moscova de vreo cinci zile, unde a încheiat un tratat de alianță și neagresiune cu Rusia.

Criza de guvern din România s-a încheiat, prin formarea unui guvern în frunte cu generalul Rădescu, președinte, și Petru Groza, vicepreședinte.

Miercuri, 13–marți, 19 decembrie. Situația alimentară nu s-a schimbat prea mult. În urmă cu trei zile au sosit ceva alimente, se dă slănină dimineața, iar azi s-a împărțit și pâine albă. Din trei în trei zile se distribuie fructe din compot, ocazie cu care am mâncat patru curmale după vreo trei ani.

În Franța, presiune puternică din partea Aliaților pe linia Maginot. În Prusia, presiune puternică din partea rușilor. În Grecia, ofensivă asupra englezilor din partea partizanilor greci.

În Ungaria, rușii au de la Balaton până la granița Austriei cca. 120-150 km.

Întâlnirea celor trei premieri, despre care era vorba până în sărbători, s-a amânat după acestea. Chestiunea Poloniei este iar la ordinea zilei. Churchill susține formarea unui stat care să cuprindă Prusia Orientală (prin schimb de populație cu Germania) și 300 de mile din țărm la Marea Baltică, până la Königsberg. Rușii recunosc Polonia de la Linia Curzon, dându-le în schimb o parte din Germania.

Eveniment: azi 19 decembrie, dimineața s-a distribuit pâine albă, după cca. 6 luni și, după-amiază s-au împărțit 80 g mahorcă de om, după cca. 2 luni.

Miercuri, 20–duminică, 24 decembrie. Au sosit 2 000 kg zahăr, fără să dea raţia pentru cele 23 zile restanţă.

Pe frontul de vest: nemţii au început o ofensivă puternică, realizând succese în Belgia, unde i-au împins pe englezi cca. 60-70 km într-o regiune, ocupând de asemeni câteva puncte din linia Maginot.

În Grecia, englezii au dat ultimatum trupelor de partizani să înceteze rezistenţa până la 21.XII seara. Asta după ce au adus acolo aviaţie şi trupe de marină pe uscat.

În Ungaria, alte localităţi ocupate.

La Bucureşti a eşuat un atentat contra lui Petru Groza, săvârşit de Pilat şi Niculescu din Dorohoi. Atentatorii au fost prinşi.

S-a dejucat un alt atentat contra lui Hitler.

Azi, 24.XII, s-a comunicat: englezii au adus cca. 240 000 de militari pe frontul de vest, de asemeni şi Statele Unite au mărit numărul recrutărilor lunare la 80 000 de oameni, în vederea operaţiilor ce vor urma şi care vor fi de amploarea necesară pentru obţinerea unei deciziuni finale.

Prin ordin de zi, Churchill cere tuturor soldaţilor să lupte cu eroism pentru obţinerea victoriei.

Dueluri de artilerie în Prusia. Alte câteva localităţi ocupate în Ungaria. Partizanii din Grecia au primit condiţiile de armistiţiu.

În România s-a dat ordin să fie arse toate broşurile despre lupta contra bolşevismului, s-au ridicat toate medaliile, manifestele şi ordinele date cu ocazia declarării războiului contra ruşilor.

Alt eveniment: după-amiază, ne-au dat alte 380 g mahorcă, un dar cu bucurie pentru Crăciun.

Luni, 25 decembrie. Al treilea Crăciun făcut în străinătate (ca să nu zic prizonierat, că sună urât).

Obişnuitele urări, parcă fără elan, încep de dimineaţă. Aseară, în ajunul Crăciunului, a fost o serbare cu colinde, obiceiuri şi datini pentru această sărbătoare, ca şi de Anul Nou.

Serbarea reuşită, ne-a amintit de timpurile bune. Moş Crăciun, apărut pe scenă, ne-a spus că nu poate să ne aducă altceva decât gânduri bune şi urările celor dragi de acasă. Că pe fiecare ne aşteaptă cineva, mulţi se gândesc la noi acum şi vor să ne aibă în mijlocul lor cât de curând.

S-au perindat obiceiurile de Crăciun: steaua, colindele, craii şi păstorii; apoi cele de Anul Nou: ursul, capra şi jocul bulibaşei ţiganilor (un dans minunat, executat impecabil de sublocotenentul Luţă).

De remarcat: moş Costea, ţăranul român care primeşte în casa lui (pe scenă) toate aceste obiceiuri, le urează tuturor de bine şi termină zicând: „cu asemenea obiceiuri, neamul românesc în veci nu piere".

A doua zi comisariatul a interzis să se spună aceste cuvinte (de obicei, fiecare serbare se dă de mai multe ori, deoarece în sala clubului încap maxim 400 de oameni, iar efectivul lagărului este de cca. 3 000). Comisarul s-a sesizat şi când s-a spus: „frumoasă capră aţi făcut voi, din hârtie" şi când, după cinstirea ţiganilor şi a celor care au jucat, cu câte o cană de vin, aceştia râd: „mai mult ceai decât vin". Iarăşi le-a interzis să spună acestea.

A doua zi dimineaţă, s-a oficiat afară slujba religioasă, de către un sobor de şapte preoţi. O slujbă impresionantă.

Ştiri: la SV de Budapesta a fost spart frontul, ocupându-se vreo 170 localităţi. La Debreţin s-a instalat un guvern sub conducerea unui colonel, care a dezertat din armata ungară la ruşi şi care era şef de stat major.

La masă s-au servit dimineaţă: 300 g pâine albă, 30 g zahăr, 20 g untură, 250 g caşa de fidea cu stafide şi ceai;

la prânz: 500 g supă de orez cu carne şi zarzavaturi, 250 g piure de cartofi şi 300 g pâine neagră, 50 g murături; seara: 500 g caşa de orez.

O masă destul de bună, ca pentru zile de sărbătoare. Era vorba să ne dea zahărul pe cinci zile din restanță, dar nu ne-au dat nimic. Încolo, atmosferă destul de liniştită. Radio Mitică a încetat cu bancurile.

Marți, 26 decembrie. O zi admirabilă, cu soare. S-a oficiat în corpul de dormitoare un parastas pentru toți ofițerii morți pe front.

Ca ştiri: ofensiva germană în zona Luxemburg n-a putut fi oprită. 2 000 bombardiere engleze au lovit regiunea Frankfurt.

Azi mâncare tot aşa de bună (fără caşa dimineață, în locul ei s-a dat supă de zarzavat).

Miercuri, 27 decembrie. Sfântul Ştefan. De dimineață am luat-o iarăşi cu urările. Fănică a fost primul. Cu toată mâncarea lor bună, eu, totuşi, de un car de vreme, visez noaptea bunătăți ca pe vremuri, în iarna 1942-43. Aliații noştri ne țin ca pe nişte păsări, numai cu mei şi acela ¼ litru.

Joi, 28–duminică, 31 decembrie. În vest, nemții realizaseră în Olanda o înaintare sub formă de pană de cca. 70 km adâncime, cu cinci divizii blindate şi şapte divizii de infanterie, dar au fost contrați puternic de forțele aliate aduse repede acolo şi siliți să se oprească, fără vreun rezultat.

În Grecia, deşi de Crăciun au fost prezenți Churchill şi Eden pentru liniştirea spiritelor, n-au putut realiza mare lucru. Partizanii greci, prin generalul [Ronald] Scobie, cer guvern democrat, în care să dețină ministerele de interne, externe şi justiție, fără să se amestece cineva în treburile interne ale țării.

Englezii au curățat de partizani Pireul şi jumătate din Atena, dar totuşi aceştia rezistă, alimentați pare-se de comunişti.

În România, ruşii sunt nemulţumiţi de realizarea condiţiilor de armistiţiu. În urma desfiinţării temporare a legii inamovibilităţii magistraţilor, i s-a dat putere deplină lui Lucreţiu Pătrăşcanu, ministrul de justiţie, pentru a da afară şi a numi pe cine-i place, indiferent de vârstă sau stagiu (oamenii regimului). Un lucru care nu convine nimănui, dar... asta-i situaţia!

În Ungaria, Budapesta este încercuită complet. Doi parlamentari ruşi, trimişi cu condiţiile pentru capitularea trupelor din oraş, au fost împuşcaţi. Ruşii sunt revoltaţi că porcii de nemţi nu respectă Convenţia de la Haga. Dar nu se întreabă cât au respectat-o ei până acum.

Guvernul provizoriu de la Debreţin a decretat mobilizarea generală a Ungariei şi a declarat război Germaniei, ca să lupte până la distrugerea totală a fascismului. Se vorbeşte că ungurii vor pleca în curând acasă.

Pe data de 30.XII, au venit de la Elabuga 160 de austrieci, nu se ştie cu ce scop. „Mitică Prizonierul" spune că vor lua lagărul în primire, românii urmând să plece în altă parte. Austriecii declară că acolo mizeria este mai mare: lipsă de alimente şi tutun. Sunt şi la Ela 180 de români surghiuniţi şi vreo 4 000 de nemţi. Câţiva ofiţeri au făcut greva foamei ca protest contra alimentaţiei proaste. La noi, s-a terminat iar zahărul şi, în curând, se va termina untura, care se dă în loc de unt.

Lipsa luminii şi a alimentelor, înghesuiala, ploşniţele, dar mai ales foamea pot da o imagine vie despre situaţia în care trăim şi aşteptăm noul an.

Totuşi, prizonierul, oarecum vesel, aşteaptă Anul Nou cu cântec şi cu bucurie.

Ne binedispune mahorca, în cantitate mare. Şi vremea îngăduitoare.

Luni, 1 ianuarie 1945. Anul Nou. În lipsa luminii, l-am serbat pe întuneric. Eu personal l-am primit sceptic. Nu

ştiu ce mă face să spun (probabil situaţia fronturilor) că şi pe cel viitor îl vom face tot pe aici. Să dea Dumnezeu să nu fie aşa, însă nimic nu ne poate scăpa, decât numai un „Deus ex machina". Aşa cred eu.

Cei bătrâni (ofiţerii superiori) spun că în februarie vom pleca (se împlinesc şase luni de la armistiţiu), de aceea i-au adus pe nemţii de la Elabuga. Timpul va rezolva totul.

Nemţii sunt încă tari, după toate declaraţiile aliaţilor. Englezii dau dovadă de slăbiciune în Grecia. Ruşii se ţin băţoşi, cu pretenţii în faţa anglo-americanilor. Americanii, cu mari pierderi, obţin succese faţă de japonezi. Balanţa înclină, pare-se, de partea ruşilor.

Dimineaţă, urările ocazionale. La ora 10,30 a început afară slujba religioasă, oficiată de soborul de preoţi (cu şase preoţi din lagăr). Slujbă foarte frumoasă.

Apoi obişnuitele partide de bridge, rummy, şah, table, poker şi alte distracţii.

Masa slabă. Lipsă de alimente.

După-amiază, continuă distracţiile până la apel, apoi întuneric şi ploşniţe.

Marţi, 2–marţi, 9 ianuarie. Zilele trec cu o repeziciune uimitoare.

Ne doare mult situaţia alimentară: s-au terminat iarăşi zahărul şi untura, idem carnea. Dimineaţa primim pâine albă şi 1/3 l supă de varză sau peşte; la prânz pâine neagră, ½ l supă de varză degerată şi ¼ l piure de cartofi, iar seara ½ l caşa de mei.

Pe fronturi, situaţie destul de încurcată: nemţii, la Budapesta, presează ca să restabilească legătura cu cei din cerc, şi mobilizează forţe mari pentru a se apropia întrucâtva.

Pe frontul de vest, ofensiva germană, deşi oprită, nu poate fi considerată respinsă. Americanii pompează serioase resurse acolo.

În Grecia, englezii i-au cam pus cu botul pe labe pe partizani şi, încet-încet, îi extermină din Atena.

În ziua de Bobotează s-a oficiat iarăşi slujba afară, în faţa unei cruci de gheaţă.

De 7 ianuarie (Sfântul Ion), ziua Janei şi a lui Nelu, le transmit din depărtare aceleaşi calde urări.

După-amiază, mare agitaţie în lagăr. Au plecat 702 ofiţeri români din corpurile 4A, 10, 14 şi 9B la Mănăstîrka. Am rămas numai serviciile, ne-au băgat în corpul 10.

De la începutul lui noiembrie lucrez într-o brigadă de dulgheri. Contând ca serviciu, am rămas aici, la Oranki.

Miercuri, 10 ianuarie. Au sosit patru vagoane cu alimente, zahăr însă numai 1 000 kg. Nu prea ne bucurăm, pentru că aliaţii noştri nu fac nicio substituire: în loc de carne nu dau nimic, zahărul din urmă nu-l distribuie, hrana n-o îmbunătăţesc.

Joi, 11–sâmbătă, 20 ianuarie. Evenimente importante:

– la 15.I, a fost semnat armistiţiul între englezi şi greci. A luat conducerea generalul [Nikolas] Plastiras, susţinut de oamenii englezilor.

– la 17.I, în urma unei ofensive puternice, s-a ocupat Varşovia.

– la 19.I, a fost ocupată Pesta, fără o parte din Buda. Ruşii au luat acolo cca. 5 000 de prizonieri.

– la 20.I, s-au ocupat Cracovia şi Lodz şi au intrat în Prusia Orientală cca. 40 km adâncime.

Ruşii au pornit o ofensivă puternică. Aceasta fie se va termina la graniţa germană, unde au şi ajuns în partea centrală, fie va duce la capitularea totală a Germaniei. Ei tind să înconjoare lacurile Mazuriene şi să taie retragerea celor din Prusia.

Nemţii au rămas în Cehoslovacia, unde înaintarea ruşilor este greoaie din cauza terenului muntos. În această

ofensivă, ruşii au folosit mult vremea rea, ferindu-se să atace atunci când nemţii puteau folosi aviaţia.

Ca ştiri din lagăr: este vorba să plece cca. 220 de divizionari, majoritatea din cei înscrişi până la 24 august. Unde? După unii, la şcoala antifascistă, după alţii acasă, iar după cei din urmă, să completeze cadrele diviziei T.V., care au fost tocate. Ultima variantă pare cea adevarată.

Unii din ei sunt bucuroşi că pleacă, alţii se gândesc că pot să le crească buruieni pe piept, pe cine ştie ce meleaguri străine şi încearcă să rămână.

Pleacă totuşi: colonelul Ciobanu, colonelul Ionescu, locotenentul Lambrino, locotenentul Fugacin, căpitanul Constantinescu Tiberiu ş.a.

Duminică, 21–luni, 29 ianuarie. Ofensiva rusească a trecut pe teritoriul Germaniei, ajungând la 5 km de Breslau. Au intrat în Prusia, luând Tannenberg şi Marienburg (au ocupat cca. 3/4 din Prusia) şi au ajuns, prin înconjurarea lacurilor Mazuriene, la Marea Baltică (la vest de Danzig). În Austria, au depăşit prin înconjurare Passau, ajungând şi acolo aproape la graniţa Germaniei.

Nemţii aduc trupe de pe frontul de vest pe cel de est. Ruşii au ocupat Katowice şi foarte mult din Silezia.

În urma ofensivei puternice desfăşurate asupra americanilor, nemţii i-au împins cca. 100 km înapoi, producându-le pierderi mari (cca. două armate americane distruse, chiar englezii susţin această afirmaţie, 70 de americani pentru un englez).

Ofensiva rusească pornită la 12 ianuarie a realizat cea mai serioasă înaintare din întregul război, pătrunzând cu succes enorm pe teritoriul german. Nemţii au 280 000 de morţi şi 90 000 de prizonieri.

Divizionarii n-au plecat până acum. Foarte mulţi s-au înscris în urma bancului cu plecarea, astfel că numărul voluntarilor a ajuns la 2 020 din 3 800 de români.

S-au înscris şi maiorul Popescu, starşele de lagăr, şi aproape toţi din cei veniţi de la Iaşi. Motivul este că ruşii declară acestă variantă ca singurul mijloc de a ajunge acasă.

Eu cred că vor să ne facă pe toţi o apă şi un pământ, pentru ca să-i camufleze pe ceilalţi plecaţi şi să aibă de unde să-şi recruteze elementele de propagandă în ţară.

Frigul groaznic se menţine de la Crăciun: zilnic -30°, -35°.

Alimentaţia este proastă de tot: s-au terminat zahărul şi pâinea albă. Acum ne dau caşa de soia.

Marţi, 30 ianuarie–luni, 12 februarie. O perioadă de timp cu informaţii foarte puţine. Înaintarea rusească a continuat pe tot frontul, de la Breslau pe Oder, la Frankfurt pe Main şi a atins Oderul pe toată lungimea lui, până la 70 km de Stettin. Prusia a fost ocupată aproape în întregime.

Polonia la fel.

La Budapesta, nemţii rezistă cu îndârjire. Ziarele străine spun că situaţia Germaniei este disperată. Berlinul a început să fie evacuat. Populaţia n-are mâncare decât pentru câteva săptămâni. Ostaşii nemţi dezertează în masă şi se îmbracă civil, retrăgându-se cu evacuaţii.

Ofensiva rusă, oprită de cca. o săptămână pe linia arătată mai sus, a reînceput: au spart frontul de la Frankfurt până la sud de Breslau – pe 160 km – şi au înaintat 60 km în adâncime, depăşind oraşul pe la sud şi pe la nord.

La 7 februarie, cei trei premieri de state aliate s-au întrunit într-un oraş de pe ţărmul Mării Negre (Ialta). Niciun comunicat.

În România sunt mari manifestaţii ale lucrătorilor în sprijinul F.N.D.[44], care a publicat programul partidului:

[44] Frontul Naţional Democrat, alcătuit din reprezentanţi ai Partidului Comunist Român, Partidului Social-Democrat, Sindicatelor Unite, Frontului Plugarilor, Uniunii Patrioţilor (n.red).

expropierea moşiilor criminalilor de război şi a fugarilor, împroprietărirea țăranilor ş.a., întoarcerea prizonierilor din URSS (cel mai mare şantaj).

După-masă a plecat corpul 4B la Mănăstîrka. I-au luat ca din oală, nu se aşteptau la aşa ceva. Cu acestă ocazie a plecat şi Fănică. Iar ne-au despărțit.

Marți, 13 februarie. Rezistența din Budapesta a fost lichidată.

Au plecat la Mănăstîrka ungurii şi italienii.

Miercuri, 14–luni, 19 februarie. După opt zile de conferință, au dat comunicatul oficial asupra hotărârilor din Crimeea: s-au luat toate măsurile pentru aducerea la îndeplinire a capitulării totale a Germaniei. Polonia, cu frontiera la est de Linia Curzon, va avea un guvern de uniune națională format împreună cu oamenii din Anglia. Se vor face alegeri generale pentru stabilirea formei de guvernământ.

Franța este recunoscută ca a patra putere în Europa. În Iugoslavia, guvernul Subasici va lua legătura cu generalul Tito pentru stabilirea formei de guvernământ şi pentru alegeri.

În ziua de 3 februarie, în lagăr, a fost premiera operetei muzicale „Bazarul iluziilor". Cea mai frumoasă realizare de până acum. Tot timpul reprezentației numai aplauze. Majoritatea am văzut-o de trei-patru ori.

Când se aştepta aprobarea pentru câteva reprezentații la Mănăstîrka, maiorul Pronin, şeful NKVD, a spus că este tendențioasă şi nu permite să se mai joace.

Până atunci însă, fusese văzută de tot lagărul şi chiar de mulți ruşi din sat. Amintirea ei rămâne neştearsă în mintea tuturor.

Marți, 20–joi, 22 februarie. Zile cu ger năpraznic. Noaptea -30°, -45°.

De vreo şase zile iar nu avem lumină. S-a ars dinamul şi speranţe de reparare nu sunt.

O ştire tristă: căpitanul Ionescu Theodor (Doru) este în spital, venit bolnav de la Mănăstîrka de vreo trei săptămâni. E grav: are scorbut, semne pe corp, avitaminoză, slăbirea vederii (nu vede noaptea deloc) şi nici poftă de mâncare.

Ofiţerii din regiment fac colectă şi-i dăm zilnic câte o porţie de zahăr şi una de slănină.

Vineri, 23 februarie. Ziua Armatei Roşii: a 28-a aniversare.

De vreo săptămână a venit în lagăr un general austriac şi le ţine conferinţe compatrioţilor, pentru a-i convinge să formeze şi ei o divizie de voluntari. Niciun rezultat.

De pe front: în Prusia, reacţiune puternică a nemţilor. (A rămas de luat Königsbergul). Ruşii au ajuns la mare, la est de Danzig şi urmăresc să lichideze rezistenţa din toată Polonia, atingând ţărmul aproape de Stettin (sunt la 50 km).

Breslau este încercuit complet şi rezistă de vreo zece zile. Au depăşit Frankfurt pe la sud şi sunt la 80 km de Berlin.

În Iugoslavia şi Italia, nicio mişcare.

Pe frontul de vest, Aliaţii înaintează serios între Rin şi Meuse, pe linia Siegfried.

La Bucureşti, mari şi dese manifestaţii pentru întemeierea unui guvern F.N.D.

Sâmbătă, 24 februarie–vineri, 9 martie. În urma demonstraţiilor din capitală, Rădescu a dat ordin să se tragă în manifestanţi. Reacţiunea a fost puternică. La 28.II, generalul Rădescu a demisionat, după ce Vîşinski a venit din nou la Bucureşti. Criza de guvern a durat cinci zile. În sfârşit, guvernul s-a format la 6 martie: Petru Groza preşe-

dinte şi Gheorghe Tătărescu vicepreşedinte şi la externe, majoritatea F.N.D, cu numai trei liberali şi trei generali. Ţărăniştii n-au vrut să intre în guvern, deşi li s-au oferit trei portofolii.

Pe frontul de vest, Aliaţii au atins Rinul pe 180 km lungime, în regiunea Düsseldorf. Au intrat în Köln.

Ruşii au ajuns la Marea Baltică, între Stettin şi Danzig, realizând o nouă încercuire. Sunt la câţiva km de Stettin. Pe restul frontului, nicio înaintare.

Generalul austriac a plecat fără un cât de mic rezultat.

Dintre divizionarii noştri, care tot agită zvonul că pleacă, asta ca să prindă fraieri, nu a plecat vreunul. Dar numărul lor a ajuns la 2 160, în ambele lagăre.

De la 7 ianuarie, de când au fost mutaţi românii la Mănăstîrka, pe noi, cei rămaşi aici, ne plimbă prin toate corpurile.

La 28.II, ne-au mutat în corpul 8, mai înainte fuseserăm în 9B. În corpul 8 stăteam destul de bine. După şase zile ne-au mutat împreună cu corpul 9B, în corpul 13, unde este o înghesuială groaznică (46 cm pentru fiecare), dormim pe o parte şi este umezeală. Cel mai păcătos corp din toate ce le-am locuit.

Zilele babelor s-au terminat destul de bine. Azi e frumos şi cald, însă celelalte au fost date dracului. A nins în săptămâna aceasta cât n-a nins toată iarna, a fost chiar şi viscol. Zăpada cred c-a atins 60 cm. Baba mea, a cincea, a fost însă destul de îngăduitoare.

La 9 martie au ieşit de la carceră cei 12 corişti şi instrumentişti, pedepsiţi de NKVD-ist cu zece zile de meditaţie, pentru motivul că la aniversarea Armatei Roşii n-au vrut să cânte imnul voluntarilor.

Ruşii au zis că, prin asta, boicotează Armata Roşie.

În Iugoslavia, după demisia lui Subasici, Tito a format noul guvern.

Sâmbătă, 10–luni, 19 martie. În ziua de 12 martie au părăsit lagărul cei 250 voluntari, pentru completarea diviziei „Tudor Vladimirescu", după ce i-au ținut vreo trei zile sub presiune, că pleacă dintr-un moment în altul. I-au sculat la 2 noaptea să facă baie şi să se pregătească.

Tot în ziua de 12.III, s-a anunțat că, printr-o scrisoare, Stalin a aprobat ca România să pună administrație în Ardeal.

În țară s-a declarat sărbătoare națională în zilele de 11, 12 şi 13. La Cluj au fost mari manifestații, la care au luat parte Regele, guvernul, Vîşinski şi mai mult de 100 000 de oameni. Presa engleză şi americană spune că restabilirea administrației în Ardeal este cel mai mare succes politic realizat de români, de la Trianon.

Vîşinski a plecat apoi la Moscova, unde este aşteptat de [Edvard] Beneš, aflat într-un ocol de la Londra la Košice, noua capitală a Cehoslovaciei.

Pe frontul de est a rămas numai Königsbergul neocupat, Danzigul şi Breslaul sunt încercuite.

La vest, capul de pod de peste Rin se lărgeşte în regiunea Saar. Trupele dintre Saar, Meuse şi Rin par a fi încercuite. Berlinul este lovit continuu cu bombe de 9 tone (8 m lungime şi 1 m diametru).

Din România se anunță că, în Teleorman, a început expropierea moşiilor de peste 50 ha şi împărțirea lor celor de pe front şi celor ce n-au pământ.

Maniu şi-a dat demisia de la preşedinția P.N.Ț. Dr. [Nicolae] Lupu a fost ales preşedinte. A apărut în lagăr bancul că România a fost admisă ca stat cobeligerant la conferința de la San Francisco.

Marți, 20–miercuri, 28 martie. Din România se comunică faptul că s-a promulgat legea reformei agrare.

Pe frontul de est se dau lupte în centrul Danzigului, idem aproape de Königsberg.

În Cehoslovacia, trupele ruseşti, împreună cu cele româneşti, au spart frontul pe o întindere destul de mare, ocupând multe localităţi. Pentru acest lucru, trupele române aflate sub comanda generalului [Nicolae] Dăscălescu au fost citate prin ordin de zi. Ofiţerii noştri superiori sunt bucuroşi că vor pleca acasă, având în vedere evenimentele de pe frontul de vest. Acolo, Aliaţii au cucerit trei capete de pod, destul de solide, între 30-60 km lăţime şi 60 km adâncime şi au ajuns în suburbiile Frankfurtului pe Main, precum şi aproape de Essen. Atât de superiori sunt englezii în aviaţie, încât Churchill şi-a permis să se plimbe 15 minute pe Rin.

Aliaţii comunică peste tot mersul favorabil al operaţiilor.

Bombardamentele asupra Berlinului cu bombe de 9-10 tone au devenit zilnice. După câte se pare, nemţii cedează englezilor şi nu ruşilor.

Totuşi, în Ungaria, la vest de Balaton, nemţii şi ungurii au spart frontul, împingându-l către Dunăre. Ruşii au totuşi doar 30-50 km până la graniţa Austriei.

Fronturile din Italia şi Iugoslavia nu mişcă. Argentina a declarat război Germaniei.

Vremea mizerabilă, cu frig şi viscol, se menţine, deşi suntem aproape de sfârşitul lui martie.

A fost cea mai a dracului iarnă din câte am înghiţit pe aici: lungă, cu ger şi viscole puternice. Zăpada căzută în februarie şi martie a ajuns la cca. 1 m. Din curtea lagărului, se cară mereu afară cu săniile, fără să o poată scoate pe toată.

La 20 martie ne-au mutat din nou în corpul 10, după ce au mai plecat la Mănăstîrka 150 de români. Acum, în lagăr, suntem puţini pentru corvezi multe. În corp stăm înghesuiţi, deşi sunt peste 1 000 de locuri libere (nu ştim pentru ce cine).

Mâncarea este proastă. Zahărul lipseşte iarăşi de 20 de zile.

Joi, 29–Sâmbătă, 31 martie. Capetele de pod aliate de peste Rin au fost unite şi armatele înaintează către centrul Germaniei, linia Siegfried fiind străpunsă. Au mers cca. 150 km est de Rin cu tendinţa de a tăia retragerea trupelor din Olanda şi de a răsturna linia Siegfried.

Duminică, 1 aprilie. Azi împlinesc 28 ani. Poate îmi ajută Dumnezeu să nu serbez şi 29 tot pe aici.

De dimineaţă, mare fierbere în lagăr. S-a anunţat vizita generalilor [Mihail] Lascăr şi Dimitriu Romulus, însoţiţi de colonelul rus Novikov. Pe la ora 11, în sfârşit, au apărut şi au mers direct la club, unde erau adunaţi ofiţerii volutari de la Mănăstîrka şi de aici. Generalul Lascăr a comunicat că Stalin, în înalta lui mărinimie faţă de poporul român, a aprobat formarea celei de a doua divizii române de voluntari pe teritoriul URSS, cu sediul la Balta.

La început a fost lansat bancul că este în asentimentul guvernului român, însă pe urmă, când colonelul Ciuculescu şi alţii au fost întrebaţi dacă vor să meargă să lupte, [aceştia, la rândul lor] au întrebat dacă cei doi au aprobarea guvernului român. Li s-a spus că se aşteaptă dintr-o clipă în alta telegrama guvernului de la Bucureşti.

Încadrarea diviziei a doua de voluntari: comandantul diviziei – general Lascăr, locţiitor – general Dimitriu Romulus, 3 regimente de infanterie şi 1 de artilerie. Au nevoie de 700 sublocotenenţi, 250 locotenenţi, 200 de căpitani şi 80 de ofiţeri superiori.

Toţi se înghesuie să fie încadraţi, ca să plece cât mai de grabă. Foarte mulţi semnează declaraţii de voluntari, numai ca să fie trecuţi pe liste (azi s-au înscris cca. 200 de ofiţeri). Unii, voluntari mai de mult, nu sunt trecuţi pe liste, alţii înscrişi acum, pleacă. Primii sunt revoltaţi, ceilalţi mulţumiţi şi radioşi.

Generalul Lascăr a chemat o serie de stat-majorişti, ca să-i întrebe dacă vor să meargă cu el. N-au primit decât: căpitanul David Gheorghe, căpitanul Dimitrievici Alexandru şi căpitanul Popovici (ginerele lui).

Căpitanul David Gheorghe i-a transmis şi cumnatului său, sublocotenentul Dan Antonescu, la Mănăstîrka, să se înscrie şi el, ca să părăsească lagărul odată. N-a plecat niciunul, dar au rămas înscrişi ca voluntari, spre hazul nostru.

Până la 1 mai, spun că trebuie să fie gata de luptă. Se pun două întrebări: ce fac cu 1 200 de ofiţeri într-o singură divizie şi care este scopul ruşilor, de vor să ne prindă pe toţi cu înscrierile astea? (probabil această divizie nu va avea timp să mai ajungă pe front).

Luni, 2 aprilie. Armata americană se află la 265 km de Berlin, fără să întâmpine vreo rezistenţă.

Nemţii au început retragerea din Olanda.

Ruşii continuă curăţarea Danzigului şi Königsbergului. Au ocupat Gdynia.

Pe aici a venit dezgheţul, fleşcăraia şi noroiul. Ieri a nins aproape toată ziua.

Marţi, 3–marţi, 10 aprilie. Au sosit cca. 800 de voluntari de la Mănăstîrka, din cei care urmează să plece. Toată săptămâna s-au pregatit şi în dimineaţa de 10.IV, au plecat 920 de voluntari în divizia „Horia, Cloşca şi Crişan".

Între timp, ei, democraţii, au făcut tot felul de schimbări, intervenţii şi matrapazlâcuri, au scos pe unii de pe liste, au pus pe alţii, ş.a.m.d.

Acum, în lagăr, furia înscrierii pe liste este maximă. Am rămas doar câteva sute care n-am cedat.

Ştiri: la vest, Aliaţii merg destul de bine pe mai multe direcţii, Bremen, Berlin, Dresda, iar la sud, francezii au înconjurat Elveţia şi au ajuns în Austria.

Ruşii sunt lângă Erfurt şi Hanovra şi au lichidat Königsbergul. În Austria, au ajuns la Viena. Comandantul trupelor de asediu a cerut populaţiei capitalei să nu plece, s-o declare oraş liber, pentru a nu o bombarda. Totuşi, nemţii vor s-o distrugă, ca pe Budapesta.

Trupele române din Cehoslovacia au fost din nou citate de Stalin.

Aliaţii au înaintat atât de repede după spargerea liniei Siegfried, încât fac aprovizionarea tancurilor cu aviaţia. De vreo trei zile ritmul a încetinit, probabil pentru reorganizarea aprovizionării sau din cauza rezistenţei nemţilor.

Vremea proastă, cu ninsoare, se menţine încă, rareori iese soarele şi se încălzeşte puţin.

Miercuri, 11–luni, 16 aprilie. În ziua de 13.IV, a căzut Viena, 130 000 de prizonieri şi 10 regimente de tancuri ca trofee.

Tot la 13.IV [12.IV], a murit de congestie cerebrală şi preşedintele Roosevelt. Truman, vicepreşedintele SUA, a făcut declaraţii de continuare a politicii duse de predecesorul său.

Aliaţii au trecut Elba, sunt la 16 km vest de Magdeburg şi Leipzig. Înaintează destul de repede. Sunt la cca. 75-80 km vest de Berlin. Între cele două fronturi, cel de vest, al Aliaţilor, şi cel de est, al ruşilor, sunt mai puţin de 150 km.

[Franz] von Papen a fost făcut prizonier de englezi (probabil Hitler l-a trimis să aranjeze ceva).

Marţi, 17–luni, 23 aprilie. Prinţul de Hohenzollern a fost luat prizonier, feldmareşalul von Modest [Walter Model – n.red.] s-a sinucis, fiind încercuit. Punga din Ruhr a fost lichidată complet. Aliaţii au depăşit Leipzig, Nürnberg şi Magdeburg. Francezii au ocupat Stuttgart. În nord, englezii sunt la Hamburg. În sud, americanii se îndreaptă către Dresda.

În ziua de 20.IV, ruşii, împreună cu polonezii, au forțat Oderul şi, trecând râul Spree, au atins suburbiile Berlinului. Cele două armate, anglo-americană şi rusă, sunt atât de aproape încât pot trage cu artileria lungă unii asupra celorlalți. Nu mai înțelege nimeni rezistența încăpățânată a nemților în acest cleşte uriaş. Zilnic se predau aliaților între 50 000-80 000 de oameni, dar la ruşi foarte puțini.

De Sfântul Gheorghe îi urez babacului sănătate şi mulți ani. De când sunt în brigada dulgheri, am program şi dimineața, şi după-amiaza. Câteodată e mult de lucru, alteori tragem mâța de coadă. Azi, de ziua mea, am făcut un gărduț în curtea lagărului, pentru înfrumusețarea straturilor de flori.

După-masă a plecat la Mănăstîrka un lot de 150 de ofițeri români şi 200 de ofițeri austrieci. N-au rămas în lagăr decât vreo 20 de austrieci. De la Mănăstîrka au venit 60 de ofițeri superiori români.

Aici, lagărul Oranki se pregăteşte pentru primirea celor 1 500 de nemți. Se face curățenie radicală şi se dotează curtea lagărului cu mese şi scaune de mesteacăn, cu gărdulețe, brazde cu iarbă, alei, grădinițe de flori ş.a., în aşteptarea unei comisii care ar veni pentru clasarea invalizilor (aşa se vorbeşte).

Seara, noi mutări. Corpurile 10 şi 4A s-au mutat în 14. Acum sunt goale corpurile: 2B, 4 A, 4B, 7, 9A, 9B, 10 şi 13. Ocupate sunt: 1, 3, 8 şi 14.

De vreo două zile s-a îndreptat şi vremea.

Marți, 24 aprilie. A venit primăvara! Muncim de zor la înfrumusețarea lagărului în cinstea lui 1 Mai.

Azi au apărut cca. 400 de soldați unguri şi nemți, de la Gorki, unde au lucrat în fabrică. Sunt aproape morți de foame şi plini de paraziți. Au fost puşi la un regim alimentar mai bun. Ruşii au obiceiul de a-i hrăni bine 30-40

de zile, până se îngraşă puţin şi capătă vlagă, apoi îi trimit să lucreze în mine şi fabrici câte trei-patru luni, de-i scot de-acolo nişte umbre, când abia se ţin pe picioare. În fabrici, au un regim foarte prost şi, din această cauză, mulţi se îmbolnăvesc de piept şi se curăţă.

Ruşii au ocupat Stettin. Englezii au ocupat Bremen.

În ziua de 25.IV, la ora 13,30, cele două armate aliate au făcut joncţiunea la Torgau, tăind Germania în două. Mare bucurie pe toţi: sfârşitul războiului nu este departe.

Duminică, 29 aprilie, ora 21,30: o bombă în lagăr, adusă de comisarul Ciobanu: Germania a capitulat necondiţionat în faţa anglo-americanilor şi condiţionat în faţa Rusiei. După 5 minute s-a comunicat că n-a fost primită capitularea. A doua zi – la informaţii – nu s-a mai pomenit nimic.

Luni, 30 aprilie. Frontul din Italia s-a prăbuşit complet: englezii nu întâmpină nicio rezistenţă. Au ajuns aproape de Alpi, unde au făcut legătura cu trupele din Serbia. Au ajuns la 30 km de München şi Passau.

Ruşii se apropie de Linz. Se tinde spre încercuirea Cadrilaterului Boemiei.

Marţi, 1 mai. Ziua roşie, pentru care am muncit atât în lagăr. Era vorba să vină colonelul Grisciuk, n-a venit însă nici dracul.

O singură conferinţă de 15 minute, a lui Terleţki, despre însemnătatea zilei şi citirea ordinului de zi dat de Stalin. Aceeaşi mâncare mizerabilă şi nimic altceva.

La Berlin, ruşii au ocupat Reichstagul.

Miercuri, 2 mai. În informaţiile de dimineaţă s-a dat că pe ziua de 1 Mai – după-amiază –, Hitler a murit, lăsând succesor pe amiralul Dönitz. Ruşii spun că este o minciună, care îi dă posibilitatea să dispară de pe scena războiului. Totuşi, s-au interesat unde a fost înmormântat şi se spune că l-au dezgropat, i-au făcut percheziţie şi i-au luat ceasul care încă mergea (un ceas ce se întoarce la 7 zile).

La conferința de la San Francisco s-a pus în discuție primirea Argentinei. La vot: 31 pentru şi 4 contra (Rusia cu prietenii ei Ucraina, Bielorusia şi Iugoslavia).

Molotov şi alți delegați ar fi părăsit şedința supărați: cum adică, se discută chestiunea Argentinei şi nu se discută şi chestiunea Poloniei, susținută de el?!

Se pusese dinainte în vedere Poloniei să-şi facă un guvern de uniune națională, pentru a putea lua parte la conferință.

Mareşalului [Philippe] Pétain i s-a aprobat cererea făcută prin guvernul german, de a se preda trupelor franceze de pe front. În ziua de 30.IV, a sosit în Franța şi a fost închis într-un fort, pentru a fi judecat.

O parte din public cere prin presă să fie spânzurat, alta, lăsat liber. Desigur, pentru prima sunt comuniştii. [Édouard] Heriot, fostul premier francez, a fost găsit într-un lagăr de lângă Berlin şi adus la Moscova.

Joi, 3 mai. Berlinul a capitulat: 160 000 de prizonieri şi cca. 100 000 de morți. Idem şi gruparea de la sud de Berlin.

Secretarul Franc [?], de la propaganda germană, dă ştirea că Hitler, Goebbels şi şeful marelui stat major s-au sinucis.

Vineri, 4 mai. Trupele din Italia de nord au capitulat: Aliații au ajuns la periferiile Münchenului.

Sâmbătă, 5 mai. Trupele de la nord şi cele din Danemarca, de sub comanda generalului [feldmareşalului Ernst] Busch, s-au predat aliaților. Generalul [feldmareşalul Gerd von] Rundstedt ar fi fost găsit mort lângă München.

Mussolini a fost executat (prin spânzurare cu capul în jos) şi cadavrul lui expus într-o piață, la Milano.

Duminică, 6 mai. Paştele. Cam urât. A plouat aseară. Azi înnourat şi noroi. Dimineață s-a oficiat slujba afară. S-a

aşteptat inspecţia colonelului Grisciuk, care în sfârşit s-a hotărât să vină cu un ou roşu pentru maiorul Popescu, starşele de lagăr.

Deşi ar trebui să fim veseli că se termină războiul şi deci prizonieratul, pluteşte o atmosferă apăsătoare. Nu mai este veselia de Paşte din ceilalţi ani.

Ştiri: Aliaţii au ajuns aproape de Linz-Passau.

Eveniment demn de remarcat: azi a fost o zi când am mâncat bine. Zilele care trebuie notate din acest punct de vedere sunt rare.

Ca de sărbători, petrecem timpul cu diferite jocuri: bridge, rummy, poker, şah, table, gard-au-coeur ş.a. Fiecare se distrează cum îi place.

Miercuri, 9 mai. Încă de la ora 5 dimineaţa s-a răspândit ca o bombă ştirea CAPITULĂRII GERMANIEI, ÎN ZIUA DE 8 MAI [7 mai, Rheims; 9 mai, Berlin], ORA 23, ÎN FAŢA RUŞILOR ŞI A ALIAŢILOR. Capitularea a fost semnată de [Wilhelm] Keitel.

Comisarul Terleţki a venit prin dormitoare dimineaţă, ne-a sculat din somn şi ne-a comunicat că războiul s-a terminat. Bucuria n-a fost prea mare, toţi aşteptam asta. Câţiva au aplaudat, unii au început să discute, iar alţii şi-au continuat somnul.

Până la 15 mai, s-a terminat dezarmarea trupelor germane. Ruşii au luat cca. 1 700 000 de prizonieri, între care 110 generali.

În Praga, au intrat cu forţa, deoarece nemţii n-au vrut să se predea.

[Hermann] Göring, [Karl] Dönitz şi tot guvernul s-au predat Aliaţilor. Numărul soldaţilor preluaţi de americani şi de englezi nu s-a comunicat.

Conferinţa de la San Francisco n-a ajuns la vreun rezultat. În ziua de 18.V, Molotov s-a întors la Moscova.

Eden plecase mai de mult. S-au format însă nişte comitete pentru studierea anumitor probleme, care-şi continuă lucrul cu asiduitate.

Se tinde la mutarea acestei conferinţe în Europa. Deocamdată membrii principali s-au întors, deoarece acum sunt probleme mult mai importante.

Sâmbătă, 19 mai. În ziarul „Izvestia" a apărut un articol în care un general american spune că a sosit momentul când comunismul trebuie stârpit din Europa şi încă vreo câteva articole în care ruşii se dau la englezi, zicând că-i tratează prea bine pe Göring, Dönitz, Busch şi ceilalţi membri ai guvernului german, de care nu trebuie să uite că sunt criminali de război.

În România a început procesul celor acuzaţi de crime de război: generalul [Constantin] Trestioreanu, [Ilie] Şteflea, [Nicolae] Macici ş.a. Ies la iveală multe lucruri murdare şi mai ales lagărele de nimicire şi de represalii.

De Paşte, gruparea artistică a dat o reprezentaţie cu piesa „Revizorul" de Gogol. Bine interpretată, costumele şi realizarea foarte frumoase. S-au dus şi la Mănăstîrka şi au jucat-o şi acolo.

Duminică, 20–vineri, 7 iunie. Chestiuni prea importante nu sunt. Churchill şi-a dat demisia, deoarece laburiştii n-au vrut să participe la guvernul de uniune naţională până la sfârşitul războiului cu Japonia. Tot el a format noul guvern, în care au intrat doar liberali şi conservatori. Alegerile au fost fixate între 5-11 iulie, iar în 15 iunie se va dizolva parlamentul.

Polemică între laburişti (lord Attlee) şi conservatori (Churchill). Se acuză unii pe alţii şi ruşii dau toate aceste informaţii detaliate.

S-a înfiinţat la Berlin comisia aliată de control, iar oraşul a fost împărţit conform înţelegerii din Crimeea.

Sâmbătă, 8–luni, 25 iunie. O vreme mizerabilă, cu nori de toamnă, ploi zilnice şi noroi face să treacă vara fără să ştim de ce.

Acum nu se mai petrec evenimente importante.

S-a dat declaraţia pentru preluarea puterii în Germania de către SUA, URSS, Anglia şi Franţa, cu zonele de influenţă şi toate detaliile necesare, conform înţelegerii de la Ialta (Crimeea).

La Moscova s-a deschis conferinţa reparaţiilor de război, în care s-a cerut ca Germania să fie obligată la plata despăgubirilor în aşa fel încât să nu se întâmple ca după [primul] războiul mondial, când i s-a dat posibilitatea să-şi refacă industria, pentru a-şi putea plăti datoriile.

Rusia a declarat că este dispusă să primească orice bunuri cu titlu de reparaţii.

America a spus că primeşte numai materii prime şi chestiuni ştiinţifice.

În Polonia s-au produs acte de diversiune de către o bandă de fascişti, sprijiniţi cu bani şi materiale de guvernul polonez de la Londra. Au fost prinşi, judecaţi şi condamnaţi între 5-15 ani închisoare.

La 15 iunie, la Londra s-a deschis conferinţa celor trei puteri, referitoare la Polonia, pentru formarea unui guvern de uniune naţională. Au fost invitaţi reprezentanţi ai guvernelor de la Varşovia şi Londra şi alţi oameni politici polonezi. Până acum, niciun comunicat.

Au început să se retragă voluntari din divizie. Aici, la Oranki, sunt vreo şapte-opt ofiţeri (trei ofiţeri superiori), la Mănăstîrka sunt mulţi. Comisarul Terleţki a trecut la ameninţări. Retragerea ofiţerilor a dat prilejul colonelului Drăgănescu să ţină o conferinţă aici şi la Mănăstîrka, să arate că lupta contra fascismului trebuie continuată ideologic, pentru o largă democraţie în ţară, ş.a.m.d.

Simt că le fuge pământul de sub picioare. Au început să bage iarăşi ofiţeri la carceră, acum pentru motivul că fac propagandă fascistă.

La 20 iunie, s-a inaugurat sala de mese în corpul 4A, la care noi dulgherii am muncit pe rupte. Mâncarea de jos, de la bucătărie, este ridicată la etaj cu ascensorul construit tot de prizonieri. Având în vedere că era sărbătoare, la 24.VI, ne-a cântat la masă şi orchestra.

Luni, 25 iunie. Dimineaţă a început programul de educaţie fizică pentru prizonieri. Asta ne lipsea! Educaţia fizică şi muzica înlocuiesc mâncarea, care este proastă şi insuficientă.

Pentru vara de acum mi-am găsit ocupaţie: împletitul ciorapilor. Am făcut deja opt perechi.

Conferinţa de la San Francisco se termină la 26 iunie. Se pare că a ajuns la rezultate bune.

Churchill dă importanţă foarte mare alegerilor de care, spune el, depinde viitorul Angliei. Se face o propagandă uriaşă. Pare că l-a câştigat de partea lui pe lordul Attlee, care îl însoţeşte la noua întâlnire cu Stalin şi Truman.

Prizonierii francezi au plecat la 20 iunie. Starea de spirit în lagăr este jalnică, deoarece au început să se întrevadă perspectivele celei de-a treia ierni, aici.

Despre conferinţa de pace, nicio vorbă. Deocamdată sunt alegeri în Franţa şi Anglia. Probabil, conform înţelegerilor din Crimeea, se vor desfăşura şi în celelalte ţări şi abia pe urmă se va rezolva chestiunea păcii.

În schimb, au sosit şi sosesc mereu nemţi. Au venit cei care au fost luaţi prizonieri de români, la încheierea armistiţiului. Sunt bine îmbrăcaţi şi utilaţi, se cunoaşte că românii nu i-au jefuit. Ei spun că atunci când i-au transferat ruşilor, i-au predat pe fiecare cu inventarul personal.

Pe drum însă, i-au jefuit ruşii. Aici au început să vândă pe mâncare ceasuri, cămăşi şi alte lucruri care le prisosesc. Toţi regretă traiul din România şi speră să se întoarcă acolo.

În lagăr este acum inflaţie de bani româneşti aduşi de cei de la Iaşi. Se joacă poker pe rupte, la mize destul de mari (50-400 lei). Sunt mulţi care au câte 4-500 000 de lei.

Căpitanul Ionescu Teodor, aflat în spital din februarie, a ajuns rău de tot. Din cauză că nu poate mânca, este hrănit prin tubaj, cu lapte, ouă şi unt.

Pe la sfârşitul lui mai au murit: sublocotenentul Caramfil, bolnav de tuberculoză, şi sublocotenentul Colfescu, care avea o tumoare la intestine.

La 12 iunie, au plecat basarabenii. Politrucii spun că în Basarabia, dar noi credem că probabil la vreo şcoală antifascistă şi abia de acolo în Basarabia.

Marţi, 26 iunie–duminică, 29 iulie. Alegerile din Anglia s-au terminat, însă urnele s-au sigilat până la 25 iulie, când Churchill se va întoarce de la conferinţa celor trei. Ca pronostic, laburiştii spun că au obţinut majoritatea în multe părţi. Probabil că şi Churchill se teme, dacă a amânat încheierea scrutinului.

S-a format guvernul polonez de uniune naţională şi a fost recunoscut de toate puterile aliate, ca şi de celelalte ţări. Guvernul refugiat de la Londra s-a dizolvat. Ca urmare, au plecat din lagăr şi polonezii, însă nu toţi.

La 17 iulie, s-au întrunit cei trei: Truman, Churchill şi Stalin, la Potsdam, lângă Berlin.

La 21 iulie, au plecat soldaţii nemţi invalizi, zice-se într-un alt lagăr. Se spune că peste trei zile vor pleca şi ceilalţi.

Pe ziua de 7 iulie au plecat toţi românii din lagăr la Mănăstîrka. Aici au lăsat numai şefii de servicii şi brigăzile

de dulgheri şi tâmplari. În locul alor noştri, au venit nemţi şi austrieci.

Prin presă, ruşii emit pretenţii asupra gurilor Dunării şi a câtorva oraşe de la graniţa Armeniei cu ei, oraşe care, după spusele lor, deşi au populaţie armeană, îşi doresc alipirea la URSS.

Deja, la 1 iulie, Ucraina Subcarpatică a fost încorporată, în urma cererii ei de a trece la URSS.

Hitler, care a fugit din Germania cu un submarin foarte bine aprovizionat, după ce s-a căsătorit cu Eva Braun, cutreieră oceanele. Toţi acuză Argentina că s-ar fi refugiat acolo, însă oficialii de la Buenos Aires spun că nu au primit pe nimeni. Se zice că ar fi debarcat undeva prin Patagonia (America de Sud). Deci Hitler trăieşte?!?

Căpitanul Ionescu Theodor a mers cu boala din ce în ce mai rău, încât la Sfântul Ilie a atins apogeul. Abia se dădea jos din pat şi vorbea cu greutate, aşa era de slăbit. *Probabil din cauza unui ulcer*, sau *unui cancer* la stomac, vomită tot ce mănâncă şi are spasme care ţin patru-şapte ore. În ziua de 21.VII, situaţia s-a îmbunătăţit: a mâncat bine şi timp de 24 ore n-a vomitat. A început să prindă puteri. Este însă complet descurajat şi-şi aşteaptă resemnat sfârşitul, care nu este departe.

28 *iulie–1 august.* Această ameliorare n-a durat decât 48 ore. Au început iarăşi durerile şi vomele. Câteodată, 48 de ore nu mănâncă nimic. Până acum doctorii ruşi nu i-au pus niciun diagnostic.

La 18 iulie[45], M.S. Regele Mihai I a fost decorat de ruşi cu ordinul „Victoria", cea mai mare decoraţie a lor. Descrierea ceremoniei a fost publicată în „Izvestia", cu fotografii. După câte se pare, URSS face curte României, iar aceasta dă prizonierilor speranţe de plecare rapidă. În plus, s-a auzit faptul că invalizii ar fi fost eliberaţi deja.

[45] La 6 iulie (*n.red.*).

Rezultatele alegerilor din Anglia: Churchill a pierdut, au ieşit laburiştii. După demisia lui, a fost însărcinat lordul Attlee cu formarea guvernului. Bătrânul vulpoi prevedea asta (sau vroia să se întâmple aşa), de aceea l-a luat pe Attlee la Potsdam pentru iniţiere şi de aceea a amânat, până după terminarea conferinţei, deschiderea urnelor.

Vremea este mizerabilă, cu ploi zilnice şi frig care nu încetează. Vara a trecut deja şi noi nici n-am simţit că a fost pe-aici.

2–29 august. La 2 august s-a încheiat conferinţa de la Potsdam, prin care a fost hotărâtă soarta Germaniei şi a celorlalte ţări aliate cu ea, precum şi încheierea de tratate separate cu aceste ţări.

La 8 august, datorită faptului că România şi Finlanda au pus în aplicare condiţiile de armistiţiu, Rusia a hotărât să reia legăturile diplomatice cu ele. S-a făcut schimbul de miniştri plenipotenţiari. De la noi a venit prof. Iorgu Iordan. Membrii ruşi ai comisiei aliate de control din România au devenit funcţionari ai legaţiei ruse.

La 19 august[46], a capitulat Japonia, după ce, cu câteva zile mai înainte, îi declarase război şi Rusia.

Ziua de 23 august, aniversarea ieşirii din război a României, s-a sărbătorit cu fast la Mănăstîrka: adunări, conferinţe, concert. Au fost acolo, invitaţi la toate manifestările şi prizonieri de la Oranki. De obicei, la asemenea ocaziuni, pleacă un grup de 30-40-60 de ofiţeri şi soldaţi, majoritatea de la servicii, ca voluntari activi. Ceilalţi, care nu se încadrează în categoriile amintite, nu au niciodată această fericire (?!!?).

[46] La 15 august, împăratul Hirohito a anunţat la radio acceptarea condiţiilor impuse de Aliaţi, deşi capitularea oficială va avea loc pe 2 septembrie *(n.red.)*.

La 24 august, a apărut în „Graiul Liber" ştirea că divizia a doua de voluntari „Horia, Cloşca şi Crişan" a ajuns în ţară pe 18 iulie şi a fost cantonată în Dealul Spirii.

Munca în lagăr este febrilă, se lucrează la parcul din faţa comandamentului rusesc: alinieri, nivelări, gard, ronduri, ş.a. Ceilalţi ofiţeri sunt la drumuri (reparaţii).

Căpitanul Ionescu Theodor este bine, s-a îndreptat mult. Mănâncă, dar nu doarme deloc. Pentru a evita vomele, înainte de masă cu 30 minute, face o injecţie care anesteziază vreo două ore nervii stomacului, timp în care mănâncă şi se face digestia.

La 29 august, a murit la Mănăstîrka un sublocotenent român, care a mâncat 4 kg de caşa. Intrase în serviciu la bucătărie şi era flămând. Ceilalţi, mai vechi, ca să-şi bată joc de el, i-au dat să mănânce cât a putut. Lacom, ofiţerul s-a îndopat, caşa i-a fermentat în stomac şi a produs gaze care i-au perforat intestinele, aducându-i moartea.

De la 3-14 septembrie, guvernul român, în frunte cu Groza şi Tătărescu, a venit la Moscova, unde au încheiat un acord economic, care, zic ei, este avantajos României.

Prin acest acord se presupune că va începe şi repatrierea celor 83 000 de prizonieri. Unii au auzit că au şi plecat soldaţi de la Gorki până la 20 octombrie, când în urma eşuării conferinţei de la Londra a miniştrilor de externe, începută la 1 septembrie, s-au sistat toate transporturile de repatriere.

În urma pretenţiilor exagerate ale ruşilor, delegaţii englezi n-au admis nimic, şi ruşii au părăsit şedinţa.

În toată luna octombrie au urmat felurite discursuri: Truman, Attlee, Molotov, Birke (ministrul de externe englez)[47] ş.a.; englezii şi americanii, arată că nu vor permite niciun fel de influenţă a ruşilor în celelalte ţări şi ameninţă

[47] În guvernul Attlee, instaurat în iulie 1945, portofoliul Externelor i-a aparţinut lui Ernest Bevin (*n.red.*).

indirect cu războiul atomic, ultima descoperire în materie de arme de luptă.

La începutul lui noiembrie, o conferință a lui Attlee, Truman şi King (Canada), aşa-zisul Bloc Unit, pune în discuție pacea şi securitatea lumii şi anunță că ei sunt dispuşi să întrebuințeze bomba nucleară, pe care au experimentat-o asupra a două oraşe japoneze. Pentru păstrarea păcii, îi amenință chiar pe aliații lor ruşi.

Acum au văzut cei din vest că ei ridică mereu pretenții şi se amestecă în toate țările. Vor probabil să le dea lovitura de distrugere definitivă a comunismului, provocând un nou război, pentru care ruşii nu sunt pregătiți şi nu au când s-o mai facă.

Totuşi, diplomația lucrează şi ruşii vor ceda desigur pentru a-şi menține regimul. Stalin s-a îmbolnăvit la 1.XI şi s-a retras la Soci. Molotov îi ține locul. El a vorbit cu ocazia lui 7 Noiembrie, aniversarea revoluției din 1917.

În Franța, în urma alegerilor, comuniştii n-au obținut decât portofolii de subsecretari de stat. Ei ceruseră: internele, externele şi ministerul de război. De Gaulle îi ține la respect.

În Austria, la alegerile municipale, comuniştii n-au obținut decât trei locuri. Altă lovitură dată lor.

În Iugoslavia, la alegeri, mareşalul Broz Tito a fost ales preşedintele federației.

La 22 noiembrie, m-au mutat la Mănăstîrka, împreună cu toată brigada de dulgheri. Aici este mizerie mare, ploşnițe şi întuneric.

La Oranki îmi aranjasem un trai bun şi comod. Două luni am dus-o ca lumea, mâncam bine şi mă îngrăşasem puțin.

Au plecat vreo 20 de ofițeri la şcoala antifascistă. Circulă bancul că se reiau transporturile către țară, carantina fiind ridicată şi că va pleca un nou contingent.

Cu situația aceasta internațională încurcată însă, plecarea pare mai departe ca oricând.

Câteodată sperăm totuşi la un compromis între puteri, ca să ajungem şi noi acasă după trei ani de mizerie cruntă. De când suntem aliați cu ei, ruşii parcă ne tratează mai rău ca pe nemți.

1–16 decembrie. Situația internațională se încurcă din ce în ce. Anglo-americanii au obținut baze aeriene în Islanda, Groenlanda şi Iran.

Turcia lasă să se desfăşoare manifestațiuni antisovietice. În China, americanii au trimis pe generalul [George C.] Marshall, ca ambasador, cu misiunea specială de organizare.

În Germania, englezii au realizat o armată de cca. 1,5 milioane de nemți, cu stat major nemțesc, la fel în Ungaria, dar evident, din unguri.

În procesul de la Nürnberg, unde se judecă principalii criminali de război naziști, se dau pe față lucruri contra ruşilor.

Speranța noastră mare este că la 15.XII se întrunesc la Moscova cei trei miniştri de externe: [Ernest] Bevin, [James F.] Byrnes şi [Veaceslav] Molotov, ca să discute problemele internaționale actuale şi întrebuințarea energiei atomice.

Englezii au obținut de la americani un împrumut de 5 miliarde de dolari, pe care-l vor folosi probabil în vederea reorganizării pentru război a forțelor proprii.

25 *decembrie.* Crăciunul. Bucuria sărbătorii a fost primul comunicat al conferinței de la Moscova.

De când suntem prizonieri, au trecut atâtea sărbători pe care le petrecem în acelaşi fel, încât nu ne mai interesează sărbătoarea, ci mai mult că nu ieşim la lucru.

La Moscova, cei trei miniştri au ajuns la înțelegere şi au hotărât să încheie pace separată cu sateliții Germaniei.

Aceste lucrări preliminarii vor fi terminate cel târziu de 1 mai 1946, urmând să se întrunească la Londra într-un congres, care să discute tratatele de pace, să le dea forma definitivă, să fie apoi semnate de cei trei miniştri de externe şi de reprezentanţii statelor respective. Ultima operaţie este apoi ratificarea de către marile puteri, pentru ca tratatele de pace să intre în vigoare.

Chestiunea va dura desigur, însă bine că va începe odată şi probabil va avea şi un sfârşit.

Sărbătorile au decurs cu frunţile mai descreţite.

În ziua de 29.XII s-a comunicat – neoficial însă – că guvernul român ar fi fost recunoscut, cu modificări însă. Realitatea este alta: după terminarea conferinţei de la Moscova, au plecat la Bucureşti ambasadorul american în Rusia, împreună cu lordul Harriman, ambasadorul englez[48], cu Vîşinski, ministrul rus adjunct de externe, Kavtaradze, ambasadorul Rusiei la Bucureşti şi Iorgu Iordan, ambasadorul României la Moscova, cu misiunea Naţiunilor Unite de a introduce în guvern, în urma consfătuirilor purtate alături de oamenii politici români, câte un reprezentant al partidelor ţărănist şi liberal. Numai sub această formă guvernul român va fi recunoscut de Naţiunile Unite. Apoi, se va proceda la alegeri.

1 ianuarie 1946. Anul Nou ne-a mărit speranţele de plecare acasă. Noaptea de Revelion am petrecut-o pe cracă, la un poker pe ţigări, făcut la feştila cu gaz, la care am câştigat. În lagăr a ajuns iar belşug de tutun. Toate jocurile de noroc se practică numai pe ţigări: 21, baccara, chemin de fer, poker, bridge, ş.a.

Masa de Anul Nou a fost mai bogată ca de obicei. Dimineaţa: pâine albă, 40 g, zahăr 60 g, omletă, ½ l piu-

[48] Averell Harriman era ambasadorul SUA la Moscova. Ambasadorul Marii Britanii la Moscova era Sir Archibald Clark Kerr (*n.red.*).

re de cartofi şi ceai; la prânz: pâine neagră, ½ l supă de carne cu fidea şi ½ l caşa de mazăre; iar seara ½ l caşa de fidea.

În mod normal, mâncarea este foarte proastă: vreo lună n-a fost pâine albă, untura s-a terminat de mult şi o înlocuiesc, o zi, cu omletă, şi o zi, cu 60 g peşte fiert. S-a terminat cu supa de varză cu nisip, păcătoasă şi fără gust, şi au început cu cartofii stricați, care nici nu fierb. Cartofii degerați îi scoatem din gamele şi stau mormane pe mese.

Munca este multă, suplimentele de lucru rare şi sărace: 110 g de pâine neagră şi ¼ l supă sau caşa la două zile.

De Crăciun, comisariatul a vrut să organizeze o serbare cu datini: au refuzat toți artiştii. N-a fost decât un concert dat de orchestră şi cor. La fel de Anul Nou. Artiştii au refuzat pe motiv că sunt sătui de serbări. Colonelul Budiş, care ține mereu conferințe şi prelegeri în lagăr, s-a dus de vreo două ori în corpul 3 şi le-a spus că la comisariat s-a aprobat cu bucurie ca el să scrie o carte în care să strângă toate producțiunile artistice ce s-au desfăşurat în lagăr până acum, pentru a face apoi şi o expoziție în țară.

Prizonierii l-au întrebat de ce nu trece mai întâi acolo înjurăturile şi bătăile pe care le primesc la cărat lemne cu spatele şi cu sania. Au început apoi să-l huiduie şi să-l fluiere. A plecat cu coada între picioare. La fel a pățit şi colonelul Drăgănescu la alt corp. S-a instalat o ură serioasă între voluntari şi nevoluntari. Curentul de retragere din mişcarea voluntară s-a întețit. Comisariatul amenință, caută instigatori, dar degeaba.

2 *ianuarie.* La Oranki au sosit toți basarabenii plecați, pe motiv – zice-se – că, în urma acordului dintre guvernele român şi rus, basarabenii au dreptul să-şi aleagă domiciliul, iar cei ce au luptat alături de români vor rămâne în România.

Au mai sosit tot acolo şi nişte bolnavi de la sanatoriu, oarecum restabiliți. De la ei a venit ştirea despre moartea căpitanul Georgescu Savu, bolnav de reumatism la inimă şi plecat în toamnă cu transportul de 29 de invalizi (se spunea în țară, pe vremea aceea). Toți acei invalizi, majoritatea considerați reacționari, au fost împrăştiați prin diferite lagăre de lângă Gorki, iar cei cu adevărat bolnavi, internați în sanatoriu. Căpitanul Georgescu Savu a murit acolo.

Armata germană şi statul ei major, susținute cu bani de englezi în partea Germaniei ocupate de ei, au fost desființate, în urma conferinței reprezentanților Națiunilor Unite de la Berlin, conferință ținută la Crăciun.

Luni, 7 ianuarie. Sfântul Ion. Urez iarăşi Janei şi lui Nelu multă sănătate şi ani mulți şi buni.

Marți, 8 ianuarie. S-a comunicat că, în urma consfătuirii care a avut loc la Bucureşti, la palatul regal, între M.S. Regele, ambasadorii englez, american, rus şi reprezentanții guvernului şi partidelor din țară, au intrat în guvern Emil Hațieganu şi Mihail Romniceanu[49], ca miniştri de stat fără portofolii. Aşteptăm comunicări mai detaliate.

Guvernul bulgar a sosit la Moscova. Toate guvernele vin să se prosterneze lui Stalin ca la Mecca, de Ramadan. Întâi a fost guvernul român, acum cel bulgar, apoi cine ştie care.

Guvernul român a luat hotărârea de a ridica o statuie în Piața Victoriei din Bucureşti în cinstea soldatului roşu, cu un soclu de 25 m înălțime. Pe acesta vor fi două baso-

[49] Mihail Romniceanu (PNL) şi Emil Hațieganu (PNȚ) au fost incluşi în guvernul Petru Groza (7 ianuarie 1946 - 29 noiembrie 1946), ca urmare a deciziilor luate de Aliați la Moscova, la sfârşitul lunii decembrie 1945. Măsura nu avea cum să producă vreun efect asupra direcției în care se îndrepta țara, această „cosmetizare" având doar rolul de a linişti puterile democratice, care vor recunoaşte guvernul Groza şi, în fapt, regimul impus României de la Moscova (*n.red.*).

reliefuri care arată intrarea victorioasă a trupelor ruse în Bucureşti, iar deasupra soclului, soldatul sovietic, de 8 m înălțime. Toți nevoluntarii văd cu ochi răi acest lucru şi sunt plini de ură. Mulți speră să nu se termine până la data deschiderii Parlamentului, având în vedere alegerile care vor avea loc între timp, cum spune comunicatul guvernului român, pe care sigur nu le pot câştiga tot ei.

Duminică, 13 ianuarie. Un banc venit de la Oranki: în urma consfătuirii avute la palat cu reprezentanții Națiunilor Unite, Petru Groza a comunicat că prizonierii din URSS se vor întoarce înainte de încheierea păcii. A doua zi, în chip de completare, a mai comunicat că „prizonierii trăiesc încă, n-au murit toți; omul chiar dacă-l bagi în gaură de şarpe şi are zile, tot trăieşte, însă dacă n-are zile, moare. Din cauza crizei economice prin care a trecut țara, nu li s-au putut trimite colete, însă la vară, le vom trimite cireşe şi prune."

De circa trei săptămâni, mâncarea a devenit infectă; s-au terminat carnea, grăsimea şi, în ultimul timp, pâinea albă. Toate se substituie cu pâine neagră. Primim acum dimineața: 300 g pâine albă (când este, dacă nu, neagră), 40 g zahăr, 60 g omletă sau peşte fript, ¼ l caşa de ovăz sau cartofi degerați şi 1/3 l ceai; la prânz: 500 g pâine neagră, ½ l supă de cartofi cu praf de ouă şi ¼ l caşa de ovăz cu cartofi, iar seara: ½ l caşa de ovăz cu cartofi.

Munca însă se îngreunează mereu. Din cauza lemnelor tăiate atâta vreme, pădurea s-a depărtat la 6 km. Până acolo merg săniile, trase fiecare de câte opt ofițeri. În pădure, altă corvoadă, cărat trunchiuri cu spatele de la stive (norme) la drum, de unde se încarcă în maşini pentru gară. Lemnele, tăiate şi cărate de noi, sunt trimise cu trenul, cine ştie unde prin Rusia, asta înțeleg ceasovoii prin autoservire.

A început iar spectacolul foamei. Nu vorbesc de aspectul groaznic al prizonierilor: un sfert din ei şi-au lăsat bărbi şi arată ca nişte călugări fioroşi. Sunt în zdrenţe, galbeni, slabi, cu ochii sticloşi, în fundul capului şi fără urmă de zâmbet pe buze. Aspecte cum rar pot fi văzute. Ocupaţii găseşti însă foarte multe: ziua, majoritatea învaţă limbi străine, iar seara, la lumina feştilelor, ca în cele mai ordinare taverne, jocuri de noroc precum curse de cai, 21, poker, baccara etc.

În ziua de 10 ianuarie 1946 am auzit de la căpitanul de rezervă Marcu, învăţător la Şcoala nr. 4 din Buzău, că Lucica s-a logodit cu un inginer agronom foarte bogat, dar că logodna s-a stricat apoi. Motivul nu-l ştia. Aceasta s-ar fi întâmplat prin decembrie 1944.

Joi, 24 ianuarie. Ruşii ne-au făcut hatârul şi n-am lucrat azi. A fost serbare în sala de mese.

Aseară, pentru întărirea prieteniei, au fost duşi la Oranki (unde este acum lagăr pentru indezirabili şi reacţionari) 17 ofiţeri recalcitranţi, între care: locotenent-colonelul Dimitriu Stelian, maiorul Luncan, maiorul Apostol, maiorul Constantinescu, maiorul Colfescu, căpitanul Niculescu – frizerul –, sublocotenentul Clonaru, sublocotenentul Mărculescu Radu ş.a.

Guvernul român n-a fost recunoscut nici până azi. Nu s-a dat niciun comunicat despre România. Se zice că s-a publicat legea electorală: votează şi femeile şi militarii, vârsta s-a micşorat.

În Bulgaria, unde Vîşinski s-a dus să bage în guvern doi membri ai opoziţiei, nu s-a ajuns la niciun rezultat. Opoziţia a cerut să se facă alte alegeri, alt parlament şi alt guvern.

Înaintea acestui transport la Oranki, au fost duşi tot acolo colonelul Ciuculescu, locotenent-colonelul Cojan şi

maiorul Ionescu Ianuarie, tot pentru propagandă. Cojan are zece zile de carceră, pentru vădită şi repetată propagandă fascistă. Probabil vor să-i ducă pe toţi în altă parte cu vreun transport special.

Iarna se menţine grea de tot, când ger mare, când viscol, când zăpadă. Zăpada mare face mersul la pădure anevoios. Între timp, au fost aduşi aici sculptorii şi pictorii, apoi toţi basarabenii care au refuzat să devină cetăţeni ruşi şi care au fost ţinuţi într-un lagăr de civili, lângă Gorki.

Se aude că vor pleca ungurii şi austriecii.

Maiorul Popescu, starşele de lagăr, a avut o nouă criză de inimă, care l-a ţinut în pat mult. S-a simţit foarte rău.

31 ianuarie. Au mai fost trimişi la Oranki încă patru ofiţeri. Încet, încet, ne duc pe toţi acolo. Ultimele bancuri apărute pe 24 ianuarie: la Oranki vor fi transferaţi cca. 170 de reacţionari, restul vor fi duşi la Krasnogorsk, unde se va face o nouă divizie (de voluntari şi loiali neutri) care va fi trimisă în ţară la alegeri. În urma acestui banc, toţi sunt veseli şi vorbesc numai de plecare, parcă s-ar fi dat deja ordinul respectiv. Alimentele sunt însă pe sfârşite: zahăr pentru numai o zi, grăsime n-am văzut de o lună şi jumătate, ţigări nu s-au primit de la 15 ianuarie, mâncarea este proastă şi suplimentele slabe. Mâncare, numai varză şi murături.

Alt banc este că, până la 17 februarie, toţi ofiţerii români vor fi aduşi în lagăr la Mănăstîrka, de unde vor începe transporturile de repatriere. Reacţionarii rămân aici până după încheierea păcii.

La 1 februarie, s-au primit vreo 160 de scrisori, mai apoi altele vreo 30. A fost o bucurie pentru toţi, deşi scrisorile sunt vechi, din mai şi august 1945.

Iarna puternică a adus acum ger -35°... -40°, cu viscol, care ne ţine înăuntru, chiar şi la apel.

La 10 februarie, au fost alegeri pentru Sovietul Suprem al URSS. O altă mare bucurie: din cauza drumului spre gară înzăpezit, maşinile nu pot circula, aşa că alimentele sunt cărate de ofiţeri cu săniile.

S-au făcut trei transporturi de 40-50 de sănii fiecare, cu făină şi varză murată în putini şi butoaie. Ruşii şi-au făcut un obicei cu asta. Pe nemţii de la Oranki îi ţin în puf, le aduc lemne cu maşinile, din depozitul făcut tot de noi, la fel făina şi toate celelalte alimente.

Ca informaţii: pe 10.II, s-a anunţat că guvernul român a fost recunoscut de Anglia şi America, însă nici până la 15.II, ştirea n-a apărut scrisă în ziar. La Londra, la Consiliul Securităţii, Vîşinski şi Byrnes (englez) se acuză serios pe chestia trupelor britanice din Grecia. Ruşii cer plecarea lor, englezii spun că situaţia necesită prezenţa militarilor acolo. Au fost discuţii aprinse în această privinţă, dar chestiunea a rămas încurcată, la fel ca intervenţia ruşilor din Iran.

14 februarie. Alecu Cosma a fost băgat la carceră la Oranki, pe motiv că s-ar fi certat cu un ofiţer magistrat rus şi ar fi încercat să-l bruscheze. Dintre reacţionarii de la Oranki, cinci au fost duşi în lagărul 117 de la Gorki: căpitanul Niculescu, sublocotenentul Sârbescu, sublocotenentul Arizan, sublocotenentul Zamfir Lică şi căpitanul Stoica.

25 februarie. Situaţia alimentară a devenit proastă de tot. S-au terminat toate proviziile, iar în magazie nu au decât mazăre uscată şi făină. Felurile de mâncare sunt făcute deci cu mazăre şi făină.

În lagăr au avut loc inspecţii, între care a unui delegat al generalului Petrov, directorul lagărelor de prizonieri. I s-au adus la cunoştinţă situaţia alimentară şi toate celelalte lipsuri şi a spus că se ştie la Moscova şi că se vor lua măsuri.

Realitatea este că frații nu dau nici cel puțin tutun de fumat. Săpun nu există nici la frizerie, cu atât mai puțin pentru rufe sau la baie.

Câteva noutăți mai interesante din lumea subconştientului: la 20.II, am visat că Lucica s-a căsătorit cu inginerul Malescu. Am visat-o odată pe mămica, după ce ajunsesem acasă, pe când se pârguiau fructele caisului din față. Am intrat în bucătărie şi dânsa era cam supărată fiindcă vroiam să cumpăr o casă pe Emil Teodoru, cu 240 000 de lei.

Am visat iar că ajunsesem acasă odată cu cocorii.

În lagăr au sosit alți 60 prizonieri, care au fost distribuiți ieri. Ca şi în 1943, când era foamete, prizonierii vorbesc numai de mâncare: cum se gătesc diferite feluri, cum ar organiza o masă festivă, ce-ar mânca acolo etc.

Numai un fost prizonier la ruşi îşi poate închipui ce înseamnă să te scoli de la masă în permanență flămând, câteodată mai flămând decât te-ai aşezat, să bei ceai ca să te umfli şi noaptea să visezi mese copioase.

Am pus în practică proverbul „îți lasă gura apă", când vorbim de mâncare şi înghițim în sec. Ne hrănim cu inspecții, cu sfaturi de-ale ruşilor şi cu înjurăturile noastre printre dinți, dar cel mai mult cu speranțe, căci ele singure ne țin în picioare.

La 28.II, s-a făcut o vizită medicală corporală fiecărui prizonier de către medicul-şef al regiunii Gorki, cu scopul clasării pe categorii: jumătate din lagăr categoriile 1 şi a 2-a, restul categoria a 3-a, O.K.[50] cam 700, şi D1 – distrofici cca. 400.

Au văzut şi ei realitatea, unde ne-au adus cu mâncarea, toți suntem slabi, traşi la față şi pământii. Nu avem putere. La orice efort transpirăm. Doar cei de la servicii sunt ceva mai bine.

[50] Odihnă la comandă = slabi.

Se auzea nu de mult de o îmbunătățire a hranei. Nici cel puțin ca înainte nu se dă. Carnea care se distribuie abia o vezi în gamelă. De slănină sau untură, nici nu se discută: când or trimite americanii. La geografie, am învățat că, în regiunile nordice, lumea mănâncă multă osânză, pentru combaterea frigului, dar noi am putut dovedi şi contrariul. De la 15.XII, n-am mai primit niciun fel de grăsime şi merge, trăim încă. Eu sunt de categoria a 3-a.

1 martie. (mărțişor) nu ne-a adus nimic important.

La 6 martie, un an de guvernare al lui Petru Groza, au fost trimişi la Oranki toți distroficii şi ceva italieni de toate categoriile, pentru lucru, aducând de acolo nemți rablagiți (distrofici şi O.K.).

Ştirile nu sunt prea grozave. La Consiliul Securității, care s-a terminat la 18.II, nu s-a aranjat nimic. Toate chestiunile ridicate de ruşi au fost respinse la vot. Din discursurile susținute de Byrnes şi Bevin se vede că sunt porniți contra ruşilor, ca şi când ar fi gata de încăierare.

Ministrul de război american a spus că în zece zile forțele navale şi aeriene ale SUA sunt gata mobilizate. Americanii au baze aeriene în Islanda, Siria, Egipt, Irak, Iran şi Oceania, cam de jur împrejurul ruşilor.

Ambasadorul rus de la Ottawa ar fi încercat să fure ceva secrete în legătură cu bomba atomică. S-a făcut vâlvă mare în presă pe această chestiune. Americanii nu vor s-o dea şi ruşilor, s-o cunoască.

În Franța, după plecarea lui De Gaulle, englezii nu vor să le acorde niciun ajutor financiar, lăsând baltă chestiunea împrumutului. Englezilor nu le convine guvernul instalat la Paris.

Rusia a încheiat un acord de neagresiune şi ajutor reciproc cu Mongolia. În România a început judecarea criminalilor de război care au fost în Transnistria, în frunte cu [Gheorghe] Alexianu.

Ca bancuri, pe 6.II, era vorba să plece colonelul Drăgănescu cu vreo 40 de ciraci, pentru propagandă în România, în vederea alegerilor. La noi în țară, legea electorală s-a pus în discuția partidelor până la 1.III, urmând ca apoi să i se dea forma definitivă de către guvern.

Criza de tutun se accentuează pe zi ce trece. Toți aleargă după câte un chiştoc. Deşi a sosit transportul de tutun şi zahăr la gară, nu se aduc cu săniile de acolo decât varză şi crupe: ca să vezi cât de ticăloşi sunt aceşti rusnaci, pe care atâția tâmpiți de români, aici, ca şi în țară, îi iau în brațe şi le țin discursuri, îi pupă pe toate părțile şi-i ridică în slavă. Le fac bine americanii şi englezii, că se dau la ei în toate ocaziile.

Aşteptăm primăvara, pentru a se lămuri într-un fel: război sau pace. Nu se poate exprima ura din sufletul nostru contra bestiilor care ne țin aici să murim de foame, ne înhamă la jug, la gară şi la pădure şi ne hrănesc cu conferințe şi sfaturi.

Ieri, 6.III, a murit de reumatism aortic sublocotenentul Saşa Coriolan, prizonier de la Stalingrad. După 3 ½ ani de suferință şi mizerie, a pierit acum din cauza lipsei de medicamente şi a neîngrijirii din partea brutelor acestora.

Duminică, 10 martie, s-a serbat un an de guvernare democratică a lui Petru Groza. A fost ieri un mare miting, au venit câțiva şi de la Oranki. Au început pe la 10,30 şi au terminat la 14,30. O aglomerație excesivă în sală. Au vorbit de tot felul: colonelul Popescu „Slănină" (poreclit aşa pentru ca a fost prins furând nişte slănină de la magazia de alimente, acum mare democrat), colonelul Florescu, maiorul Popescu, căpitanul Nemeş Alexandru, Terleţki, ş.a.

Au bătut apa în piuă mai mult ca oricând, că trebuie să fim alături de guvern şi să luptăm contra reacționarilor. La urmă au propus o moțiune, ceva în sensul declarației

de voluntar de acum doi ani, care după trei zile de stat deschisă, a fost semnată de cca. 500 de inşi. Au semnat şi nevoluntari: colonelul Răpeanu, colonelul Florescu, căpitanul Hriselov, sublocotenentul Bozeşan, sublocotenentul Secrieru, sublocotenentul Diaconescu ş.a.

În sfârşit, după două luni fără ţigări, bestiile s-au îndurat să aducă de la gară nişte tutun Krepki (tare), atât de tare şi negru încât nici nu poate fi fumat. Trebuie fiert mai întâi cu sirop de zahăr ca să se facă mai bun.

Carnea s-a terminat, iar nădejdea a rămas în tărâţe şi crupe. Salvarea noastră sunt pâinea şi zahărul, restul numai apă chioară. Supa şi caşa au aspectul şi gustul – cred – tărâţelor ce le dădeam acasă la porci. Dar şi acelea erau mai bune, că aveau mălai şi cartofi şi câteodată resturi de mâncare cu grăsime. N-am văzut unt sau untură de trei luni.

În ziua de 16.III, s-au citit discursurile lui Churchill şi Stalin. Din discursul lui Churchill s-au dat numai pasaje, însă s-a văzut propaganda intensă pe care o face lumii întregi contra ruşilor.

Stalin, în discursul lui, îi răspunde punct cu punct, ripostează mereu la – zice el – grosolăniile domnului Churchill şi caută să se dezvinovăţească.

Churchill cere o alianţă anglo-americană pentru lupta împotriva comunismului. Situaţia pare destul de încordată.

Acest discurs a fost bucuria noastră, a mers la inimă şi ne-a uns pe suflet. Terleţki însă, ca să ne micşoreze entuziasmul a spus: „îi vom învinge şi pe-ăştia, ca acum 28 ani când au atacat Rusia."

S-a comunicat faptul că englezii au debarcat tancuri la Trieste, iar în port au o parte din flotă. Vedem că pacea, pe care credeam că o să punem mâna în mai, a zburat ca o

pasăre în alt pom. Nu cred să aibă loc toate tratativele care erau fixate.

La discursul lui Churchill a venit şi Truman de la 1 500 mile, după un drum destul de obositor.

De la fabricile din Gorki ne-au adus la Oranki cca. 1 200 de nemți pentru întremare şi au plecat acolo vreo 700 (categoriile 1 si 2) pentru lucru. Aici în lagăr se aude de ceva mutări.

La 20.III, au fost schimbări în lagăr: a plecat la Oranki o echipă pentru spălătorie, pe noi, dulgherii, ne-au mutat din corpul 3, iar în locul nostru au venit ofițerii superiori români de la corpul 16. I-au mai adus aici şi pe invalizii nemți de la Oranki.

La 25 martie, s-a deschis la Washington sesiunea Consiliului Securității. Acum ministrul de externe al Statelor Unite se dă la ruşi, direct în Consiliu.

Buna Vestire ne-a adus în lagăr o trompetă din care se sună deşteptarea, ieşirea la corvezi, masa şi stingerea. Trăim ca la cazarmă.

Guvernul bulgar a demisionat. Acelaşi om a fost însărcinat să formeze noul guvern. Se duc tratative între membrii opoziției şi cei de la putere. Opoziția vrea alte alegeri pentru parlament.

La 31 martie, au fost alegeri şi în Grecia.

Luni, 1 aprilie. Împlinesc 29 de ani. A patra aniversare aici. Câte voi face, nu ştiu.

Normele de lucru cresc zi de zi, mâncarea este mereu mai proastă. Abia la 31.IV a reapărut pâinea albă.

Din țară nu se aude nimic. Perioada de până la Paşti (21 aprilie) a trecut cu lucrul. Au început în mod radical reparațiile corpurilor. Se demontează totul, se trage tocăria la rindea, se dă cu catran la încheieturile interioare, se opăreşte lemnul şi apoi se montează fără intervale.

Circulă iarăşi bancul că toţi românii vor pleca de aici la Oranki, în locul nemţilor, care vor fi transferaţi la Gorki. Rămân la Mănăstîrka numai specialiştii, pentru repararea lagărului: dulgheri, tâmplari, fierari etc., urmând apoi să predea lagărul unei unităţi de aviaţie. Aceasta s-ar întâmpla în jur de 23-25.IV. Pe de altă parte, se zice că maiorul Popescu, starşele de lagăr, ar fi lucrat cu doctorul rus la nişte tabele pentru plecare, el personal susţinând că de data aceasta vom pleca sigur.

Cert este că, la 25.IV, se întruneşte la Paris, în Palatul Luxembourg, conferinţa miniştrilor de externe, în vederea tratativelor de pace. Acestea vor avea loc tot la Paris, nu mai târziu de 1 mai şi la ele vor lua parte toate cele 21 state interesate în discutarea tratatelor.

Mai avem o lună de aşteptat pentru soluţionarea chestiunii noastre. Poate de data aceasta vom fi mai norocoşi decât la armistiţiu.

Paştele nu a fost aşa de vesel ca acum un an. Probabil vremea mohorâtă să fi fost de vină. Noaptea a plouat. Urări banale. Mulţi spun însă: „Înălţarea acasă!". Ei speră într-o plecare rapidă.

Acum opt zile au părăsit lagărul vreo 20 de ofiţeri voluntari, probabil la şcoala antifascistă. Maiorul Popescu spune că au plecat în Lagărul de trupă nr. 117, pentru organizarea unui transport de soldaţi, ei fiind şefi de vagoane.

În ultimele scrisori primite în lagăr, apropiaţii ne sfătuiesc de pe acum să nu mâncăm lacom la întoarcerea acasă. S-au întâmplat cazuri mortale de indigestii (câţiva soldaţi). Unuia îi scrie că, la Crucea Roşie română, le-au spus că prizonierii nu se vor întoarce decât după alegeri (chestiune foarte probabilă, pentru că guvernul nu e consolidat, lucru care se vede). Deşi se vorbea de fixarea datei

de vot a legii electorale încă de la sfârşitul lui martie, nici până acum nu s-a comunicat data pentru legea electorală şi, cu atât mai puţin, aceea a alegerilor.

Situaţia internaţională pare încurcată. Bevin a spus că nu va da ordin de plecare corpului expediţionar din Grecia până când Rusia nu-şi va retrage trupele din fostele ţări satelite ale Germaniei. Rusia a încheiat cu Iranul un acord economic pentru exploatarea petrolului. Anglia şi-a aranjat baze aeriene în Transiordania şi Egipt. La Moscova, continuă să vină pe rând toate statele să se închine ca la Mecca: au fost România, Bulgaria, Ungaria, Mongolia şi Iranul. Cu fiecare semnează câte un tratat economic sau militar. Toate sunt pregătiri în vederea păcii trâmbiţate.

A treia zi de Paşte a fost Sfântul Gheorghe. Aceleaşi calde urări îi transmit din depărtare babacului. Pentru mine a trecut ca o zi obişnuită, cu deosebirea că am fost liber, pe când ceilalţi au lucrat.

Nu mai circulă nici bancuri. Se aşteaptă cu înfrigurare rezultatul conferinţei miniştrilor de externe.

La 25 aprilie, s-au întrunit cei patru miniştri de externe: Bevin, Byrnes, Molotov şi Bidault la Paris, în Palatul Luxembourg, pentru perfectarea acordurilor de pace cu ţările satelite Germaniei: Italia, România, Ungaria, Bulgaria şi Finlanda. Primul comunicat a fost cu organizarea şi procedura de lucru. Chestiunile se discută de toţi, dar se votează de reprezentanţii ţărilor care au fost în război cu ţara respectivă. De exemplu, în cazul României, votează toţi în afară de Franţa. Deşi s-a promis zilnic câte un comunicat, totuşi nu s-a dat nimic oficial până acum.

Abia pe la 29.IV a apărut un comentariu în ziarele franceze, din care rezultă că, pe lângă ordinea de zi, Franţa a propus să se discute şi chestiunea Germaniei (ocuparea ei), iar America a cerut dezbaterea chestiunii Austriei, care a fost

tot un satelit. Aceste propuneri, spune presa, au produs neînțelegeri mai ales din partea ruşilor, care nu le-au acceptat.

Bancuri pe această temă: deoarece se dezbat chestiuni în afara păcii cu sateliții Germaniei, înseamnă că aceasta este subînțeleasă şi acum se discută doar amănuntele. S-a spus că Germania nu va fi ocupată de trupe, ci va exista o comisie de control acolo, timp de 25 ani, iar Austria va deveni iarăşi independentă.

Ziua de 1 Mai a fost serbată în lagăr printr-un miting plin de cuvântări mobilizatoare, iar după amiază s-a dat un concert. Lagărul e frumos pavoazat cu pancarde: „Trăiască URSS, singura apărătoare a păcii şi securității popoarelor!". Am fost liberi două zile.

La 2 mai a început ploaia şi a ținut vreo şase zile, apoi au fost trei zile de timp frumos, dar pe urmă vântul tare a adus frig şi vreme închisă.

9 *mai.* De Ziua Victoriei, au ieşit la câmp 1 200 de oameni cu lopeți, pentru săpat (arat) tarlaua. Norma zilnică a fiecăruia este de 75 mp. Total: 9 ha zilnic.

Pentru aceasta s-a dat deşteptarea la 4, apoi, în zilele următoare la 5, iar lucrul durează până la terminarea normei. A început deci ofensiva agricolă de primăvară: sunt 90 ha de săpat şi tractoarele – spune comisarul Terlețki – le-au dat ruşii românilor în țară, ca să-i ajute la arat. De aceea, singurul mijloc pentru astfel de lucrări agricole a rămas prizonierul. Ies dimineața 600 şi după-amiază, la 13,30, alți 600. Chestiunea va dura max. 10 zile. După-amiază, la sala de mese, a fost totuşi adunare pentru recreerea lucrătorilor şi concert (?!!).

10 Mai s-a serbat prin aceeaşi muncă de robi. Pe lângă drumul de o oră, munca la săpat pământul este foarte grea. Am început încet să ne învățăm şi cu asta şi treaba merge, ruşii sunt mulțumiți. Colonelul Grisciuk, care se

duce zilnic pe acolo, a dat azi, 14 mai, un pricaz prin care mulțumeşte ofițerilor prizonieri pentru felul cum execută „munca voluntară". Pentru ca să se scoată zilnic câte 1 200, a înlocuit pe cei de categoria 1 şi a 2-a de la toate serviciile, cu categoria 1, care nu iese la corvezi exterioare. Pe noi, dulgherii, nu ne scot: mergem zilnic câte unul pentru reparat lopeți, în schimb muncim la atelier, în interior. Lucrăm la deparazitarea radicală a corpurilor. Am făcut până acum corpurile 8, 9, 6, 16 şi 1.

În ziarul din 5.V, care a sosit cu întârziere (la 13.V), a apărut harta regiunii Trieste, cu granițele propuse de cele patru comisii. Ruşii le-au dat sârbilor cel mai mult. Anglo-americanii, cel mai puțin. După ruşi, Trieste-ul rămâne la sârbi, după ceilalți, la italieni.

S-a comunicat rezultatul votării constituției franceze, care a căzut (o nouă lovitură dată comuniştilor). La 2 iunie se va face altă Constituantă. În informații s-a spus că americanii au acordat francezilor 1 miliard de dolari împrumut (ruşii susțin că pentru propagandă anticomunistă în vederea noilor alegeri).

Tribunalul poporului de la Bucureşti a cerut condamnarea la moarte a lui Ion şi Mihai Antonescu, Pantazi, Şteflea [sic!] şi toți cei din clica lor.

Bancurile care circulau aseară: conferința miniştrilor de externe s-a terminat, s-au înțeles în toate, în afară de: granița Italiei, o parte din teritoriul ce trebuie dat Franței, chestiunea coloniilor, ce urmează a se pune în discuția celor 21 state ce se vor întruni la 15 iunie. Ziarul din 12.V, venit aseară în lagăr, arată că discuțiile continuă. Bancurile proaste care circulă, lipsa de comunicate de la Paris, munca zilnică istovitoare ne-au adus într-o stare de nervi foarte proastă. Orice minciună, cât de gogonată, o crede oricine şi nimeni nu e în stare să judece. Am ajuns aşa cum sunt şi ruşii: lipsiți

complet de logică. Totuşi, s-a confirmat încheierea temporară a lucrărilor conferinţei de la Paris, până la 15 iunie (când vor continua tot acolo), şi în bancurile spuse mai sus.

La 17 mai s-a dat sentinţa în procesul Antonescu. Cinci au fost condamnaţi la moarte: Ion şi Mihai Antonescu, Pantazi, Şteflea şi Alexianu.[51] Restul, la muncă silnică pe viaţă, la 20 ani şi la 5 ani. Sentinţa este cu drept de recurs.

21 mai. Sfinţii Constantin şi Elena. Urez Lilei multă sănătate şi la mulţi ani! Azi m-am tuns şi ras în cap. Îmi cădea părul groaznic.

La Oranki sunt vreo 40 de ofiţeri români în grevă. Îi bagă la carceră pe rând, chiar dacă unii fac şi greva foamei.

La 25 mai au venit de la Oranki toţi ungurii. În locul lor au dus 220 nemţi, categoria a 3-a şi invalizi. Ungurii vând tot, le-au spus că pleacă acasă. Ei zic că la Oranki, din vreo 90 de ofiţeri români, câţi sunt acolo, numai vreo câţiva muncesc, iar ceilalţi nu vor să iasă la lucru exterior.

26 mai. 25 de ofiţeri români care au refuzat să lucreze aici, azi dimineaţă, au fost duşi după-amiază la Oranki. Între ei: Stelică Ionescu, Duţă Stoicescu, căpitanul Tentea, maiorul Deciu, căpitanul Săvulescu ş.a.

Germenii grevei au început să prindă, dar ei vor să-i stârpească repede, deoarece s-a anunţat peste 1-2 zile o inspecţie serioasă de la Moscova, în vederea căreia este o mare fierbere în lagăr. Am făcut mese şi bănci afară la toate corpurile, bănci pe alei, reparaţii la corpuri, am văruit sala de mese, înfrumuseţări peste tot, am efectuat deparazitarea spitalului.

Se munceşte. Cu săpatul (aratul) au cam terminat dealurile din jur. Ele au fost botezate dealurile Petru Groza

[51] Au fost condamnaţi la moarte: Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi, Gheorghe Alexianu, Radu Lecca, Eugen Cristescu şi Constantin (Picky) Vasiliu (*n.red.*).

sau dealurile democrației române. Au fost blestemate de prizonieri şi n-o să crească nimic acolo unde ei au stropit cu sudoare.

Într-o duminică, au ieşit şi ofițerii superiori (care sunt scutiți de lucru), ca să arate că prin munca lor ajută URSS. S-au săpat până în prezent cca. 130 ha. Acum a început semănatul cartofilor şi căratul lemnelor din pădure, de unde le încarcă maşinile şi le aduc în lagăr, sau la gară.

S-au primit scrisori: lui Valentin Stănescu îi scriu că-l aşteaptă la toate loturile de prizonieri şi că nu ştiu ce-l face să nu vină acasă. Pe Şerb îl întreabă soția dacă nu poate să vină la Moscova, împreună cu copilul. Sărmana, probabil că, în țară, propaganda este atât de puternică, încât îi face să creadă că noi nu vrem să plecăm şi că trăim bine. Fănică a primit vestea că socrul lui, Dimitrof, a murit la începutul lui aprilie.

Până la 1 iunie a continuat agitația în lagăr, împreună cu pregătirile pentru inspecție. În fiecare zi vine inspecția şi tot nu vine. Bancurile însă circulă mereu, că pleacă în câteva zile un transport de 1 000-1 200 de români, că pleacă ungurii, că sunt aduşi prizonierii de la Elabuga.

În mare viteză, s-au făcut paturi comune în cele trei bordeie de afară. S-au închis cu sârmă, în scop de carantină.

Şi ruşii spun acum că vom pleca acasă.

În adevăr, luni, 3 iunie 1946, românii nu ies la corvoadă. Pe la ora 9, apare în lagăr o maşină plină de comisari, care debarcă pe platoul din spatele spitalului. Se duc cu nişte biletele ca de papagal (de unde şi porecla de „papagali" dată ceasovoilor), cu numele ofițerilor care trebuie să plece, la corpul respectiv, de unde iau ofițerul cu toate bagajele şi-l conduc pe acest platou. Aici se fac serii de câte 40, intră la baie şi dezinfecție cu toate bagajele şi de acolo ies afară, direct, la barăci.

Ieri, 2 iunie, s-a căsătorit locotenentul Slicev (Mucea) cu Ina, fata farmacistului. Au serbat-o la pădure, pe iarbă verde, unde le-au cântat orchestra şi corul. Tot ieri au sosit toţi doctorii români, trimişi acum doi ani în lagărele de trupă şi pe care i-au dus înapoi la Oranki, în carantină. Au venit de la Moscova două maşini cu efecte româneşti şi cu ele sublocotenentul Balaban şi Comănici, plecaţi de mai mult timp cu nişte proiecte ale lor pentru o proteză ce se poate aplica la mână, pentru cei cărora le lipsesc degete, sau antebraţul, sau mâna întreagă.

Alimentele rămase în gară sunt pentru 1 200 de inşi, pe zece zile.

5 iunie. Primul transport de ofiţeri prizonieri a plecat spre ţară, la ora 16,30, în frunte cu maiorul Popescu şi colonelul Drăgănescu. Destul de bine echipaţi, fără bagaje în spinare (bagajele erau în maşini), cât se poate de voioşi, arătând a oameni, nu a prizonieri. Toţi fericiţi că au terminat calvarul. Au plecat 504 oameni, majoritatea voluntari, şi numai vreo 40-50 nevoluntari.

După plecare, bancurile au început să circule: transportul al doilea, la 15.VI, şi al treilea, la 25.VI. Transportul 2 de 1 800 de ofiţeri, iar transportul 3 numai din reacţionari (poate chiar şi după pace).

În ziua de 7.VI, la ora 14 (destul de neobişnuită), la adunarea tuturor românilor, vorbeşte colonelul Grisciuk. Diferite presupuneri: pentru transporturile următoare, că s-ar fi întâmplat ceva la Oranki, să ne mulţumească de plecare etc. În sfârşit, ne lămurim, el spune că din cauza diverselor bancuri ce s-au răspândit, este silit să ne comunice următoarele: în ţară a plecat un număr de ofiţeri cât a cerut guvernul român (guvernul a mai cerut să fie din cei în care ţara se poate încrede), alt transport va pleca atunci când va cere din nou guvernul român, care urmează să-i vadă cum se comportă pe aceştia dintâi.

A spus apoi că vom fi eliberați cu toții, să avem însă răbdare şi să ne vedem de lucru. Chiar a precizat că mai sunt două transporturi. Pe grevişti şi reacționari, care răspândesc bancuri, i-a amenințat că vor rămâne aici, nu vor pleca niciodată, căci guvernul rus, căruia nu-i convine să-i țină aici, va fi totuşi obligat să-i considere internați pentru toată viața.

Acest discurs plin de contraziceri a fost obiect de discuții pentru câteva zile. Ne-am liniştit cu plecarea şi ne-am pus pe treabă. Bancurile s-au rărit.

12 iunie. Timpul, care trecea înainte foarte repede, curge acum grozav de încet, zilele par lungi, mai ales din cauza căldurii înăbuşitoare. Astă-seară am intrat în spital cu gripă (39,6°) şi dureri de mijloc.

Am stat patru zile, până la 17 iunie, când am ieşit vindecat, însă cu dureri de stomac, fără poftă de mâncare şi cu un herpes mare la gură, la ochi şi în nara stângă. Am fost obligat să iau un purgativ.

Bancurile plecării au început să circule din nou: la 20-21, ar veni papagalul, şi la 25, ar urma ieşirea din lagăr, iar transportul 3 va ajunge în țară la 2 iulie. Să vedem ce va fi.

Mâncarea este atât de infectă, încât niciun român n-o mănâncă. Nemții, hămesiți, când au dat de pomana făcută de români, au mâncat până i-a apucat diareea şi au umplut spitalele. Corpurile 5, 8 şi 9 s-au transformat în spitale de diareici.

La 1 iunie au fost executați prin împuşcare, la Jilava, criminalii de război români. Unii au fost mulțumiți, alții mai puțin, alții nu s-au manifestat deloc.

27 iunie. Ieri s-au întors ceasovoii care au condus transportul în țară. L-au dus până la Iaşi cu garnitura rusească, iar de acolo, într-o garnitură românească, până la Focşani, unde au fost predați.

La Focşani au fost întâmpinaţi de autorităţile civile şi militare, în frunte cu primarul oraşului, care le-a vorbit. A răspuns Drăgănescu. Pe drum în România, uşile şi ferestrele vagoanelor au fost deschise şi li s-a dat mâncare şi băutură.

Impresiile ceasovoilor, care au stat în ţară vreo două-trei zile: semănăturile sunt foarte frumoase, câmpul este complet lucrat, pâine albă din belşug, idem vin, viaţa însă este scumpă (12 ruble un pachet de ţigări). N-au făcut carantină deloc şi le-au dat drumul imediat. La trecerea Prutului, maiorul Popescu i-a transmis salutări lui Mucea (locotenentul Slicev), comandantul lagărului Mănăstîrka. Colonelul Trampoc şi ceilalţi ofiţeri superiori au trimis o scrisoare prin care salută ofiţerii antifascişti români rămaşi în lagăr, urându-le să urmeze calea lor. Circulă bancuri nesărate despre un nou transport.

La Paris se pare că, după lungi şi vii tratative, s-a ajuns la înţelegere deplină în privinţa Italiei. După ultimul comunicat, rămâne ca la 21.VII să se discute chestiunea oraşului Trieste. Italia a fost susţinută de ruşi, mai ales în urma referendumului de la 2 iunie, care a abolit monarhia, astfel încât regele a plecat şi a fost instaurată republica.

Conform programului conferinţei de la Paris, urmează a se discuta chestiunea păcii cu statele satelite şi apoi pacea cu Austria şi Germania. Anglo-americanii au propus împărţirea Germaniei în 14-16 state federale.

Poate dă Dumnezeu să se termine odată ca să scăpăm. De o săptămână, mâncarea e mulţumitoare: a sosit untura, s-a dat peşte dimineaţa, la prânz, supă cu carne sau conserve. În caşa s-a adăugat uneori ceva lapte. De azi însă s-a terminat iar untura, aşa că bucuria a fost de scurtă durată.

Din cauza alimentaţiei proaste, lipsei de grăsimi şi vitamine, foarte mulţi ofiţeri nu văd de cum se face întu-

neric. Li se pune ca o pânză pe ochi şi bâjbâie cu mâinile întinse. Au fost vreo 50-60 de cazuri. După ce că eşti nenorocit ca prizonier, nici să nu vezi noaptea: beneficiezi de toate avantajele aici, în pensionul rusesc. Ceasovoii au luat măsuri pentru aceştia: li se dă, la ambulator, pilule cu vitamină (marfă americană) şi sirop în fiecare zi. La lucru însă, îi scot mereu.

Nu s-au fixat încă alegerile din ţară. Se aude că s-ar căuta o dată de după strângerea recoltei. S-a publicat însă legea electorală pentru a fi dezbătută public. În lagăr sunt discuţii serioase pe tema ei. Dan Antonescu a scris în ziarul de perete un articol: „noua lege electorală", în care preaslăveşte atât prevederile ei, cât şi sistemul unicameral, unde votează toţi de la vârsta de 19 ani (la 23 de ani devin eligibili), femei, bărbaţi, militari activi, funcţionari de stat. Cine n-are voie să voteze: criminalii de război, prefecţii de la 1940 la 23.VIII.1944, faliţii, condamnaţii, plus cei prevăzuţi de vechea lege electorală.

Ziarele de perete ridică osanale mărinimiei Rusiei care, după predarea a vreo 30 de vase (acum un an), la 25 mai, a dat înapoi bricul Mircea. La predare a asistat M.S. Regele. Toate se datorează lui Petru Groza, care conduce minunat destinele noii Românii democratice. Ungurii scriu la ziarul de perete că primul lor ministru a ridicat din nou chestiunea Ardealului de Nord.

Aici este o secetă cumplită: de la 9 mai până la 23 iunie n-a plouat deloc şi au fost călduri greu de suportat (+50°, +55° [sic!]). Toate semănăturile de ovăz şi mazăre, după ce au răsărit, s-au uscat conform blestemului.

Acum, după o ploaie de două zile, pe multe tarlale, s-au apucat ruşii să are a doua oară. Anul acesta nu avem ce mânca: nu sunt semănaţi cartofii, că n-au avut sămânţă, mazărea s-a uscat, ovăzul la fel. Astă toamnă, când trebuia

să facem cuiburile de cartofi, au început ploile şi s-au ţinut lanţ până au venit zăpada şi gerul, aşa că nu s-au putut scoate decât foarte puţini. Când era pământul îngheţat, ruşii ne-au dus la câmp cu lomurile (răngile de fier), ca să scoatem cartofii. După vreo câteva zile, văzând că randamentul este mic, ce se scotea se mânca acolo pe loc, au renunţat, aşa că mai mult de jumătate din recoltă a rămas în pământ. Nădejdea este în varză, morcovi, ceapă şi roşii, pe care le udă prizonierii în fiecare dimineaţă şi seară. Le-au răsădit şi acum le îngrijesc ca nişte sârbi specialişti.

Azi s-a primit un lot de vreo 2-300 de scrisori, majoritatea pentru cei plecaţi deja. Ultima tranşă dinainte a fost la 3 iunie.

Ca bancuri, s-a comunicat că s-a aranjat chestiunea Trieste, care rămâne sub controlul unei comisii aliate, timp de un an. Se vorbeşte că şi chestiunea României s-a rezolvat, dar problema gurilor Dunării rămâne încă deschisă până la pacea generală, când vor fi chemate şi statele riverane.

28 iunie. Bancuri despre plecare circulă insistent: un transport mare ar fi pe 2 iulie. La Oranki se lucrează la 1 200-1 500 de perechi de pantaloni, cămăşi şi izmene. Grisciuk este la Moscova. Se lucrează intens – în biroul mobilizare – la fişele prizonierilor.

29 iunie. Sfântul Petru. Vreme urâtă, înnourat. Aseară am citit nişte scrisori sosite pentru cei plecaţi. Zilele se scurg cu mare greutate, adâncind rana lăsată în suflet de plecarea celorlalţi. Zvonurile de repatriere, emise de un birou secret al comisariatului, îi fac pe prizonieri să muncească fără comentarii, în speranţa unui nou contingent. Acum, băieţii ies câte patru-cinci zile la rând la lucru. Noul transport se amână mereu. Situaţia devine apăsătoare datorită faptului că la Paris se discută cu rezultate minime, în pofida faptului că se apropie iarna.

La 8 iulie, situația este următoarea: Trieste se află sub controlul Aliaților, deşi nu s-a rezolvat problema despăgubirii Italiei. Toate celelalte chestiuni se zice că sunt aranjate. Pentru data de 29 iulie s-a fixat conferința celor 21 de state. Această informație a fost adusă de un transport de 260 de soldați nemți categoria 3 şi O.K., care vor pleca împreună cu ofițerii de toate națiile, fiind prea slabi pentru internarea într-un sanatoriu.

Chestiunea Trieste cică s-a aranjat după ce americanii au adus în port câteva crucişătoare, care să asigure politica şi interesele lor. Până atunci, premierul sârb a declarat, într-o conferință de presă, că guvernul iugoslav nu va semna niciun act, dacă Trieste nu va fi al lor. Fapt divers din ziar: un general englez sau american, care a fost prin Rusia, a declarat că „să nu avem pretenții prea mari de la aceste triburi de sălbatici, cu 150 de ani în urma civilizației, care se laudă că au câştigat războiul." Ruşii spun despre declarație că este lipsită de condescendență.

Acum trei zile au fugit din corvoadă trei nemți de la Oranki şi nu au fost prinşi până acum.

Lucrăm dulgherie afară, la nişte case noi, construite una în stil românesc, iar cealaltă, din elemente demontabile.

La 15 iulie s-au încheiat lucrările conferinței de la Paris, după ce s-a ajuns la înțelegere în toate privințele. Tot în această zi a fost promulgată la noi în țară legea electorală, după discuțiuni serioase avute în Consiliul de Miniştri. La vot, Romniceanu şi Hațieganu au părăsit şedința, ducându-se la Rege, unde au venit şi Maniu, Brătianu, Groza, Tătărescu şi Pătrăşcanu.

Legea s-a promulgat cu următoarele modificări: votul de la 21 ani (eligibil la 25 ani), 405 deputați (1 la 40 000), deputații nu pot să promoveze legi anticonstituționale, iar Regele are dreptul de veto la legile care nu-i convin.

La 20 iulie a fost o mare întrecere sportivă între cele patru națiuni, românii, nemții, austriecii şi ungurii, la diferite probe: 100 m, 200 m, 400 m, 800 m, 1 500 m, sărituri în înălțime şi lungime, disc, suliță, greutate, ştafetă, handball, foot-ball etc. Românii s-au clasat primii ca punctaj. A fost organizat apoi un concurs de şah, unde iarăşi românii au fost primii. Bancurile despre plecare sunt mai puține după 15 iulie, când a trecut ultimul termen şi mai ales în urma câtorva zile cu ploi torențiale (când înotăm prin corpurile de dormitoare din cauză că plouă înăuntru). Se vorbeşte totuşi de 1 700 O.K. – de toate națiile – ce vor pleca la sanatoriu. S-ar fi montat deja bucătăriile la gară, în vagoane. Acum se fac pesmeți şi pâine. Se aşteaptă din zi în zi plecarea.

Joi, 1 august. Pregătiri de plecare. S-au transportat la gară cantități mari de pesmeți, zahăr, săpun şi grăsime cam pentru 1 700 de oameni, timp de zece zile. S-au făcut vizite şi paravizite medicale la O.K. şi au ales vreo 40 de români care ar urma să plece. După ultimele bancuri, aceşti O.K. vor fi duşi la Gorki, de unde, pe naționalități, vor fi trimişi în țările lor. După ei urmează un transport masiv de români. Se aşteaptă garnitura de tren, în rest, totul este pregătit.

În şedințele de spiritism desfăşurate noaptea, ni s-a spus că vom avea o mare surpriză zilele acestea: mulți dintre noi vor lua drumul libertății. Care va fi norocul la papagal? Şi ruşii spun la fel, dar transportul nu poate fi făcut încă, din lipsă de vagoane.

La 24 iulie, am primit după patru ani prima carte poştală de acasă. Babacu mă anunță că toți sunt sănătoşi. Lucica s-a măritat cu locotenentul comandor Moldoveanu şi e la Braşov. Valerică are un copil şi s-a mutat la Bucureşti. De Nelu nu spune nimic.

În şedinţele de spiritism întrebasem de tata: mi s-a răspuns că trăieşte. De Doru Ionescu ne-a spus că a murit.

Printr-o scrisoare adresată colonelului Grisciuk de către colonelul Drăgănescu, ne-a fost trimisă şi legea pentru trecerea în cadrul disponibil, care a produs vii discuţii printre prizonieri.

În „Izvestia" s-a scris că au fost daţi ca disponibili 7 000 de ofiţeri din infanterie şi artilerie, 1 200 din aviaţie, 500 de ofiţeri din marină şi restul, până la 9 000, din celelalte arme. Au făcut o curăţenie serioasă printre cadrele armatei. Criteriul: după memoriul ofiţerului. Condiţiile: destul de avantajoase pentru cel ce pleacă.

La 29 iulie a început la Paris conferinţa celor 21 state.

În lagăr, ruşii s-au lansat într-o nouă ofensivă agricolă pentru plivit cartofi, morcovi, varză etc., scoţând zilnic 1 200-1 300 de oameni la muncă (unii au ieşit şase-şapte zile la rând). Motivul: din cauza ploilor, au crescut buruienile mari şi trebuiesc plivite. Ca îndemn, Terleţki a spus că: „...acei care vor lucra mai bine vor fi puşi să plece în seria 1. Să nu se creadă că, prin formarea acestor noi brigăzi, s-ar prejudicia oarecum plecarea, ci din contră!". Adevărul este că, din cauza secetei, toate semănăturile sunt proaste, iar acum le mai strică şi prizonierii (când plivesc, smulg totul şi rămâne pământul curat. Nu lasă nici cartof, nici morcov, nici varză), aşa că până la urmă nu va rămâne nimic bun.

Când au fost ploile acelea mari, pe dealul Petru Groza nu a plouat decât foarte puţin, se învârteau norii numai pe alături, dar nu ploua deloc. Populaţia civilă spune că l-am blestemat noi şi de aceea nu plouă acolo.

Până duminică, 4 august, nu a plecat nimeni, deşi pe nemţii invalizi şi O.K. (afară de S.S.-işti) i-au îmbăiat, îmbrăcat şi chemat cu bagajele în dosul spitalului. Acum, din toţi pleacă numai nemţii. Unde? Nu se ştie.

Vineri, 2 august. S-a citit proiectul de pace cu România şi apoi cu celelalte state satelite. Nu prea este avantajos pentru noi. Cât despre prizonieri, art. 20 prevede ordinea de repatriere a prizonierilor. Atât şi nimic mai mult. Niciun detaliu în plus. Au început tot felul de discuţii în privinţa plecatului. S-a lansat acum bancul unui nou transport, pe 8-10 august. Până atunci, şi campania agricolă este terminată, iar casa construită de noi este şi ea gata (am ajuns la acoperiş).

Şedinţele de spiritism ne aduc câteodată lucruri interesante: 22.VI. Pentru mine, ca nou participant, spiritul lui David:

„Fiule, eşti bine-venit. Dumnezeu te-a adus. Crede şi vei avea parte de binecuvântare..."

„Gigel poate să întrebe ceva?"

„Da, să întrebe ceea ce are pe suflet. Nu te sfii!"

„Trăieşte tata?"

„Da, este sănătos."

„Nu mai am ce întreba."

„Este adevărat, cine îmi sunt tată, mamă, frate, soră, îmi urmează mie."

28.VI. Gigel întreabă de Ionescu Teodor.

David:

„Este în casa Domnului. Eternul omenesc. Vă întristaţi când îşi câştigă cineva libertatea. El este pe căile astrale."

31.VI. Ai visat şi tu, Dumitre (către Mache Mălămuceanu): Tighina este gara de debarcare, evreii sunt poporul ales. Vă aşteaptă surprize mari. Zilele acestea pleacă o parte din voi spre libertate. Aveţi grijă de cele ce-aţi primit de la mine. Nu daţi mărgăritarele la spate. Va fi fost mai bine dacă nu le cunoşteaţi.

2.VIII. ora 4,30. Brătianu:

„La ţara mea mă gândesc. Este azi la judecată. Sunt mulţi şi răi judecătorii şi nu se prea înţeleg. Judecata

dreaptă tot lui Dumnezeu Îi rămâne. Unde loveşte unul, celălalt loveşte mai tare. Mâine se va da sentința, parcă totuşi merge bine. Sfârşitul este aproape, însă numai decor."

Spiritul lui David:

„Trebuie să vă cert: ...Gigel, tăcerea ta e o comoară, n-o lăsa să fie întinată de gând.... V-am certat şi nu v-ați întristat, sunteți copiii mei buni, plăcuți lui Dumnezeu."

Spiritul lui Cecil vrea să vorbească:

„Nu mai aveți mult de stat pe aici, pregătiți-vă de drum, am să fiu cu voi."

Spiritul Reginei Maria:

„Violeta este țara mea, ea vă aşteaptă s-o cinstiți. Ne vedem în țară."

4.VIII. ora 4,30. Brătianu:

„Nimeni nu ascultă durerile neamului, dar cine să le demonstreze justul şi omenescul. Bărbaților de stat le-au luat locul femeile fără judecată (apropos de Ana Pauker)... cu tot ce avem mai scump, pentru mici plăceri personale. Judecătorii sunt samsari. Principiile înalte sunt praf aurit, paravan pentru mulțimi. Pedeapsa Celui de Sus vine la timp..."

Ce i s-a spus locotenentului Speteanu Nicolae în şedințele anterioare de Brătianu: la alegeri va ieşi un guvern de coaliție: Maniu, Brătianu, Groza, Tătărescu, Blaga. În 1947, se va întâmpla o răzmeriță în Rusia, în urma căreia guvernul român va da ordin de ocupare a Basarabiei. După cinci ani, se va produce alt război mondial: anglo-americanii contra ruşilor. România, de partea primilor, va ajunge cu trupele până la Urali, pentru a pedepsi pe profanatorii mormintelor ostaşilor noştri rămaşi pe acolo.

La 6 august, au plecat invalizii şi O.K. nemți, vreo 700 din ambele lagăre, luând toate alimentele din gară cu ei, aşa că ne-am şters pe bot mult timp de alt transport.

9 august. Fănică intră în spital cu enterocolită, cu temperatura de 39,6°.

Cu mâncarea o ducem prost: pâine albă nu este, untura s-a terminat, carnea, de asemenea. Cartofii noi au apărut de vreo câteva zile şi se dau în chip de supă şi caşa.

Conferinţa de la Paris merge greu. Până la 13.VIII, nu s-a dat niciun comunicat în privinţa procedurii; anglo-americanii trag într-o parte, iar ruşii într-alta.

La 10 august a murit în spital, la Oranki, căpitanul Lupescu, bolnav de cancer la stomac; maiorul Frânculescu este şi el pe ducă.

La 12 august au plecat la Oranki bolnavii de piept: căpitanul Popescu Spiridon, căpitanul Antonescu, sublocotenentul Nicolau şi încă vreo cinci, dintre care unul foarte grav. Se spune că i-ar duce în ţară, sau la un sanatoriu. La 15.VIII au plecat încă patru: căpitanul Moraru, căpitanul Ciornei şi doi nemţi.

14 august. În sfârşit, s-a rezolvat chestiunea procedurală astfel: toate recomandaţiunile votate cu majoritate absolută sau cu 2/3 sunt luate în considerare de miniştrii de externe la întocmirea definitivă a tratatelor de pace. S-a hotărât să fie invitate statele învinse înainte de începerea lucrărilor, pentru a-şi spune doleanţele.

S-au format cinci comisiuni, pentru cele cinci ţări, pentru discutarea acordurilor de pace respective. La comisia pentru România: 10 membri, cu Marmilsky (Ucraina) preşedinte.

Fiecare comisie alcătuieşte alte subcomisii specializate pe sectoare diferite: economice, politice, militare, juridice, financiare şi graniţe. S-a ales câte un raportor să expună aceste recomandaţiuni în şedinţele plenare. Au fost invitate şi ţările învinse, să vorbească în ordinea fixată. Italia (reprezentată de Gasperi) a cerut micşorarea despăgubirilor

de război, iar Trieste şi Carinthia să rămână, dacă nu la ei, cel puțin aşa, până la pacea generală. Italianul a fost aspru combătut de Molotov şi de către delegatul Iugoslaviei.

România (reprezentată de Tătărescu) a recunoscut că este foarte mulțumită cu cele fixate şi că va căuta să mențină şi să lupte pentru apărarea păcii în Balcani, neavând nicio revendicare teritorială.

Reparațiile către anglo-americani sunt prea mari, față de cele cerute de ruşi. A fost susținut de Vîşinski. Tătărescu, această bestie oportunistă, care ne-a trădat de nenumărate ori, n-a fost în stare să susțină interesele țării nici în fața comisiei de pace, renunțând la orice revendicare teritorială. Chiar şi Vîşinski s-a mirat de pretențiunile modeste ale României. În lagăr se pusese mare speranță că se va ridica şi chestiunea Basarabiei şi a Bucovinei, mai ales că nu se pomenise nimic de discursul delegatului României la conferință, care a fost lăsat la urmă.

Bancurile spun că Tătărescu ar fi expus revendicările teritoriale ale României şi tocmai de aceea nu s-a publicat discursul lui.

Bulgaria a cerut ieşire la Marea Egee. A fost susținută de Rusia şi Iugoslavia şi combătută de Grecia.

Ungaria a cerut 22 000 kmp din Ardeal şi micşorarea reparațiunilor, datorită faptului că n-au posibilități de plată, fiind distruşi economiceşte. Au fost susținuți de ruşi.

Până la 18 august nu s-a citit discursul Finlandei, deşi a fost expus în plen (se spune că a fost tare la adresa Rusiei).

Între timp, în urma discuțiunilor, la Italia au fost admise, ca state cu rol consultativ însă: Albania, Egipt, Mexic şi Cuba.

Tratativele continuă de la zi la zi, tot mai aprinse, anglo-americanii căutând să descopere toate pretențiile ruşilor şi punctul lor de vedere.

23 august (doi ani de la cotitură), o căldură groaznică +49°, s-a serbat după amiază cu un concert la care au asistat: Grisciuk, Vațurin şi tot personalul lagărului de la Oranki şi de aici.

La sfârşit, prezidiul ales (vreo 20 de ofițeri) a adoptat o moțiune, prin care prizonierii Lagărului 74 sunt alături de guvernul Groza, moțiune semnată numai de prezidiu, în numele tuturor prizonierilor. Apoi s-au împărțit scrisori.

Duminică, 25 august. A căzut o ploaie cu o grindină enormă, cum n-am văzut niciodată, care a distrus grădinile de zarzavat şi i-a silit pe ruşi să adune roşiile necoapte de pe jos, pentru murături. Anul acesta a fost singurul în care s-au copt roşiile pe aici, aşa de mare şi îndelungată a fost căldura.

La Paris se vehiculează ideea amânării conferinței, pentru că la 23.XI începe Consiliul Securității la New York. Ruşii cer să nu se amâne, că până atunci s-ar putea ajunge la încheierea ei. A fost chemată şi Austria acolo. Grecia a ridicat pretențiuni teritoriale asupra Dardanelelor şi Bosforului, dar America o combate energic.

27 august. [Herberet Vere] Evatt[52], delegatul Australiei la Paris, propune 73 de amendamente (mai multe decât toate celelalte state la un loc) la tratatul de pace cu România şi spune că s-a deschis lupta pentru o influență economică anglo-americană directă în România. Toți prizonierii sunt fierți şi nu văd cu ochi buni această chestiune.

În Bucureşti au fost depuse listele electorale. Au candidat: Groza, Tătărescu, Vântu ş.a. Toate speranțele de plecare s-au spulberat, aşteptăm acum pacea, singura şi ultima nădejde.

1 septembrie. Începem o nouă lună cu speranțe mari.

La Paris merge bine, dar încet. Granițele României cu Ungaria au rămas ca mai înainte, fără vreo modificare.

[52] Ministrul australian al afacerilor externe (n.red.).

În lagăr se credea că, pentru discreditarea la alegeri a guvernului Groza, anglo-americanii vor susține cererea Ungariei asupra celor 22 000 kmp. Când am văzut că nu s-a aprobat, am răsuflat uşurați. La România, se discută mult chestiunile economice. Evatt, delegatul Australiei, susține ca România să suporte despăgubirile în dolari sau lire sterline, iar suma să se plătească mai târziu, după încheierea păcii, dar să nu fie calculate şi alte despăgubiri. Ruşii nu sunt de acord cu aceasta.

3 *septembrie.* Un lot de cca. 350 de prizonieri: 130-150 de români, restul unguri şi austrieci au plecat de la Mănăstîrka la Oranki. Sunt din cei O.K., bolnavi şi categoria IV (duşi acolo pentru echipare). Vor pleca şi bolnavii transportabili din spitale. Unde? Probabil în țară.

De aici, printre alții, au plecat: locotenent-colonelul Marțian, maiorul Niculescu „Genistul", căpitanul Ionescu Virgil, sublocotenentul Onu, sublocotenentul Badea de la scânduri, sublocotenentul Bicu Dragomirescu, căpitanul Dimitrievici ş.a.

De la unguri şi austrieci au plecat toți cei slabi. Cei sănătoşi au rămas. Se aşteaptă acum plecarea unui lot de 700 de români valizi.

Veşti sosite de la Oranki: dintre cei deplasați de aici, nu au plecat acasă decât bolnavii din spitale şi din afara lor. Restul, împreună cu alții de acolo, în total 81, formează un lot de reacționari, ținuți sub lacăt în corpul 9B şi care urmează să plece curând într-alt lagăr. Între aceştia se numără: colonelul Ciuculescu, colonelul Roman Rudolf cu fiul, locotenent-colonelul Ştefanovici, locotenent-colonelul Marțian, căpitanul Dimitrievici, căpitanul Ionescu Virgil, căpitanul Niculescu Frizeru, sublocotenentul Onu ş.a.

Până la 12 septembrie au fost vreo două bancuri că ar fi plecat, însă nu s-a confirmat nimic. Motivul pentru care

îi păstrează sub cheie, înconjurați de sârme speciale şi păziți de ceasovoi, nu se cunoaşte.

Maiorul Kardakov, ajutorul de comandant al lagărului, le-a spus că acela care vrea să ştie motivul să facă raport scris individual. La raport le-a răspuns că sunt reacționari şi trebuie să plece din lagăr.

În privința informațiilor, deşi puține, sunt totuşi pline de speranțe. Adunarea generală a Consiliului Securității, care trebuia să fie la New York la 28 septembrie, s-a amânat, după propunerea anglo-americană, la 20 octombrie, iar după cea rusă, până la 20 noiembrie (nu s-a fixat încă), totuşi par animați de dorința încheierii conferinței de pace. Pe de altă parte, se văd şi pregătirile intense ale anglo-americanilor pentru noul război: baze aeriene stabilite în Egipt, Grecia, Turcia, Irak, Iran, vase de linie care patrulează prin Mediterana.

După declarațiile lui Montgomery, se pregăteşte o armată puțin numeroasă, dar bună, şi care va cunoaşte întrebuinţarea bombei atomice.

La toate acestea ruşii fac pe nevinovații: ei nu sunt provocatori, ci provocați, victime care luptă pe toate căile pentru pace. Bucuria lor însă nu va fi prea mare, când pregătirile anglo-americane vor fi terminate şi va izbucni conflictul.

În Grecia, nu s-a dat nici până acum rezultatul plebiscitului pentru monarhie care a fost la 1 septembrie. Probabil nu le convine.

În lagăr, o perioadă de linişte de vreo două-trei săptămâni, când nu s-a lucrat nimic. Azi a început campania de toamnă la scos morcovi, cosit ovăz, etc.

De la 23.VIII, nu există carne, nici grăsime. Ne dau grâu fiert în chip de caşa, cu zahăr în el (are aspect şi gust de colivă). Ne mâncăm deci singuri coliva! De vreo două zile s-a terminat şi pâinea albă.

În ziarul unguresc s-a publicat că guvernul rus a anunțat guvernul maghiar că luna aceasta vor fi repatriați 25 000 de prizonieri, prin gara Debrețin. Să ia măsuri pentru primirea lor.

O evadare senzațională: în noaptea de 1 septembrie, un ofițer ungur a evadat într-un mod inteligent pregătit. Timp de un an, a mâncat râme, a umblat cu picioarele goale, capul gol, dormea afară, mânca tot felul de lucruri ciudate, chiar cartofi cruzi, ca să se deprindă cu lipsurile ce le va suferi pe timpul fugii. Şi-a vândut hainele, ca să-şi ia haine ruseşti. Toată lumea spunea că e nebun. Nu vorbea cu camarazii. Când a plecat, în lagăr nu şi-a lăsat absolut nimic, după care să-i poată lua urma câinele. A sărit două rânduri de sârme, ajungând la ghereta santinelei, care era goală şi de acolo a ieşit pe portiță afară, mergând direct spre râu, apoi prin apă, în susul cursului, pentru a i se pierde astfel mirosul. Până la râu, câinele i-a mirosit urma, dar mai departe n-a putut. Ungurul era farmacist.

Cu vreo 10-15 zile înaintea lui, au fugit de la Oranki alți doi unguri, pe care nu i-au prins nici acum. Santinelele sunt îngrozite din cauza lor.

11 septembrie. La Paris toate merg bine, însă cam încet. Ca frontieră italo-iugoslavă s-a hotărât linia propusă de francezi. Au rămas chestiunile economice cu Italia şi România. Cred că până la 15 octombrie, totul va fi gata. La 12.IX, a plecat la Oranki un transport de 100 de români, aşa-zişi reacționari, între care: sublocotenentul Grama Dumitru, căpitanul Lucovici Grigore, sublocotenentul Vasilescu ş.a., iar la 14.IX, au plecat cei 81 încuiați în corpul 9B, într-un vagon-dubă, cu direcția Moscova (Planernaia).

La 18 septembrie au început campania cartofilor şi totodată ploile, care au continuat cu înverşunare până la

23.IX. În corpuri, inundații serioase, poți merge cu barca. Unele, pline de apă complet, au fost evacuate. Am noroc că, în zona unde stau, nu plouă deloc şi pot dormi liniştit; în capătul celălalt însă îi udă mereu şi toți stau cu bagajele strânse. La sala de mese plouă ca afară, din această cauză, mâncarea se împarte în dormitoare.

23 septembrie. Ploaia a încetat şi am ieşit la corvoadă. Noi, dulgherii, [ca în mod] obişnuit, la atelier; ceilalți, la cules cartofi şi morcovi. Pe noroiul şi fleşcăraia aceasta, e o plăcere să umbli cu mâinile prin pământ, ca să-i aduni.

Informații importante de la Paris: în chestiunea Trieste şi a frontierei italo-iugoslave, s-a admis fără nicio modificare propunerea franceză. În problema economică, la România nu s-au admis amendamentele aduse de englezi pentru exploatarea subsolului de către străini, ci numai de către stat. O chestiune foarte importantă pentru noi: se crede că într-o lună se va termina conferința păcii, mai ales că la 23 octombrie s-a fixat, la New York, reunirea Consiliului Securității.

Ministrul american al comerțului, Wilst[53], a fost nevoit să-şi dea demisia după un discurs ținut în fața oamenilor de ştiință. El a afirmat: „Această cursă a înarmărilor la americani (din 35 miliarde dolari, cât este tot bugetul, 28 de miliarde sunt rezervate numai pentru ministerul de război), nu se duce după o politică programată, ca în vremea lui Roosevelt, de pace şi bună înțelegere cu URSS".

A mai spus că fiecare urmăreşte zone cât mai mari de influență în Europa, că îi amenință pe ruşi cu războiul atomic, care s-a dezvoltat mult, fabricându-se muniție nucleară în mari cantități; că războiul care se pregăteşte contra comunismului trebuie evitat şi că este necesar să se ajungă la o soluție pentru ca aceste două lumi să poată colabora:

[53] Este vorba de Henry A. Wallace (*n.red.*).

capitalismul şi comunismul, prin delimitarea zonelor de influenţă.

După demisie, a publicat o scrisoare deschisă adresată lui Truman, în care spune cam aceleaşi lucruri.

Agenţia TASS dezminte ştirea că, în Coreea, ruşii ar fi concentrat o armată numeroasă, plus două divizii de japonezi. La fel se dezminte ştirea că în Asia Mică au loc manevre ale armatei turce, împreună cu cea engleză. Flota britanică a intrat în apele greceşti.

Ca bancuri: locotenentul Mihalache a spus că în prima parte a lui octombrie se pregăteşte un transport serios, pentru care la gater se taie numai scânduri pentru vagoane.

Încolo, mizeria este imensă: lipsesc grăsimea, pâinea albă şi carnea. Au început frigul, vremea noroasă şi întunericul. Scrisori sosesc rar şi mai mult pentru cei plecaţi deja în ţară.

Acum, ocupaţiile mele noi, sunt de la 1.IX matematica şi engleza. La 20.IX, pe o vreme cu ploaie, a plecat la Oranki colonelul Varduca, într-un docar, cu toate bagajele. El era în dreapta, d-na Tamara (o comisară) în stânga, iar în faţă un locotenent, care mâna caii. De acolo, se spune că a fost mutat la Gorki.

3 octombrie. Stăruie acelaşi banc cu plecarea. Oarecare speranţe şi indicii avem: în lagăr se continuă cu mare viteză reparaţia corpurilor, pentru care s-au făcut patru echipe de dulgheri.

Este nevoie, spune locotenentul Slicev (comandantul lagărului Mănăstîrka), ca, până la data de 5, să fie gata toate lucrările. Pe de altă parte, se spune că lagărul urmează a fi predat NKVD şi, în acest scop, pe ziua de 30.IX, a avut loc inspecţia unui colonel şi a unui maior, care au cercetat amănunţit perimetrul, în vederea luării în primire.

Bancul este că, după plecarea unui lot masiv, toți prizonierii se strâng într-un singur lagăr, probabil aici sau la Oranki, iar celălalt lagăr rămâne pentru deținuții politici ruşi, care au început deja să sosească. La Oranki, la 27.IX, au sosit vreo 40-50 de civili, femei şi copii, între care sunt consulii şi diplomații unguri de la Bucureşti (din guvernul Horthy), idem ai celui spaniol de la Budapesta şi mulți spanioli fugiți din țară pe vremea războiului civil. Ocupă acolo corpurile 2 şi 3. Bărbații sunt despărțiți de soții, care stau împreună cu copiii.

La Paris, s-a hotărât ca, până la 5 octombrie, lucrările comitetelor să fie gata, iar, până la 15, să se încheie şedințele plenare. După aceea, ar urma redactarea definitivă şi semnarea tratatelor. Anglo-americanii au pus în funcție maşina de vot; până acum i-au lăsat pe toți să vorbească ce-au vrut şi să se certe, iar acum, se votează aşa cum vor ei. De exemplu: pentru granița italo-iugoslavă, s-a admis propunerea americană, iar când [Edvard] Kardelj, [vice] premierul iugoslav, a spus că această pace e un dictat şi că el n-o va semna, imediat americanii au introdus un amendament, votat pe loc, prin care țara care nu semnează pacea nu se bucură de avantajele ce decurg din ea, deci Iugoslavia nu primeşte despăgubiri de la Italia ş.a. Se vede clar că americanii lovesc în Iugoslavia.

Amendamentul propus de Rusia, ca Germania să plătească despăgubiri României pentru distrugerile produse, nu s-a votat.

Americanii nu cedează nimic în privința despăgubirilor de război pe care le plăteşte România. Se vede clar că vor să ne subjuge economiceşte (urmând apoi la aceasta, subjugarea politică).

8 octombrie. La Oranki, diplomații au făcut greva foamei, deoarece au fost puşi la rația soldaților, iar femeile şi

copiii la raţia soldaţilor O.K. În urma grevei de trei zile, li s-a admis raţie de ofiţeri. Ieri au plecat la Oranki trei români (Dan Antonescu, locotenentul Udrea şi... [aşa în text]) şi 25 de nemţi.

Circulă bancul că vor mai pleca cca. 150 de români. După aceasta, cei ce rămân aici (cca. 800) ar fi pentru transportul de care se vorbeşte intens şi pentru care ar fi la Oranki 40 de ceasovoi cu un maior rus. Se spune iarăşi că se vor îngrădi cu sârmă patru corpuri (22-25) pentru carantină (probabil vin prizonierii de la Elabuga).

La Paris nu s-a mai comunicat nimic, aşteptăm sfârşitul.

A sosit făină albă. Mâine, după atâta timp, vom avea pâine bună. Le-a sosit şi soia şi ne omoară acum cu ea, în loc de peşte şi grăsime. O pun în toate supele şi fac şi ½ l de caşa. Noroc că aceasta nu miroase a gaz lampant, cum era cea dinainte.

La Oranki a sosit un transport cu căpitanul Ionescu „Vacă", locotenentul Ciutea şi alţii de la Gorki, apoi un alt transport de vreo 27 de români, tot de la Gorki, printre care şi Lică Zamfir, şi colonelul Teodorescu. Credem că pentru plecarea acasă.

În vara lui 1945, locotenentul Ciutea a făcut grevă şi n-a vrut să iasă la lucru, pentru că el nu înţelege de ce ofiţerii sunt trataţi în felul acesta. Bineînţeles, a fost băgat la carceră şi ţinut o bună bucată de vreme. După ce a ieşit, a făcut din nou grevă, lucru ce i-a determinat pe ruşi să-l mute la Oranki. Acolo a stat degeaba multă vreme, până a început campania de scos cartofi, când a fost strigat să iasă la corvoadă. Deoarece n-a ieşit, a fost din nou băgat la carceră, unde a făcut greva foamei şi unde protesta dezbrăcat în cămaşă şi izmene. Ruşii l-au bătut şi l-au forţat să mănânce, adică l-au legat şi i-au dat lapte cu furtunul pe gât. S-a îmbolnăvit şi a fost internat în spital.

În scurt timp s-a restabilit şi a ieşit de acolo. Punându-se din nou chestiunea lucrului, a început iar greva foamei, spunând că el nu munceşte, dar nici nu mănâncă, şi a ţinut această grevă aproape zece zile. Tot timpul şedea în pat şi nu bea decât apă. A intrat din nou în spital şi, când s-a făcut bine, ruşii nu s-au mai legat de el ca să iasă la lucru. În schimb, cu primul lot de reacţionari, i-au făcut vânt în direcţia Gorki, unde probabil a luat-o de la capăt cu protestul. Acum, după aproape un an, îl aduc înapoi la Oranki.

12 octombrie. O zi spendidă cu soare, cald şi senin de dimineaţă până seara. Noaptea însă, brumă groasă.

14 octombrie. Bancurile despre plecare au amuţit complet. În schimb s-a anunţat inspecţia unei comisii de la Moscova, care a produs mare vâlvă. N-a sosit nimeni. Totuşi, pentru ca să iasă bine la inspecţie, dacă ar fi venit, au fost aduse de la Oranki două garniţe cu margarină, care s-au pus în mâncare şi s-a dat şi la mână. Ruşii se tem de inspecţii mai rău decât românii. Noi aproape ne bucurăm, că avem mâncare ceva mai bună.

Iarna a sosit în toată legea: după o ploaie rece, s-a lăsat îngheţul, apoi ninsoarea.

De la Paris, veşti îmbucurătoare: pentru şedinţele plenare s-au hotărât următoarele zile, 6-9 pentru Italia, 10 România, 11 Ungaria, 12 Bulgaria, 13 Finlanda iar 14-15 încheierea.

Discursurile nu vor dura mai mult de 30 minute şi se vor ţine numai de către un membru al fiecărei delegaţii pentru tratatul de pace.

În lagăr se pregăteşte acum corpul 26, cu baie şi bucătărie interioară, corp despărţit în două şi înconjurat cu sârmă ghimpată. Vin ambasadorii de la Oranki.

16 octombrie. Mare mi-a fost bucuria azi, când am primit răspuns de la Lila, la cartea poştală scrisă pe numele

lui Andrei în martie a.c. Îmi confirmă ştirile trimise de tata înainte.

Din ultimele ziare citite (10-11 octombrie): s-a terminat cu Italia şi a intrat în discuţie România. Bevin susţine morţiş subjugarea economică a României de anglo-americani, exploatarea petrolului şi mărirea preţului lui. De asemeni, în chestiunea Dunării, cere înfiinţarea unei comisii internaţionale.

Sentinţa dată în procesul de la Nürnberg, în urma apelului făcut la Consiliul Naţiunilor Unite de la Berlin şi respins, se pune azi în execuţie: moartea prin spânzurare pentru majoritatea, patru-cinci condamnaţi pe viaţă şi trei achitaţi. Câţiva dintre ei nici n-au făcut cerere personală de graţiere, ci numai pentru comutarea pedepsei la împuşcare (nu s-a aprobat).

S-a văzut încă o dată demnitatea neamţului. Pe aici rar mai sunt nemţi care-şi păstrează demnitatea.

Azi a început să ningă serios.

Aşteptăm cu nerăbdare ziua de 15, cu terminarea lucrărilor conferinţei de pace şi redactarea lor, însă mare ne-a fost dezamăgirea când s-a comunicat că publicarea va avea loc la 4 noiembrie, la New York. Cred că aceeaşi dezamăgire o suferă şi cei din ţară care aşteaptă, ca şi noi, încheierea păcii.

La 21 octombrie, am aflat că s-au fixat alegerile în România pentru 19 noiembrie. Eu personal am simţit o mare bucurie, de parcă mi s-ar fi scurtat prizonieratul cu mult timp, deoarece sunt sigur de atmosfera proastă făcută în ţară de Ana Pauker, cum că noi ne-am lansa într-o campanie de contrapropagandă la guvernul actual şi de aceea ne-au ţinut atât de mult în lagăr. S-a auzit şi aici că majoritatea din cei 504 plecaţi în vară nu sunt de partea guvernului şi, în consecinţă, fac propagandă contra ruşilor.

Cred şi sper că până la alegeri să plece un alt lot de români, prin care guvernul ţării să-şi mărească popularitatea şi să-şi întărească poziţia, lot care să ajungă cu trei-patru zile înaintea alegerilor şi care să n-aibă timp să spună ceva.

De altfel, în lagăr circulă bancul că va pleca un lot mare de români şi unguri în două-trei săptămâni, iar restul vor fi transportaţi în alt lagăr din sudul Ucrainei, pentru ca aici să rămână numai deţinuţii politici.

La 21.X, trebuiau să vină deţinuţii politici de la Oranki, la corpul 26, amenajat special pentru familii şi burlaci.

La gară au sosit 100 tone de alimente: făină albă, crupe de grâu, slănină, zahăr, tutun, ţigări, fidea, ciocolată etc., fapt îmbucurător pentru noi, care, de la Crăciun şi până acum, am primit de maximum 30 de ori grăsime.

29 *octombrie*. La 23 octombrie, pe o ninsoare serioasă, au sosit deţinuţii politici de la Oranki, majoritatea pe jos, cu bagaje în spinare.

Tot lagărul se uita la ei ca la urs. Sunt vreo zece femei, vreo 50 de bărbaţi şi câţiva copii mici. O femeie însărcinată. Toţi arată pe feţe mizeria în care trăiesc. Majoritatea spaniolilor sunt republicani fugiţi în Franţa după războiul civil din 1936. Acolo au fost luaţi prizonieri de nemţi şi duşi în lagăre din Germania. În Franţa au fost liberi (pe cuvânt de onoare că nu fug) unde au vrut, hrănindu-se din ce câştigau. Din Germania, ruşii i-au adus aici. Cu toate că au făcut petiţie la Moscova, arătând că sunt comunişti, refugiaţi din Spania de frica lui Franco şi cer să li se dea drumul, liberi, dacă nu în Rusia, în oricare din ţările vecine (de exemplu, România), ruşii le-au spus că vor sta în lagăr până le va veni răspunsul de la Moscova.

Au fost foarte mişcaţi de modul în care i-au primit românii, atât aici, cât şi dincolo, la Oranki, şi mai ales de faptul că, a doua zi după sosire, am făcut o colectă de zahăr

(1½ kg), pentru copii. Delegatului nostru, care le-a predat zahărul, i-au mărturisit că nu se aşteptau ca românii să fie aşa de binevoitori şi civilizaţi, ci îi credeau sălbatici.

Şi între ei, ca şi la noi, sunt fascişti şi antifascişti.

La 26 octombrie a fost o adunare generală a românilor pentru adoptarea unei moţiuni în care se spune ca suntem alături de guvernul Groza la alegeri, aprobăm toate acţiunile lui şi avem încredere în conducerea destinelor ţării.

La propunerea maiorului Constantinescu, de a fi semnată numai de prezidiu, sublocotenentul Deduncenco Boris a protestat, spunând că nu este de acord ca semnătura lui să fie folosită de alţii, ci să semneze fiecare, dacă este de acord.

Petiţia a fost adusă la semnat prin dormitoare şi toţi se uitau la ea ca la dracul. Veneau pe rând la masa unde era, citeau fără să spună nimic şi plecau. N-au semnat-o nici măcar voluntarii. Poate vreo 30%.

Când au văzut acest rezultat dezastruos, liderii au început să-şi impute unul altuia că moţiunea nu trebuia semnată nominal. Dintre ofiţerii superiori, numai maiorii Şendrea şi Averescu n-au semnat, încolo toţi ceilalţi au iscălit ca nişte laşi, dar acum se căiesc.

Ei se aşteptau să semneze majoritatea. Terleţki a spus la adunare că plecarea noastră e în funcţie de evenimentele internaţionale şi că, probabil, mai facem o iarnă aici. Aşteptăm acum 4 noiembrie, când se întrunesc cei patru miniştri de externe la New York, pentru redactarea tratatelor de pace cu statele satelite.

Au început acolo lucrările Consiliului Securităţii, cu 50 de probleme pe ordinea de zi, între care şi desfiinţarea dreptului de veto al unuia din cei cinci membri reprezentând statele mari. După câte se vede, toată lumea se ridică împotriva Rusiei şi se înarmează serios.

7 noiembrie. Mare sărbătoare la tovarăşii noştri aliaţi. De vreo patru zile au început pregătirile pentru ornarea lagărului. La poartă, un mare „7 Noiembrie" cu litere decupate din carton; peste tot, numai steguleţe cu secera, ciocanul şi steaua. Pentru după-amiază, sunt fixate o serbare şi un concert. Pentru dimineaţă, probabil ceva conferinţe. De vreo două zile, ceasovoii sunt plecaţi în control prin satele dimprejur, aşa că, spre bucuria noastră, nu s-a ieşit la corvezi.

Pentru întărirea pazei, s-au instalat santinele în toate posturile, chiar şi în timpul zilei, apoi s-a interzis să se circule pe aleile mărginaşe. Ne-au făcut control la toate boarfele. Prin sat circulă patrule. O teamă serioasă, inexplicabilă la ruşi. Nu vorbesc că, de când a fugit farmacistul ungur, a fost instalat într-unul din colţurile lagărului un reflector care, în timpul nopţii, luminează o latură întreagă, plus câinii lupi (circulau şi înainte pe sârmă, pe lângă garduri).

Azi e vreme urâtă, burniţă, care face ca nimeni să nu iasă din dormitoare. De vreo lună, mă supără serios sciatica şi coboară la piciorul stâng. Cu toate mijloacele posibile aici: cărămidă caldă, frecţii, ventuze, salicilat, nu am putut ajunge la vreun rezultat pozitiv.

În privinţa informaţiilor, nimic interesant. La Consiliul Securităţii s-au început discuţiile pe comitete.

Ieri s-a făcut vizită medicală tuturor prizonierilor, în plus s-au golit toate corpurile de lângă 26, adică 22, 23, 24 şi 25. Cu ce scop? Nu se ştie.

Ne-am lămurit imediat, deoarece s-au mutat acolo prizonierii din toate corpurile de pe latura de vest a lagărului (18-21).

De dimineaţă, pe noi, dulgherii, ne-au chemat să completăm nişte intervale la corpurile 22-25. Eram singurii din tot lagărul care lucram. Nu prea ne convenea acest lucru şi înjuram de mama focului.

La ora 11 a apărut bancul că vor pleca 700 de români cât se poate de curând, pentru ca să fie în țară înainte de alegeri.

Nimeni nu se gândea acum la un transport, deoarece după toate socotelile, sunt necesare patru zile pentru echipat vagoanele şi 12 pe drum, total 16 zile, ceea ce înseamnă că transportul trebuie să pornească cel târziu pe ziua de 3, ca să fie în țară înainte de alegeri. Am început să sperăm şi am mâncat cam nervoşi. Toți, în toate părțile, vorbesc numai şi numai despre plecare. Se aude de 700 de români care pe ziua de 16 vor trece Prutul.

Ca să omorâm vremea, după masă ne-am aşezat la un bridge. Tot programul serbării de azi s-a suspendat. Nu mare ne-a fost surprinderea când, la ora 15,30 au apărut papagalii. Asta înseamnă că bancul devine realitate. Acum, cine va avea baftă, să plece. Primul strigat din corpul nostru a fost sublocotenentul Bozeşanu Florian (cel cu care făcusem şedințe de spiritism, aşa că ne-am gândit imediat la cele spuse de spirite).

Papagalii cheamă în ordinea alfabetului rusesc (pe tot lagărul însă), aşa că treaba merge greu. Am de aşteptat să văd dacă sunt sau nu şi eu pe listă. Vreo câțiva, de la coada alfabetului, continuăm bridge-ul, nu ne interesează momentan cine pleacă. După vreun sfert de oră, presiunea psihică ne face să ne lăsăm de cărți. Suntem nervoşi şi greşim mereu.

Către ora 17, apar 100 de ofițeri şi soldați de la Oranki, ce vor pleca şi ei în acest transport. Am ieşit să-i vedem. Ei ştiau de dimineață de plecare, făcuseră deja baie acolo.

După vreo zece minute, vine Fănică şi-mi spune că el presimte că eu o să plec, iar el o să rămână. Mi-a venit să râd şi i-am răspuns:

„Vezi-ți de treabă, aşa ai spus şi rândul trecut şi n-am plecat niciunul, la fel o să se întâmple şi acum. Nu văd

motivul pentru care ar putea să te oprească pe tine şi mie să-mi dea drumul".

Apoi am povestit de cine a mai plecat.

În acest timp, ajunseseră la litera S. Temperatura se ridicase. La un moment dat, căpitanul Mălăcea, şeful meu de brigadă strigă de afară:

„Tănăsescu, fă-ți bagajele că pleci!".

Pe moment, nu mi-a venit să cred, pentru că destui făceau bancuri nesărate de acest fel, însă imediat a venit şi papagalul să mă strige.

Bucuria mea e reținută. Dar sufletul meu surâde din plin că, în sfârşit a sosit ceasul din urmă al calvarului.

Lucrurile mi le cam aranjasem dinainte: haine, bagaje şi cizme. Am început să dau de pomană în dreapta şi-n stânga ce nu mai aveam nevoie, după ce mi-am strâns tot ce era important. Mi-am luat apoi rămas bun şi, în urările de bine ale camarazilor rămaşi, am plecat spre baie.

La ieşire din corp, unul spune:

„Trage cu piciorul, ca să plecăm toți".

I-am făcut pe plac. Era singura dată când bagajele mi se păreau uşoare. Aş fi vrut să zbor direct în țară, ca să nu mai întârzii pe aici, să nu cumva să se răzgândească ruşii şi să mă treacă înapoi.

După o baie fugară, mai mult de formă, ne-am încolonat toată seria de la baie (40 de inşi), ne-am dus la corpul 20, conduşi de un ceasovoi. Pe întuneric, am ocupat fiecare câte un loc, aşteptând mâncarea.

Baia a continuat toată noaptea. Au fost 13 serii de prizonieri.

La ora 19,30, fără să mă vadă ceasovoiul care păzea ieşirea, m-am dus la Fănică, am luat o feştilă cu gaz şi mi-am încălțat şi cizmele, care rămăseseră la locotenentul Andrei.

Sărmanii, erau fierți. În corpuri, multe locuri goale şi o atmosferă apăsătoare, papagalul continua, dar lua pe sărite: fiecare aştepta cu sufletul la gură să-l cheme.

A venit masa, am mâncat şi ne-am liniştit puțin. La ora 22, ne-am culcat, însă n-am putut dormi. Nervii sunt atât de încordați, încât n-am ațipit decât câteva clipe. Acelaşi lucru se întâmplă tuturor: tuşesc, se învârtesc în pat, vorbesc în şoapte între ei. Numai vreo doi sforăie de duduie dormitorul. Fericite creaturi!

8 noiembrie. Dimineață a continuat baia celor veniți peste noapte de la Oranki, pentru completarea contingentului. M-am bucurat mult când am auzit că în ultima serie, noaptea, l-au strigat şi pe locotenentul Andrei. M-aş fi bucurat mai mult dacă venea şi Fănică. Am împuținat bagajele, ca să fie mai uşoare. Pentru după-amiază s-a anunțat discursul colonelului Grisciuk. Toți cei ce pleacă (700 de ofițeri şi soldați) adunați în careu, aşteaptă. Vine locotenentul Spirin cu o listă şi începe să strige pe serii de câte zece. După ce se formează prima grupă, îi vedem că pleacă sub conducerea unui ceasovoi la corpuri, îşi iau bagajele şi direcția la corpurile de unde veniseră din lagăr. Fiecare, emoționat acum, aşteaptă să vadă dacă-l strigă, dacă are ghinionul să-l dea înapoi sau nu. Deodată strigă:

„Tănase Gheorghe Gheorghe, locotenent 1917!"

Nu răspunde nimeni. Inima îmi bate puternic. Sunt eu, sau nu? Iarăşi strigă rusul. În sfârşit apare cel strigat. Am respirat uşurat, credeam că greşise la scris şi în loc de Tănăsescu a scris numai Tănase, încolo toate datele erau ca ale mele.

După ce strigă vreo opt serii (total cam 80), locotenentul rus Spirin pleacă. Primul examen l-am trecut. Dintre buzoieni au dat înapoi pe: căpitanul Marinescu Eugen, sublocotenentul Apostol şi sublocotenentul Muşat Radu. Care să fi fost cauza?

Văzând că pleacă în majoritate numai nevoluntari, cei rămaşi, mai ales voluntarii şi activiştii, s-au dus la comisariat să plângă că ei au ţinut conferinţe şi discursuri, au scris articole, au semnat manifeste, petiţii şi moţiuni, iar acum, la repatriere, pleacă reacţionarii în locul lor.

Au reuşit astfel să determine comisariatul să întoarcă pe aceşti 80, băgând în locul lor voluntari. Acum am putut vedea camaraderia şi dragostea pentru aproapele lui la românul nostru.

A urmat discursul lui Grisciuk, care ne-a urat drum bun şi să fim atenţi că ne ducem într-o ţară bazată pe concepţii noi, democratice, să ne încadrăm în noile vederi ale guvernului. În numele nostru a răspuns căpitanul Duţescu, şeful transportului, mulţumind pentru bunele urări şi pentru felul cum am fost trataţi ca prizonieri, pentru asistenţa medicală şi pentru tot ce s-a făcut bun pentru noi.

Noaptea, s-au verificat din nou tabelele, prin apelul pe litere. Iar ne-am dus şi am strigat prezent, bineînţeles aşteptând ca şi după-amiază, cu sufletul la gură şi inima cât un purice, să nu se întâmple cine ştie ce. Şi de data aceasta au fost câţiva pe care i-au întors. Tot lucrătură de-a camarazilor rămaşi.

9 noiembrie. Întreaga dimineaţă am stat sub presiune. Ne-au organizat pe vagoane, cu câte un şef la 40 de inşi. Luăm masa de prânz, ne strângem bagajele şi, la ora 14,30 se dă ordin de încolonare, din nou după alfabet. Înainte de a pleca, am predat păturile şi cearşafurile. Imediat ne-am gândit că ne duc cu vagoane de clasă şi ne-am bucurat mult.

După ce mi-am luat încă o dată rămas-bun de la camarazi, la ora 14,45 am ieşit pe poartă, în aclamaţiile şi urările celor rămaşi. Pe platoul din faţa lagărului trebuie

să trecem ultimul examen. Şeful transportului, un locotenent rus, face apelul după tabelul lui. La 15,15 m-a strigat şi pe mine. Am luat şi examenul acesta. Acum sunt sigur că nu mă întoarce nimeni.

La ora 16, încolonarea câte cinci şi direcţia către gară. Mergem bucuroşi, fără să privim înapoi, căutând parcă să uităm că am stat în lagăr, dornici de libertate de ani întregi (unii cinci, alţii patru, iar alţii doi). Bagajele din spinare sunt ca pana şi mergem repede, cu frică, să nu se întâmple totuşi ceva care să ne întoarcă. Niciunul nu se vaită de iuţeala deplasării, iar coloana se lungeşte pe 2,5 km, ceasovoii merg printre noi. Acum sunt şi ei siguri că n-o să fugă nimeni.

La gară, bineînţeles că garnitura nu e pregătită. Sunt transpirat, leoarcă. Cu cămaşa udă şi ranița în spate, m-am plimbat de colo-colo până s-a uscat. Începuse să se lase oleacă de ger şi mi-era frig. Unii au aprins focuri cu lemnele dimprejur. La un moment dat apăruseră vreo 60-70 de focuri, ca din pământ. De frică să nu incendiem depozitul de lemne aflat alături, ceasovoii speriaţi le-au stins pe toate şi au lăsat doar unul pentru ei.

În sfârşit, ne-au fixat vagonul, ne-am dus acolo vreo câţiva şi am aranjat soba şi scândurile pentru paturi, iar la ora 21 ne-am îmbarcat, aşteptând masa de seară, o caşa de soia. Deoarece nu aveam loc toţi să dormim pe paturile improvizate (erau numai 24 locuri pentru 35 de inşi) şi nici pe jos nu puteam dormi, că era frig (ne luaseră păturile la plecare), ne-am organizat pe două schimburi (12 ore şi 12 ore).

10 noiembrie. La ora 4, am părăsit Şoniha spre România şi cu dispoziţiuni ca, la 17.X, să fim la Prut.

Ne-am închinat bucuroşi că am scăpat de calvar şi ne-am urat drum bun unii, altora. Am mers toată ziua, cu

opriri numai pentru împărțirea alimentelor. Dimineața, 600 g pâine (albă şi neagră), 30 g zahăr, 20 g margarină; la prânz şi seara, câte o caşa. Seara am ajuns la Murom. M-am plimbat prin gară. Noaptea am staționat mult într-o altă gară.

11 noiembrie. La periferiile Moscovei, aşteptăm un transport de prizonieri de la Kazan. Între timp se ataşaseră la trenul nostru câteva vagoane cu 360 de prizonieri de la Elabuga. Am mers apoi doar vreo 80 km. Mă supără sciatica.

12 noiembrie. Suntem purtați mereu pe linia de centură a capitalei şi apoi staționăm. Vedem Moscova în depărtare. Clădiri mari, blocuri, turnuri de fabrici şi undeva, în zare, spun unii, s-ar vedea steaua roşie de pe Palatul Kremlinului.

La ora 16, părăsim Moscova şi dă-i bătaie.

Viața în vagon decurge normal, somn puțin, că bou-vagonul zguduie tare, stăm de vorbă în jurul sobei.

13 noiembrie. Am trecut prin Briansk. Mergem mereu.

14 noiembrie. Pe înnoptate, am trecut prin Kiev. Mereu înainte.

15 noiembrie. Trecem prin Smerinka şi apoi prin Moghilev. Către seară, iată şi bătrânul Nistru.

16 noiembrie. Dimineață suntem la Bălți. Opriri lungi nu facem decât pentru distribuirea alimentelor, restul sunt foarte scurte. Uşile vagoanelor sunt deschise. În Bălți, am văzut o mizerie de nedescris. Murdărie şi sărăcie peste tot. Copiii cerşesc mâncare pe lângă tren şi când iau, se feresc să nu-i vadă ruşii. Spun că o duc rău: a fost secetă şi n-au ce mânca. La ora 12, la Ungheni, în Basarabia. Ne dau jos şi ne fac apelul nominal. Către ora 15, plecăm spre podul de peste Prut. Un nou apel şi un alt control, făcut acum de grănicerii ruşi, durează vreo două ore.

La 16,30, trecem Prutul, pe pământul românesc, după 4 ½ ani.

Prima impresie pe care o am este proastă. Pe cât era la ruşi paza de severă şi grănicerii de deşi, pe atât sunt la noi de inexistenţi. E o constatare dureroasă: să nu existe grăniceri români la un punct de frontieră? Nu ne-am putut închipui aşa ceva.

Trenul s-a oprit după câteva minute de mers. Am fost asaltaţi imediat de evrei care veneau să ne vândă cârnaţi şi sticle cu vin:

„Nu luaţi cârnaţi?", ne întrebau ei cu accent.

A doua impresie proastă şi constatare dureroasă: evreii au năpădit iar ţara românească.

A venit apoi şi un copil de vreo 12 ani care vindea mere. Cu el am vorbit mai mult şi ne-a spus tot ce-l durea pe suflet: evreii deţin toată negustoria, ei au toţi banii, mâncarea este foarte puţină, căci din cauza secetei nu s-a făcut nimic până aproape de Bucureşti. Mălaiul este 10 000 lei kg, carnea este mai ieftină decât fasolea şi lumea preferă să mănânce numai carne. Ruşii se poartă rău cu populaţia civilă, uneori chiar împuşcă oameni, îi dezbracă, îi pradă.

S-a apropiat de vagonul nostru un moş, să întrebe de fiul lui. În timp ce îi dădeam relaţii, a apărut un soldat rus beat, care l-a luat pe moş de gât şi a început să joace în jurul lui, spunându-i că el este tovarăş cu noi, că-i iubeşte pe români, că la noi este mâncare şi băutură din belşug şi se trăieşte bine.

Scena m-a dezgustat atât, că-mi venea să-i dau una rusnacului, să rămână lat. Am înţeles fără greutate că ruşii sunt mari şi tari în ţară, iar evreii pot fi socotiţi mâna lor dreaptă.

Ne-am urnit cu greu şi seara am ajuns la Socola. S-a lăsat întunericul. După ce am mâncat, a venit ordin de

debarcare, pentru a se face trecerea în garnitura de tren românească. Înainte de a ne îmbarca însă, trebuia să strângem toate scândurile folosite ca paturi, sobele şi ferestrele, care se întorceau în lagăr, adunate în două vagoane din celălalt capăt al garniturii. După ce am azvârlit o bună parte din scânduri printre vagoanele altor trenuri din staţie, ca să terminăm mai repede şi după multă harababură (intraserăm sub administraţie autohtonă), ne-am instalat, în sfârşit în trenul românesc. Înghesuială, din cauza vagoanelor puţine, geamuri sparte şi frig. Cu mare greutate am găsit un loc, dar nu m-am putut odihni deloc, din cauza sciaticii, care mă supăra groaznic.

Duminică, 17 noiembrie. Ruşii s-au ţinut, într-adevăr, de cuvânt şi, la 16.XI, am trecut Prutul. Am bătut şi un record: în şapte zile am parcurs mai mult de 2 500 km.

La ora 4, am părăsit Socola înghesuiţi în garnitura de personal, cu direcţia Focşani. Am mers îngrozitor de încet. Abia seara, la ora 17, am ajuns la destinaţie.

M-am interesat de Valerică şi am aflat că este la Bucureşti, în Direcţia Generală C.F.R.

După vreo zece minute, ni s-a comunicat că mergem într-un lagăr, unde ni se vor face imediat formele de plecare, ca să ne dea drumul chiar în acestă seară, având la dispoziţie o garnitură specială pentru prizonieri, cu plecare la ora 21 spre Bucureşti.

Am coborât din tren, ne-am încolonat şi am mers prin noroaie şi băltoace adânci, până am ajuns în lagărul de predare al prizonierilor. La poarta acestuia, cânta marşuri, în chip de bun sosit, o fanfară militară compusă din nemţi.

Am intrat în perimetrul îngrădit şi ne-am grupat pe lagăre: Oranki-Mănăstîrka în faţă, Kazan de-o parte şi Elabuga de cealaltă parte, aşteptând ca ruşii să ne dea

dovezile şi să plecăm. Imediat au apărut însă ofiţeri din Divizia „Tudor Vladimirescu" cu misiunea de a aprecia starea de spirit a prizonierilor nou sosiţi, dacă sunt buni sau nu pentru propagandă comunistă. Cum noi eram cam flămânzi (nu primisem decât ceva pâine, zahăr şi margarină dimineaţă), destul de înfrigurați şi enervați de muzica de bâlci, înjuram în gura mare.

Îndată ce-am auzit că erau din T.V., i-am luat în primire şi ne-am bătut joc de ei, înjurând mereu, la impersonal, de soare (aşa prin întuneric). Când s-au văzut încolţiţi din toate părţile, au plecat supăraţi şi au cerut ruşilor să nu ne elibereze înainte de alegeri, că vom face propagandă antiguvernamentală.

Aşteptarea noastră e zadarnică. Până şi muzica aia enervantă a plecat după ce a mai cântat vreo 30'. Într-un târziu, vine un rus şi ne comunică faptul că documentele nu sunt gata şi că trebuie să aşteptăm până dimineaţă, când vor termina formalităţile de eliberare.

Ne-a repartizat în nişte dormitoare mari (capacitate 650 de locuri), unde ne-am instalat pe scândura goală şi am dormit destul de bine, că eram obosiţi. Înainte de a ne culca, ne-au dat câte ¼ *l* de cafea surogat. În timpul nopţii, s-au făcut nişte tabele cu date personale.

Luni, 18 noiembrie. Dimineaţa, la ora 9, ne-au adunat iar. După ce ne-au lăsat să aşteptăm câteva ore, ni s-a spus să trecem în dormitoare pentru a face inventarul la bagaje. Începuse şi ploaia.

Ni s-au dat câte ½ l supă şi pâine, apoi am ieşit iar la adunare. De această dată, au plecat toţi soldaţii de la Kazan şi de la Elabuga, astfel încât am rămas numai prizonierii ofiţeri de la Oranki şi Mănăstîrka.

Se spune că vom pleca după-amiază, la ora 16. La ora precizată s-a adunat multă lume la poartă, însă degeaba, tot n-am plecat. La adunare, ni s-a spus că doctorul rus

a găsit la unii soldați paraziți și trebuie să facă baie toată lumea, apoi să ne tundă și să ne bărbierească. Asta mâine.

Marți, 19 noiembrie. Ziua alegerilor. Zi frumoasă de toamnă. Avioanele aruncă de sus afișe cu „Votați soarele!"[54]. Noi am început cu baia, tunsul și bărbieritul, pe serii de 120 de inși. Toate astea se fac în lagărul alăturat. Suntem cu toții convinși că aceste manevre au ca scop să ne țină acolo de alegeri.

După-amiază ni s-au adus și cadourile din partea guvernului: „Glasul Armatei", platforma B[locului] P[artidelor] D[emocrate], un afiș electoral cu Maniu la arat și câte 25 de țigări de fiecare, pe care scria: „Votați soarele!". Cu acestea sperau să ne închidă gura.

Tot după-amiază s-a petrecut o scenă destul de neplăcută: părinții unui camarad sosit aici, care aflaseră de el, au venit la gard să-l vadă și să vorbească. Apropiindu-se prea mult de sârme, santinela rusă a tras un foc de armă, somându-i să plece imediat. Mă gândeam câtă revoltă contra rușilor a fost în sufletul acelor părinți, alungați de o bestie roșie, în loc să-și vadă fiul întors după 4½ ani.

În sfârșit, a trecut ziua, fără să vedem picior de T.V.-ist prin lagăr, căci toți erau mobilizați la alegeri.

Miercuri, 20 noiembrie. După ce am mâncat ciorba și pâinea de dimineață, ne-am luat bagajele și am ieșit iar pe platou, în așteptare.

Pe la 9 a venit ordinul de adunare în careu. A apărut un ofițer rus al lagărului Focșani, însoțit de câțiva secretari nemți și ne-au împărțit dovezile (spravcele) de liberă circulație prin România. Am ajuns deci să ne dea rușii dreptul de liberă circulație prin țara noastră! Halal nouă, neam românesc, pe ce mâini am încăput!

---

[54] „Soarele" era sigla Blocului Partidelor Democrate pe buletinele de vot (*n.red.*).

După distribuirea adeverințelor, au venit alți câțiva ofițeri ruși și români, însoțiți de un civil, probabil de la ARLUS[55], din comisiile de predare și primire. Toți ne-au urat bun venit și apoi un căpitan român, foarte bățos, ne-a spus: „Domnilor ofițeri și soldați, guvernul Petru Groza, deplin victorios în alegeri, cu o majoritate zdrobitoare, vă urează bun sosit și vă face cadou la fiecare câte una sută mii lei".

A urmat apoi împărțirea banilor.

Ne-am adunat din nou pe alt platou pentru mitingul de despărțire. La fel, în careu, de data aceasta au adus și muzica militară. A venit comandantul rus al lagărului, însoțit de perivoci și mai mulți ofițeri de-ai lor, plus comisia românească, în frunte cu un maior. După cuvântările ocazionale de bun sosit, atât din partea rusului cât și a românului, terminate bineînțeles cu „Trăiască Armata Roșie!", la care noi răspundeam cu un „Ura, ura, ura" anemic și mai mult în bătaie de joc, au răspuns din partea prizonierilor: căpitanul Dușescu și sublocotenentul Țurcanu, mulțumind celor care ne-au urat bun sosit și aducând laude despre felul cum au fost tratați ca prizonieri, încheind cu „Trăiască Generalissimul Stalin, Trăiască Majestatea Sa, Regele Mihai I, Trăiască Armata Roșie, Trăiască Armata Română!". A urmat apoi imnul național sovietic și cel român și apoi solemnitatea a luat sfârșit.

Ne-am încolonat pe direcția poartă. În curând calvarul va fi luat sfârșit, pentru a deveni liberi.

Toți care păstraseră câte ceva obiecte de la ruși, le azvârleau acum. Vedeai prin curtea lagărului numai gamele de tablă, linguri de lemn, căciuli ruseşti, saci de merinde și multe altele.

[55] Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică (*n.red.*).

În sfârşit, la ora 10,15, în ziua de 20.XI.1946, am ieşit pe poarta lagărului, ca om liber, nou născut, după patru ani fără patru zile de prizonierat.

Eram fericiţi, ca şi când toată lumea ni se aşternea la picioare. Dincolo de poartă au rămas câţiva, care-i aşteptau probabil pe ai lor.

Am mers la garnitura de tren din gară, unde ne-am instalat foarte veseli. Ni s-au distribuit mahorcă şi chibrituri, pâine, zahăr, slănină şi cutii cu carne conservată.

La ora 13, am plecat din Focşani. Toţi eram nerăbdători să ajungem acasă, iar trenul mergea parcă prea încet.

La 16,30, am ajuns în Buzău. Gara, peronul, neschimbate. Lume, forfotă din toate părţile, când au auzit de un tren cu prizonieri. Unii ne întrebau de ai lor, dacă ştim să fi venit sau nu.

În sfârşit, am scăpat din îmbulzeală. Împreună cu locotenentul Andrei, am luat o trăsură, eu spre casă, el spre un hotel, unde avea de gând să aştepte până îi vin hainele civile, pentru că aveam amândoi aspect de dezertori.

Ajuns acasă, l-am găsit pe Babacu citind ziarul. Nu se aştepta la un asemenea musafir. Revederea şi-o poate închipui oricine.

Notă: Acest jurnal a fost scris pe un carnet-notes de buzunar, mărunt, ca să încapă cât mai mult. A fost adus în ţară, desfăcut în fascicule, în căptuşeala carâmbilor de la cizme. Ulterior, a fost transcris pe curat, în forma prezentată aici.

Locotenentul Gheorghe Gh. Tănăsescu

Înainte de plecarea pe front la Cotul Donului (Buzău, 1942)

Gata de drum (Buzău, 1942)

Momente de relaxare pe front

Tunuri din Regimentul 7 Artilerie în acțiune

Deplasarea călare a unității de artilerie. Locotenentul Tănăsescu, primul din stânga, pe calul său „proprietate"

Tun în poziție de tragere cu plasă de camuflaj

Reg. 7 artilerie
(Corpul de trupă sau serviciul)
Lt. Tănăsescu Gh.
(Gradul, Numele și Prenumele)
No.

32

FOAE CALIFICATIVA

pe anul 19 42 (de la 1 Noembrie 19 41 —31 Octombrie 19 42

Nota Comandantului Corpului de Trupă sau Șefului de serviciu	Notele Șefilor Ierarhici Superiori
Lt. Tănăsescu Gh. continuă în acest an acțiunile activității sale plăcute. Își pune în vedere aptitudinile fizice, militare, și capacitatea în folosirea mijloacelor militare pentru cei mai buni camarazi ai promoției sale. Element deosebit de valoare, cinstit și cu multă inițiativă a continuat a conduce bine oțelirea și instrucția militară a regimentului în mod elogios față de 1.10.942 când a fost luat la comandant al Bat. de Lagăre în Baterie 7a. A luat parte cu toată pregătirea și tact-energie la instrucția noului contingent pregătindu-și cu tact plutonul pentru probele operațiunii contra bolșevismului. S'a distins prin munca lui conștiincioasă și prin atitudinea sa de bun instructor și de bun patriot. A luat parte cu mult tact și la toate operațiunile din cotul Donului ce se începe din August 942. În Oct. 942 în speranța a luat prepoziția la cota 176,9 în spatele Batal. 2/R.g.D. unde s'a distins prin conducerea focului oțelirii sale precum și la observator unde a lucrat cu	

Nota Comandantului Corpului de Trupă sau Șefului de serviciu	Notele Șefi
A luat parte la toate luptele date pentru distrugerea pînă Stalingrad și a dovedit că este un excelent ofițer de artilerie. A dovedit că este un ofițer capabil în toate comanda bateria pe câmpul de luptă. A căzut prizonier luptând până în ultimul moment în ziua de 23. XI. 942. Toate bune ofițer de artilerie îl propun la gradul de căpitan la Lagăre. Cmdt Reg. 7 Art. Col. Mirdici	

DATA 24.09.45
PREZENTAT DOSAR CONT
30 (treizeci)

Foaia calificativă a locotenentului Gheorghe Tănăsescu pentru perioada 1 noiembrie 1941–31 octombrie 1942 (memoriul personal, SIA)

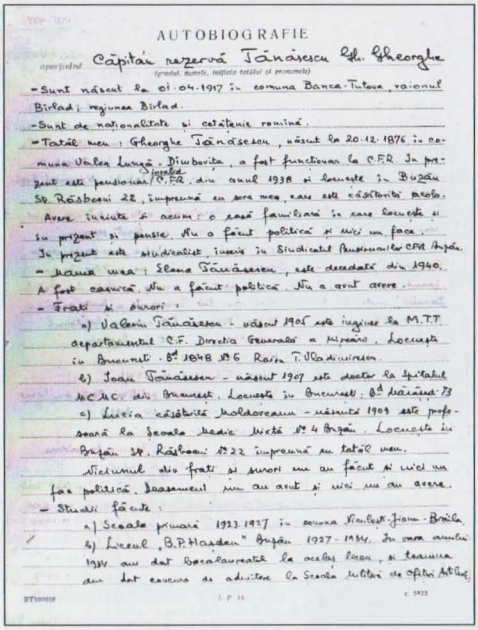

AUTOBIOGRAFIE

aparţinând Căpitan rezervă Tănăsescu Gh. Gheorghe
(grad, numele, iniţiala tatălui şi prenumele)

- Sunt născut la 01.04.1917 în comuna Banca-Tutova, raionul Bîrlad, regiunea Bîrlad.
- Sunt de naţionalitate şi cetăţenie română.
- Tatăl meu: Gheorghe Tănăsescu, născut la 20.12.1876 în comuna Valea Lungă - Dîmboviţa, a fost funcţionar la C.F.R. în prezent este pensionar C.F.R. din anul 1938 şi locuieşte în Bucureşti Str. Războieni 22, împreună cu soţia mea, care este casnică acolo. Avere imobiliară n-am: o casă familiară în care locuieşte şi în prezent şi pămînt. Nu o făcut politică şi nici nu face. În prezent este sindicalist, înscris în Sindicatul Muncitorilor CFR Braşov.
- Mama mea: Elena Tănăsescu, este decedată din 1940. A fost casnică. Nu a făcut politică. Nu a avut avere.
- Fraţi şi surori:
  a) Valeriu Tănăsescu - născut 1905 este inginer la M.T.T. departamentul C.F. Direcţia Generală a Mişcării. Locuieşte în Bucureşti - Bd. 1848 Nr. 6 Raion T. Vladimirescu.
  b) Ioan Tănăsescu - născut 1907 este doctor la Spitalul M.C.M. din Bucureşti. Locuieşte în Bucureşti - Bd. Dacia nr. 73
  c) Lucia căsătorită Moldoveanu - născută 1909 este profesoară la Şcoala Medie Mixtă Nr. 4 Braşov. Locuieşte în Braşov Str. Războieni Nr. 22 împreună cu tatăl meu.
  Niciunul din fraţi şi surori nu au făcut şi nici nu fac politică. Averi nu au avut şi nici nu au avere.
- Studii făcute:
  a) Şcoala primară 1923-1927 în comuna Vîrfuri-Joseni-Buzău
  b) Liceul „B.P. Hasdeu" Braşov 1927-1934. În urma anului 1934 am dat bacalaureatul la acelaşi liceu, şi tocmai am dat concurs de admitere la Şcoala Militară de Ofiţeri Activi

Primele două pagini din autobiografia lui Gheorghe Tănăsescu, din dosarul său de la CNSAS

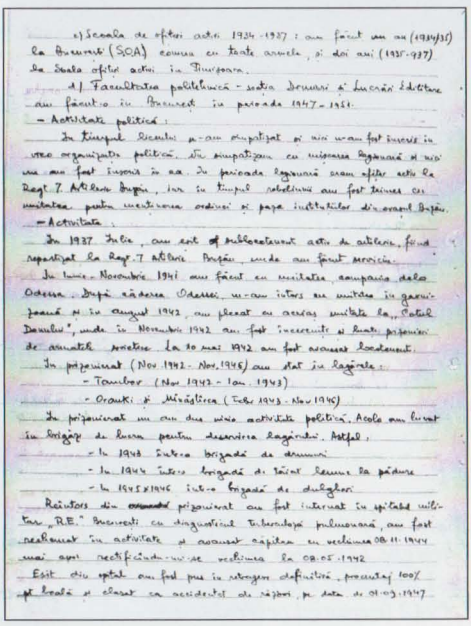

a) Şcoala de ofiţeri activi 1934-1937: am făcut un an (1934/35) la Bucureşti (SCA) comuna cu toate armele, şi doi ani (1935-937) la Şcoala ofiţeri activi în Timişoara.
d) Facultatea politehnică - secţia Drumuri şi Lucrări Edilitare am făcut-o în Bucureşti în perioada 1947-1951.
- Activitate politică:
În timpul liceului n-am participat şi nici n-am fost înscris în vreo organizaţie politică. Nu simpatizam cu mişcarea legionară şi nici nu am fost înscris în ea. În perioada legionară eram ofiţer activ la Regt. 7 Artilerie Braşov, iar în timpul rebeliunii am fost trimes cu muniţiune pentru mentenanţa ordinei şi paza instituţiilor din oraşul Braşov.
- Activitate:
În 1937 luna, am ieşit de la batalionul activ de artilerie fiind repartizat la Regt. 7 Artilerie Braşov unde am făcut stagiu.
În luna Noiembrie 1941 am făcut cu unitatea campania dela Odessa. După căderea Odessei, unitatea noastră în garnizoană şi în anul 1942 am plecat cu aceeaşi unitate la „Cotul Donului", unde în Noiembrie 1942 am fost încercuiţi şi luaţi prizonieri de armatele sovietice la 30 mai 1942 am fost aruncat bombardat.
În prizonierat (Nov 1942 - Nov 1946) am stat în lagărele:
- Tambov (Nov 1942 - Ian. 1943)
- Oranki şi Mărăşlîrea (Feb 1943 - Nov 1946)
În prizonierat nu am dus nici o activitate politică. Acolo am lucrat în brigăzi de lucru pentru deservirea lagărului. Astfel:
- în 1943 într-o brigadă de drumuri
- în 1944 într-o brigadă de tăiat lemne la pădure
- în 1945 şi 1946 într-o brigadă de dulgheri

Reîntors din prizonierat am fost internat în spitalul militar „R.E." Bucureşti cu diagnosticul tuberculoză pulmonară, am fost reabilitat în activitate şi avansat căpitan cu vechimea 08.11.1944 mai apoi rectificându-mi-se vechimea la 08.05.1942
Este din optul am fost pus în situaţia definitivă, prezentaţi 100% apt fizic şi clasat ca accidentat de război pe data de 01.03.1947

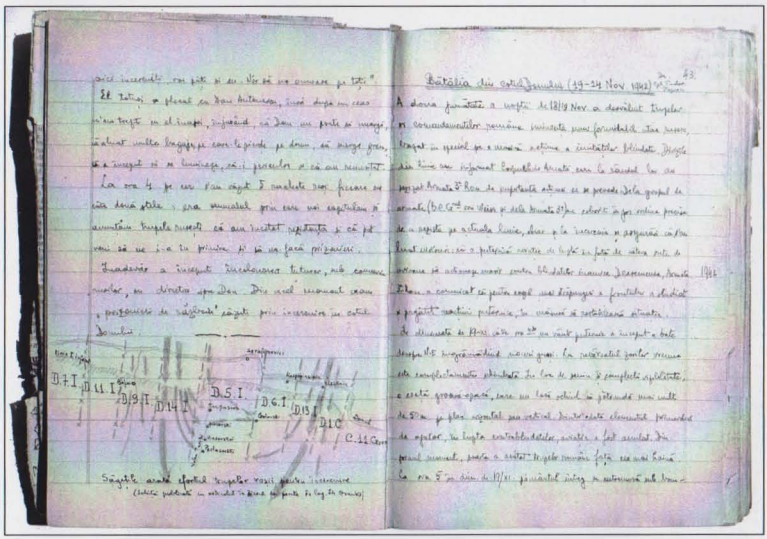

Paginile îngălbenite de vreme ale jurnalului

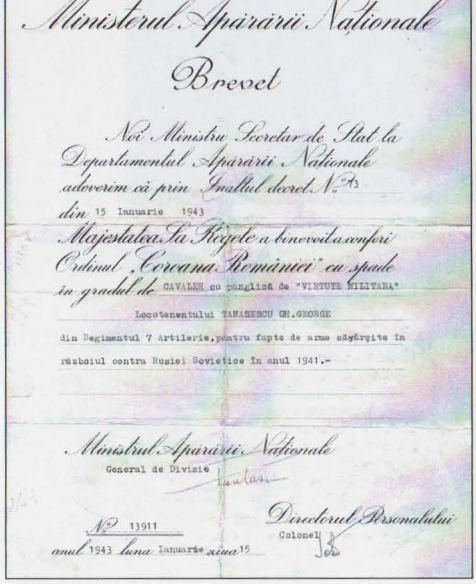

Ministerul Apărării Naționale

Brevet

Noi Ministru Secretar de Stat la Departamentul Apărării Naționale aducem la cunoștință prin înaltul decret Nr. 43 din 15 Ianuarie 1943 Majestatea Sa Regele a binevoit a conferi Ordinul „Coroana României" cu spade în gradul de CAVALER cu panglică de "VIRTUTE MILITARA"

Locotenentului IANASESCU GH.GEORGE

din Regimentul 7 Artilerie, pentru fapte de arme săvârșite în războiul contra Rusiei Sovietice în anul 1941.-

Ministrul Apărării Naționale
General de Divizie

Directorul Personalului
Colonel

Nr. 13911
anul 1943 *luna* Ianuarie *ziua* 15

Brevetul de acordare a Ordinului „Coroana României" în grad de Cavaler cu panglică de „Virtutea Militară"

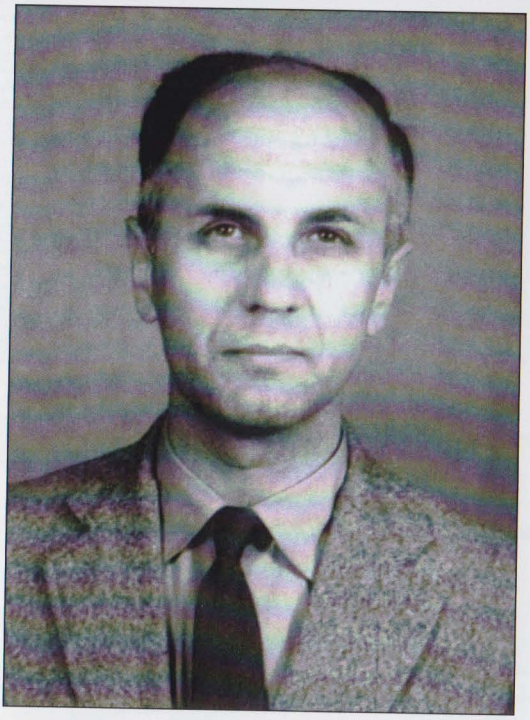

Gheorghe Tănăsescu, fotografie din memoriul de ofițer (probabil, 1957)